

АНДРІЙ НОВІК

ОСТАННІЙ
СПАДОК

АНДРІЙ НОВІК

ОСТАННІЙ СПАДОК

Роман

УДК 821.161.2
Н73

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *IvanovITCH*
На обкладинці використано ілюстрацію
Jean-Christophe BENOIST

Рисунок на с. 160 *Ярини Каторож*

ISBN 978-617-12-6337-6 (PDF)
ISBN 978-617-12-5619-4

© Новіков А. В., 2018
© Книжковий клуб «Клуб Сі-
мейного Дозвілля», видання
українською мовою, 2019
© Книжковий клуб «Клуб Сі-
мейного Дозвілля», художнє
оформлення, 2019

Батькам і коханій. Тим, хто завжди вірив

Виродження — зниження життєвої активності певної групи людей, рівня талановитості й розуму, моральності, їхньої фізичної сили та здоров'я, самої живучості, наслідком чого може бути вимирання цієї деградуючої групи.

Одним із психологічних проявів виродження є сильно розвинене відчуття органічного стихійного гніву, який часто досягає розмірів пристрасті (у розумінні Канта) та майже не піддається приборканню.

Сікорський І. О. Загальна психологія з фізіономікою в ілюстрованому викладі (1905 р.)

Антитерористична програма ФБР «Ізраїль» і персонажі твору є вигаданими, а будь-яка схожість із ними — не більш як збігом. Історичні ж будівлі, легенди, витвори мистецтва й наукові факти справжні та достовірні.

ПРОЛОГ

Рим, Італія
26 серпня, 2015 рік

— *Mi perdoni, padre, perchè ho peccato!*¹

— *Dimmi, figlio mio, dei tuoi peccati...*²

Баттіста Піреллі стурбовано глянув крізь сітчасте віконце сповідальні. Силует священика ледь проступав у потемках і залишався майже незворушним, проте здавалося, що за стіною сидить хтось знайомий.

— Дедалі більше людей відвертаються від Бога, отче, — мовив чоловік.

У відповідь мовчання. Баттіста сприйняв це за дозвіл продовжувати. Протягом усіх своїх п'ятдесяти двох років він жадав чути від священнослужителів більше слів. Баттіста вважав, що більшість із них почали ставитися до сповідей як до повсякденної роботи: вони вислуховували людей, бо мусили за церковними, людськими законами-вимогами, а не Божими. Сучасний земний світ удерся й у духовний, крадучи рештки того, що колись і без слів підносило самосвідомість до небес.

Від просякнутого легкими запахами босвелії та мирри³ повітря в голові шумували спогади з минулого. У дитинстві малий Баттіста, незважаючи на заборону суворого батька, щонеділі потай бігав до собору на Службу Божу, аби зрозуміти, чому люди відвідують храми, чому одвічно вклякають на колінах перед картинами чи розіп'ятими на хрестах тілами. Батько, переконаний, що пояснення

¹ Отче, пробачте, адже я згрішив! (*італ.*) — Тут і далі прим. авт.

² Розкажи, сину мій, про свої гріхи... (*італ.*)

³ Інградієнти церковних благовоній.

синові основ християнства — марнування часу, відбуваючися погрозами та п'яним варняканням. Хлопець остаточно зрозумів, що має покладатися лише на себе, тоді, як, отримавши жирного ляпаса, що надовго залишив по собі червоний довгастий слід, опинився замкненим у комірчині. Та Баттіста був настирливим, тож не збирався відступати перед незвіданим і продовжував тихцем ходити до собору. Згодом познайомився з люб'язним старим ченцем, який відкрив перед ним світ теплої любові й добра. Батько, дізнавшись про це, шмагав хлопця так, що той мало не зомлів і потому втік із дому, аби більше ніколи не бачити свого *особистого демона*.

— Вони не розуміють, як зігнівають душі без *Його* любові.

Баттіста Піреллі знову затих. Очі бігали з боку в бік. Він не розумів, що мав казати далі. *Як* казати далі. Він потребував допомоги, підтримки просвітлених.

— Згодом до всіх, у кого відкрите серце, прийде Господь. — Цього разу за віконцем почувся тихий хрипкий голос. — Комусь для цього треба більше часу, ніж нам із тобою. Настала ера, коли люди блукають, метаючись від однієї спокуси до іншої.

— Ось, отче, у чому суть — спокуси!

Баттіста не стримався від вигуку, порушивши ним могильну тишу, сповнену німими молитвами поодиноких вірян.

— Сину мій, будь ласка, стриманіше, — зробив зауваження священик.

— Пробачте. Останнім часом емоції беруть гору над розумом.

Чоловік здригнувся від усвідомлення майбутніх дій.

«Ще трішки...»

— Ніщо не може виправдати дії емоцій. — Отець завовтузився на стільці. — Людина повинна керуватися тільки розумом, покликом серця та волею Божою.

— Навіть коли під загрозою доля всього християнства?

— Доля християнства ніколи не залежатиме від емоцій.

Силует священнослужителя сіпнувся, за мить знову ставши спокійним і незворушним. У соборі залунали тихі кроки: на вечірню месу почали сходитися люди.

— Про яку загрозу ти говориш, сину мій?

— Байдуже, я ж бо ще трохи й зупиню їх. Мені треба лише вашого благословення.

Баттіста Піреллі з надією занурив погляд у темінь сусіднього віконця. Здавалося, він зазірав у власну душу. Усе, до чого так довго готувався, залежало від голосу по той бік сітки. Ще вчорашня бойова налаштованість і впевненість поволі переростали в легке занепокоєння.

«Благаю...»

— *La benedizione per il peccato?*¹

Отець не міг повірити в те, про що просив цей незнайомиць. Тут замолювали гріхи, а не благословляли на їх скоєння!

— З Божою підтримкою я зможу зупинити їх.

«Невже він не розуміє, як це важливо?!»

Шум наростав: віряни поступово заповнили храм. Чоловік занервувався. Сповідь мала закінчитися до початку служби, але затримка отця змінила плани. Тепер будь-хто міг помітити Баттісту та перешкодити його задуму. Отже, вирішувати все потрібно миттєво. Часу на вагання не було.

— Я б спитав, кого їх, але дарма. Кожен діє за покликом власного ества, і якщо вже хтось діє саме так, то на це і воля Божа є.

— Пробачте, отче, але я змушений це зробити!

Баттіста Піреллі скочив на рівні та ледь не вибіг зі сповідальні, мало не наштотхнувшись на чотирьох чоловіків,

¹ Благословення на гріх? (*итал.*)

які смиренно очікували на початок меси й одразу розступилися, побачивши перед собою знервованого чоловіка. Перепросивши, він обійшов їх і з похнюпленою головою повільно попрямував до виходу. Надзвичайно важливо було не привертати уваги.

Зробивши декілька кроків, Баттіста зупинився та підняв голову вгору. Навіть зараз він, як і щоразу в соборі Сант-Іньяціо-ді-Лойола, повторив своє ритуальне споглядання фрески «Апофеоз Святого Іньяціо».

Єзуїти завжди вкладали не лише душу, а й безмежні статки у свої витвори. Товариство Ісуса¹ жадало мати все найкраще, тож ніколи не шкодувало коштів для зведення храмів. Андреа Поццо на стелі базиліки зобразив Святого Іньяціо Лойолу. В оточенні янголів той сидів на небі, приймав промінь світла від Божого Сина та розсилав про-світлення за всіма чотирма напрямками світу — до Європи, Америки, Азії та Африки.

Святий Іньяціо став героєм для Баттісти, щойно той про нього дізнався. Прислужитися Лойолі чоловік міг, поповнивши лави Ордену єзуїтів і ставши священником.

«Якщо не можу нести світло в усі куточки Землі, то хоча б урятую тих, хто поруч».

Жалкував Баттіста тільки про одне: він не зміг просвітити та пробачити батька, доки той не загинув.

— Підведіть голови, і ви побачите «Купол» базиліки, — позаду Баттісти жінка-екскурсовод розмахувала руками перед десятком людей. — Оскільки сім'я Людовізі не внесла потрібної суми й купол не було збудовано, єзуїт Андреа Поццо, запрошений для розпису храму, просто намалював його, використавши закони перспективи.

¹ Товариство Ісуса, або Єзуїтський орден (*лат. Societas Iesu*), — найчисленніший християнський чернечий орден Римо-католицької церкви. Заснований 1534 року Іньяціо Лойолою. Основні напрями його діяльності — євангелізація, освіта й наукові дослідження.

Ця робота ввійшла в аннали історії, а художника за неї назвали «Мікеланджело перспективи».

Баттіста злісно стиснув зуби й подався до виходу. Чоловік ніколи не розумів, чому майже всі згадки про Андреа Поццо починалися з «Купола», коли перед носом висів геніальний «Апофеоз» — відображення всього місіонерського духу Товариства Христа. А що могло бути важливішим за поширення волі та любові Господа?

«Клята перспектива якогось неіснуючого купола?»

Переступивши поріг церкви, Баттіста відчув, як його серце закалатало в рази швидше й сильніше, а на лобі проступили перші краплини холодного поту (готуючи план дій, ти холоднокровний і виважений, але тільки-но залишаються лічені хвилини до його реалізації, нутрощі починає вивертати, наче в літаку під час стрімкого піке). Сонце вже ледь виглядало з-за вигнутих дахів будинків на площі Іньяціо, одначе жорстока задуха не спадала. Долаючи сходинку за сходинкою, ноги Піреллі торкнулися розпеченої землі та стрімко понесли його подалі від натовпу.

Плин думок зупинився від того, що за плече ззаду міцно вхопилася чиясь дужа рука. Незнайомець шарпнув Баттісту на себе, від чого той розвернувся та ледь не впав долілиць. Чоловіків виявилось двоє. Здорові, мов скелі, вони підступили до Піреллі впритул і майже затулили від очей перехожих (хоч ті й не зважали ні на що довкіл, окрім архітектури навислих сірих будівель).

— Що за... — Голос Баттісти від страху зірвався на ледь чутний писк. — *Che cosa volete da me?*¹

Очі виказували страх найбільше. Коли людина бере під контроль слова чи тремтіння рук, її очі однаково говорять правду. Зіниці розширилися, шукаючи порятунку. Хай там як, але найбільше Баттіста Піреллі боявся не смерті.

¹ Що вам від мене потрібно? (итал.)

— Навіщо ж ти так, Баттісто? — сказав на вухо чоловік.

— Послухайте...

Один із незнайомих зі спини вхопив Баттісту за обличчя, затуляючи йому рота та водночас тягнучи його за голову й вигинаючи тулуб назад. Перед очима Піреллі повільно повзли білі хмари. Він завжди вважав, що готовий покинути світ, віддатись у руки Творця, проте коли темрява підкралася ззаду та прошепотіла на вухо про неминучий кінець, затремтів, швидко закліпав очима та подумки заблагав про порятунок. Горло стиснулося в напад страху. Різкий біль хвилиною прокотився тілом, віддаючи накази боротися, вивертатися та рятувати життя. У той момент, коли гострий довгий ніж увійшов під ліву лопатку, руки все ще намагалися вирватись із міцних лещат незнайомих. Марно, як і спроба скрикнути чи то від болю, чи від відчаю. Рука вбивці з ножем важко й повільно повернулася на дев'яносто градусів, від чого швидкий внутрішній крововилив почав затьмарювати свідомість. Баттіста буквально відчув, як ніж досягає легень, як гаряча кров заливає бронхи. Він здавлено кашлянув... За хвилину больовий шок підкосив Баттісті ноги, і він звалився на землю, мов лантух із непотребом. В очах потемніло, язик занімів і став ватяним.

«Господи, урятуй мене...»

Секунди тягнулись, як розтоплений пластилін, караючи нестерпністю та відчаєм. Смерть виявилася холодною, ніж те описували у священних текстах.

«Прошу...»

Коли серце видало останній імпульс, Баттіста вже нічого не бачив. Нічого, крім батька, який ніжною й теплою усмішкою кликав до себе сина.

КНИГА ПЕРША

ПАДІННЯ

ЧАСТИНА І

І

*Львів, Україна
28 серпня, 2015 рік*

Тримаючи в руках по два пакунки із супермаркету, я якусь мить постояв перед дверима й повільно вдихнув тепле вечірнє повітря. Тиша. Погляд ковзнув подвір'ям, шукаючи чогось, що змогло б затримати мене там ще хоч трішки. Біля дитячого майданчика, обгородженого невисоким дерев'яним парканом, причаїлася чорна *Skoda*. Безперервно ледь чутно шурхотіло, опадаючи з дерев, листя. Будинки на вулиці ліпилися один до одного так тісно, наче за вільний простір між ними з їхніх господарів стягували штраф, а дерева та кущі великими островами розбавляли сіру важкість асфальту та тротуарної бруківки.

Невеликий будинок на вулиці Княгині Ольги три тижні тому покинули орендарі, тож мій друг, за сумісництвом домовласник, погодився здавати його мені за ціною дешевенької двокімнатки. Це була перша й чи не єдина добра новина перед моїм переїздом на захід України.

Я підійшов до вхідних дверей, коли ввімкнулися перші ліхтарі. Переступивши поріг, одразу подався до вітальні. Очі, мов уперше, обмацали світлу кімнату з високою стелею та каміном у куті. Укриті італійським тиньком стіни, подекуди на них картини. Великий диван зі шкірзамінника вабив м'якими й глибокими обіймами. Телевізор *Thomson* у протилежному куті, досі жодного разу не ввімкнений.

Упродовж останніх чотирьох років ми з Лукою змінили два міста. Я завжди мусив перебувати ближче до об'єктів

досліджень — непоганий заробіток, який можна було поєднувати з викладанням і підготовчими курсами для студентів (я таки мав себе за непоганого археолога). Та найгірше було бачити, як щоразу син прощається з друзями. Утім іноді мені здавалося, що наявність друзів — то лише моя вигадка. Лука ріс доволі відлюдькуватим хлопчиком, тож за рік порозумітися й потоваришувати з незнайомими дітьми було для нього нереальним завданням. Загалом синові незабаром дев'ять, і прощання ставало неодмінною частиною його життя.

— У-і-і-і!

Тоненький писк увірвався у вуха, щойно я переступив поріг. Лука збіг сходами, промчав вітальною та, налетівши на мої ноги, обхопив їх обома руками. У грудях приємно завібрувало, коли малі, як у кролика, оченята глянули на мене знизу вгору.

— Ну що, татку? — запитав Лука. — Узяли на роботу? Тепер викладатимеш у Львові?

Я мовчки підняв його, всадовив на плечі й пішов до кухні викладати продукти. Кілька днів ми із сином харчувалися самими напівфабрикатами: єдиним, що я вмів виліпити власноруч і придатне до споживання, був омлет із порізаними на дрібні шматочки сосисками. Іноді, якщо підверталось під руку, то й приправлений спеціями. Лука часто жартував, прохаючи приготувати йому мій фірмовий чай — простий чорний пакетований чай.

— Ну? — Лука міцно вхопив мої вуха та щосили потягнув назад.

Ті вмить побуряковіли, а я від болю кашлем випорснув повітря з легень. Потому взяв Луку за ногу, стягнув його з пліч і, тримаючи у підвішеному стані, трусонув ним, як мішком зі сміттям. Хлопчина розсікав повітря розмахами рук і шалено реготав. За мить, обхопивши обидві його ноги, я почав пропелером крутити малого навколо себе.

У моїх руках хлопчак мав вигляд маріонетки, не здатної й до найменшого опору.

— Пус...и ме...е! — Слова Луки нерозбірливо вихоплювалися із суміші сміху й крику.

— Бо що? — Я знову трусонув малого.

Лука, усе ще теліпаючись і метеляючи кінцівками, мов довготелеса лялька, намагався прибрати впевненого та переможного вигляду.

— Ро...ітну е...бе ...ечем, — Від теліпання слова хлопчика вібрували сильними перепадами в голосних.

Нога Луки поволі вислизала з моєї долоні, коли я перехопив обома руками його тіло й обережно вклав спиною на підлогу. Хлопчак одразу заходився пригладжувати скуйовджене волосся, поволі вгамовуючи важкий подих. Груди здіймалися та опускалися дедалі повільніше, а обличчя заливала червона фарба.

— Що ти там пробулькав? — поглядом обвів синові щоки й обслинені губи.

— Пограймося! В Артура. Я тобі покажу!

— Серйозно? Ти? Пф.

— Я тобі покажу! — Лука обурився й спробував що-силю лупнути кулачком мені по нозі (скидалося на те, що перекачана в тренажерці пір'їнка вирішила погратися в альфа-самця).

Хлопчик надув щоки, демонструючи, що розсердився. Я ж, не зронивши більше жодного слова, підійшов до столу, врізав три скибки хліба — одну синові й дві собі — та намастив польським шоколадним маслом (дешевий варіант *Nutella* подобався синові так, що він налітав на нього, мов на різдвяні подарунки).

— Я Артур, ти дідуган. — Малий поглядом силкувався повернути мене в розмову та підкорити своїй волі: пір'їнка перетворювалася на Йоду, що поглядом вирішив пересунути корабель.

— Але пообіцяй мені, — мовив я грубо та гучно, за-
пихаючи до рота *його ж* сандвіч, — навчитися робити
канапки.

— Як?

— Ну ти ж у нас дорослий, дужий, могутній. Вигадай
щось, — підморгнув я йому й злегенька махнув головою
на сходи. — Домовилися?

Лука на radoщах засяяв і затупав ногами. Потім ми
бігли вітальнею до сходів, перестрибували сходинки че-
рез одну так, ніби ця гра мала бути для нас останньою,
доки не опинилися в довгому коридорі з мовчазними тем-
ними дверима до кімнат з обох його боків. Нам потрібна
була остання праворуч — величезна *кімната фанта-
зій*. Так ми називали місце, де Лука створював уявні
світи з військовими баталіями, космічними польотами на
Марс та археологічними розкопками в Єгипті. Завжди
незмінні декорації — п'ять стільців, два столики й одну
шафу — іноді запинали білими простирадлами, і тоді
вони ставали схожими на величезні кучугури снігу.

Ми з Лукою забігли до кімнати й заходилися облашто-
вуватися для гри — до безладу посеред кімнати достави-
ли стілець і накинули на нього простирадло. Ще треба
було чогось, схожого на Артурів меч. Я роззирався, але
в очі не впадало нічого путнього. Тоді повернувся до ві-
тальні й узявся шукати серед досі не розпакованих речей
знайденого років три тому під Хотином турецького списа.
Жодна державна установа — на диво! — не зацікавила-
ся знахідкою, навіть не перевірила її на автентичність (на
території замку часто проводили середньовічні фестива-
лі з величезною кількістю бутафорій), тож спис мені до-
зволити залишити в себе. Древко було понівечене та
вкрите гострими короткими уламками, а залізо поіржа-
віло й стало помаранчевим і пошерхлим. На перший по-
гляд безнадійно стара, нікому не потрібна штукенція.

Зі списом-мечем у руках я прибіг назад, і ми «проштрикнули» ним стілець, а потім розійшлись у різні кутки. Як завжди, усе починалося з передісторії, яку проголошував я сам. Мить — і замість мене гучним, як грім, і величним голосом промовляє старий сивобородий дід Мерлін.

— Радий усіх вітати...

— Стій, — перебив Лука, піднісши руку, — а яка легенда?

Перед сном я частенько розповідав малому казки й легенди. У дитинстві я захоплювався оповідкою про Артура й Круглий стіл, уявляв себе тим самим обраним лицарем, який лише силою власної волі видобув меча з кам'яної брили, а тепер намагався передати захоплення синові. Ми розподіляли в іграх ролі, вигадували нові версії легенд, але одна залишалася сталою завжди.

— А яку ти хочеш?

— Ту, де з ковадлом!

— Оу! Гаразд. Звісно. Що ж, — знову заговорив голосом чаклуна, — радий вас усіх вітати... Сьогодні до Лондона з'їхалися чоловіки з усіх куточків королівства. Ні для кого не новина, що пішов із життя наш любий і високоповажний король Утер Пендрагон¹. Мені випала честь обрати та проголосити нового короля. Короля, який поведе Британію до незаних вершин. Короля, який своєю мужністю надихатиме наш народ. Короля, якому присягне на вірність кожен смертний на цій землі та стоятиме за його ім'я до останньої краплини крові. Цей собор обрано не випадково. Саме в його дворі знайшли загадковий камінь, на якому лежить ковадло з устромленим у нього мечем. Як бачите, лезо пробило ковадло та застрягло в камені, — повільним і поважним порухом

¹ Утер Пендрагон (англ. *Uther Pendragon*) — король бритів наприкінці V століття. Батько короля Артура.

руки я вказав на стілець зі списом усередині. — Прошу архієпископа підійти до каменя та прочитати викарбуваний на ньому напис.

Мерлін умить обернувся згорбленим церковнослужителем. Накульгуючи від уявного болю в правій нозі, архієпископ наблизився до каменя, щоби ближче роздивитися його поверхню з подекуди глибокими тріщинами, слідами від ударів і павутинням, яке засотало брудні заглибини. Брила нагадала старому, що незабаром і він укриється пилом та павутинням. (Лука не міг устояти на місці й від нетерплячки аж пританцьовував.) Слуга Господній тим часом поводив руками по простирадлі, намагаючись намацати виїмки від букв. За трохи архієпископ відвернувся від Артура та зобразив незрозумілі рухи.

— Напис стверджує, що меч зможе витягти лише істинний король, — виголосив я хрипким голосом, після чого жестом фанатичного благословення підніс обидві руки вгору, — король, обраний Богом.

У магічній атмосфері, підкресленій неясним світлом вкрученої в кімнаті чотири дні тому сорокаватної лампочки та жовтуватими променями вуличних ліхтарів, які падали на нас крізь вікно, ми з малим творили казку.

Лука походжав кімнатою з виразом поважної значущості на обличчі. За легендою Артур прибув на місце подій разом зі зведеним братом Кеєм і вітчимою — сером Ектором. Лука мав бути просто зброєносцем Кея, тож тихо чекав на свою чергу.

Я натомість перебрав на себе ініціативу та зіграв усі, крім відведеної синові, ролі. Щохвилини довелося зображати нового лицаря, котрий намагався витягти триклятий сталевий виріб, — заходив з одного боку, скрегочучи зубами та впираючись ногою у стільчик; підбігав, із розгону силкуючись висмикнути спис, з іншого; кликав

вищі сили на допомогу. Від гримас, що змінювалися миттєво, мені подеколи здавалося, що м'язи обличчя от-от відірвуться й почнуть жити власним життям.

— Ех, Артуре, — звернувся до Луки імпрізований високий і білявий брат Кей, — гадаю, наш любий Мерлін укотре намагається пошити селян у дурні.

— Що там коїться? — Артур не бачив усього дійства, тому не розумів, що саме відбувається у дворі собору.

— Не зважай, — махнувши рукою, промовив Кей із дещицею зверхності в голосі, — я вирішив узяти участь у гральному турнірі.

Руки потяглися до штанів, обмацуючи пояс, ноги та тулуб у пошуках удаваного меча.

— Чорт забирай, Артуре! Скільки можна не виконувати свої обов'язки? Ти зброєносець чи малий нездара? Де мій меч?

Цілковита знервованість враз заповонила Луку.

— Чому це я завжди винен?! — огризнувся Артур. Ледь не щодня він мусив вислуховувати безпідставні звинувачення, тож тепер його терпець уривався. Йому так хотілось, аби вони з братом ладнали, як в інших сім'ях.

— Ти мій зброєносець. Хто має відповідати за мечі, луки, стріли?

Де кілька секунд Лука прошивав поглядом Кея, обдумуючи почуте, та все ж змирився.

— Добре.

Хлопчина винувато похнюпився. Брат же погордливо пройшовся кімнатою, насвистуючи дивну мелодію та радіючи черговій перемозі над меншим.

— Сідлай коня та скачи додому. Турнір почнеться за годину.

Лука розвернувся в пошуках того, з чого можна зробити коня. Серед мотлоху в кімнаті знайшлася тільки мітла. Ідеально! Одним рухом змахнувши пил, він осідлав

її та проскакав коло, підганяючи мітлу вигуками та лясканням по власній дупі. Гра наближалася до завершення, тож напруження в приміщенні зростало.

Наставав вирішальний момент. Артур, не знайшовши вдома братів меч, повернувся до місця основних подій. (Піт поодинокими краплинами стікав синовим обличчям.) На той час перед собором, навколо каменя, залишилося зовсім мало людей — самі діди з бабцями та ще кілька прислужників, зайняті розбиранням шатра й сцени. Події такого масштабу розгорталися вкрай рідко, тож нагодою доторкнутися руками бодай до чогось жоден селянин не нехтував. Що більше ти міг похвалитися перед сусідом, то вищим ставав твій авторитет.

— Гм, цей меч стирчить тут без діла, — подумав угорос Лука, наближаючись до стільчика. — Може, він згодиться Кеєві для тих його ігор.

Підійшов до списа, простягнув до нього руки, легким порухом видобув меч із каменя та вклав у піхви. Це привернуло увагу довколишніх, серед яких перебував Мерлін. (Я — знову чаклун із владним голосом — вигинався та скрипів, неначе мене силоміць зминали в клубок невидимі дужі руки.)

— Юначе, підійди-но сюди, — Мерлін кликав малого помахом руки.

Лука гордо задер підборіддя та закрокував у мій бік.

— Сам Господь обрав тебе для цієї надзвичайно важкої місії. Але немає нічого, чого б не зміг осилити король Британії. Відсьогодні цим королем проголошуємо величнього... ем... — Я нахилився та пошепки перепитав: — Як тебе звати?

— Артур.

— Артур! Величного Артура. Фух-бдищ, фанфари, конфеті, — закінчив я, бігаючи довкола малого та розмахуючи руками.

— Але, тату. Я ж однаково нічого не зробив, — за-
сумнівався Лука. — І навіть не знав, що, витягнувши
меч, стану королем.

Я присів на стілець і примостив Луку собі на коліна.
Черговий момент повчань, коли дитині пояснюєш те, чого
зазвичай не розуміє навіть дехто з дорослих. Іноді мені
здавалося, що затнися я хоч на мить — і Лука сприйме все
не так, як належить, що в такі миті його майбутнє зале-
жить від моїх слів. А це до біса вагомий вантаж, аби ба-
жати скинути його з пліч. Я зазирнув синові в очі. Хлопчик
був таким легким — Йода знову став пір'їнкою.

— У тому-то й річ. Ти зміг зробити те, на що не був
здатен жоден, тому, що не мав корисливої мети, — спро-
бував розтлумачити я. — Навіщо ти витягав меч?

— Хотів принести братові для участі в турнірі.

— Правильно. Ти мусив це зробити? Чи міг просто при-
йти та сказати, що не знайшов меча, не зачіпаючи камінь?

— Міг, — відповів Лука. Обличчя прояснішало, а в очах
засвітилося розуміння, — але йому це було потрібно.
А меч собі стирчав без діла, то чому б не допомогти?

— Так, молодець, — підморгнув йому я. — Коли ста-
неш на правильний шлях — доля сама тебе знайде. Голов-
не — діяти, а не кидати все на півшляху. Дехто з великих
говорив, що людина сама творить свою долю і, крім неї,
ніхто на ту долю не може вплинути. Проте водночас
хто забороняє припустити, що кроки до правильного
шляху — частина заздалегідь прописаної долі? Власне,
я вважаю: вона існує, та доля. От тільки не єдина. Тобто
перед тобою може бути, до прикладу, четверо дверей,
а в які ввійти — визначаєш ти сам. Кожні з таких чоти-
рх дверей є квитком до прописаної долі, лише різними
шрифтами, мовами чи інтонаціями. Як наслідок виника-
тимуть і різні фінали, які заздалегідь прописані, шлях до
яких ти обрав самотужки, такі собі паралельні реальності.

Юлій Цезар казав: «Кожен коваль своєї долі», — а Вергілій навпаки: «Кожному призначено свій день». І якщо вже обирати, то сидіти згорнувши руки і вичікувати всеосяжної та всемогутньої долі — якось не надто райдужна перспектива, хіба ні? Розумієш?

Лука невпевнено й тому повільно кивав головою, однак я бачив, що малий перебільшує.

— Нехай, іще зрозумієш.

Сили почали потроху покидати восьмирічного хлопчика, а очі під вагою втоми заплющувались. Я взяв Луку на руки та відніс до спальні. Це була його особиста фортеця. Він розмалював стіни різнокольоровими олівцями, зобразив на одній із них великі двері, що приховували лише йому відомий світ. До дверей вела освітлена великими ліхтарями синя доріжка, яка оббігала вдалині білосніжну гору, таку високу, що, здавалося, та сягала місця, де зароджувалися хмари. З вершини гори врізнобіч розлітались яструби — символи сили та перемоги, символи сонця. Хоча малюнки й не вирізнялися особливою майстерністю, були просто собі каракулями малого хлопчика, мене завжди захоплював укладений у них сенс.

Біля ліжка лежали дві книжки, які Лука збирався прочитати впродовж місяця: «Гаррі Поттер та філософський камінь» Джоан Роулінг та «Артур і мініпути. Артур і війна двох світів» Люка Бессона.

— То тебе взяли на роботу чи ні? — крізь сон промовив малий, коли я вже вкладав його в ліжко й накривав легкою ковдрою. Маленькими пальчиками тручи заліплені сном очі, він намагався відігнати сонливість.

— Першого числа мій перший робочий день, — з усмішкою відповів я.

Ця думка гріла серце. Нам потрібні були зміни.

— Молодець, — його слова звучали ледь розбірливо й зовсім тихо, — ти найкращий тато у світі.

Малий позіхнув і тихо засопів. Розкуйовджене волосся нагадувало пташине гніздо.

— Тату, — крізь сон покликав Лука.

Очі залишалися заплющеними, але я відчував його пильний погляд.

— Що?

— Як думаєш, мама бачила нас сьогодні? Вона бачила, як я витягав меч?

Від синових слів стало важко не те що думати, а дихати: горло стиснув спазм, перекриваючи доступ кисню.

Катерина покинула нас, коли Луці виповнилося п'ять. Чотири роки тому жінка вперше поскаржилася на поколювання в правій частині живота. Біль бив так сильно й різко, що віддавав у плече та лопатку. Однак Катерина ненавиділа, коли хтось ліз у її організм зі своїми пігулками та голками, зазвичай лікувалася самостійно, тому почала фантазувати про банальні розлади шлунка, ускладнення місячних і всяке таке. Я повірив її усміхненим очам. За два дні безперервного болю Катерину звалила жахлива лихоманка. Тоді її відмовки на кшталт грипу чи ще чогось я рішуче відкинув і наполіг на виклику лікаря.

Дебелий чоловік у білому халаті та масці на зморшкуватому обличчі скерував нас на аналізи крові, під час яких у Катерини виявили підвищений рівень зв'язаного білірубину¹. Від думки про серйозну хворобу, що могла зсередини пожирати мою дружину, у моїх жилах стигла кров. Ми відразу побігли на УЗД — збільшений жовчний міхур із потоншеними, майже прозорими стінками, а посеред невеликого екрана причина нервувань. Якби ж ми тоді знали, що той камінь, через який Катерину оперуватимуть, перекрив собою пухлину так, що побачити її під час УЗД було майже нереально. Лікар згодом казав, що

¹ Білірубін — основний із жовчних пігментів.

таке трапляється доволі часто, що ми не єдині, хто піддався такому обману організму, проте від того не легшало. Тоді я відштовхнув лікаря до стіни й, розлючений, вилетів із кабінету.

Дружину поклали на хірургічний стіл для лапароскопічного видалення жовчного міхура. Дві трубки діаметром до сантиметра вводили Катерині через живіт. За допомогою камер на трубках лікарі керували процесом. А тоді щось пішло не так. Серед внутрішніх органів лікарі розгледіли невеликі спайки, що практично унеможлилювали операцію лапароскопічно. Витягнувши трубки з Катерининого живота, вони зробили величезний, близько двадцяти п'яти сантиметрів, розріз у ділянці шлунка. Унаслідок огляду хірург констатував наявність у очеревині нетипових структур, а на них — безліч маленьких, як рисові зернята, пухирців. Канцероматоз¹. Ознака значного метастазування² і лімфогенним, і гематогенним шляхом. Рак четвертої стадії. Зі слів хірурга, лікувати дружину не було сенсу, її зашили та підготували помирати.

Катерина сподівалася на краще. І щодня всміхалася. Лежачи перші дні на лікарняному ліжку, переглядала малюнки Луки, який у лікарні майже засинав у її обіймах. Я довго боровся, аби синові дозволили залишатися з матір'ю на ніч. Самого ж мене розривало з відчаю, я не спав, не їв, майже не дихав. Думки, якщо наставав такий день, коли вони бодай з'являлися, плуталися. Очі, випускаючи щодня тижневі норми, благали про вологу ще й ще. Я тримав Катеринину руку, відчував її теплі дотики

¹ Канцероматоз — множинні метастази в серозних оболонках або паренхімі органів, спричинені наявністю в організмі хворого злоякісного новоутворення.

² Метастази — віддалене вторинне вогнище патологічного процесу, спричинене переміщенням пухлинних клітин чи мікроорганізмів із первинного вогнища хвороби через тканини організму.

й бачив її осяйне обличчя. У ті ночі, коли Лука був із Катериною в лікарні, я безбожно пив. А потім колодою відлежувався на дивані, пропускаючи крізь сито пам'яті всі спогади з нашого минулого.

Опісля операції лікар підійшов до мене з виразом удаваного співчуття й без жодних емоцій промовив, що ніяких надій на чудотворне спасіння не буде. З такими симптомами хвороби більш як тиждень не проживає ніхто. Мені хотілося врізати лікареві, розтрити його безпорадну фізіономію об стіни лікарні, обміняти його життя на життя Катерини, аби врешті той клятий *халатник* більше нікому не приносив таких новин. Я стримався, навіть спромігшись на важкий кивок утомленою головою. А вона всміхалася. Коли її виписали та вклали в тепле домашнє ліжко, ми з Лукою на жодну секунду не відходили від неї. Вона всміхалася завжди — від першої нашої зустрічі й до останнього погляду на малюнок свого любого сина.

Усе, що міг Лука пам'ятати про неї, — ніжний, із теплими переливами голос і всміхнене обличчя.

— Звісно, бачила. — Я взяв синову руку й поцілував лоба. — Вона б ніколи не пропустила твоїх ігор. Коли ти ще малим поринав у свій цей уявний світ, вона тихо підкрадалась і дивилась. І сміялася. А коли я приходив пізно ввечері з роботи, то перед сном розповідала, як ти воював солдатиками проти темних сил, що захопили стільчик, або як споряджав у ванній підводну експедицію на пошуки потопленого ковпачка від ручки.

— Це був не ковпачок, а корабель короля індіанців, зроблений із золота!

— Вибач, — із винуватим виглядом я здійняв руки вгору, — звісно, корабель. Маєш пам'ятати: для неї ти був найважливішим, найкращим, що було в її житті. Мусиш залишатися таким і надалі.

— Навіть важливішим і кращим за тебе? — здивувався Лука.

— Навіть важливішим і кращим за мене. Твоя мама постійно повторювала, як вона тебе любить.

— Ти за нею сумуєш?

Перед очима промайнуло дороге обличчя. Темні хвилі довгого кучерявого волосся, тонка лінія ніжних губ, добрі й щирі карі очі, що зігрівали теплом аж до мурашок на шкірі.

— Ще й як сумую. Найбільше хочеться сказати, що люблю, що без неї все абсолютно не так.

Лука не плакав. Він лише глянув дорослими очима й побажав гарних снів. Тихенько підвівшись, я вийшов із кімнати.

2

65 км на схід від Вашингтона, США 27 серпня, 2015 рік

Кляті підбори-шпильки на кожному кроці відбійними молотами віддавали в п'яти, а потім голкою прошивали наскрізь усе тіло аж до голови. Ліве плече ледь витримувало вагу чорної шкіряної сумки, напханої документами, косметикою, ще й із пляшкою води. Права рука повільно масувала скроні, аби хоч якось, хоч на трішки відігнати втому.

Кожен крок важчав і робив пересування неможливим. Вийшовши з конференц-залу, Мелані Маєрс попелелася до ліфта — шляху до омріяного відпочинку. Жінка віддала б зараз усе, аби спрямувати думки до чогось буденного, як-от вишивання чи мильна опера. Треба було забути нещодавнє зібрання. Вона ступила до ліфтової кабіни, натиснула кнопку «0» і стомлено притулилася спиною до стінки. Під вагою шестиденного робочого

виснаження повіки мимоволі опустилися, і жінка поринула в рятівну темряву.

«Ще кілька десятків хвилин — і блаженний відпочинок... Гаряча ванна... м'яка пінка...»

Різкий голосний сигнал вивів білявку з трансу. Її молодий напарник-програміст, устроївши ногу, зупинив ліфт і заскочив досередини. Низький, на вигляд років із тридцять, азійського походження й з тоненьким голосом. Рідкувате чорне волосся завжди стирчало в різні боки (іноді Мелані здавалося, що то жахлива стомлива робота довела його зачіску до такого стану), а маленькі очі дивилися на все й усіх із незмінною підозрою.

Думки про піну вивітрилися вмить. Чортів вузькоокий! Ні, опускатися до расизму не для Мелані Маєрс, хоча чортів Діксон і дістає тупими, нудними запитаннями до печінок. Особливо ті питання діймали тоді, коли погляд напарника націлювався на її сідниці чи розстебнуті гудзики блузки.

— *Almost...*¹ — усміхнувся чоловік.

Жінка лише кивнула, чим дала знак про абсолютну відсутність бажання вести будь-який діалог. Очі за змеженими повіками продовжували шукати бажаного відпочинку. Від самої думки про гарячу воду та всяїну бульбашками пінку на її оголеному стомленому тілі дихання ставало важчим.

— Так... навіщо ти збрехала, Мелані? — неочікувано запитав азіат, стріляючи поглядом, як завжди, трішки нижче, якраз у виріз блузки.

Серце Мелані на мить зупинилося. Вона не знала, що відповісти. Цю тему більше не варто порушувати.

— Я не брехала, Лі. Ти ж знаєш, — крізь зуби процідила жінка.

¹ Майже... (англ.)

Нагадування китайця витягнуло її з теплої ванни. Руки затремтіли, і спробами схвати їх до кишень цього не приховати. Слід контролювати себе, адже найменший вияв слабкості викаже її, поставить під сумнів компетентність і право працювати в цій компанії.

«Якого біса так довго?»

Кабіна опускалась зі швидкістю реактивного слимака. Для повного ефекту не вистачало лише, як у фільмах шістдесятих, фонові веселої музики. Час спливав надто повільно.

— Куди їхатимеш? — Лі Діксон змінив тему розмови.

Хоча чоловік і народився в Китаї, батько, уродженець Техасу, усе ж наполіг на своєму прізвищі.

Мелані ледь помітно полегшено видихнула.

— Барселона.

— Барселона? Справді? — здивувався програміст. — Там, здається, цієї пори надто спекотно.

— Так.

— Мій друг Кайл якось бував там. Каже, неперевершене місто. Особливо готичний квартал.

«Господи! Та закрійся вже!»

— Чим добиратимешся? Проте чого я питаю: звісно ж, літаком. Яким авіарейсом? Чув, *United Airlines*¹ надає знижки на прямі рейси з нью-йоркського аеропорту Кеннеді в європейському напрямку. Як знаю, з Вашингтона прямо до Барселони з літаками туго.

Ліфт зупинився, але Діксон і далі щось торочив, що правда, відвівши погляд від декольте, наче врешті зрозумівши всю непристойність своєї поведінки. Мелані, так і не відповівши, по-зміїному прослизнула повз китайця,

¹ *United Airlines* — одна з найбільших авіакомпаній у США та світі з базовим аеропортом у Чикаго, штат Іллінойс. Після злиття з *Continental Airlines* стала найбільшим авіаперевізником у світі.

ледь зачепивши його за плече. Вона майже бігла, але відірватися від напарника ніяк не вдавалося. Вони опинилися в просторому приміщенні з прозорими скляними стінами. Мелані ніколи не подобалась атмосфера офісного холу. Направду вона була їй огидною — викликала почуття ув'язнення у величезному акваріумі, за яким вели постійне спостереження. Як за піддослідними пацієнтами. Свободою тут аж ніяк не пахло.

Підійшовши до пропускного пункту, Мелані показала чорношкірому охоронцеві бейджик з іменем і маленьким фото, де вона мала набагато молодший і життєрадісний вигляд. Той лише люб'язно всміхнувся й повів рукою в бік виходу. Жінка кивнула у відповідь і пролетіла далі. Лі не відставав, повторюючи її дії крок за кроком. Довкола метушилися такі самі, як і вони, працівники — опущені голови з хаотичними думками, ділові костюми за декілька тисяч доларів і пиха, від якої аж тхнуло.

— То коли ти повернешся до роботи? — Лі мусив перейти на легкий біг, аби порівнятися з жінкою.

— Ще не знаю.

— Можу я глянути на твій звіт?

Чоловік указав пальцем на червону теку, кутик якої стирчав зі шкіряної сумки Мелані.

— Ем-м-м... він залишився в офісі, — збрехала Мелані.

Вони вийшли на просторий паркінг праворуч від масивної сірої дванадцятиповерхової будівлі. Сонце, що стояло високо в блакитному небі, пекельно смажило асфальт і припарковані авто. Гарячий потік повітря шугнув вулицею та підхопив коротке, до плечей, біляве волосся Мелані. Звичним порухом руки вона поправила його. Чоловіки не раз запитували, чи не дратує її отак постійно поправляти зачіску за вітряної погоди.

«Дратує! Ще й як дратує!»

— Хіба це не він у теці? — не вгавав Лі Діксон.

Китаєць перетнув уявну межу — Мелані гнівно розвернулася до азіата. Їй неймовірно закортіло заїхати по всміхненій пиці кулаком, навіть попри те, що декілька днів доведеться ходити з перев'язаною кистю. За останні роки вона навчилася не тільки бити чоловіків, а й справно вирубати їх одним ударом. Зараз саме була нагода скористатися вмінням на практиці, проте... мусила стерпіти. Мелані повинна була протриматися ще трохи, доки не наблизиться до свого авто... Та нерви не витримали.

— Чого ти причепився?! — прорипіла жінка. — Що тобі до моїх справ? Маєш свої, ними й займайся.

— Я лише хвилююся за наш проект. Думаю, ні ти, ні я не хочемо втратити те, над чим так довго працювали. Могла б просто попросити про допомогу.

— Не розумію, про що ти, — відмахнулася жінка. — Я не бажаю продовжувати цю безглузду розмову!

Мелані різко повернулася спиною до колеги й пришвидшилася. Серед десятка чітко вишикуваних у ряд автомобілів Мелані побачила свій брудно-червоний седан *Mitsubishi Lancer*. Одначе, ступивши ще крок, білявка відчула, як її лікоть обтиснули чужі пальці. Діксон! Величезна хвиля гніву накрила Мелані Маєрс, і вона востаннє крутонулася на пальчиках до китайця. Чорна сумка описала коротку дугу й «ненавмисне» врізалася йому в пах. Вигук фальцетом зірвався з губів китайця, і він зігнувся, хапаючись за забите місце. Мелані скористалася нагодою й спритно застрибнула в авто. Седан повільно рушив із місця й відразу набрав швидкість, вилітаючи з огороженої території повз блокпост. Мелані врешті почала заспокоюватися. Поїздка додому — єдине, що могло розвіяти думки. Лі Діксон мовчки проводжав жінку поглядом.

3

*Львів, Україна
29 серпня, 2015 рік*

Вдихнувши запах свіжонапастованого коридорного паркету, я взявся за ручку дерев'яних дверей університетської кафедри. Дерево біля петель відчутно потріскалося і, коли високі двері відчинялися, тихо поскрипувало. Сам погляд на ті двері вселяв спокій та пробуджував азарт до вивчення історії. У коридорах університету все було інакшим: студенти метушилися, викидаючи в повітря негативні хаотичні розряди. Зітхнувши, я переступив високий поріг і залишив гамір позаду.

Біля входу стояли дві жінки. Перша, років тридцяти, швидко наблизилася до мене і, доброзичливо всміхаючись, простягнула руку для вітання. Глибокі й карі, підкреслені довгими чорними віями очі Ірини Дивульської грайливо зблискували, пухкенькі щічки скидалися на м'які подушечки, а спину хвилями затоплювало довге та неслухняне каштанове волосся.

Інша зміряла мене з голови до п'ят прискіпливим поглядом. Галина Михайлівна, здавалося, бачила ще розквіт Римської імперії, але вміло це приховувала тонною косметики та правильно дібраною грою тіней і світла. Я міг би закластися, що, стань вона на більш освітлене місце, погляду відразу відкрилося б абсолютно інше, вусате та скривлене від геморою обличчя старої диви. Шістдесят два роки позначилися на жінці глибокими зморшками та гидкими запахами з рота. З кожним вимовленим старою голосним або шиплячим звуком десь на підвіконнях умирало по рослині.

— Гм, — Михайлівна тицьнула мені в груди своїм коротким сухим пальцем так, наче штрикнула хрусткою гіллячкою, що трісла б від найменшого доторку, — ново-

бранець на полі бою. Якщо витримаєш тих нацистів місяць, з мене пляшка настоянки.

Нацистами вона називала студентів.

— Хех, — ніяково кречнув я, — хоч я й не такий ветеран цієї війни, як ви, але буду намагатися робити все від мене залежне.

— Чудово! — вигукнула Михайлівна, сплеснувши долонями. — Я ветеран іще той, уже повір, тому знаю, що найважливіше на війні — мати хорошого союзника. Тоді ті почвари не знесуть тобі голову.

З-за моєї спини враз вигулькнув молодий, років двадцяти семи, чоловік.

— Знову, Михайлівно, про свого коханця Кутузова розповідатимете? Давно то було. Років двісті тому. Забудьте. Я впевнений, що він і єдиним своїм оком на вас не накидав.

Юрій Мишкевич викладав перші роки після закінчення аспірантури. Доволі низенький на зріст (зазвичай у таких, як він, є частими вияви зрозумілих комплексів перед високими та стрункими жінками на кшталт Ірини, однак Юрій тримався поряд із нею напрочуд мужньо, іноді навіть гордо випинаючи вгору підборіддя), із темним волоссям, що гармонійно поєднувалося з упевненим поглядом та акуратною борідкою. Простий юнак, який, проте, хапнув кілька ковтків влади перед десятками притуплених молодістю студентських очей. Устроївши руки до кишень, він усміхнувся, немов запрошуючи до пекла знущань із древніх.

— Юро, уже з початку навчального року діставати будеш? — У голосі Михайлівни забриніли нотки злості.

— Аякже. На цей семестр я підготував аж тридцять дві сторінки жартів для вас, Михайлівно.

— Вітаю в колективі, Даліборе, — з-за спини прозвучав іще один голос.

Солідний чолов'яга десь за п'ятдесят мав найбільш поважний із-посеред усіх присутніх вигляд. Віктор Петрович Лук'янов одним поглядом припинив словесну колотнечу Юрія та Михайлівни — ті враз замовкли. Чоловік красувався густими бровами, що ледь не утворювали суцільну лінію над переніссям, і пишними вусами, які огинали сухі й потріскані губи. Від нього пахло дорогими парфумами, якими він щодня зрошував комірець незмінно білої сорочки.

Віктор Петрович простягнув руку для потиску, на що я люб'язно відповів. Його рукостискання могло повністю схарактеризувати його в міру суворий характер. Погляд був спокійним і напрочуд мудрим.

— Дякую, — мовив я задоволено. — Упевнений, почуватимусь, як удома.

— Тільки в трусах самих не ходи, а то один уже хотів. — Михайлівна кивком указала на Юрія. Той лише невинно стенив плечима.

— Можеш зайняти той стіл у куті.

Віктор Петрович показав у куток кабінету. Перед набитою документами шафою стояв непоказний коричневий стіл. Фарба стільниці де-не-де потріскалася, а верхній правий, ближче до проходу кут вкривали залишки клейких папірців, свого часу так і не віддертих.

— У шухлядах, можливо, знайдеш якісь речі колишнього працівника. Можеш ними розпоряджатися на свій розсуд. Викинь чи собі забери.

Усі облишили мене, аби я зміг розкластися й облаштуватися на новому місці. Витягши із сумки книжки, я почав порпатися в шухлядах, аби знайти, куди ті покласти. Там було порожньо: колишній працівник вигріб усе до останньої пилінки, навіть цвяхи окремі повитягував. Зате низ столу традиційно густо обліпили жуйки.

Кафедра була тісною кімнатою, з'єднаною з вхідними дверима куцою прохідною, посеред якої стояв стіл. За ним мусила б зараз сидіти, як мені пояснили, сива напівзігнута літня жінка — лаборантка. Робочі місця розташовувалися по кутах кімнати, що створювало ілюзію великого вільного простору.

До столу підійшов Віктор Петрович і після хвилини мовчання повільно, хоча доволі серйозно протягнув: — За п'ятнадцять хвилин нарада.

Я кивнув, показуючи, що зрозумів і повністю готовий, але чоловік продовжував стояти й розглядати моє нове робоче місце.

— А ще завтра о пів на сьому вечірка, — на цих словах Петрович просяяв.

— Перепрошую? — перепитав я, ховаючи здивований погляд.

— Після наради можеш бути вільний, але обов'язково приходи до «Медіавалю»: будемо святкувати початок навчального року.

Я на мить завагався: потрапити на вечірку можна було, тільки залишивши вдома Луку на весь вечір, а то й до півночі. Щойно ми в'їхали, я обіцяв малому, аби допомогти призвичаїтися до нового місця, бути якомога частіше поряд: разом гуляти, дивитися мультфільми, читати та складати пазли, іноді разом гратися в *кімнаті фантазії*. Я не міг не дотримати слова.

— Вибачте, але, мабуть, не зможу. Якщо піду, покину сина самого, а ми нещодавно переїхали. Я дав слово.

— Ну, то з мамою посидить.

На це я нічого не зміг відповісти. З грудей вихопилося важке зітхання.

— Ох, — Віктор Петрович вловив мій погляд, — пробач, не знав. Тоді вирішуй, як краще. Слово є слово. Будемо раді, якщо все ж вдасться викроїти хвилинку.

Я вдячно кивнув і хотів було повернутися до паперової роботи, як він продовжив:

— Але вона, — чоловік указав на Михайлівну, — перетворить твоє життя на пекло, якщо відмовишся. Гарного дня, — після чого дружньо поплескав мене по плечі.

4

*Нью-Йорк, США
29 серпня, 2015 рік*

Він кинув теку з документами на широкий темний стіл. «Течкою більше, течкою менше», — думав, вивчаючи закидану паперами дерев'яну стільницю.

— Нарешті.

Сергій Боровець оглянув свою занедбану кімнату. Скільки всього він зазнав у ній: стіни зі старими шпалерами та скрипуча дерев'яна підлога були йому рідним домом протягом шести років. Щодня він повертався до цієї затхлої кімнати, падав у ліжко та мріяв, як колись збиратиме речі, розсилатиме емейли та вшиватиметься звідси під три чорти. Проте загалом таки просто мріяв, адже його віра в переверот була всуціль просякнута ентузіазмом. Відверто поговорити про це з кимось Боровець не мав змоги. Така вже робота зв'язкового. Чоловік отримував інформацію та завдання від однієї сторони — здебільшого з України — та передавав іншій. Процес був повністю анонімним і передбачав використання закодованих повідомлень через електронну пошту. Хто саме ховався за ширмою другої сторони, невідомо. Єдине, що Сергій Боровець знав, то це спільна ідея, навколо якої гуртувалися сторони. Усі працювали невпинно, контакти відбувалися щонайменше раз на тиждень, і сьогоднішній мав бути першим з останніх.

Боровець поклав телефон, який досі тримав у руці, і швидко підбіг до невеликої, як він її називав, кухні. Це

не було окреме приміщення, а лише розділена барною стійкою площа, де стояли брудна тарілка та недопита склянка чаю. Виделка лежала трохи поодаль, а стос журналів *National Geographic*¹ балансував на краю вкритої хлібними крихтами стільниці. Треба було негайно розіслати повідомлення, інакше він міг не встигнути. Боровець метнувся до нижньої шафки й витягнув останню полицю. Згрібши пластмасові кришки, відкривачки й інший дріб'язок до стінки, встроїв тонкий ніж у передню частину дна й натиснув. Уже вчетверте за цей місяць він підважував приховане дно полиці, аби дістати білий тонкий *MacBook*.

Першорядним завданням була перевірка на безпечність зв'язку. Сторона, якій передавали інформацію, завжди мусила перебувати онлайн, інакше дані підлягали блокуванню. Для цього потрібно було сповістити про передавання, тобто відіслати на змінювану електронну адресу код. Якщо Сергій не повинен був передавати хоч якісь відомості, він просто ігнорував шифри й чекав на наступний випуск. Адресу завжди змінювали, зазвичай із періодичністю раз на місяць, однак за останні три сесанси її змінювали щоразу. Сергій дізнавався зашифровану назву електронної пошти з колонок газети *The Ukrainian Weekly*². Колонку з вміщеним у ній посиланням також змінювали, тож, аби з'ясувати ім'я її автора, треба було брати за шию абсолютно всіх журналістів і редакторів видання.

¹ *The National Geographic Magazine* — міжнародний щомісячний часопис, офіційне видання Національного географічного товариства США; виходить друком із жовтня 1888 року. Сьогодні місячний наклад становить понад 5 млн примірників.

² *The Ukrainian Weekly* — газета української діаспори з центральним офісом у Нью-Йорку. Виходить друком із 1933 року. У період СРСР інформувала про рух опору радянській владі.

Цього разу рука швидко виписала на білий стікер `mrkNon41@i.ua`. Відклавши *Weekly* до стосу журналів *National Geographic*, Боровець розім'яв пальці та залогинився до своєї пошти. На мить його руки зависли над клавішами, наче насолоджуючись останніми секундами секретності. Переворот от-от розпочнеться, і він мав бути його учасником. Не те щоб простим глядачем, а ледь не головним організатором. Чоловік не вірив, що світ, яким його знали досі, міг усього за частку секунди змінитися. Наступне покоління лише здогадуватиметься про обсяг виконаної для цього неймовірно важкої роботи та принесені жертви. Баттіста Піреллі став однією з таких. Особисто Боровець і Піреллі знайомі не були, однак належали до однієї сім'ї, удар по якій відчували всі до єдиного її члени. Один за одного, як то кажуть.

Боровець часто ходив на недільну службу до Церкви Святого Юра на куті *East 7th Street* і *Taras Shevchenko Place*, де намагався стиха поспілкуватися з представниками діаспори. Він вивідував, що їм відомо про чутки довкола перевероту чи *рідної віри*, частенько задля цього підпоюючи роботаг у *Stricha*¹. Як не викручувався, але підтвердити чи спростувати своїх здогадок щодо причетності до другої сторони Боровцеві не вдавалося. Іноді Сергієві здавалося, що він спілкується з привидами, що іншої сторони не існує взагалі. Утім він одразу відкидав такі думки, бо вони позбавляли будь-якого сенсу його кропітку працю.

Сергій ввів `mrkNon41@i.ua` в поле «отримувач» і вже без роздумів уписав код сповіщення. Надалі лишалося чекати, доки інша сторона з'явиться в мережі. Зазвичай це займало менше за хвилину, і зв'язковий уже налаштувався

¹ *Stricha*, або «Стріча», — українське кафе типу їдальні в Нью-Йорку на *East 7th Street*, між *2nd* та *3rd Avenues*.

прокручувати в голові наступне повідомлення. Воно мало б бути феєричним, наділеним оптимістичними та, що найважливіше, обґрунтованими сподіваннями. Проте досі світився офлайн. Користувач запізнився. Це можна було пробачити, можна було вичікувати набагато довше, ніж зазвичай, адже Боровець знав, що саме його повідомлення змінять для української діаспори все.

Коли минула друга хвилина, чоловіком опанувало миттєве хвилювання, але він відмахнувся від нього, усміхаючись сам до себе. «Мабуть, у них щось з інтернетом», — переконував себе Сергій. Ще раз глипнув на годинник і вирішив почати писати повідомлення, аби залишалося відправити його та чекати на здивовану й ошасливлену реакцію користувача. Щойно пальці вистукали по клавішах перше слово, з іншого кінця короткого коридору почулося гримання. У двері хтось гучно й ритмічно стукав. Серце чоловіка забилося у шаленому ритмі, наче прагнути вискочити й утекти кудись подалі звідси, однак він одразу вгамував його та спокійно заккрив ноутбук. За правилами, у разі вторгнення потрібно було ретельно замітати сліди, захищаючи інформацію понад усе.

Стукіт повторився набагато гучніше, ніж якби це гатів поштар навіть обома руками. Боровець ухопив ноутбук, поклав назад на подвійне приховане дно полочки й метнувся до кімнати. У крові вирував адреналін, а на лобі виступили краплини поту. «Чорт-чорт, прийшли-таки, — подумав він. — Як вони дізналися?»

За дверима пролунав чоловічий голос — їх декілька, як вирішив Сергій, і хтось один віддає накази. Про що саме вони між собою переговорюються, він не дослухався, бо, схопивши тремтячими руками документи зі столу, побіг до широкої шафи, вбудованої в стіну на зразок ніші. Внутрішня лампочка освітила декілька коробок і дві чорні сумки, одна з яких була порожня. З другої Боровець хутко ви-

тягнув пістолет «Глок 19»¹ і перевірів наявність повного магазину. Усе на місці. Тоді мигцем шарпнувся до вікна, але зразу відскочив — на вулиці, якраз під ним, стояло велике чорне авто, а поряд — двоє чоловіків. Їх можна було б проігнорувати, не помітити, якби не один факт: їхні обличчя були звернені просто на його вікно. Отже, гості за дверима прийшли не самі.

Наступний удар у двері ледь не зніс замок. Сергій вибіг посеред кімнати й навів дуло пістолета на вузький прохід — хто б не намагався вдертися до квартири, йому доведеться, пройшовши коридором, опинитися під прицілом «глока». Руки затремтіли. Сергій перекинув пістолет у ліву руку, праву швидко протерши від поту об штани. Його вчили стріляти, навіть більше: йому вдавалося це на «відмінно», але ще жодного разу не доводилося тримати на мушці живу людину. У фільмах це здавалося так просто, а в реальному житті сама думка про те, що от-от позбавиш когось життя, пробуджувала холеричний мандраж.

Двері знесло й відкинуло набік від удару міні-тарана. Боровець чув тупання декількох пар черевиків і клацання затворів. Вони прийшли зі зброєю в руках, а отже, це точно не компанія настирливих поштарів.

«Хер я вам дамся!»

Щойно перший незнайомець у чорному вималювався у дверному отворі, як отримав кулю в праву скроню. Українець вивернувся з-під шквалу вогню у відповідь і ледь втримався на ногах, перечепившись через стоси паперів біля дерев'яного столу. Незнайомців було п'ятеро. Один — мертвий — залишився лежати в коридорі, тож його напарникам доводилось обережно переступати

¹ «Глок 19» — самозарядний пістолет австрійської фірми *Glock*, створений для цивільного ринку зброї й озброєння спецслужб та армійських офіцерів. Virізняється компактністю, невеликою довжиною затвора-кожуха та пістолетного руків'я.

через нього, аби дістатися до кімнати. Це було неабиякою перевагою Боровця, і він збирався нею скористатися. Коли наступний із непроханих гостей опустив погляд під ноги, Сергій вистрілив кілька разів крізь прочинені двері. Почувся глухий удар — тепер уже два трупи лежали один на одному. Декілька секунд, доки «поштарі», вирішивши не лізти під кулі, ховалися за кутом у коридорі, панувала важка тиша, що аж гвалтувала вуха тонким пискком.

«Блядь, блядь, блядь», — повторював подумки Боровець.

Він знав, що не вийде живим із квартири, і це розуміння лише загострювало бажання вбивати. Перший постріл було зробити надважко, однак усі інші вдавалися чи не механічно. Коли нападники оговталися й повільно посунули до кімнати, він підбіг до дверей і вгатив по них ногою. Петлі дверей украй вигнулись, і тонка перегородка шматками посипалася на чоловіків. Ті стріляли наосліп, силкуючись влучити в невидиму ціль. Одна з куль влучила Сергієві в плече. Зігнувшись від болю, він позадкував до кухні, інтуїтивно бажаючи захистити сховок із ноутбуком, уберегти результати кількарічної праці.

«Усе мало бути не так! Усе мало починатися зовсім не так!»

Українець востаннє навів «глок» на коридор, коли перед ним постало троє дужих чоловіків — двоє білих та один, найміцніший з усіх, чорношкірий. Проте він не встиг зловити на мушку когось з убивць, як усі троє водночас вистрілили йому в груди. Сергій бездиханним завалився на підлогу, а чорношкірий повільно підійшов і виконав контрольний йому в обличчя.

Ніяких останніх думок. Навколо чоловіка зі спрямованим на нього дулом пістоleta закружляли сірі стрічки, які за мить обернулися густим сірим туманом. Не встиг Сергій Боровець торкнутися спиною холодної підлоги, як туманну сірість змінила глибока, відтінку масної нафти

чорнота. А потім... бездонна морозна порожнеча. З останнім ударом серця світло згасло. Біля ніг усе ще лежали течки з документами, на одній із яких друкованими літерами стояло псевдо зв'язкового — *Мстислав*.

— Здається, ще рухається, — кивнув решті один із нападників, хоча розумів, що це, імовірно, рефлексі.

Чорношкірий глянув на наручний годинник.

— 16:13, — сказав він. — Завершуймо.

Він востаннє вистрілив Боровцеві в голову, залишивши замість неї місиво з понівеченого мозку, потрошених кісток і волосся, струмки крові з якого розпливлися підлогою аж до пристінних шафок.

О 16:14 користувач з'явився онлайн, очікуючи на зв'язкового.

5

*Львів, Україна
30 серпня, 2015 рік*

— То про що це я... — сказав Юрій. — Ага. Тому ми почали шукати заклад подалі від університету, але щоб добиратися на роботу було не так далеко. Розумієш, про що я? І тут Ірині підвернувся цей паб.

— Я тут святкувала день народження подруги.

Ми вп'ятьох сиділи за великим чотирикутним столом посеред запахів живого пива. «Медіаваль» був чимось на кшталт пабу, у приглушеному світлі якого компанія почувалася відмежованою від навколишнього гамору. Хоча Лука й сприйняв мою пропозицію побути вдома цього вечора самому з радісними вигуками, смуток в очах приховати йому так і не вдалося. Майже дев'ятирічний хлопчик умів відчувати внутрішній стан будь-якої людини й розумів, що ця вечірка його батькові потрібна. «Медіаваль» став своєрідним тимблдингом, за який я мусив розплачу-

ватися трьома годинами безперервного перегляду останнього сезону «Спайдермена».

— Ціни тут немалі та й до університету не так уже й близько, як хотілося б. Тому студенти тут узагалі не ошиваються. А для нас це найкращий варіант.

— Ти не подумай — ми непогано ставимося до них, — мовив Віктор Петрович.

— До нацистів, — уточнила Михайлівна.

— Просто іноді хочеться забутися, відволіктися від роботи. Відпочинок удома — це добре, але коли відпочинок можливий лише вдома — це, курва, дуже погано. Мозок гниє, звикаючи до якогось стандартного розпорядку. Йому потрібна підзарядка свіжістю. Знаю, такими нечастими зустрічами в пабі мозок нею не забезпечиш, як належало б, але це хоч щось, хоч якась хвилина різноманітності.

— Розумію. Мене завжди рятували відрядження. Їх було вдосталь.

— До речі, — завівся Юрій, — розкажи нам про себе. І що це за дивне ім'я в тебе таке? Батьки підтримували дитяче насильство чи як?

— Вони надзвичайно любили слов'янську історію. Вважали, що наш народ майже забув її, не робить абсолютно нічого, щоб детальніше вивчати її чи хоч якось популяризувати. У шкільній програмі на опанування історії слов'ян узагалі відведено вкрай мало годин. Мама не могла змиритися, що діти бігають, вигукуючи імена Наполеона чи Гітлера, а не Володимира Великого чи Ярослава Мудрого.

— Але чому саме *Далібор*? — Ірина намагалася висловлюватися делікатніше за Юрія, але однаково ніяк віла від поставлених запитань. — Ти, звісно, не ображайся, але є більш, скажімо так, адекватні слов'янські імена, як-от Всеволод чи Дзвенислав.

— Серйозно? — саркастично пирхнув Юрій. — Дзвенислав краще за Далібора? Пф!

— Ну все ж...

— Ну, це дуже гарне ім'я насправді. У перекладі означає «народжений, аби боротися». Батьки хотіли, щоб я так само, як і вони, боровся за свої інтереси, обстоював те, що по праву є важливим. Щоб ніколи не відступав під тиском соціуму чи його умов. Крім того, за кілька років до мого народження батько їздив у відрядження до Праги, де побачив Даліборку.

— Звучить, як ім'я твоєї коханої, — розсміявся Юрій, як затаврований по самі яйця кінь.

У грудях боляче кольнуло. На секунду стиснувши кулаки, за мить я опанував себе. Вочевидь, Віктор Петрович не розповів йому про Катерину.

— Ні, не коханої. Це одна з найвідоміших веж Праги, названа на честь ув'язненого там лицаря Далібора. Це сталося ще за часів Владислава II¹. Тоді Чехія занепадала. Король, який жив в Угорщині, дуже рідко навідувався на батьківщину. Кожен у країні розв'язував власні проблеми по-своєму, здебільшого — силою. У замку Плосковіце² тоді сидів князем лицар Адам Плосковський — один із найжорстокіших володарів. Піддані не витримали його гніту та вчинили заколот. Захопили Плосковського в полон і змусили підписати документ про їх звільнення. Потому всі вони добровільно перейшли до сусіднього панства під владу лицаря Далібора. Коли про це дізналися земські правителі, Плосковському повернули підданих, а Далібора ув'язнили в Празькому Граді й засудили до смертної кари за те, що переховував заколотників, визнавав їхнє право на вибір і схвалював бажання боротися за волю. Далібор у в'язниці щовечора грав на скрипці, а люд приходив попід мури, аби

¹ Владислав II (чеськ. *Vladislav II*) — король Чехії в 1158—1172 рр.

² Замок Плосковіце (чеськ. *Ploskovice*) — замок доби бароко в селі Плосковіце (Північна Чехія), збудований у 1720—1730-х рр.

послухати та поспівчувати йому. Влада, побоюючись, що привселюдне оголошення страти лицаря спричинить нову хвилю повстань, усе зробила тихцем. Таємно.

— Якийсь невтішний кінець історії, — уже серйозно промовив Юрій. — Тобто твій батько знав, як усе закінчилося з Далібором, але однаково вирішив назвати тебе цим ім'ям?

— Направду майже всі історії мають невтішний кінець. Святий Юрій загинув, захищаючи віру свого батька, коли імператор Діоклетіан¹ почав гоніння на християн. Але чомусь тебе однаково назвали Юрієм. Важливо вибрати з історій те, що надихає й дає змогу чогось навчитися. Далібор був прикладом людяності та непохитного духу.

Колеги мовчали.

— До речі, ім'я не таке вже й рідкісне. Щоправда, тільки за межами нашої країни. У Словенії є футболіст Далібор Стевановіч, у Швеції — олімпійський медаліст із гандболу Далібор Додер, а в Боснії — відомий гресмейстер Далібор Стояновіч.

— Знаєш таких людей? — У голосі Ірини вчувалася повага з краплею захоплення. — Похвально.

На щоби ледь помітно поліз рум'янець, і я волів би думати, що причина тому — алкоголь.

— Просто не вперше відповідаю на це запитання. Воно так само поширене в Україні, як і, може, Теодор чи той самий Дзвеніслав. Та хочу відзначити: зараз дедалі більше людей називає своїх дітей такими рідкісними іменами. Це тішить.

— А що там стосовно Криму? Ми всі краєм вуха чули ту історію в новинах, але це було півтора року тому й аб-

¹ Гай Аврелій Валерій Діоклетіан (лат. *Gaius Aurelius Valerius Diocletianus*) — римський імператор у 284—305 рр. З його приходом до влади завершилася криза Римської імперії. Відомий своїми реформами.

солотно без деталей. Це найбільш дивує, адже в інтернеті мала б з'явитися хоч якась інформація — правдива чи ні. Але *Google* майже нічого не видає.

— Та не було про що й писати — невеличка катавасія з місцевими хуліганями. Нічого особливого.

Подумки я благав, аби хтось спрямував розмову в інше русло. Пам'ять навідріз відмовлялася відновлювати страшні події того вечора. Я волів би назавжди забути його. Після прибуття додому мене тільки те й робили, що шматували зусбіч тисячами запитань і докорів. Ще й Лука, залишений на місяць під опікою моєї тітки, сприйняв це не надто схвально. То були одні з найвиснажливіших у моєму житті днів.

— Ну гаразд, — Віктор Петрович узяв ситуацію у свої руки, — може, ще не час — то ти кажи. Чи в тебе секрет якись — це ми теж зрозуміємо. А якщо переховуєшся від Інтерполу, то ти не один такий: Михайлівна свого часу на ректора настригнула.

— Як настригнула?

— Ні, не в тому значенні. Тодішній ректор почав вимагати від нашого колишнього викладача звітність про трійки та комісійні талони студентів. А що вдієш, як той був чистою душею, сама доброта. Та й викладати вмів, наче дар від Бога мав. От студентики його повсякчас отримували оцінки, не нижчі за четвірки. Але ж ні, ректорові подавай мінімум трійок, які ми мусили якось та й розкидати. Ми довго вже боремось із цією системою. Дещо вдається, а дещо — ні, як коли пощастить. Отож Михайлівна скочила захищати Захара, аж руками почала махати перед обличчям ректора. А пан цей — ще той фрукт. Узявся пащекувати до нашої мадами! Та й учепилася в нього зубами. Слово честі. Без перебільшень. Здається, за руку вкусила, але її версія...

— Вуха я йому відгризла, — оголосила Михайлівна, ледве встаючи на ноги з келишком горілки в руках, — як той Мейсон, чи як там його. Боксер ваш. По заслугах

отримав гад. Нічого ображати горобчика. І те саме я зроблю з тим, хто підвищить голос на тебе, голубчику. — Її погляд втупився мені в шию.

— У вас якісь нездорові вияви орнітології¹.

Я відсунув стільця подалі від неї й не помітив, як опинився лицем до лица з Іриною. Від неї чудово пахло свіжою лавандою. Шкіра на обличчі здавалася такою гладенькою та ніжною, що руки самі тягнулися доторкнутися. Наші погляди зустрілися, від чого ніяково стало обом. Я різко відсахнувся та відсунувся на кількадесят сантиметрів назад.

— Відтоді за нею наглядають, — продовжив керівник. — Хоч і не Інтерпол, а охоронець Тимофій Іванович. Проте останній має славу не меншу, аніж та міжнародна організація.

— Ух я б його... — не вгавала стара.

Над столом розлився черговий потік теплого сміху, що зігривав душу краще за горілку. Не знаю чому, але вони мені подобалися.

6

*Лейк Цюрих², США
19 березня, 2011 рік*

— *Damn!*³

На вказівному пальці виступила яскраво-червона краплина. Мелані відклала ніж і відсунула подалі від себе дошку з нарізаною кільцями цибулею, затискаючи рану, що нестерпно пульсувала. Поглянула на годинник — 8:14 РМ.

¹ Орнітологія — наука, що вивчає ембріологію, морфологію, фізіологію, систематику й географічне розповсюдження птахів.

² Лейк Цюрих (англ. *Lake Zurich*) — селище в штаті Іллінойс, засноване 1896 року. Населення — 19984 особи (на 2013 р). Відстань до Чикаго — 52 км.

³ Прокляття! (англ.)

«Де його знову дідько носить?!»

Жінка окинула швидким поглядом невелику квадратну кухню, згадуючи, де заховано пластир.

«Ліва навісна шафа. Повинен бути там».

Ривком дісталася з одного кінця кухні до іншого, відчинила дверцята та порозпихала екзотичні приправи й порожні бляшанки. Пластиру не було. Тоді обшукала нижню шафку, потім — бічні. Нічого.

«Так заживе...» — махнула рукою.

Мелані підвелася й рушила назад до столу, коли в замковій шпарині вхідних дверей щось зашкряботіло. Серцебиття вмить пришвидшилось, а руки ледь затремтіли. У думках вирувало бажання, аби Стен виявився хоча б трішки тверезішим, на краплину спокійнішим, як зазвичай. Аби виявився хоч трішки схожим на всіх інших *нормальних* чоловіків. Вона ж не ідеал просить, а просто середньостатистичного чоловіка.

Кожної вільної хвилини Мелані жалкує про переїзд до передмістя Чикаго. П'ять років тому, за рік після одруження, Стенові запропонували посаду супервайзера, якому підпорядковувалися близько тридцяти осіб. Це був шанс зачепитися за вільніше та комфортніше життя, ніж скупі тодішні будні. Стримувала лише відстань у 1353 км і норовливе скавчання матері про небажання відпустити доньку на жоден крок від рідного будинку.

Щовечора подружжя терпіло чи то злісний скандал, чи то гіркі сльози. Доньці боліло страждання матері, але життя з чоловіком, дітьми та разом із батьками в маленькій квартирці в Нью-Йорку за мізерну заробітну платню мало райдужний вигляд лише в гнилосюжетних романах. Це розуміла вона, це розумів Стен, це розумів навіть батько, але переконати матір було такою самою нездійсненною місією, як-от підняття позашляховика однією зламаною рукою.

Урешті-решт після чергового нервового зриву Мелані з чоловіком зібрали речі й переїхали до Лейк Цюриха — невеликого передмістя Чикаго. Жінка довго шукала факти *за та проти* цього містечка, аби запевнити матір у безпечності свого вибору, доки одного разу та не наштовхнулася поглядом на залишену на кухонному столі теку, поверх якої красувалися слова «Лейк Цюрих названо одним із лідерів рейтингу “Найкращі місця для розвитку вашої сім’ї” за версією подорожнього путівника *Frommer’s* 2006 року» та «Лейк Цюрих належить до “Топ двадцять п’ять міст, доступних для проживання в країні” (*U. S. News*)». Подружжя взяло в кредит потрібну для купівлі двоповерхового будинку неподалік від лісу суму й за браком грошей облаштувало його максимально просто.

За кілька місяців Мелані народила двійню. Пізнавши нестерпний біль пологів, вона зареклася більше ніколи не народжувати дітей. Стен підтримав таку її ініціативу, адже грошей ледь вистачало на утримання дівчат-близнючок і дружини. Аби хоч якось зводити кінці з кінцями, він підписався виконувати наднормові завдання й відтоді почав часто затримуватися на роботі допізна. Це дуже не подобалося Мелані. Попри те, що розуміла всю логічність таких дій, жінка однаково почувалася покинутою напризволяще з цілим будинком і дітьми на плечах. Допомоги не було від кого чекати: її рідні залишилися в Нью-Йорку, а на новому місці заводити знайомства буквально не вистачало часу.

Проблем додалося, коли після року тяжкої праці Стен не витримав і прийшов додому, ледь тримаючись на ногах і голосно наспівуючи: «*Suddenly, I’m not half the man I used to be...There’s a shadow hanging over me...*»¹ Це

¹ Слова пісні британського гурту *The Beatles* — *Yesterday* 1965 року. У перекладі звучать так: «Несподівано я став уже не тим, ким був раніше, зневіра опанувала мене...»

почало повторюватися дедалі частіше. Спочатку Мелані списувала все на робоче напруження: чоловік надто мало відпочивав, аби спокійними очима дивитися на навколишній світ. Йому всюди вчувалися накази директорів, а рука з наручним годинником, звіряючи час, то підіймалася, то опускалася мимоволі. Усе його життя було підпорядковане графіку, у якому не припускалося відхилення й на йоту. Скидалося на те, що Стен уже й не жив сьогоднішнім. Виконавши плани на вчора та сьогодні, одразу мусив виконувати поставлені на завтра та післязавтра. І хоч таких робіт в Америці на кожному кроці десятками можна нарахувати, жінка плакала надії, що її життя буде інакшим. Кожен сподівається, що в нього не буде так, як у всіх, ідеалізуючи своє майбутнє. Проте люди забувають, що гільйотина рубає мудру й дурну голову однаково.

Сенді з Джессікою росли швидко, а їхній батько повільно тонув у хвилях алкоголю. За останні два роки Стен забув, що означає бути батьком і чоловіком, віддавши себе повністю на гвалтування моральній немічності. Мелані намагалася вгамувати чоловіка й переконати не псувати життя собі та їм, але марно. Жалітися матері Мелані не наважувалася. Батьки були надто емоційно вразливі, тому під час кожної телефонної розмови донька описувала їм радість подружнього життя. Жінка змиралася: нехай сім'я й не ідеальна, як мріялося раніше, проте багато американських сімей, що мають проблеми з алкоголем, якимось же з цим живуть.

«І ми зможемо».

Такими думками Мелані жила досить довго. Жінка навіть шукала якусь інформацію чи поради психологів про те, як краще поводитися з чоловіком-алкоголіком, аби не втратити сім'ю.

А потім Стен ударив дружину. Уперше. Суперечка переросла в крики, і чоловік, не витримавши психологічного

тиску на свій пропитий до самого дна мозок, вривав жінці по обличчі долонею. Мелані відразу почервоніла, а потім розридалася чи то від болю, чи то від несподіванки — сама не розуміла. На щастя, Стен отямився й півночі провів на колінах, вимолюючи прощення коханої. Вона пробачила. Пробачила вперше. Пробачила вдруге. Мелані пробачала чоловікові кожен скандал. На першому місці завжди стояла сім'я та її збереження — навіть ціною власного здоров'я.

Півроку тому Стен приїхав додому з новорічної корпоративної вечірки на таксі з розірваними штанами та сорочкою навиворіт. У радіусі кількох метрів від нього тхнуло віскі й жіночими парфумами. Чоловік усміхався й не казав жодного слова на своє виправдання, наче нічого негідного не трапилося. Так, він переспав зі співробітницею із сусіднього відділу, але його дружина не має права щось удіяти, хоч якось заперечити. Усе мало зійти з рук, як і завжди. Ідеально як для такого самозакоханого типа, як він. У сліпучому сяйві сексу й алкоголю він відчував свою владу кожною зогнилою клітиною тіла. От тільки тут він помилився, бо навіть не припускав, що то межа, яку переступати не вартувало. Мелані скипіла. Усе, що було під рукою, з метеоритною швидкістю полетіло в нього, утім так і не влучивши в ціль. На шум прибігли перелякані донечки, не розуміючи, що відбувається між їхніми ще донедавна закоханими батьками. Стен не витримав такого хаосу та крику — назовні виліз його внутрішній демон: очі налилися кров'ю, а з рота полетіла слина. Тоді він уперше вдарив доньок. Тоді вперше Мелані не розуміла, хто насправді стоїть перед нею. Тоді вона вперше боялася чоловіка по-справжньому, руки тремтіли, шкірою шугонули мурашки, а мозок застиг у не знаній досі прохолоді. Іноді люди, які тобі на диво швидко стають рідними, виявляються надто чужими, аби довірити перебування в одній кімнаті. Відтоді Мелані боялася. Боялась завжди.

Двері відчинилися й одразу голосно гримнули, від чого Мелані здригнулася, продовжуючи, проте, повільно нарізати цибулю. За мить до входу на кухню підійшов Стен. Очі блищать, волосся скуйовджене, а з рота тхне тухлою рибою. У фігурі, що розплилася, заледве можна було розглядіти широкі плечі, що хоч якось натякали на колишню спортивну форму. Усміхаючись і похитуючись, як корабель на штормових хвилях, Стен закрокував до жінки. Важливо було уникати необдуманих рухів, що могли призвести до катастрофи, тому рука продовжувала нібито спокійно різати цибулю.

— *Hi, my dear wi... fuck... f-f-e¹.*

Стен розкинув руки й ззаду обійняв жінку за талію. Під впливом хтивих думок стиснув пальці. Він приклався до Мелані так, що вона сідницями відчула, як у чоловіка між ногами щось повільно заворушилося.

— Стене, дозволь мені завершити готувати, бо я вже й так порізалася випадково. — Мелані намагалася викрутитися, тож вигадувала в різні варіанти відходу.

— Припини, Мелані. Я не голодний...

Чоловік довго промовляв кожне слово — язик вивертася, як переполохана змія в кодлі. Зануривши носа у волосся Мелані, він спробував поцілувати її в шию, але відчув супротив. Жінка не могла витримати смороду, який гарматним пострілом бив у її чутливий ніс.

Обличчя пияка розпливалось у щирій дурнуватій усмішці. Очі не бачили нічого, окрім сідниць дружини. Він поклав руки на плечі та, різко розвернувши, міцно притиснув її до себе. Мелані знову відчула, як у ногу вперся збуджений член. Стен нахилив голову, склавши губи в трубочку.

— Будь ласка, Стене, можна я закінчу готувати? — Мелані продовжувала відвертатися від чоловіка, що

¹ Привіт, моя люба дру... блядь... жино (англ.).

починало його дратувати. — Діти ще не їли. Можна я їх нагодую, а потім ми залишимося наодинці в спальні? Добре, любий?

Стен стиснув руки дружини. Жінка вже не раз ходила в кофті з довгим рукавом, аби приховати синці, тож наступного дня цей досвід їй знадобиться знову.

— Довбані діти, — прошипіло за спиною.

Зуби Мелані заскрипіли. Імпульс ненависті хвилию прокотився тілом, зароджуючи найжорстокіші бажання. Та вона швидко їх притлумила. Як зазвичай.

— Гарзд, — після хвилинної паузи промовив Стен і відпустив жінку. — Працюй швидше.

Мелані полегшено зітхнула й повернулася до нарізаня овочів. Салат міг бути готовий іще кілька хвилин тому, але поспішати зараз не хотілося.

«Може, сьогодні обійдеться... Не так уже все й погано...»

Стен підійшов до холодильника, зазирнув досередини, пильним поглядом обстежив його вміст зверху й донизу, але так і не побачив бажаного.

— Де пиво? — майже прокричав.

— Ти вчора допив останню бляшанку, любий, — прошепотіла Мелані.

— І?

Стен втупився в дружину. Відмова в сексі та відсутність алкоголю могли перетворити його на дикого звіра, тому провокувати Мелані не збиралася. Вона мовчки дивилася на чоловіка й добирала слова. Як пояснити йому, що вже досить пити? Мало не щодня він вирубався, сидючи на дивані перед телевізором. Як же хотілося простого нормального вечора без сварки, аби чоловік допоміг дружині з вечерею, аби погрався перед сном із доньками та заснув в обіймах жінки з книжкою в руках. Хотілося простого нормального вечора, як у більшості

сімей. Про ідеал уже давно не йшлося. *Чому все як у Кінга?*

— Чому не купила? Ти цілими днями просиджуєш дупу вдома.

— Я від рання прибирала та прала. Ще й Сенді сьогодні знудило...

— Знудило? — Стен зачинив холодильник, пройшовся до столу й сів на стілець, розкинувши ноги.

— Так. Напевно, з'їла щось не те.

— Куди та курва блювонула?

Батько не вперше добирав такі слова для Сенді чи Джессіки. Подумки Мелані вже тричі розбила склянку об голову чоловіка, але, стиснувши губи, стрималася.

— У тазик, не хвилюйся. Її довго зводило, то я підготувалась і поставила його біля ліжка.

Відверто задоволений, що його речі лишилися неторканими, Стен замовк і зосередився на сидницях дружини. Ще трохи — і з його рота слина полилася б, як із крана. Не витримавши, він підвівся, наблизився до Мелані й узявся рукою намацувати жадане. Ніякого сорому — лише тваринне бажання.

— Стене, благаю, не зараз.

Мелані намагалася прибрати чоловікові руки, але безрезультатно — цього разу той відступати не збирався. Він доб'ється свого.

— Та забори ти свої руки... — вільною рукою Стен стиснув зап'ястя дружини й вивернув її руку за спину. Другою — продовжував лапати свою *здобич*.

— Стене, припини. Мені боляче!

Мелані заплющила очі й аж звивалася від болю, але вгамувати чоловіка не могла. Розуміла, що вже й не зможе. Може, варто було віддатися, аби не гнівати його, аби не розвивати конфлікт до безповоротного. Руки Мелані послабились, а тіло припинило пручатися.

«Тільки б швидше...»

— Хоча б не на кухні, — просила вона, — діти можуть зайти будь-якої хвилини.

— Закрий рота! Ти моя, сучко.

Захоплений збудженням, чоловік затулив жінці рота долонею й продовжив пестити її між ніг, водночас цілуючи в шию й опускаючись нижче, до грудей. Коли очі наблизилися до пружного бюсту, він на мить зупинився. Лихоманкове бажання струснуло все тіло, а в голову закрався жаль, що Мелані припинила опиратися. Він би зараз добряче розважився. Стен схопив обома руками жінчину сорочку й різким рухом розірвав. На підлогу посипалися гудзики та гідність Мелані. Коли очам чоловіка відкрилися чудової округлої форми пружні груди дружини, той наче здичавів — руки самі потяглися до здобичі, нещадно стискаючи їх і сіпаючи в різні боки. Награвшись пальцями, він узявся їх цілувати й не тямив, що між тим по-звірячому кусає. Мелані відчула жадливий біль, але не менше потерпала від сорому й безпорадності. Утішало лише те, що в такому стані чоловіка доведеться терпіти якихось три хвилини, не більше.

— Мамо...

Серце Мелані провалилося в прірву. Страх затопив усе тіло.

Вона повернула голову й побачила на вході до кухні кучеряву Сенді, яка здивовано дивилася на незрозумілі рухи батьків. Вони нагадали їй дивну гру з кольоровими колами на підлозі, яку бачила в дитячому садку.

— Сенді, прошу, іди до своєї кімнати, — прошепотіла мати.

Стен, який досі не зауважив появи малої, тепер гнівно підвів голову й підозріло мовчав. Сенді продовжувала стояти, скута чи то страхом, чи нерозумінням. У цей час зазвичай вони мали б сідали за вечерю.

— Навіщо ти її проганяєш? — У голосі чоловіка прозвучало божевілля. — Нехай подивиться, повчиться! Їй однаково ставати шльондрою.

— Стене, благаю...

— ЗАКРИЙСЯ!

Стен був ладен ударити жінку, аби тільки та облишила скиглити, як мале стерво. Він працює щодня, майже без вихідних, заради цих трьох курв, а не має за це ніякої віддачі, хоч якоїсь поваги. Самі нюні та постійні настанови «Припини, мені боляче...», «Не пий...», «Ти колись був кращий...».

— Чортові суки! — Йому вистачило півсекунди, аби налитися люттю. — Та лярва буде дивитися! Зрозуміло? І не дай Боже вона ревітиме!

Стен відкинув дружину й швидко закрокував до доньки, яка завмерла на місці, не розуміючи, що відбувається. Від батькового крику вона почала шморгати носом, роняючи поодинокі сльозинки. Мелані, благаючи доньку не плакати, шарпнулася підійти до неї, але чоловік відпихнув її, ледь не збивши з ніг. Він підхопив Сенді під лікоть із такою силою, що на руці дівчинки виникла велика гематома й вона зойкнула з болю. За секунду дитина відчайдушно ревіла.

— Стене, відпусти її!

Мати наскочила на чоловіка з кулаками, але сил не стало навіть на те, аби привернути до себе увагу. Він продовжував теліпати донькою, вимагаючи, аби та стулила свій писок. Зі Стенового рота скрапувала, як у знавіснілого бульдога, слина, а на шиї випнулася вена.

«Господи, що ж він робить?!»

Розум Мелані відмовлявся їй служити — вигляд заплаканої, з почервонілою рукою доньки позбавляв жінку здатності мислити, думки розліталися, як сухе гілляччя під натиском шаленого буревію. Безпорадна, вона лише повторювала спроби відірвати руку Стена від доньчиної. Марно — чоловік відмахувався від неї, як від набридливої мухи.

Нарешті збожеволілий пияк послабив мертву хватку й штовхнув Сенді на підлогу. Беззахисна дівчинка впала на підлогу, і далі гірко плачучи. Серце рвонуло з грудей бідолашної Мелані, а очі залила темінь гніву. Сьогодні цей гнів мусив вийти на волю. Мелані відчула дивний приплив адреналіну й несамовито заволала:

— Ах ти ж тварюко!!!

Жінка підскочила до чоловіка й щосили штовхнула його в груди. Цього вистачило, аби збити того з ніг.

— Ти більше не зачепиш її й пальцем!

Стен не тямив, як тендітна й слухняна жінка могла виявити до нього непокору, як узагалі наважилася підняти на нього руку. Він удома господар. Усе має бути за його бажанням. Оговтавшись, він сперся на лікті та спробував підвестись, але зруйнована алкоголем координація рухів підвела. Що це? Сила тяжіння виросла в декілька разів? Цього вечора чомусь усі повстали проти нього. Навіть закони фізики.

— *How dare you push me?!¹*

З четвертої спроби Стенові вдалося підвестися. Часу не вистачило, аби відвести доньку подалі від місця конфлікту — Сенді так і залишилася стояти позаду матері, тримаючись за понівечену руку. Сльози й далі струменіли з її очей.

— Сука тупа! — У чоловікових очах палав дикий вогонь. Здавалося, він розірве жінку на шматки.

Жах скував Мелані, тож єдине, що вона могла зробити, — це затулити собою доньку й стояти, не зводячи очей зі Стена.

— Клята сімейка. Вам завжди кортіло підісрати мені життя, так?! — Він смачно відригнув і плюнув собі під ноги. Видно було, що Стен обмірковує, як учинити зі своєю проблемною сім'єю.

¹ Як ти насмілилася мене штовхнути?! (англ.)

— Що ти таке верзеш, Стене? — Пальці Мелані тремтіли, а голос зривався. — У всьому винен клятий алкоголь. Ми жили щасливо, доки ти не почав пиячити!

— Алкоголь... — повільно протягнув Стен, — ти більше ні про що не можеш думати. А ти ніколи не замислювалася, чому я почав пити?

— Через надмірну втому. Тому я й подумувала останнім часом, аби ми знову переїхали до Нью-Йорка.

— Мелані, я пив через недолугу сім'ю. Недолугу тупу сім'ю, яка ніколи й пальцем не поворухнула, аби мені допомогти.

— Що ти таке кажеш?!

— Ти ніколи не вважала за потрібне підпрацювати десь. Завжди відсиджувала свою дупу вдома з тими малими. — Стен махнув рукою в бік заплаканої Сенді. — А я мусив гарувати на благо своєї *любої сімейки*.

— Тобто я мала покинути доньок самих?

— Відіслати їх до волохатої сраки! Не знаю. Мені бай- дуже!

Стен не усвідомлював, що крик став для нього звичним способом спілкування.

— Я ніколи не хотів дітей!

Мелані проковтнула язика. Усе життя вона думала, що перші місяці вагітності були дивом у їхніх стосунках. Вони сяяли та з нетерпінням очікували на оте поєднання двох таких несхожих людей. Невже все це було ілюзією?

— Але ж... ти... — Мелані не змогла закінчити речення.

— *Але ж ти...* — Стен передражнив дружину, розмахуючи руками й висолопивши язика. — Я завжди жертвував усім заради тебе! Заради тих двох...

— Мамо!

До кухні вбігла така сама зарюмсана близнючка Джесіка. Дівчинка хотіла сховатися від сварки в материн-

ських обіймах, але на шляху стояв батько. Грізний, не зовсім схожий на того, якого вона зазвичай бачила, батько. Такий самий розкуйовджений і смердючий, але цього разу з чорними очима демона й надміру червоним обличчям. Немов істота з її страшних снів. Від таких треба тікати подалі.

— Я тобі зараз покажу маму!

Перекривши дорогу Джессіці, Стен потягнувся до ременя з великою металевою пряжкою з гострими літерами «XL» на ній. Напруження, крики, дитячий плач... Здавалося, у будинку не лишилося жодної краплі добра. Здавалося, від шалу ненависті здригаються навіть його стіни.

Чоловік зігнув ремінь удвоє й замахнувся на доньку. Мелані не встигла зрозуміти, що відбувається, як пасок полоснув по обличчі дівчинки. Від удару металевої пряжки брова в дитини розсіклася, губа тріснула, а передній зуб вигнувся досередини, утворивши виїмку в неіснуючій усмішці. На підлогу бризнули краплини яскравої крові. Дівчинка знепритомніла. Тиша затопила кухню.

— Поглянь, що ти накоїла! — Стен не жалкував про скоєне. Він лише м'яв ремінь у руках і дико зиркав то на Мелані, то на Сенді.

Чоловік зробив крок до дружини.

— Не підходь... — тремтячи всім тілом, прошепотіла Мелані.

— Усе, що робиться, робиться на краще! Адже так кажуть, любя?

Перед Мелані стояв уже не Стен, а щось у його подоби. Розум чоловіка витав десь поза реальним виміром, покинувши тіло на поталу люті й ненависті.

— Не підходь, благаю! — Жінка з наближенням до неї Стена на крок відступала із Сенді назад. У її свідомості не залишилося нічого, крім страху, підживлюваного інстинктом самозбереження.

— Стий на місці, кохана... я тебе не чіпатиму. Обіцяю.
Просто хочу обійняти тебе й помиритися...

Очі зяяли порожнечею, усмішка — зловтіхою.

— Справді... мені жаль.

Мелані зробила ще один крок назад і вперлася сідницями в стіл. Сенді притулилася до неї збоку, обхопила руками материну ногу й сховала на ній обличчя. Тільки одна думка пульсувала в голові переляканої до кінчиків нігтів жінки. Вона закинула праву руку за спину й почала наосліп обмацувати стільницю. Пальці налапали дощечку з нарізаною цибулею. Трохи правіше лежав ніж.

7

65 км на схід від Вашингтона, США **29 серпня, 2015 рік**

О 15:23 Білл Гендерсон поспішав до конференц-зали. Голова організації, де працює, на його думку, понад сотня ні на що не здатних приматів, не повинен ось так заледве не бігти за якимсь дурнуватим викликом секретаря. Перший дзвінок Білл проігнорував, захопившись розгадуванням кросворда. Другий не на жарт роздратував і навіть викликав думку, а чи не жбурнути його в білу, викладену плиткою стіну. Коли в туалеті дев'ятого поверху пролунав третій дзвінок, Білл Гендерсон не витримав і вилаявся.

«*They found something...*»¹

Повз Гендерсона зі схиленими головами снували чоловіки в товстезних окулярах і білих сорочках із короткими рукавами. Люди, що не бачили денного світла більшість днів у тижні та втрачали мізерні залишки енергії на впорядкування отриманих на свої електронні пошти паперів і відеофайлів. Окремі з них так збілилі від браку

¹ Вони щось знайшли... (англ.)

ультрафіолету, що, здавалося, могли загубитися на тлі білосніжної, де-не-де потрісканої стіни. Білл Гендерсон цінував лише продуктивність праці, досягнуту завдяки багаторічному стажеві та відданості керівництву. Кожен рух найманого працівника він сприймав із байдужістю та природною огидою. «Я всміхнуся тим слимакам лише тоді, коли хтось із них помре, виконуючи свої обов'язки, — повторював містер Гендерсон, — бо це означитиме, що падлюка віддала власне життя праці. Це гідне пошани. В іншому разі працівник повинен розтовкти свій череп об бетон, мусить лягти кістками, але виконати свою срану роботу!»

У спітнілій від хвилювання руці знову завібрував *iPhone*. Четвертий виклик! Це щось надприродне: ще ніколи від керівництва не вимагали присутності на нараді так негайно. Це неймовірно дратувало, проте й лякало водночас.

Білл збив виклик одним простим рухом пальця й пришвидшив ходу. Перейти на біг означало принизитися.

Ще кілька кроків — і ліворуч з'явилася довжелезна, метрів із п'ятнадцять, стіна з тонованого скла. З іншого її боку вирував такий гамір, що вона буквально аж вібривала.

— Містере Гендерсон, — до чоловіка підскочив згорблений, нещасний на вигляд представник офісного планктону зі стосиком паперів, обклеєних помітками та виносками, — я хотів би, щоб ви...

— *Get off!*, — випалив начальник і злісно зиркнув на підлеглого.

Двічі повторювати не довелося. Юнак обернувся й потупцяв назад, до своєї позбавленої сонця та надій на кар'єрне зростання нори.

— Білле, ти тут. — Обличчя його заступника полегшено зм'якло, коли він побачив шефа в конференц-залі.

¹ Відчепися (*англ.*).

— Грегоре. — Білл Гендерсон обмежився кивком голови й обвів поглядом продовгуватий овальний стіл.

Він сподівався побачити стіл заповненим. Чотирнадцять істот вищого гатунку, як зазвичай, — так називав він їх подумки. Проте присутніми були лише четверо: прес-секретар Аманда Ворд, голова відділу інформаційної розвідки Деніел Рамірес, заступник голови програми, Білла Гендерсона, Грегор Бойд і худорлявий хлопець років двадцяти п'яти, якого Білл бачив уперше. Усі щільно вмостились один біля одного за столом, але всидіти, вочевидь, не міг ніхто. Грегор узагалі походжав конференц-залою вперед-назад, нервово потираючи долоні.

— Це ти сказав Кейтлін надзвонювати, наче в неї проказа? — Гендерсон уп'явся гнівними очима у свого заступника.

— Ми не могли тебе знайти...

— Аде, чорт забирай, ви мене шукали? — За п'ятдесят чотири роки нервових зривів гнівні розноси стали звичним стилем поведінки Гендерсона.

— Усюди. Не зважай. Ти мусиш дещо побачити.

— А це хто?

Гендерсон кивком голови вказав на хлопця, що сидів, мовчки вдивляючись у відкритий перед ним ноутбук. Керівник не бажав переходити до справ, не нагадавши присутнім іще раз, хто тут господар ситуації. Невизначне сум'яття, що смоктало під серцем увесь шлях до конференц-зали, тепер заступила звична владність. Чоловік запустив товсті, як сардельки, пальці в рідке волосся, надаючи йому бодай трохи охайнішого вигляду. У волосся, добряче пригледівшись, можна було побачити поодинокі сиві волосини. Думки про старість і неможливість контролювати життя спливали в його голові щоразу під час зустрічі з другим *Я* перед дзеркалом. Але більше за визнання власної вже недалекої немічності гнітив страх

втрата авторитету серед підлеглих, котрі зажадають скинути з трону підстаркуватого психа, замінивши його на молодшого й адекватнішого.

— Луїс Геррера, — хлопець не знав, чи вставати йому, чи взагалі кланятися, — комп'ютерна обробка даних.

— Твій підлеглий, Раміресе? — Гендерсон глипнув на простягнуту руку хлопчини, але проігнорував її. — Збираєш у своєму відділку всі нацменшини?

— Я американець, сер, — тихо промовив Геррера, — народився в Цинциннаті, штат Огайо.

— *Congatulations*¹, — лише відмахнувся керівник.

Гендерсон урешті заспокоївся й після хвилинної паузи сів на чолі столу, вивчаючи поглядом присутніх.

— Кажіть, звідки така паніка.

— Луїсе, — озвався голова відділу інформрозвідки, — покажи відео.

Геррера мовчки виконав прохання свого боса й розвернув ноутбук екраном до Білла Гендерсона. За декілька секунд з'явилося блякле зображення, відзняте камерою спостереження в невеликій забігайлівці. Приміщення нагадувало гамірний паб, де половину площі займали барна стійка та високі стільці, на яких розмістилася дюжина чоловіків. З протилежного боку стриміли три столики, які також були зайняті відвідувачами. Усі пили пиво, заїдали гострими начос та енергійно вимахували руками. Звуків не чулося, але все в зображенні вказувало на неймовірний шум і хаос.

— Що це?

— Пам'ятаєш, що говорила Маєрс? — запитав Грегор Бойд.

Гендерсон мовчки кивнув.

— Погляньте, — мовив Рамірес, тицьнувши в екран на одного з відвідувачів.

¹ Вітаю (англ.).

— Що це? — Гендерсонові довелося схилитися над столом, аби впізнати знайому їм постать. — Це він?

— Так, — цього разу відповів Грегор.

— А де звук? Лише сама картинка?

Луїс Геррера натиснув кнопку на клавіатурі — і кімнатою розлився незрозумілий шум. Вигуки й стогони скопища чоловіків відбивалися від стін, повертаючись до вух Гендерсона. Зазвичай камери в таких громадських місцях, як-от забігайлівки, ресторани чи супермаркети, записують тільки відео, без звуку, який, по суті, тут не потрібен. Однак у нічних клубах чи пабах неспокійних районів варто мати в рукаві докази, якими можна було б скористатися в разі виникнення масових заворушень чи побойщ. Власники саме таких закладів установлюють камери, обладнані мікрофонами. Це законно, якщо в закладі передбачено застереження «Ведеться відеонагляд». У пабі, до якого прикипіли очима чоловіки, таке застереження висіло позаду бармена, біля полиці з алкогольними напоями, проте так, що його заледве вдавалося розгледіти.

— Вимкніть цей шум.

Білл цього разу не кричав. Цікавість і спантеличення охопили його. Їхня робота вкотре дала плоди. Давно програма не отримувала таких глобальних, таких очевидних доказів правильності свого шляху. Залишалося просто діяти, діяти з іще більшим ентузіазмом. Нехай хто-небудь спробує зупинити його розігнаний двигун тепер.

— Ми можемо щось зробити зі звуком, аби почути, про що вони розмовляють? — Гендерсон звертався безпосередньо до Геррери.

— Так, — усміхнувся той, — це дуже легко.

«Якщо все здається легким — це означає, що працівник не надто вправний і робота вища за його розуміння, — подумав Гендерсон. — Мабуть, да Вінчі мав слушність».

— Я налаштував програму звукопросіювача, і загальний шум розчинився, виокремлюючи лише цей один, потрібний голос.

Тишу знову прорізавав звук, проте зараз чіткий та одноголосий. Усі почули одного єдиного чоловіка, котрий перемовлявся про щось зі своїм співбесідником. Білл Гендерсон закріпив цей день у пам'яті як один із найзначенніших і найперспективніших для його програми за останні два роки. Він підвівся, енергійно перестрибуючи поглядом з одного на іншого з присутніх.

— Чому ми раніше цього не зробили?

— Ми не могли його вистежити, — почав пояснювати Рамірес. — Він просто зникав, тож єдине, що нам залишалося, це виловлювати його на камерах спостереження. Цей тип надто обережний. Це вперше, коли він провтикав із камерами.

— Мабуть, поспішав, — припустив Грегор Бойд.

За чотири хвилини розмови чоловіки на відео розпрощалися, міцно потиснувши один одному руки, і попрямували до виходу.

Один із них сягнув до кишені штанів і витягнув телефон. Після кількох натисків на екран приклав його до вуха та зник із поля огляду камери.

— З'ясуйте, кому він телефонував!

Гендерсон швидко вийняв *iPhone* та кивнув Грегорові. Ситуація вимагала мобільності.

— І викличте перекладача.

— Так.

— Хто є з виконавців?

— Треба дізнатися. Дай мені хвилинку...

— Мені потрібна Мелані Маєрс, і негайно.

Грегор Бойд вибіг із конференц-зали з телефоном у руках. Усі навколо заметушилися, як і до приходу Гендерсона. Аманда Ворд швидко щось занотувувала в записник —

олівець у її руках аж димів. Рамірес телефонував підлеглим і раз у раз переказував ту саму інформацію, потрібну для негайного виконання, а Геррера зберігав файли на ноут-буці. За мить до зали знову ввірвався Грегор із неоднозначним виразом обличчя. Позаду плентався низькорослий китаець Лі Діксон — очільник підрозділу програмного забезпечення *виконавців*.

— Де Маєрс?! — зайшовся криком Гендерсон і знову запустив пальці у волосся. Він сподівався, що дрібні, доведені до автоматизму рухи руками — тріскання суглобами пальців, застібання та розстібання верхнього гудзика сорочки чи пригладжування зачіски — дадуть змогу погамувати нервовість, проте дуже помилявся.

— Діксон останній, хто її бачив. — Грегор указав на китайця, котрого щойно ввів до конференц-зали.

— Кажі, де вона, бо полетиш назад до свого Токіо, Діку!

— Пекіна... — Китаець проковтнув образу, якою Гендерсон постійно користався (ішлося не про плутанину з містом народження, а саме про глузливе скорочення його імені¹). — Мелані поїхала до Барселони. У неї відпустка. Принаймні вона так говорила.

— Яка в сраку відпустка? Знайди мені Маєрс! — Гендерсон тицьнув вказівним пальцем у груди китайцеві, а потім обернувся, звертаючись до кожного з присутніх. — І ти! І ти! І ти! А ти, Амандо, подбай, аби все, що зараз відбулося, не вийшло за межі цієї конференц-зали. Стеж за кожним виданням. Не дозволяй жодному бодай слово написати на цю тему. Інакше всім голови повідриваю! Зрозуміло?

— Так, сер.

Жінка швидко зібрала речі й кулею вилетіла із зали. Решта на знак згоди кивнули й умить пощезали за дверима.

¹ *Dick* — чоловічий статевий орган, член (*англ.*).

8

*Львів, Україна
1 вересня, 2015 рік*

Малий завжди був розумніший — мабуть, радше *кмітливіший* — за однолітків. Зі сповитку Лука привчився поводитися тихо. На відміну від більшості батьків, ми з Катериною не зривалися посеред ночі, ледве зачувши його неспокійне пхінькання. Щойно малий почав розуміти, що таке солодощі, то взяв за звичку не затискати їх у кулаці, доки ті розтануть, а щедро ділитися з усіма довкола. Іноді я говорив, що мій син зламався, на що Катерина, проводячи долонею по моїй щоці, казала, що коли й так, то брак успадковано від головного виробника, а термін гарантії, щоби його повернути, давно вже сплив.

Одначе хлопчикові подеколи набридало грати роль врівноваженої дитини, і він викидав коника. Так, після святкування його п'ятого дня народження трапився інцидент. Наша квартира в Тернополі тоді нагадувала поле військових дій: кольорові кульки та конфеті валялися по всіх кімнатах, а до заповнених брудним посудом і недоїдками солодкого столів зліталася дрібна мошва з усієї вулиці. Я протестував проти запрошення стількох гостей, але дружина обстоювала думку, що, коли хочемо злитися з місцевими та не почуватися відлюдьками, слід покликати якомога більше дітей із будинку та відповідно їхніх батьків. Це б убило двох зайців: ми мали б нагоду перезнайомитися з нашими сусідами, а Лука — завести нових друзів.

Скориставшись із відсутності уваги, Лука вхопив до рук тюбик із клеєм і пачку сірників, що лишилася на столі після запалювання свічок на торті, та зачинився в туалеті, гукнувши нам, що побіг туди *в справах*. За трохи Катерина вловила легкий запах горілого. Визирнувши у вікно, я заспокоїв дружину: на вулиці, у смітте-

вих баках, хтось підпалив пакет, тож сморід розносило на весь район. Проте, зачинивши вікно, відчув, що запах лише посилювався. Не розуміючи, що відбувається, я вишукував джерело їдконого запаху, а знайшов... причмеленого Луку. Скрутившись калачиком і звівши голову поміж колін, він сидів у кутку. Я зрозумів, що малий щось накоїв, і мигцем побіг до туалету. Від побаченого там мене затрусило: від пожежі нас урятувала ванна, розташована в спареному з туалетом приміщенні. Набрана в ній вода тихенько колихалася й нагадувала туманно-сірий мул. На килимі, подарованому нам на новосілля, красувалися дві пропалини, присипані дрібним чорним попелом. Як виявилось, Лука вирішив провести дослід, з'ясовуючи, як добре горітиме склеєний двома чи трьома шарами туалетний папір. Малий підніс запалений сірник до паперу, і той умить спалахнув, почавши скрапувати й утворювати на килимі невеликі дірки. Якби туалет не був спарений із ванною чи у ванні не стояла по вінця вода, хлопчик не мав би чим загасити палаючий килим і квартира згоріла б під три чорти. Катерина довго намагалася вгамувати мій гнів, але тоді я вперше — що-правда, у півсили — приклався рукою до сидниць малого.

* * *

У спогади вдерлось гучне «гуп», немов від падіння чогось важкого, а потому дикі вигуки. Аудиторією гасали студенти. Я повільно оглянув приміщення, зупинившись на великому дерев'яному столі під настінною дошкою. На обличчі мимоволі з'явилась усмішка.

— Хто знає, що це за предмет?

— «Слов'янська міфологія», — швидко, наче змагаючись із невидимим суперником під час вікторини, видала дівчина з другого ряду. Решта або просто мовчали, або потай копірсалися в телефонах.

— Добре. Почнемо з основного — початку. Як утворився світ?

— Після Великого вибуху¹, — знову мовила дівчина, — тринадцять мільярдів років тому.

— Хіба?

— Тобто? — саркастично стрельнув словами один зі студентів. — Це ж науково підтверджений факт.

— Ну, я б не констатував, що це на всі сто відсотків підтверджений факт, — усміхнувся я. — Може, дехто підзабув, але створення Всесвіту внаслідок Великого вибуху — гіпотеза. Одна з багатьох. І загалом ідеться не про вибух у звичному для нас сенсі. І стався він не в якійсь певній точці простору. Так, безсумнівно, цю гіпотезу визнано однією з найреальніших і найімовірніших, але все ж вона є гіпотезою. Хіба можна стверджувати щось, що не до кінця доведено? Людство до сьогодні не може з упевненістю сказати, звідкіля все це в біса взялося.

Я роззирнувся з розведеними руками, акцентуючи на всьому: повітрі, столі, голосі. Усьому довкола мене та моїх слухачів.

— І це відкриття відбулося доволі нещодавно, якщо взяти до уваги всю історію людства. Упродовж тисяч років різні культури виробили своє уявлення про модель створення світу. Можете назвати приклади?

У глибині аудиторії піднялася рука, після чого пролунав низький і впевнений хлопчачий голос:

¹ Великий вибух — фізико-космологічна теорія про ранню стадію еволюції Всесвіту з надзвичайно щільного та гарячого стану, який існував близько 13,8 млрд років тому. За теорією, до Великого вибуху Всесвіт перебував у сингулярному стані, тобто мав нескінченну густину й температуру. Близько 13,8 млрд років тому відбувся вибух, після якого Всесвіт став розширюватися так швидко, що з чистої енергії почали зароджуватися перші субатомні частинки, які через тисячі років перетворилися на перші атоми. Основні постулати теорії сформулював бельгієць Жорж Леметр.

— Ну, мабуть, найбільш відому модель створення світу описано християнством у Біблії.

— Найбільш відому для нас, — виправив я його. — І про що ж там сказано?

— Що першого дня Бог створив космос і Землю, а також світло й темряву. Другого — простір і воду. Третього — землю з рослинністю.

— А четвертого, — утрутилася дівчина із зібраним у хвостик волоссям, яка сиділа в першому ряді, — небесні світила, тобто зорі й усяке таке.

— П'ятого дня Бог створив істот, що живуть у воді та повітрі, а шостого — решту тварин і людей. Ну, а сьомого Бог стомився та вирішив відпочити. Відповідно й ми відтоді відпочиваємо в неділю.

— Чудово. Як щодо теорій створення світу в інших релігіях? Може, міфологіях?

Руку підняв мускулястий хлопець у сонцезахисних окулярах. Він сидів, не знімаючи окулярів, у приміщенні, у широкі вікна якого сонце зазірало лише крадькома.

— Скандинави вірять у Вальгаллу. Там живуть боги, і туди потрапляють люди, котрі померли на полі бою. У них спершу виник велетень, а потім із його тіла — боги *Одін*, *Вілі* й *Ве*. Після того боги створили нас і помістили в цей світ. Вони його назвали *Midrapd*.

— І?..

— Ну, це все.

— Гм... ґрунтовно. Сповнена дивовижних фактів і міфічних оповідей, що повністю відображають картину створення світу скандинавського народу, історія.

Студенти вперше голосно розсміялися. Це означало, що авторитет, який хлопець в окулярах вигадав собі сам, насправді не надто хвилював інших. Усі лише зраділи нагоді покепкувати з нього.

— Пробач. Звісно, моїм знанням у цій сфері ще далеко до твоїх, — мабуть, частіше треба носити сонцезахисні окуляри в приміщенні, — але дозволю собі трохи доповнити твою розповідь. — Хлопець почервонів, ніяково стягуючи окуляри з обличчя й не забуваючи грізно поглипувати на декого з присутніх із німою обіцячкою порішити до кінця дня. — Усе почалося в безодні *Гіннунгаган*, коли змішалися іскри вогню з царства *Муспельхейм* і льоду з царства *Ніфльхейм*. Як наслідок посталала перша жива істота — велетень *Імір* (його згадував раніше наш науковець). З тіла велетня виникли ті самі брати-боги, що започаткували світ, у якому були небо, земля й заморське королівство велетів *Йотунгейм*. Створивши пізніше людей, вони поселили їх на землі, проте відгородили від велетів стіною з повік *Іміра*, якого вони вбили. Це стисло. Думаю, поправки не суттєві, але все ж...

Дівчина з хвостиком рвучко піднесла руку.

— Слухаю.

— Про індуїзм. — Вона вичікувально зробила паузу, а коли я ствердно кивнув, заторохтіла: — Існує як мінімум три версії створення світу: з космічного яйця, з первинного тепла та з жертви першолюдини *Паруші* самій собі, тобто з частин її тіла.

— Чудово, Мар'яно, але існує ще й четверта версія — з первинного звуку *ом*, який видобув *Шива* зі свого барабана. *Ом* — це, так би мовити, первинна мантра. *Ом* є найсвятішим звуком в індуїзмі, бо символізує *Брахман*, тобто вищу реальність, Усесвіт. Ти ж мала б це також сказати. Хіба у Вікіпедії цього немає? Наступного разу телефон ховай пильніше, але загалом добре.

Дівчина самими губами промимрила «вибачте» і сховала телефон до сумки, що лежала перед нею на столі. Подруги з-за плеча посміювалися з її невдачі.

— Що ж, гаразд, — я продовжував вступне слово, дедалі ближче добираючись до суті. — Жити — це чудово, але запитання «Звідки ми тут?» і «Як усе це створилося?» залишаються актуальними для людей і досі. Саме «Як?» і «Чому?» штовхають людство вперед, змушують рухатись, а не стояти на місці. «Дурень завжди знає відповіді, а мудрець — запитання». Усі винаходи та революційні перевороти є плодами саме таких запитань. Люди не можуть жити в незнанні й повсякчас намагаються пояснити нерозгадані феномени, знайшовши відповідь на запитання «У чому сенс життя?», «Чи існує життя десь ще, окрім Землі?» або «Хто збудував піраміди?». Саме відсутність відповідей і тримає людей на плаву. Хтозна, що було б, якби людство дістало відповіді на всі можливі запитання. Найбільша ймовірність — люди втратили б стимул до будь-якої праці, зокрема й розумової. Це відтак спричинило б жахливу деградацію та подальше вимирання *Homo Sapiens*¹ як виду. На щастя, дивовижні відкриття зумовлюють виникнення інших, іще більш запаморочливих запитань. Така дилема поставала й перед нашими предками. Далекими предками. Ще відтоді, як люди почали мислити як розумні істоти, у їхні голови закрадалося питання про власне існування. Світ сповнений безлічі цікавих і незабутніх культур, котрі мають свої особливості, що створюють їхню оригінальність, автентичність. Різні мови, різні боги, різні мистецтва, різні думки, але постійно однакові запитання. Відповіді на них найнеймовірніші, бо навіть зараз людство не змогло б створити таке розмаїття фундаменту власного існування.

- Можна? — Дівчина праворуч від мене підняла руку.
- Так, прошу.

¹ Людина розумна (лат.).

— Яка мета ваших лекцій? Ви справді вірите, що, якщо ми знатимемо різні погляди на створення світу, це нам чимось допоможе в житті? Мій батько тяжко працює в півтори зміни на фабриці соків, а мати — продавець на базарі. Якщо я прийду сьогодні додому й розповім усе це їм, то дуже сумніваюся, що їхня кар'єра та світогляд підуть угору. Мої тим паче.

— Не заперечую, більшість із вас — а може, й усі — ніколи не скористається цими знаннями. Та ви мусите засвоїти одну річ: важать не імена чи назви божественних місць. Деталі відіграють не таку роль, як загальний принцип створення ідей, їхній рух, розвиток, причини та наслідки. З цього слід робити висновки. Вінстон Черчилль якось сказав: «Що довше ми дивимось у минуле, то далі зможемо зазирнути в майбутнє». Я стану найщасливішим викладачем у світі, якщо, досягнувши принципи світотворення, ви зробите науковий, психологічний чи будь-який інший прорив. Бодай у своєму житті.

— Дякую. — Дівчина всміхнулася, але з вигляду було зрозуміло, що відповідь її не вдовольнила.

— Отже, ось вам найпоширеніша старослов'янська теорія походження світу. Стисло, аби не затягувати й не перенасичувати ваші мізки. Слов'янська міфологія оповідає нам про *Темряву*, про нескінченну *Ніч*, що заповнювала початок початків. У вічній пустоті не можна було розгледіти абсолютно нічого. У цьому безмовному холодному просторі летіло всевидяче, всеосяжне *Око*. Ви запитаете, звідки воно летіло, якщо всюди порожнеча, усюди темрява? — розвів я руками, підвищуючи голос. — Так ось, летіло *Око* з глибини *Темряви*, діставалося зі *Старих Світів* з єдиною метою — створити в безмежній *Темряві* *Новий Світ*. Належало воно ще ненародженому *Першобогу*. Його звали *Род*. Це ім'я бажано запам'ятати — ви ще не раз почувете його. *Оку*

ніяк не вдавалося знайти хоч якусь можливість створити світ, заради якого воно пронизувало *Темряву*. І... воно заплакало. Зі зроненої сльози зародилися *Першоптиця* та *Першобог* — *Сокіл-Род*. Золоте пір'я птаха блиснуло так, що прорізало чорну *Ніч*, і, відчувши свободу, *Птиця-бог* розправила свої крила й закружляла навколо *Ока*.

Засмутившись від самотності, *Сокіл-Род* також заплакав. Як бачите, дуже чуттєве й емоційне в старослов'янській міфології зародження світу. У жодній із релігій ніколи ще так не плакали під час цього процесу. Коли сльоза, яку назвали золотою *Сльозою-Росинкою*, крапнула на всевидяче *Око*, воно почало розростатися доти, доки не перетворилося на великий острів, поглинутий *Мороком* і *Темрявою*. Тоді *Сокіл-Род* зронив ще одну сльозу, яку назвали срібною *Сльозою-Росинкою* і яка, упавши на острів, обернулася озером *Живої Води*. *Смарагдова Сльоза-Росинка*, третя та остання, породила квіти й рослини, які вкрили суху й чорну землю острова.

Коли *Сокіл-Род* спустився на землю, то за трохи зніс *Золотий Жолудь*, із якого виросло величезне *Прадереве* — іноді його називають *Прадубом*, або *Дубом-Стародубом*. На його гілках зав'язалися плоди безсмертя — молодильні яблука. Тоді *Сокіл-Род* злетів на верхівку *Дуба-Стародуба* та вигукнув: «Я створив цей рай, і тут моє місце на віки вічні. Звідси, — з *Вирію*, — я буду творити *Новий Світ!*»

За певний час *Сокіл-Род* зніс ще два яйця — біле та чорне. Коли вони впали в озеро *Живої Води*, з них утворилися *Чорний* і *Білий Лебеді*. Мирно жити вони, на жаль, не змогли. Побачивши, як *Лебеді* почали битися між собою, *Сокіл-Род* вигукнув з вершини *Дуба*: «Зупиніться. Я дам вам Слово та Розум, тож, вийшовши з води, станьте з обох боків мого *Дуба!*»

— А чому вони побилися? — запитала дівчина в окулярах і синьому светрі.

— Тому, що це споконвічна проблема світлого й темного. Це речі, які хоч несумісні між собою, проте існувати одна без одної не можуть. Це так, якби темрява — це відсутність світла, а зло — відсутність добра. Відсутність у певній ситуації. Ці речі є взаємопов'язаними, попри те, що кожна намагається ствердити свою бездоганність і зверхність.

Тлустий хлопчина поцікавився:

— Тобто цей *Под* є основним божеством, батьком усіх інших богів?

— *Рода* не можна сприймати, як якесь окреме божество, — заперечив я. — Образ *Рода* є скрізь, він пронизує все, що ми можемо бачити навколо. *Под* — це загалом природа у всьому своєму розмаїтті та різновидах. Він саме життя. Набуваючи виявів у житті власне матерії, він дає змогу тій самій матерії бути живою. От, наприклад, будь-який організм складається з клітин, які відповідно складаються з молекул, ті — з атомів, а ті — з елементарних частинок (протонів, електронів і нейронів). Хоч і останні також складаються з іще менших, фундаментальних частинок — кварків. Вважали, — а дехто вважає й досі, — що все це окремо не живе, а є просто набором речовин, сполук, поєднань і їхніх комбінацій, але як би ви не збирали їх в одному місці та як би не перемішували, у вас не вийде живий організм. Цього замало. Аби стати живою, матерії потрібен іще один фактор. Вона набуває його лише в разі природного народження, а не штучного створення.

— То ви говорите про душу? — припустив хлопчина, насупившись і звівши на носі брови. — Таке саме кажуть про людську душу, що, коли вона покидає тіло, організм чи матерію — байдуже, наступає смерть.

— Ось бачиш, скільки всього схожого між світовими релігіями. Душа існувала задовго до насадження христия-

янства. От тільки назва її була іншою. Фактором, який змушував організм жити, був саме *Род*. Вам достатньо лише вдуматися у звучання таких слів, як «народження», «природа», «родина».

Дехто всміхався, хтось замислено нотував мої слова, а із задніх парт долинуло дівоче «Та хто він такий, аби я його слухала?», однак я продовжував свою лекцію.

9

— Ну? Розповідайте вже.

Я кинув підозріливий погляд на Віктора Петровича, який тільки те й робив, що всміхався, оглядаючи нас. Саме була обідня перерва, тож, присівши з чашками, наповненими гарячими напоями, за свої столи, ми через тісноту кабінету опинилися майже в колі. Ми всі, крім Юрія. Петрович підіймав свою чашку до вуст, і тоді його усмішка зникала, щоб за дві секунди з'явитися знову. Михайлівна, наче медитуючи, завмерла із заплющеними очима. Ірина мовчки наминала печиво, запиваючи його чорним, як смола, какао.

— Ти про що?

— Сидите, усміхаєтесь. Не хочете поділитися?

— Хех. — Вусань, лагідно всміхаючись, на мить поринув у спогади, а потім продовжив: — Це справді цікава історія. А те, що головним героєм є саме ви, а не отой шалений молодняк — тільки додає перчинки.

— Не тягніть. — Мій голос виказував приховане бажання переконатися, що все було не так жахливо, як я собі уявляв.

— Пізніше, — відповів завкафедри, зробивши ще один ковток, — дочекаймося Юрія. Без нього розповідь буде не такою цікавою.

— Я такого хлопа собі підчепила, доки ви танцювали, — ностальгуючи й усе ще не розплющуючи очей,

промовила Михайлівна з ледь помітним сумом. — Ох він мені жару дав. Не те, що ви всі. Даліборе, ти в ліжку порівняно з моїм Борисиком, певне, мало що відаєш.

Чай умить піднявся горлянкою назад і з кашлем виллюпнувся на поверхню столу. Мов потопельник, я роззявленим ротом хапав повітря й водночас осмислював слова старої.

— Не зважай, Даліборе, — кинула Ірина. — Борис — її кіт.

— Михайлівна спить із котами? — не втримався я.

— Ні... мабуть. Але полюбляє використовувати ім'я kota у своїх фантазіях про чоловіків. Хоча знаєш... хтозна, що коїться в житті нашої мадам.

— Михайлівно, знайдіть собі чоловіка й припиніть, будь ласка, ділитися з нами своїми збоченими фантазіями.

— Юний мій орлику, — скрипнула шиєю стара, — не знаю, чи й знайдеться хтось, вартий такої гарячої жінки.

— Справді, — погодився Віктор Петрович. — Проти таких фактів не попреш.

За спиною голосно рипнули двері. До приміщення повільно, ледве переставляючи ноги, вповз Юрій. Усмішки на наших обличчях умить змінилися співчуттям. Той підійшов до столу, лівою рукою тримаючись за око. Нічого не кажучи, ухопив одне печиво й закинув собі до рота. Після того розвернувся й потупцяв у протилежний від нас бік.

— Усе гаразд, мужиче?

У відповідь лише нерозбірливе бурчання. Хлопець упав за свій стіл і заховав голову поміж пліч. Ми мовчки перезирнулися, мов очікували одне від одного на якісь дії.

— Юро, усе добре? — Я не розумів, чому Віктор Петрович хитро посміюється. — Ірино, ти знаєш, що сталося у тому пабі?

— Приблизно. Я тоді покинула вас на хвилю, а коли повернулась... Загалом останнє, що бачила, то це те, як

танцювали повільний танець, а він, — вона вказала пальцем на Юрія, — запросив красуню з-за сусіднього столика.

— Ну й що тут такого?

— Даліборе, вона сиділа з отакенним здоровилом. — Ірина широко розвела руки. — Юрій йому в пуп дихав.

— Он воно що, — повільно протягнув я, розставляючи в голові все на свої місця. — Що ж, що було далі, не важко здогадатись. Юрку, ану покажи око.

На моє прохання той показав середній палець. Ми всі підвелися й підступили до хлопця.

— Ніколи в житті більше з вами нікуди не піду. — На стіл крапнула слина. Хлопець нагадував немовля під час серотонінового провалу¹.

— Щоразу так кажеш, — відрізав Віктор Петрович, — і однаково не можеш всидіти вдома.

— Що там було?

— Покажи. — Ірина наблизилася й обережно забрала Юрієву руку з ока. — Здається, дехто має тиждень вихідних. — Велика синя гематома, посічена тонкими червоними судинами, як суха пустеля тріщинами, забезпечила хлопця кількома вихідними (працювати зі студентами з отакою мармизою просто неможливо).

— Ха-ха, як смішно! — жовчно кинув постраждалий і, знову затуливши око, бухнувся головою на стіл.

— Холодне прикласти? — Ірина єдина виявляла турботу.

— Груді приклади. Думаю, вони більше допоможуть.

— На жаль, тільки за записом. А от прохолодна ложка завжди вільна.

— Учора цілий день прикладав. Допомогло, як бачиш. Майже не видно. — Хлопець провів у повітрі навколо гематоми пальцем.

¹ Серотоніновий провал — депресія після вживання екстазі, від чого головний мозок страждає на нестачу гормону серотоніну.

Лише Віктор Петрович задоволено посміювався та потирив руки в очікуванні розповіді, що ж сталося.

— Так, ну то просвітїть нас нарешті, — тепер упевненіше вимагав я у васаня.

— А що тут розказувати? — розвів він руками. — Що можна розказувати, як через тебе, Даліборе, нам тепер до того пабу зась!

— Що?!

Я опинився на перехресному вогні питальних і водночас недовірливих поглядів. Дике сум'яття відкрило моє тіло дрібними пухирцями, спричиняючи легке запаморочення. Паб був рятівним пристановищем для моїх колег, а завдяки мені вони тепер там персони нон грата.

— Як же це?.. Чому?..

— А ніхто не знає, Даліборе. Хоча певною мірою ми тобі й подякувати маємо.

— Що? За що?

Я не знав не те що казати, а й навіть що думати. Хотів щось пояснювати, виправдовуватись, але тільки сконфужено стовбичив перед завкафедри.

— Давай по черзі, — почав розмірено Віктор Петрович. — Ми добряче так випили, може, більше як пляшку на кожного, а тоді спустилися до нижнього залу, де наш юний Паваротті бажав явити свій талант перед публікою. Співак із нього не дуже, але під градусом і під таке пішли танцювати. За хвилин двадцять я попросив бармена про вільний столик уже тут і щоб нам перенесли рахунок згори. Ми замовили ще випивки, а Юрій — собі пляшку горілки. Думав, мабуть, поділитися з кимось, не знаю, а зрештою допив її сам.

— Горілки?! — обурився я, не помітивши, що скрикнув на всю викладацьку. — Пляшку? Він же перед тим брендї пив.

На слова Петровича Юрій лише винувато похнюпився й відвернувся до стіни.

— Так от, після тієї горілки Юрію закортіло потанцювати на барній стійці з Михайлівною.

— Ой, пам'ятаю... — Ірина спалахнула й сховала обличчя в долоні, якою вже вчетверте поправляла волосся.

— Тебе, Юро, може б, іще й сприйняли в ролі танцівника, а от наша Михайлівна викликала неоднозначну реакцію охорони. Вас швидко прибрали. Ми з Іриною мовчки сиділи за столиком і не вступали. Зізнаюся: нам до біса було цікаво, чим усе закінчиться.

— А ви чому все пам'ятаєте? Пили ж із нами разом, — таким обережним випадом я спробував захиститися від нападу на власне еґо.

— Я не пив відтоді, як спустилися в караоке. У нас з Іриною добре розвинуте відчуття міри. Ну, а Михайлівна як порожній бак із діркою на дні — лий-лий, а по вінця ніяк не наповниться.

— Чому ви не зупинили нас?

— Я ж вам не батько. Ви всі дорослі люди. — Віктор Петрович, усміхаючись, продовжив: — Тоді заграла повільна музика, і дівчина в червоному (та сама красуня) запросила нашого хлопа на білий танець, Ірина — тебе, ну а ми з Михайлівною залишилися за столиком. Перед наступною піснею Ірина побігла в туалет і пропустила найцікавіше. Під *Confessa* Челентано Юра почав опускати руки з плечей дівчини до талії й нижче. Дівчина відмахувалася, на що нагодився її здоровило. Направду, — вусань напнув груди й добряче поплескав себе по животі, — такого мужлана я ще не бачив. Він схопив дівчину за руку та поволік за собою, вигукуючи якісь матюки. А ти, розумнику, — він указав пальцем на Юрія, — почав відповідати. Куди там, ще й побіг навздогін. Той,

не довго думаючи, облишив дівчину, розвернувся і... Що далі було...

Віктор Петрович аж прицмокнув язиком і похитав головою з боку в бік. Його брови нагадували малих непосид, які стрибають то вгору, то вниз. Ще трохи — і вони б узагалі вилетіли з обличчя.

— Результат на лице.

— Найцікавіше було попереду. Далібор скочив захищати нашого мачо, зацідивши здорованеві кулаком у горло, а потім — у лоб. Чіткими прямими ударами. На ту катавасію відразу прибігла охорона й узялася нас випроваджувати. Не знаю, що відбувалося далі, бо вивели мене першим: столик стояв одразу біля виходу. За мною на подвір'ї опинилися Михайлівна й Ірина. Згодом виштовхали й Юру, а от тебе, Даліборе, ми не бачили хвилин із десять.

— Що я там робив?

— Спершу я подумав, що ти затримався, аби все владнати, та щойно зібрався зайти досередини, як звідти з'явилося двоє охоронців і, шарпаючи за сорочку, викинули тебе на вулицю, мов ганчірку. Наступного дня я зайшов до «Медіавалю», аби якимось перепросити або хоча б дізнатися, що сталося тоді всередині, однак вхід мені перегородив адміністратор, який заявив, що нам «Медіаваль» тепер відвідувати заборонено. Нам пощастило, що вони не викликали поліцію. Даліборе, ти не покращував там ситуацію, а, навпаки, п'яний, із заплещеними очима ліз дубасити охоронців.

— Я?!

Мозок відмовлявся вірити в почуте. *Це розіграш?!* Однак Петрович мав доволі серйозний вигляд. Та й біль у нозі й порвана сорочка вказували на реальність сутички. Окрім усього, я здогадувався про зміни своєї поведінки під впливом алкоголю. Але чому я зірвався, захищаючи ледь знайомого хлопця?

— Не хвилюйся, паб ми знайдемо інший. Їх багато в нашому місті.

— Мені дуже соромно. — Я схилив голову, важко добираючи потрібні слова. У той момент земля просто-таки тікала з-під ніг. — Вибачте, я... Якщо можу чимось загладити свою провину...

— Припини вибачатися, — перебив мене помахом руки завкафедри. — Усе нормально. Було весело. Таких гулянок ми ще не бачили. Ха-ха-ха.

— Це точно. — На обличчі сумного Юрія з'явилася стримана усмішка. — Якщо ти наваляв тому гівнюкові, то з мене ще й пиво.

— Даліборе, — Михайлівна підвелася зі стільчика, — ти навіть не уявляєш, як бракувало мені таких емоцій упродовж останніх років. Ще більше кортіло, аби хтось урешті намилив морду тому пришелепкуватому, — і кивнула в бік Юри, — тому ми тобі ще й подякувати повинні.

На моїм присоромленім обличчі спалахнула знічена усмішка. За нею я ховав внутрішню гіркоту. Колись я добряче поплатився за слабкість перед алкоголем і бажанням оновити склянку. Те бажання дедалі більше продиралося крізь ґрати самоконтролю, затираючи давню обіцянку.

Тільки не знову...

10

*65 км на схід від Вашингтона, США
29 серпня, 2015 рік*

Після поквапливих зборів Гендерсон дістав телефон із внутрішньої кишені піджака й набрав номер, якого не було в телефонній книзі. Ці цифри він набирав напам'ять. З телефона пролунав спокійний голос керівника Управління технічною розвідкою, що належало до складу

Розвідувального управління Міністерства оборони Сполучених Штатів Америки.

— Такий пізній дзвінок, Білле, — сказав Томас Фостер, — давненько не чув тебе.

Гендерсон зазірав у глибінь сутінок, споглядаючи по червонілі хмари біля сонця, і повільно потирав скроні. Надійні зв'язки з найважливішими управліннями країни вселяли гордість і підживлювали самоповагу: не кожен міг отримати бажане так легко. Він міг. Для досягнення теперішнього свого авторитету, тобто посади, яка давала зараз змогу спокійно сидіти в шкіряному кріслі програми, Гендерсонові довелося багато чим жертвувати. Дзвінок Фостеру був не бажаний, але необхідний. Білл знав, що відтепер буде винним керівникові Розвідувального управління, а бути боржником — риса слабких. Або ж тих, для кого слабкість — метод зростання.

— Привіт, Томе, — вдав привітність Гендерсон. — Мушу просити про послугу.

— Слухаю. — Фостер умить посерйознішав, після чого запанувала глибока тиша.

Гендерсон спробував одразу випалити слова прохання, однак затнувся. Слід сформулювати речення так, аби прохання звучало радше як ствердження.

— Мені потрібні певні дані Дата-центру АНБ¹.

— І ти хочеш, аби я дав тобі засекречені матеріали, так? З якого б це дива?

— Припини, ми ж на одному боці. Тим паче я потребую всього декількох переписок з електронної пошти та ще пару перехоплених дзвінків.

¹ Агентство національної безпеки (англ. *National Security Agency*) — Агентство криптологічної розвідки США, що є частиною Міністерства оборони й відповідає за збір та аналіз іноземної розвідувальної інформації й захист інформаційних систем і комп'ютерних мереж уряду США. На відміну від ЦРУ, не використовує агентів в інших країнах.

— Це не так уже й просто.

— Простіше, ніж впиратися по телефону, — майже глузливо проторохтів Гендерсон. — Ти ж маєш оті забавки — *PRISM*, *DRTbox* і біс його знає, що ще.

Цінність послуги зросла в десятки разів, адже *DRTbox* — не тільки секретний, а й, по суті, незаконний проект поліції. За допомогою цієї військової технології контролю, що вможлилювала відстеження та переривання телефонних викликів, електронних листів і текстових повідомлень, правоохоронні органи мали змогу водночас прослуховувати тисячі користувачів без їхнього відома та згоди. Пристрій, розроблений *Digital Receiver Technology* — дочірньою компанією *Boeing*¹, умонтовували на літак, безпілотник або ж гелікоптер, тож за один політ він під'єднувався до даних десятків тисяч мобільних телефонів.

Майже всі телефони працювали з мережами 3G, 4G чи LTE, які використовують стійке шифрування для збереження безпечності каналу зв'язку між телефоном і локальною вишкою мобільної мережі. У разі відсутності доступу до таких мереж телефон переходив до з'єднання GSM, у якого немає автентифікації вишок, погані ключові алгоритми та слабкі алгоритми шифрування, що легко припускало злам. *DRTbox* застосовував цю функцію, реалізуючи атаку відкату, і таким чином повторно задіював усі атаки GSM для зламу шифрування. Окрім того, пристрій збирав IMEI — *International Mobile Equipment Identity*, міжнародний ідентифікатор мобільного пристрою, — число, унікальне для кожного апарата. Контрольний пристрій *DRTbox* фактично виконував атаку *man-in-the-middle*, яку майже не могло бути виявлено користувачами та яка давала змогу

¹ *Boeing* — одна з найпотужніших світових аерокосмічних та оборонних корпорацій, яку заснував 1916 року Вільям Боїнг у Сіетлі, США. «Боїнг» є найбільшим за кількістю поставок і замовлень у світі виробником літаків.

правоохоронцям перехоплювати розмови й повідомлення і злочинців, і пересічних осіб.

Одначе той пристрій — лише маленьке гіменце порівняно з гнояркою після того, як коров'ячий череді згодували тонну проносного. Секретна розвідувальна програма *PRISM*, про яку випитував Гендерсон, була ледь не вершиною технологій збору даних. Вона передбачала можливість стеження за будь-якими користувачами, — і громадянами США, і особами поза межами країни, — використовуючи глобальну мережу інтернет. За допомогою *PRISM* АНБ отримувало дані електронної пошти; відео-, фото- та голосові повідомлення; передавані файли, паролі й особисту інформацію із соціальних мереж, як-от *Facebook*. У листопаді 2010 року обмеження з боку керівництва АНБ було скасовано й співробітники агентства почали обробляти дані телефонних дзвінків та інтернет-листування для перевірки активності іноземних розвідок. Система прослуховування давала змогу зводити дані про телефонні дзвінки в єдину схему з інформацією з відкритих, комерційних та інших джерел, інформацією страхових ідентифікаторів, банківських кодів, профілів *Facebook*, пасажирських списків на транспорті, списків виборчих дільниць. Збір міг поширюватися через знайомства від однієї людини до десяти чи двадцяти окремих гілок.

— *PRISM*? — насмішковано запитав Фостер. — Ти ж знаєш, що після зливу Сноудена¹ нам ведеться несолодко. Особливо з цією програмою збору даних.

¹ 3 червня 2013 року колишній працівник ЦРУ та АНБ США Едвард Джозеф Сноуден передав газетам *The Guardian* і *The Washington Post* засекречену інформацію про відстеження урядом США інформаційних систем багатьох країн світу, прослуховування та збір даних про громадян США й не тільки. Едварда Джозефа Сноудена було заочно звинувачено в шпигунстві й оголошено в міжнародний розшук. Зараз підозрюваний проживає в Росії, яка надала йому політичний притулок.

— Усе буде лише в межах країни, — запевнив його Гендерсон. — Це до біса потрібно, інакше я б не телефонував. Ти ж знаєш.

Голова Управління технічною розвідкою важко зітхнув і кілька секунд обдумував, що відповісти.

— Подивлюся, що зможу зробити, — врешті сказав він.

— Дякую.

Гендерсон не наважувався першим закінчити розмову, вичікуючи на наступні слова Томаса Фостера. Упевненість у виконанні прохання була непохитною, залишалося тільки зробити так, аби борг не довелося сплачувати. Якщо все закінчиться добре, Фостер ще сам подякує йому за нагоду допомогти.

— Надішли, кого саме слід прогнати.

— Чудово, — стримано зрадів Гендерсон.

— На зв'язку, — мовив Фостер і вимкнувся.

Залишалося чекати.

ЧАСТИНА 2

1

*Салерно, Італія
31 серпня, 2015 рік*

Мелані стояла на пероні *Stazione Salerno*. Подолавши шлях літаком із Нью-Йорка до Рима, а звідти поїздом упродовж двох годин до Салерно, жінка сподівалася на незаплановану зустріч. Він не бачив її багато років, і ймовірність того, що повірить, була нікчемно малою, та жінка вирішила не відступатися.

Вийшовши з вокзалу, американка опинилася на *Piazza Vittorio Veneto*. Там стояло безліч автобусів, що чекали на своїх туристів, які метушилися довкола з мапами в руках і фотоапаратами наготові. Мелані відшукала припарковане біля узбіччя таксі — старезне та напіврозвалене, зі старанно затертими подряпинами на бампері й кутах капоту, колись яскраво-червоне *Alfa Romeo*. Вона наблизилася до автомобіля, привіталась із водієм ламаною італійською та сіла на заднє сидіння. У салоні авто виявилось геть чистим, навіть запахи приємно лоскотали носа, що було доволі незвично після мільйонів поїздок нью-йоркськими жовтими кебами.

— *Buon giorno, bella signora*, — відповів на привітання водій, заговоривши далі англійською, — гарненька американочка в найгарнішому місті Італії. Ласкаво прошу.

Італієць приязно всміхався, продовжуючи лежати на напіввідкинутому сидінні. Очі він ховав за темними окулярами, а головою впирався в складені замком на потилиці руки.

— *How did you?..*¹ — Мелані не знала, чому дивуватися — позі водія чи його здогадці, що вона зі Сполучених Штатів.

— *L'accento...* акцент виказує вас. Я щодня вожу американців, англійців, клятих французів і німців, тому за метри відчуваю, хто звідки.

— Ваша правда — я з Нью-Йорка.

— Без багажу? — Водій озирнувся в пошуках хоч якоїсь сумки, з якими зазвичай втрамбовуються до авто туристи.

— Я лише на день.

— Чудово! — Чоловік підвівся, повернув сидіння в сидяче положення й завів свою «альфу». — Куди прямуємо?

— На *Piazza Alfonso*, будь ласка.

— О, *cattedrale metropolitana di Santa Maria degli Angeli*. Неймовірний собор. Римські й близько не такі. Ви, синьйоро, щойно зайдете досередини — занімієте від його давньої краси.

Мелані зігнувала зачіпки до бесіди. Хоч водій і був приязний чоловік середнього віку, не позбавлений шарму, як і більшість італійців, але вона прагнула тільки спокою, аби зібратися з думками. Жінка дістала із сумочки дзеркальце й оглянула темні кола під очима. Останні дні вона просто існувала, сон утікав від неї, гнаний фото й відео з архіву. Відтепер усе залежало від її витримки, упевненості у власних силах. Мелані й досі не вірилося, що вона зважилася на цю поїздку, але відступати тепер було пізно. Кілька мазків тональним кремом — і американка набула вигляду сповненої сил синьйорини.

Поїздка від залізничного вокзалу до *Piazza Alfonso* здалася коротшою, ніж того хотілося. Думки так і залишились розпорощеними по куточках свідомості. Вузькі вулички зі старою архітектурою та без звичної для

¹ Як ви?.. (англ.)

ню-йоркських вулиць метушні припали Мелані до душі, і на мить їй забаглося зостатися тут назавжди. Виходити щоранку на балкон маленької квартирки, відчувати на губах солоний присмак моря, підставляти обличчя теплому сонцю й абсолютно нічим не перейматися. Та це тільки мрії. Вийшовши з таксі, американка розрахувалася та рушила в бік Катедрального собору.

Собор Святого Матвія — одного з чотирьох євангелістів, чії рештки потрапили до міста 954 року, аби тепер покоїтися в склепі під головним вівтарем, — кликав ступити на монументальні сходи біля головного фасаду. Від колишнього, ще до реставрації, вигляду собор зберіг тільки фігури в основі порталу — лева та левицю з левеням. Існувала легенда, що під час одного із сарацинських набігів статуї левів ожили й заступили ворогам вхід до храму. Від самого вигляду кам'яних фігур жінці перехопило подих: очі немов живих тварин із німою підозрою проводжали її аж до вхідної брами.

З південного боку самотньо п'ялася в небо дзвіниця. Невелика циліндрична вежа височіла над чотирма квадратними ярусами. *La cattedrale metropolitana di Santa Maria degli Angeli* вважали храмом різних архітектурних стилів, результатом змішання примх архітекторів різних віків.

Вона збігла сходами нагору та ввійшла досередини. У сповненому мирної тиші внутрішньому просторі храму налічувалося три нави¹. Жінка невпевнено рушила досі збереженим мозаїчним покриттям уперед і обійшла бічні капели з вівтарними образами. Де-не-де на чорних сучасних стільцях, поставлених майже по всьому молитовному храмі, уможувалися бабусі й дідусі, які, ледь

¹ Нава (від лат. *navis* — корабель) — поздовжня або поперечна частина простору споруди, що розташована між рядами колон, стовпів, арок або між зовнішньою стіною та поздовжньою колонадою.

ворушачи губами, про щось молилися. На вході крутилися троє туристів, які безтямно фотографували інтер'єр, а закінчивши, одразу вискочили на парку вулицю. У першому ряді, схиливши голову, наче на когось очікуючи, сидів священник.

Підступивши до отця, жінка присіла поряд. Нервово мовчала. Тиша та храмові запахи заспокоювали, але не зовсім. Від передчуття розмови пришвидшилися серцебиття й дихання.

«Господи...»

— *What have you decided, padre?*¹

— Доню, ти в храмі Божому. Невже це так важливо, аби тут порушувати таку тему?

— Не можна зволікати, — у затишній атмосфері повіки сонливо змежувались, але свідомість не дримала, — я прилетіла сюди аж із Вашингтона. Тільки заради вас, отче. Прошу, не відмовляйте.

Запала незручна тиша.

— Знаєш легенду про бідного Генріха? — заговорив отець. — Він був багатим, сильним, розумним і вродливим лицарем. І вважав, що все це йому дано просто так, за ніщо, і буде даватися завжди. Тож навіть не замислювався, що повинен завдячувати Богові й лише Йому, і так само, як дав, Господь може й забрати. Як кару Генріх дістав хворобу — проказу.

— До чого ви хилите? — Мелані насторожено глипала очима на священника.

— Уві сні до Генріха з'явився диявол і порадив поїхати до Салерно (тут була перша медична школа й хороші лікарі). Окрім того, диявол нашептав лицареві, що найкращими ліками для нього стануть омивання в крові незаїманої, чистої діви, котра сама обере смерть заради нього.

¹ Що ви вирішили, отче? (англ.)

— І він знайшов таку дівчину? Знайшлася та, що віддала своє життя заради нього?

— Генріх вилікувався в цьому храмі. — Священик ледь помітно задоволено всміхнувся. — Божої карі не уникають — не допоможуть ні люди, ні ліки. Лише Господь, пробачивши, може спрямувати на шлях істинний, до нових просвітлених днів.

— Генріх просто помолився й вилікувався від прокази? — Сарказм спотворив обличчя жінки. Мелані ніколи не розуміла біблійних розповідей, сприймала їх як безглуздя, створене для закінчених фанатиків.

— Це легенда з мораллю та висновками. Вас змусили розносити дияволову спокусу світом, а ви сподівалися уникнути розплати? Нічого не дається просто так, і за все доведеться платити.

— Падре, не відмовляйтеся, прошу вас.

— Це я прошу тебе, Мелані, відмовитися від свого задуму. І взагалі від такого життя. Ти так довго не протягнеш — тобі й самій це відомо.

— Джованні, ти знав моїх батьків, знаєш і мене. Невже ти гадаєш, що я прийшла б, якби мала вибір?

— Диявол заволодів твоїм життям, Мелані. Від часу твого хрещення в Америці я передчував щось недобре. Загибель батьків і вбивство твого чоловіка є лише підтвердженням моїх передчуттів. Стань на праведний шлях, доки не пізно.

— Ви не розумієте. — Щоками американки скотилися дві самотні сльозини. Від безпорадності, що опанувала її в останні дні, хотілося ридати. Та що там ридати... Просто лягти й умерти. Проте вона мусила. Хай як міркуй, вихід один.

— Коли не зупинишся, вороття не буде.

— *Уже вороття немає.* — Мелані стерла рукою сльози з почервоного обличчя. — Благаю! Вони придуть по тебе. Вони знайдуть усіх дорогих мені людей.

— Мелані, якщо вони діти Господні, то мене не чіпати-муть. За це не хвилюйся. Хвилюйся за свою душу. Ти ще можеш передумати.

Стільки зусиль, і дарма.

«Чому чоловіки такі вперті, навіть коли так наближені до Бога?»

Мелані дістала із сумочки авіаквиток до Берліна й поклала на стілець коло священника.

— Хто-хто, а вони точно не діти Господні. Благаю востаннє — прислухайтеся до мене, отче. Якщо хочете жити — летіть до Берліна, там вас зустрінуть.

Мелані підвелася, обернулася й пішла до виходу. Кожен крок ставав дедалі тяжчим, а ноги наливалися свинцем. У голові паморочилося. Вона знала, що ця зустріч закінчиться саме так. Це була тільки ще одна спроба довести собі, що не все так погано, що все змінюється на краще. Але результат завжди лишався той самий. Її життям керували інші, більш впливові люди. Мелані вже давно не стояла біля керма власної долі. Уже на виході вона озирнулася і голосно промовила:

— *Media in vita, sumus in morte...*

Падре Джованні сумно хитнув головою. Йому було справді жаль жінки. Диявол уміє обирати собі жертви.

— «Серед життя ми в лапах смерті...» — прошепотів отець. — Нехай Господь благословить тебе, любя.

2

*Львів, Україна
3 вересня, 2015 рік*

За вікном дощ шалено термосив шибки, гнівним барабанним дробом сповнюючи сутінки. Переді мною у дверях стояв похнюплений і до рубця змоклий юнак.

— Привіт, — хвилину я дивився на студента великими, здивованими очима. — Що ти... Максим, так? Я можу чимось допомогти?

Хлопчина, який на першій лекції сидів в аудиторії на другому ряді, зараз, синіючи від холоду, стовбичив на моїм порозі. З його коротко стриженого волосся каскадом зривалися дощові краплі, огинали щоки та продовжували свій шлях шиєю, стікаючи під комірець сірої сорочки. На плечах висів на перший погляд порожній рюкзак із чорнобілими нашивками мандрівника. Голубі очі знічено бігали з боку в бік (мабуть, він також намагався пояснити собі, якого чорта приволікся ввечері до викладача додому), а щоки ледь помітно сіпалися від дрижаків.

— Далібере Остаповичу, можна зайти?

Помахом руки я запросив студента до будинку. Кросівки чавкали й залишали по собі мокрі сліди. Максим роззувся, схопив наплічник до рук, притиснув його, наче цінний скарб, до грудей і пройшов углиб кімнати.

— Пробачте за пізній візит, але на те є причина.

Тихі кроки маленьких ніг позаду порушили ніякову тишу.

— Добрий вечір, — пролунав тоненький голосок.

Стоячи босоніж і в піжамі з малюнком ніндзя-черепашок, син сторожко поглядав на пізнього гостя. Максим Підгірський виринув із задуми й коротко кивнув Луці.

— Доні, це один із моїх студентів. — Синові подобалося, коли я називав його на ім'я улюбленого мультгероя. — Шуруй до кухні, я за хвильку підійду.

Лука крутнувся та побіг назад до столу: він завжди відтягував вечерю до непристойно пізньої години.

— Пробачте ще раз, що відволікаю, — перепрошував Максим, — але справа важлива. Чи то не дуже... Просто я хотів би вирішити її, не зволікаючи.

— Та кажи вже, що хотів.

— Це не займе багато часу...

За вікном загриміло, і блискавка на мить освітила вулицю. Злива розходилася, глушачи будь-які звуки, тож я запропонував:

— Проходь до кухні, зроблю тобі чаю.

Максим сором'язливо підступив до столу, за яким Лука наминав фруктовий салат із подрібнених і залитих полуничним йогуртом яблук, бананів та ківі. Волосся малого, гарно вкладене після душу, від доторків липких рученят стало дибки й тепер стирчало навсбіч, як щітка. Я втомлено зітхнув і співчутливо подивився на сина, даючи знати, що сьогодні він лягатиме спати набагато пізніше, ніж собі планував.

— Луко, приготуєш нам свого фірмового чаю? Який будеш? — то вже до студента. — Чорний, зелений, фруктовий?

— Не хочу набридати...

— Припини, — відмахнувся я. — Який готувати?

— Чорний, будь ласка.

— Ну ж бо, Доні, — зиркнув я на Луку, який уже напоготові стояв біля шухляди з пакетиками чаю, — «юний таланте», два чорні й один собі на вибір.

Син засміявся і, підспівуючи завчену мелодію мультсеріалу, увімкнув електрочайник. Потім потягнувся до шухляди, видобув звідти три пакетики й розкинув їх по трьох чашках.

— Пробачте ще раз, Даліборе Остаповичу, за те, що так пізно. — Максим сів на стільчик, і далі притискаючи наплічник до грудей.

— Будь ласка, просто Далібор. І переходь уже до суті, бо не хочу відпускати тебе, коли геть стемніє. Здається, дощ не збирається вщухати. Радили мені перед тим, як перебиратися до Львова, човна купити.

За мить по тому, як Лука, незграбно тупцяючи, підніс нам чай, ми сиділи й переглядалися, хтозна на що

вичікуючи. Син щосекунди піднімав на мене очі, немовби запитуючи: «Що він хоче? Чого приперся?»

— Нещодавно помер мій дідусь, — неочікувано випалив хлопець.

Ми з Лукою обмінялися поглядами. Лука розумів, що означає слово «помер», тому відразу опустил очі додолу, намагаючись не дивитися в сумне обличчя студента.

— Співчуваю, хлопче.

— Усе гаразд, дякую, — невпевнено відмахнувся Максим. — Не переймайтеся. Він був старим і прожив доволі довге й круте життя, поїздив по світу, народив дітей. Справжній мужик. Був...

— Я можу чимось зарадити?

— Не впевнений. — Він хитнув головою й мигцем зиркнув на притиснутий до грудей наплічник. — Але ось, зараз, хвилинку.

Хлопець устромив руку до наплічника, дістав звідти великий конверт і простягнув мені. У відкритому конверті за підписом, вочевидь, хлопцевого діда лежав складений учетверо аркуш. Я розгорнув його й втупився у вкрай нерозбірливий почерк: слова не виструнчувалися в рівну лінію, а стрибали, різко нахилиючись управо. Скидалося на те, що людина, яка це писала, дуже поспішала. Очі пробіглися текстом: передавання у власність нерухомості, окремих особистих речей, немалої суми грошей, призначених онукові та доньці. Від слів віяло передсмертним холодом, кожна літера волала про страх перед неминучим. Утім від останніх речень моє серце на секунду спинилося. Завмерши з аркушем у руках, я вчитувався в ті рядки. Лука подивився на мене та запитально шарпнув за рукав.

— Що там?

Після кількасекундної паузи я зачитав уголос:

— «...і останнє, Максиме. За своє життя я накоїв чимало такого, про що ти, мабуть, навіть не здогадуєшся. Було

багато доброго й удосталь поганого, і за дещо все ж доведеться заплатити. Прошу, послухай мене. Візьми дерев'яний куб, який я тримаю в підвалі за шафою, і віддай своєму викладачеві. Далібор Кравець знатиме, що з ним робити...»

— Гарний жарт, — кинув аркуш у Максимові руки, — я навіть на секунду повірив. Заклалися з друзями?

— Ні-ні! — Максим почав схвильовано розмахувати руками. — Це не розіграш! Це справжній, складений за кілька днів до смерті заповіт мого діда. — На останніх словах хлопець затнувся, важко ковтаючи давкий клубок у горлі. — Хіба ви нічого про це не знаєте? Там же ваше ім'я.

Від збудження на й без того мокрому обличчі Максима виступили краплини поту. Якщо хлопчина не жартує, то залишається єдиний варіант: я знав діда в минулому, і ми з ним про щось говорили та домовлялися. Але я б запам'ятав...

— Як його звали?

— Ігор Васильович Підгірський. Він був простим столяром. Щоправда, колись викладав історію України в одному з київських університетів. Він помер сьогодні від серцевого нападу. Йому було сімдесят чотири. Останні п'ять років на пенсії нічим таким уже не займався, лише деколи на замовлення майстрував стільці чи щось таке.

— Не пригадую нікого з таким іменем. А може, той Далібор, що в листі, просто мій однофамілець і тезка?

— Ви багато Даліборів зустрічали? Я — ні.

— Ну, це так...

— То ви зовсім нічого не знаєте? — Максимів голос дрижав, як натягнута струна, і погрожував перерости в крик. — У заповіті чітко вказано ваше ім'я, так, наче ви знаєте, що робити з кубом! Що за чортівню ви тут розігруєте всі?! Дідо щойно вмер і згадує вас, абсолютно невідому досі мені людину, у заповіті. Протягом дня приходять дебільні смски. Може, ви причетні до його серцевого нападу, га?!

— Припини кричати, охолонь. Який куб? Хто всі? Які в біса смски? Що відбувається? — Я намагався вгамувати Максима. Він відмахувався та сердито свердлував мене очима. Як я міг реагувати? Що міг удіяти? Хлопчина потребує допомоги, а мені навіть не вдається утямити, про що йдеться.

— Може, я помилився... мабуть, не до тієї людини прийшов... — Максим схопив заповіт і почав заштовхувати його назад до конверта.

— Зачекай, розберімося. Що за куб із підвалу?

У хлопцевій кишені приглушено завібував телефон. Він глипнув на екран і відразу зблід. В очах читалася вся гама почуттів, але найчіткіше з-поміж інших проступав страх. Губи заворушились і шалено затрусилися.

— Вибачте, мені час іти. — Максим підвівся й бігцем поквапився до виходу.

— Куди ти? Чекай! На вулиці ж дощ, — але Максим, не слухаючи, швидко взувся та попрохав відчинити двері, — може, я хоча б таксі викличу.

Нервово озираячись, хлопець не зважав на мене. Я перехопив його спрямований крізь вікно погляд. Максим щось видивлявся. Може, чекав на когось. Та у дворі нікого не було, лише самотній автомобіль, припаркований біля сусіднього будинку. Зрештою, утомившись опиратися проханням студента, я все-таки відчинив двері та попрощався з хлопцем. Той, втиснувши голову між пліч, вибіг, як попечений гарячою смолою. Я постояв так іще трохи, намагаючись подумки впорядкувати все, почуте впродовж останніх хвилин. *Що це в біса було?* Хай як я хотів допомогти хлопцеві, у пам'яті не зринав жоден Ігор Васильович. Думки роїлися, плутаючись так, що аж у скронях боляче запульсувало.

За вікном спалахнуло світло — біля сусіднього будинку завівся автомобіль. Рухався він дуже повільно, на-

певне, аби не влетіти в дорожні ями, добре замасковані під шаром дощової води. Проводжаючи авто поглядом, я натрапив очима на комод, що стояв неподалік від вхідних дверей. На ньому лежав невеликий темний згорток.

3

Львів, Україна 4 вересня, 2015 рік

На лекцію Максим не з'явився. Для внутрішнього задоволення я розпитав кількох його одногрупників, чи не знають вони чого про Максима, чи на похороні, чи з ним усе гаразд. Усі як один заперечно махали головами у відповідь.

Та я мав ще одну причину знайти Максима Підгірського. Куб. Що, як хлопець залишив його випадково, а я мушу віддати? Утім щось підказувало мені, що цю дерев'яну річ покинуто не просто так, що Максим виконав волю покійного діда й віддав мені той чортів куб.

Від тих думок відволікся лише з поверненням додому. Щойно я відчинив двері, як перед моїм спантеличеним поглядом постав Лука. Син стояв на кухні й наминав величезні бутерброди із сиром і ковбасою. Щоки роздуті, як у жадібного хом'яка. Під оком розповзлася темно-синя пляма, а кутик рота роздертий і вкритий сантиметровою кіркою засохлої крові.

— Ого, що трапилось? По твоєму обличчі наче бульдозером проїхалися.

— Ти про що?

Лука намагався стояти боком, затуляючи синець, а то й узагалі відвертався спиною, удаючи, що намащує хліб маслом.

— Та про твоє око. Воно світить незгірш маяка. Ходино сюди.

Змирившись і важко зітхнувши, хлопчик підійшов до мене впритул, але голови так і не підвів.

— Що сталося?

— Нічого, — промимрив Лука. Він говорив так, наче я його примушував. — Усе нормально.

— Хто тебе так? — Я обережно торкнувся синового підборіддя й підняв його голову.

— Ніхто.

Я не розумів, чому він уникає розмови — мабуть, чи не вперше.

— Як його звати?

Хлопчик зупинився й простояв спиною до мене ще кілька миттєвостей. Він міркував, чи нарешті відповісти, чи знову кинути через плече «Усе нормально». Лука майже ніколи не бився, отже, на те знайшлася вагома причина.

— Антон, — повільно обернувся він, — він дурний забіяка, ходить і чіпляється до слабших.

— Він старший?

— Шостий клас.

— Чому ж він причепився до тебе?

— Через довге волосся. Антон підійшов ззаду, схопив за нього й потягнув з усієї сили. Я його не бачив. Потім він почав ображати мене, сміявся, називав дівчиськом.

— І ти його вдарив за це?

— Ні! Я промовчав і пішов далі. Це було, напевно, неправильно. Він обізвав мене поганими словами, а потім підбіг і вдарив ззаду кулаком по спині. Казав, чого це я не реаую. Удар не був сильним. Антон узагалі не такий уже й крутий, як думає. Це я теж стерпів, шукав, хто б допоміг, але всі дуже боялися.

— Так. Але якщо ти ніяк не реагував на його удари, то звідки синці? Сумніваюся, що він бив тебе по обличчі безборонно. Хоча б захищатися ти мусив.

— Ми побилися не через це. А через те, що було далі, що той придурок сказав.

— Лука!

— Пробач, але іншими словами після цього його не назвеш! — Він злісно кóпнув повітря.

Таким я його ще не бачив. Лука завжди унікав бійки, намагався триматись осторонь, не встряючи. Вивести з рівноваги хлопчину було якщо не неможливо, то принаймні вкрай важко.

— Що він сказав?

— Нічого.

— Доні! — У ньому, десь глибоко всередині, сиділа маленька злісна тварючка — упертість, яку треба було довго й наполегливо вибивати, достоту як товкти скелю пластмасовою лопаткою.

Слово за словом, пригадуючи той епізод, Лука втрачав витримку.

— Він сказав, щоб я біг витирати шмарклі до мамки-невдахи...

І хлопчик розплакався. Лука рюмсає, уже не контролюючи себе, вищиряючись так, ніби намірявся відбити Антонів удар.

Мені перехопило подих. Губи стискалися в тонку лінію, коли бачив синові сльози. Найжорстокіше те, що сльози ті були за матір'ю.

— Ех, зачекай хвильку.

Я піднявся на горище й витяг з іще не розпакованої коробки боксерські рукавиці та наручні «лапи». Швидко збіг до кухні й кинув рукавиці Луці. Той спритно піймав їх і сам зрозумів, що потрібно робити.

— Одягай рукавиці, — звелів я, надягаючи «лапи», — і бий!

Лука відразу, не дослухавши моїх вказівок, розбігся й заходився щосили гатити по «лапах», широко

розмахуючи руками на всі боки. Підкоряючись припливу та відливу люті, він завдавав удару за ударом, допоки його груди не почали судомно здійматися, вимагаючи більшого доступу кисню. Кожен удар малого відкидав мої руки потужною як на восьмирічного силою. Очі, до того залляті кров'ю, поволі набували звичного для них блискучого блакитного відтінку.

— Бий дужче! Не зупиняйся! Не час для відпочинку! Пам'ятаєш, що сказав Антон?!

Удари новою хвилею посипалися на уявного шести-класника. Це нагадувало шалений порив урагану, що, породжений спокійним вітром, умить перетворюється на смерч, здатний знести все на своєму шляху. Лука, хоч і маленький, містив неймовірний заряд енергії. (Діти — це вибухові пристрої без таймера чи панелі управління.)

Дві хвилини Лука нагрівав повітря тим своїм зарядом, доки не впав знесилено на коліна. Знявши зі своїх рук «лапи», я стягнув рукавиці зі змучених і тремтячих синових рук.

— Як думаєш, що тобі порадила б у тій ситуації мама?

Хлопчик трішки віддихався.

— Що битися негарно й не личить чоловікові. Що можна просто говорити.

— Так, слово в слово. Якщо маєш щось у цій дивній довбешці, то зможеш обіграти будь-яку ситуацію на свою користь.

Злість вичахла. Тепер мішечок бурхливих емоцій став спокійним руслом тихої річки.

— За це я й любив і завжди любитиму твою маму. Вона була втіленням любові й доброти. Хай який я часом бував сердитий чи сповнений похмурими думками, а лише гляну в її очі — і моє внутрішнє сум'яття заливало теплом і спокоєм. Ти ж завжди мусиш тримати удар, а він, повір мені, у тебе хоч куди. Іноді, знаєш, дипломатії

замало, і тут у дію повинна вступити сила. Вона вкаже на твоє місце, твій рівень у світі. Її має бути в міру. Як там казав дядько Бен?

— «З великою силою приходить велика відповідальність»¹, — усміхнувся Лука.

— Хоча... — я на хвильку затнувся, — іноді вартує вмазати забіяці раз-другий, аби більше ніколи не ображав ні тебе, ні будь-кого іншого.

— Він більше не полізе — це точно.

— Правильно. Війну треба виграти вже в першому бою й ніколи не доводити справу до другого.

— Тому тебе кличуть до директора, — засоромлено всміхнувся Лука.

— Це я вже якось владнаю. Сподіваюся, тебе не виженуть у перші ж дні. Говоритиму, що ми нещодавно переїхали й у тебе така собі емоційна акліматизація. Проте мусиш пообіцяти, що таке більше не повториться.

— Обіцяю. — Хлопець підняв долоню внутрішнім боком до мене, як у суді, коли присягають казати правду й нічого, крім правди.

— Гаразд. Приклади щось холодне до ока, бо схожий на ходячий ліхтарик.

4

Барселона, Іспанія 29 серпня, 2015 рік

— *Hola.*²

П'ятдесятидворічна Мануела Дорадо вишкірилася так, що гість зумів перерахувати ледь не всі поживклі від віку,

¹ Цитата із серії коміксів про Людину-Павука. Слова дядька Бена до племінника Пітера Паркера.

² Доброго дня (*исп.*).

проте доглянуті зуби. Опісля жакливо надокучливих годин нянькання з двома хлопчачками-дошкільнятами сидіння консьержем житлового будинку здавалося хоч і простою, але виснажливо-марудною й неначе нескінченною роботою. Щодня повз неї десятки разів проходили і мешканці будинку, і їхні гості чи держслужбовці, проте ще жоден і ніколи не відповідав їй таким морозним виразом обличчя, як цей блідолиций.

«Міг би хоч усміхнутись, якщо вже язика проковтнув...»

Проте обдумувати причину такого чи то пригніченого, чи то нестерпно сердитого стану чоловіка Мануела не збиралася, тож просто відкинулася на спинку твердого й незручного крісла, від якого декілька днів тому почала стогнати спина, і вп'ялася жадібним поглядом у газету *20 minutos*¹ місячної давності. Безкоштовне паперове джерело новин стало занадто великою рідкістю в епоху інтернету та смартфонів, а це неабияк дошкуляло тим, хто не ладнав навіть із найпростішим смартфоном.

Тим часом високий, під метр дев'яносто, чоловік у чорних штанях, білій сорочці та до блиску начищених черевиках прошмигнув повз Мануелу. Обличчя довготелесого вкривали теплі солонуваті краплини поту, які щосекунди зволожували густу щетину та вугільно-чорне волосся. Думки були зайвими — єдине, що намертво засіло в його голові, уже за кілька кроків постане перед очима. На найближчі декілька годин не важило більше нічого. Коли керівництво дає завдання, Фредерік Хіменес його виконує.

Піднявшись на перший поверх будинку, Хіменес опинився на невеликому майданчику, з усіх боків якого стриміли двері. Йому потрібні перші двері ліворуч. У вухах

¹ *20 minutos* — медійний бренд, що належить холдингу *20 min Holding*, який відповідно є власністю норвезького медіаконцерну *Shibsted*. Під цим брендом виходять безкоштовні щоденні газети у Швейцарії, Іспанії, Франції та Україні.

шумувала тиша, якою Хіменес завжди насолоджувався. Тишею й напівтемрявою. Два кроки — і кісточки вказівного й середнього пальців голосно постукали у двері. Він вдихнув, насолоджуючись тепер і запахом. Такі дрібниці вводили його в екстаз, розвіювали неспокій і давали змогу зосередитися на завданні.

Коли за кілька секунд двері не відчинилися, Хіменес повторив рух пальцями, проте цього разу вдвічі сильніше. Черевики виблискували куцими сонячними променями, що ледь пробивалися крізь дерева й затемнене скло під'їзних вікон. Неподалік загудів ліфт. Стукати втретє марно. Якщо жінка не відчинила двері після перших двох разів, то не відчинить і після наступних двадцяти.

— *Hola!* — вигукнув Хіменес. — Доставка піци. З анчоусами та подвійним сиром, як замовляли.

Заздалегідь завчені слова злітали з уст автоматом — швидко й упевнено. Якби у квартирі перебував хтось інший, Хіменес просто б сказав, що помилився адресою. Але, якби двері відчинила саме вона... що ж, розмова була б зовсім іншою.

У відповідь лише тиша. Тиша, що не віщувала нічого доброго ні для нього, ні для — особливо — керівництва.

«Я дуже сподіваюся, що ти там... для твого ж блага».

Вибивати двері або виламувати дверний замок уже давно метод дилетантів. Хіменес, зачувши, що хтось із виконавців розніс на друзки кімнату чи бодай вхідні двері, іронічно й розчаровано всміхався. Він не розумів, чому не можна робити все тихо й без наслідків. Хіменес завжди мав ключ — дістати його було не так уже й важко, працюючи на такі сили. *Виконавець* дістав його з правої кишені штанів і встромив у замкову шпарину. За мить двері відчинилися. Застояне повітря неприємно подразнило нюхові рецептори, від чого Хіменес затулював носа, проте, як завжди, упевнено ступив досередини.

«*Aire limpio... necesito aire limpio...*»¹

Коридор здавався мертвим. Буквою «Г» він пролягав від входу до невеликої вітальні, відкриваючи по праву руку двері до малої кімнати, ванної та кухні. Ніяких ознак життя — усюди прибрано й чисто, ні речей, ні залишків їжі. Вікна, що виходили у внутрішній дворик, завішаний мокрою білизною, міцно зачинені. Затхле повітря проникало в легені дедалі глибше. Вітальня й спальня наприкінці змієподібної квартири також виявилися пустими та неторканими. Світло щосили намагалося продертися крізь вузькі зашторені віконця, і в ньому було видно, як, нагадуючи броунівський рух молекул, у кімнатах подекуди кружляє пил. Хіменес усе зрозумів майже з перших кроків квартирою, проте заради певності оглянув шафи та шухлядки. Ознак нещодавнього її перебування не знайшлося. Він витяг із тієї самої кишені, де ховав дверний ключ, чорну стареньку *Motorola VE240* і набрав перший у телефонній книзі номер. Після кількох довгих гудків почувся знервований чоловічий голос.

Голос скрипів, руйнуючи насолоду. Вивести чоловіка з рівноваги могла й менш важлива дрібниця, проте за секунду той опанував себе.

— *She's not here*², — тихо промовив англійською Хіменес.

— *What the hell?*³ — динамік телефона захрипів від вигуку співрозмовника. — Ти точно за тією адресою, що я надіслав?

— *Gran Via de Les Corts Catalanes, 255* біля *Bon Cafe*.

— І що? Є хоч якісь ознаки її перебування там? Якісь підказки, де вона може бути зараз.

¹ Чисте повітря... потрібне чисте повітря... (*исп.*)

² Її тут немає (*англ.*)

³ Що за чортівня?.. (*англ.*)

Хіменес знову, радше машинально, ніж навмисне, обвів поглядом вітальню. За вікном метушилися десятки автомобілів, жовто-чорні таксі й автобуси.

— *No, senior*. Нічого. Таке враження, наче її тут і не було.

— Прокляття.

Хіменес чекав.

— *Okey*. Зроби так, аби ніхто не дізнався про твою присутність, і чекай на подальші вказівки.

Голос обірвався. Треба вшиватися: затхле важке повітря почало в'їдатись у мозок.

«Чисте повітря... потрібне чисте повітря...»

Сховавши телефон до кишені, Хіменес вийшов із квартири, замкнув двері — два прокрути, як було й до того, — і спустився сходами до прохідної. Напівтемрява та прохолодне повітря знову ввергли чоловіка в екстаз. Аби вдихнути глибше, очистити легені від гнилих мертвих часточок чужої квартири, він навіть затримався на одній зі сходинок.

Мануела Дорадо гортала останню сторінку *20 minutos*, радше аби розвіяти нудьгу, ніж прочитати чергову статтю про безпорадність політичної влади. Кожен її день нагадував перегляд по другому колу якогось мильного серіалу, тож єдиною розрадою залишалися оригінальні вирізки з газет або нечасті розмови з мешканцями квартир поверхами вище. Доки жінка просиджувала на незручному кріслі свої дорогоцінні години, дехто творив власну долю, ривками мчав уперед до поставлених цілей. Мануела Дорадо щиро бажала їм успіху й жодної миті не позаздрила, адже її час давно минув і вона це розуміла.

«Усе, що могла, я вже зробила...»

Роздуми перервав той самий витончений, проте підозрілий гість, від якого на метр віяло холодом. Як і тоді, коли він проходив повз, залишаючи її *Hola* за спиною, навіть тині усмішки не проступало на його неначе з каменю висіченому обличчі.

— *¿Cómo estás, senior?*¹ — Сеньйора Дорадо встала з такого немилосердного до її хребта крісла й поглянула гостеві в спину.

Хіменес завмер.

«Зроби так, аби ніхто не дізнався про твою присутність...»

Екстаз від чистого літнього повітря все ще тримав чоловіка. Він завжди дивувався, як воно може бути таким чистим, усуціль позбавленим смороду й газів тут, у Барселоні, де товчуться сотні автомобілів — рознощиків легеневої смерті. Голос жінки гучним виляском повернув його до реальності.

— *Bien*, — лудь чутно промовив Хіменес, не обертаючись до жінки.

5

*Львів, Україна
4 вересня, 2015 рік*

Я крутив коричневий куб у руках, наче непіддатливого кубика Рубіка. Двадцять хвилин розглядав його з різних боків. Як на дерево, той був доволі важким і надто гладенько відполірованим. Жодного натяку на ручку чи шпарину, жодного видимого для ока дефекту. Найбільше дошкуляло вагання, чи варто його взагалі чіпати, намагаючись якимось відкрити, чи покинути до біса й віддати Максимові, щойно той з'явиться в університеті. Та цікавість мордувала мене, доки я не здався. Через щось же хлопчина мінився на обличчі, щось же змусило його діда звернутися саме до мене!

Я підступив до кубика із затиснутою в правій руці пилкою. Колись мати казала: «Подумай, запиши цю думку на папірець, перечитай її, знову подумай, а тоді вже дій», —

¹ ¹ Як справи, сеньйоре? (*ісп.*)

а батько радив: «Лупай сю скалу та рознось усе до бісової матері! Ти, чорт забирай, геній, аби в разі невдачі однаково зібрати до купи навіть розмащене по стінах гівно!» Пробач, мамо, але батькові слова мені завжди здавалися більш слухними.

Приклавши гостре лезо пилки до великого пальця, я міцніше вхопив її й заходився працювати. Парою легких рухів зробив засічку, і за трохи відчув, що дерево піддається. Одначе не встиг я обробити її п'яти міліметрів, як голосний скрип шпичаками вп'явся в мої вуха... і пилка застрягла в тонкій щіліні.

Дерево виявилось лише зовнішньою, захисною чи декоративною оболонкою куба, а в темному його прорізі зблискував білосніжний метал. Як ці люди змогли обробити метал деревом? Ніяких слідів клею, ніяких швів. Предмет мав цілісний вигляд — нагадував просто вирізану з дошки фігуру. От тільки як туди можна було запхати металеву коробку?

Я підніс куб ближче до очей, аби краще розгледіти шпарину. Справді метал. Тоді затиснув його в руці й сильно трусонув. Усередині щось тихо шурхотіло, мов захищений шмат паперу чи невеликий пакунок. Серце калатало в унісон із вмістом куба.

Треба знайти щось краще за пилку. Доки Лука порався з домашнім завданням, я прослизнув на горище. На щастя, з двох коробок, напханих пострадянськими й новими інструментами, ми із сином вирішили забрати лише одну, іншу залишивши майбутнім орендарям квартири. Саме з тієї, що припадала зараз пилом, я видобув синю з чорною ручкою шліфмашинку *Bosh*. Нову, жодного разу не ввімкнену. Дев'ять місяців тому я придбав її, аби змайструвати невеликий дерев'яний каркас ігрової стінки для Луки, проте єдиними силовими вправами, на які погоджувався малий без закочувань очей і важких зітхань, було совання

стосів книг з однієї полиці на іншу. Ігрова стінка тоді так і не виросла. До переїзду до Львова. Тут я взяв із Луки обіцянку, що врешті той візьметься за своє німецьке тіло.

Повернувшись до кімнати, я припасував на машинку диск, міцно його затиснув і під'єднав вилку до розетки. Будинком пронісся гучний свист. Підвівши диск, що розсікав повітря шаленими обертами, до куба, я продовжив із нещодавнього прорізу. Метал піддався, і за кілька секунд щілина стала глибшою та ширшою. Гарячий запах розжареного металу в суміші з різким кислуватим ароматом дерева бив у ніздрі нічим застереженням зупинитися. Обережно, аби не пошкодити вміст, рука вела машинку вздовж найменшої сторони й навколо по контуру, розрізаючи вершечок та утворюючи уявне горня.

Шмат обробленого зовні дерев'яною поверхнею металу відламався й упав на стіл. Товщина стінки виявилася не меншою за шість міліметрів. Я вимкнув машинку й відклав убік. Обережно перехилив «горня» над долонею, і... звідти випала складена в декілька разів паперова стрічка. Пожовкла, як сторінки старих книжок, надірвана по кутах, із запахом стружки, вона була завдовжки менше за лікоть, а завширшки не більш як два сантиметри. Зверху донизу по ній тягнулися виведені букви, схожі на китайську й іврит водночас. Літери були надзвичайно гарними, уміло вималюваними та здавалися до біса знайомими.

— О, курва... — я зрозумів, що це.

6

*Салерно, Італія
31 серпня, 2015 рік*

Із собору Мелані Маєрс одразу попрямувала на вокзал. Бажання знову сідати в затхле таксі за невимовної спеки не було зовсім. Вона проігнорувала заклики

працівників *Salerno art-cafe* та крамнички сувенірів і, оминаючи машини, припарковані у вузьких вуличках, вийшла до *Via Guarna Romualdo II*. Тут її очам відкрився зведений у вигляді вежі з ліхтарем на куполі Єпархіальний музей, крамнички й гурти туристів навколо, проте нічого з цих туристичних принад не викликало в Мелані бодай усмішки.

Простуючи довжелезною *Via Arce*, американка замальовувала олівцем у скетчбуці архітектурні цікавинки. Вони здавалися новими, хоча бачили вже не одну сотню років. Малювати Мелані навчилася ще в початкових класах, виконуючи нескладні завдання, як-от перенести на аркуш паперу вазу з квітами й трьома яблуками біля неї. З роками вміння лише вдосконалювалось, і до десятого класу прості замальовки перетворилися на повноцінні картини з об'ємом і тінями. Одначе вступ до коледжу, а відтак постійні студентські вечірки потроху затирали потяг до творчого майбутнього. Малювання чотири дні на тиждень стало єдиним щотижневим хобі, а з навалою іспитів і закоханістю у Ворена Чайлда взагалі зникло з життя дівчини. Батьки ледь не вимагали від неї отямитися й повернутися до художнього малювання, плекаючи великі надії виростити юну Алісу Монкс¹, але, попри їхні зусилля, вогник усередині Мелані перегорів, залишивши по собі ледь живі жаринки. За рік потому вона не жалкувала, як і через п'ять чи вісім. Та коли стукнуло тридцять п'ять, жага виводити олівцем іншу реальність почала наповнювати голову густою ностальгією. Відтоді жінка носила із собою невеличкий блокнотик, де замальовувала різні дрібнички, що впадали в око.

¹ Аліса Монкс (*Alyssa Monks*) — сучасна американська художниця, народилася 1977 року в Ріджвуді, Нью-Джерсі, яка у своїй творчості вдається до представницького живопису й абстракції.

Вона перегорнула сторінку й почала зарисовувати давній акведук. Вулицю з високими будинками перетинав високий кам'яний водогін, збудований ще дев'ятого століття. Дві високі арки розбивали дорогу навпіл, відкриваючи лише правобічний проїзд.

— *Il ponte del Diavolo!*¹

Мелані перелякано озирнулася, ледь не випустивши олівця з рук. Позаду неї стояв схожий статурою на атланта чоловік — густе чорняве волосся блищало від надлишку гелю, шкіряна куртка приховувала сталеві м'язи, а на вустах грала піжонська усмішка, що тільки відлякувала жінку. Чоловік, який стовбичив біля магазину парфумів та аксесуарів, вочевидь, міг бути його власником, що провів у стінах власного дітища все своє свідоме життя, — сморід суміші одеколонів від нього просто валив із ніг.

— Цей середньовічний акведук збудували для того, аби забезпечувати водою Монастир Святого Бенедикта, — знову заговорив незнайомець, цього разу англійською, — ви, мабуть, не місцева. Так поринули в замальовування цієї споруди. Видно, що вперше бачите таке на власні очі.

Італія славиться мізером людей, англійська яких звучить хоч трохи пристойно, а цього дня вже вдруге безпосередньо до неї звертаються саме так, тож Мелані здивовано вирячилась і, коли здивування минуло, повільно та невпевнено промовила:

— Не вперше, я була в Римі.

— О! *Perfecto!* Вічне місто! «Усі дороги ведуть до Рима», — розсміявся чорнявий.

Мелані промовчала. Сонце било в очі, від чого зображення вкривалося плямами. Жінка мусила затуляти обличчя рукою, аби хоч якось бачити обличчя італійця.

¹ Міст Диявола! (*ит.*)

— Ви із США, так? — запитав зацікавлено він.

— Ви не перший, хто це припускає. Звідки такі висновки?

— Направду не знаю. Мені здається, що вас, американців, не можна ні з ким сплутати. Є щось у вас таке, що відрізняє від усіх інших.

— Пиха? — усміхнулася Мелані.

— Може, — напруження поступово спадало, — але радше безтурботність. Це мені у вас дуже до душі.

Після невеличкої паузи американка все ж запитала:

— Ви якось назвали цей акведук, коли я малювала...

— Ой, даруйте, — тільки щойно Мелані зауважила повну відсутність акценту, — просто через цікавість я завжди пхаю носа в чужі справи. Іноді, знаєте, підробляю екскурсиводом: розповідаючи історії та легенди цього міста, я отримую найбільше вдовolenня. До речі, мене звати Вінченцо Аллегро, — незнайомець підійшов і простягнув руку, — *Allegro* означає «веселий», га?

Екскурсивод указав обома руками на широку усмішку, нібито підкреслюючи правдивість своїх слів.

— Помітно. Сінді Браун, — збрехала Мелані у відповідь.

— «Міст Диявола» — так у народі називали арки акведука. Існує легенда, що його було збудовано за одну ніч, не інакше, як за допомоги темних сил. Дехто навіть вважає поганою прикметою пройти під аркою вночі.

— Я не забобонна, — Мелані зневажливо цмокнула язиком. — Це все дуже цікаво, але мені час іти. Запізнаюся на потяг. Була рада знайомству.

Жінка вимушено всміхнулася й поглянула кудись за спину Вінченцо.

— Можна вас провести? Розповім дорогою ще щось цікаве. Повірте: не пожалкуєте.

— Ні, дякую. Я вже якось сама. — Мелані розвернулась і пришвидшеною ходою попрямувала до міського залізничного вокзалу.

— Завжди ви тікаєте. — Чоловіка розпирав розпач від чергового відшиву: здавалося, ще слово — і він заплаче. — *Ma perche? Non vi piace Vincenzo?!*¹

7

Львів, Україна 4 вересня, 2015 рік

«Білі хорвати були потужним племінним об'єднанням Середніх і Західних Карпат. “Білі” на той час означало “західні”. Давні народи позначали сторони світу кольорами: білий — захід, чорний — північ, червоний — південь, синій — схід. З огляду на те, що групи слов'ян тоді ще не надто відрізнялися за мовою, звичаями, релігією, їх розмежовували за місцем розселення. Наприклад, тих слов'ян, що жили в лісистій місцевості, називали древлянами, над рікою Буг — бужанами, на просторах рівнин — полянами, а тих, що осіли на горбах, у горах — горбатами, або горватами».

Я переглядав стоси документів, сайти, які раз по раз викидав *Google*, згадуючи все, що колись вивчав про білих хорватів. Особливо мене цікавила інформація про їхнє письмо. Загалом «у слов'ян паралельно функціонували дві абетки: для священних справ — глаголиця, а для світських — протокирилиця». У давнину люди намагалися тримати знання в голові, тож запам'ятовували величезні масиви інформації, удаючись до записів здебільшого для нагадування та у сфері магії. Кожна літера

¹ Чому? Чому ви так не любите Вінченцо? (*im.*)

абетки на той час позначала певний звук і мала окрему назву, що забезпечувало зручність її запам'ятовування. Такий самий метод застосовано й в українській абетці для дітей, де кожній літері відповідає якесь слово, як-от: А — це ангелик, а Б — банан.

Сакральна абетка, крім усього, була певною мірою посланням — прочитання всіх її літер за порядком давало змогу отримати зв'язний текст повчального змісту. Кожна літера абетки позначала число, рослину, тварину, сузір'я, планету, метал, коштовне каміння або ж ритуальну страву. Крім того, літери виявляли зв'язок з архетипами реальності, серед яких — сила, аспекти буття, процеси чи типові ситуації, властиві медитації та ворожінню.

На третьому відкритому сайті з описом слов'янського письма було викладено картинки календарів. У поясненні йшлося про те, що одні букви спроектовані на місяці, інші — на дні рівнодення та сонцестояння. Нижче в ряд фігурували фото рослин, які відповідали певній букві, співвідносній із певним місяцем і задіяній у ритуалах та обрядах певної точки календаря. Те саме бачимо й в українському календарі, де березню відповідає береза, вересню — верес, червню — верба, а липню — липа.

Первинна абетка була рунічною, тобто її букви витискали, видряпували чи вирізали гострими предметами на дереві, а відтак називали «черти» або «різи». Оскільки такі нарізи робили поперек волокон, руни склалися лише з вертикальних і похилих ліній (горизонтальні лінії зливалися б із волокнами).

Я відклав ноутбук і уважно подивився на паперову стрічку й дивні символи на ній. Дивні не самі по собі, а радше взагалі через свою наявність. «Кому знадобилося закладати в металево-дерев'яний куб записку глаголицею?»

Букви	Звукове значення	Числове значення	Букви	Звукове значення	Числове значення
†	а	1	Ɑ	у	400
†	б	2	†	ф	500
†	в	3	Ь	х	600
†	г	4	Ɱ	о	700
†	д	5	Ɐ	шт	800
†	е	6	Ɒ	ц	900
†	ж	7	ⱱ	ч	1000
†	з	8	Ш	ш	
†	дз	9	Ⱳ	ъ	
†	і	10	ⱳ	и (-ы)	
†	ї	20	ⱴ	ь	
†	к	30	Δ	ь, я	
†	к'яке	40	Р	ю	
†	л	50	ⱶ	е	
†	м	60	ⱷ	носове	
†	н	70	ⱸ	о	
†	о	80	ⱹ	носове	
†	п	90	ⱺ	е	
†	р	100	ⱻ	носове	
†	с	200	ⱼ	готоване	
†	т	300	ⱽ	о	
			Ȿ	носове	
			Ɀ	готоване	
			Ɀ	т, ф	
			Ɀ	і	
			Ɀ	лабіаліз.	

Таблиця відповідності болгарської глаголиці
й українського алфавіту

Кожен символ був першою літерою відповідного йому слова.

Перший символ у записці означав подвійну торбу — *bisag* — для перенесення вантажу через плече й окреслював поняття *добра*, сукупності матеріальних речей. Друга літера зображала щось на кшталт паростка. «Живіте» означало взаємодію чоловічого й жіночого, що породжують паросток нового, гармонійного життя. Відповідне букві число 7 було числом гармонії (сім енергетичних центрів тіла, сім нот звукоряду, сім кольорів райдуги, сім днів тижня тощо).

Рукою, яка стискала ручку так міцно, що, здавалося, та от-от трісне, я вивів у тоненькому блокноті всі літери, крім однієї.

Перед буквою «е» стояв символ, що нагадував пісочний годинник, розділений навпіл двома з'єднаними між собою під прямим кутом лініями. У хорватській глаголиці такого символу не було. Проте схожий знайшовся в таблиці відповідності болгарської. Там цей символ означав щось на зразок пом'якшення, яке в українському алфавіті отримували завдяки «ь». Мені ніяк не вдавалося зрозуміти, якого хріна в списку лише хорватських символів забув болгарський? Може, це помилка чи через потертість від давності паперу якийсь символ перетворився на подібний до м'якого знака? Може, автор отак намагався передати пом'якшене «є»? Але тоді чому не скористався символом *Ee* — *jest-je*?

Я вирішив спершу записати те, що дізнався під час перекладу, а потім думати далі. Одначе, пробігшись поглядом по рядку латинських літер, розчаровано зітхнув.

«Що за хрінь?!»

DŽM (ь) EEDLDLAJаOЈи (ь) ESMDZTOREAMO

Рядок перекладених символів не мав ніякого сенсу. Це скидалося на накиданий абияк, без жодного натяку на навмисність набір літер.

Замислено почухавши пальцями підборіддя на спробі хоч якось осягнути суть написаного, я відкинувся на спинку крісла й відклав ручку. Ще раз потерши обличчя та замислено гмикнувши, переписав усе наново, сподіваючись, що десь у ході перекладу помилився й спотворив, як ланцюговою реакцією, весь рядок. Але хай як випишував, щоразу на папері впливала одна й та сама незрозуміла сукупність букв.

Що, як за всією цією беззмістовною маячнею криється добре прихований зміст? Свідомість досі муляло оте пом'якшення, яке не вписувалось у хорватську глаголичну абетку.

Може, Підгірський створив якийсь досі невідомий варіант абетки, такий собі симбіоз двох типів. Скидалося на те, що він трансформував болгарську абетку в хорватську, тобто записане українськими літерами слово можна було подати не тільки округлою, а й гостроконечною глаголицею.

Старий підлаштував таблицю відповідності хорватської глаголиці не до хорватського алфавіту, а до кириличного!

Я вийняв із шухляди столу чистий аркуш формату А4 та намалював нову таблицю відповідності. М'який знак — пісочний годинник, розділений зламаною лінією, — у парі з буквою «Е» набув іншого значення — «Є». Це було єдиним поясненням, чому Підгірський не використав саме хорватського відповідника цієї літери.

За кілька хвилин весь аркуш зайняла велика таблиця на тридцять шість рядків і п'ять стовпчиків.

Таблиця відповідностей абеток				
№	Кирилиця		Глаголиця	
	великі	малі	великі	малі
1	А	а	Ѧ	ѧ
2	Б	б	Ѣ	ѣ
3	В	в	Ѡ	ѡ
4	Г	г	Ѥ	ѥ
5	Г'	г'	Ѧ	ѧ
6	Д	д	Ѣ	ѣ
7	Е	е	Ѥ	ѥ
8	Є	є	ѦѤ	ѧѥ
9	Ж	ж	Ѣ	ѣ
10	З	з	Ѣ	ѣ
11	И	и	ѦѠ	ѧѡ
12	І	і	Ѥ	ѥ
13	І	і	Ѡ	ѡ
14	Й	й	Ѡ	ѡ
15	К	к	Ѣ	ѣ
16	Л	л	Ѣ	ѣ
17	М	м	Ѡ	ѡ
18	Н	н	Ѡ	ѡ
19	О	о	Ѡ	ѡ
20	П	п	Ѡ	ѡ
21	Р	р	Ѣ	ѣ
22	С	с	Ѡ	ѡ
23	Т	т	Ѣ	ѣ
24	У	у	Ѡ	ѡ
25	Ф	ф	Ѡ	ѡ
26	Х	х	Ѣ	ѣ
27	Ц	ц	Ѡ	ѡ
28	Ч	ч	Ѡ	ѡ
29	Ш	ш	Ѡ	ѡ
30	Щ	щ	Ѡ	ѡ
31		ь		ѧ
32	Ю	ю	Ѡ	ѡ
33	Я	я	Ѡ	ѡ

Звіряючись із цією таблицею, я виводив новий переклад кирилицею. У грудях тіснилося передчуття перемоги. Долоні та пальці знову вкрилися липким потом, від чого ручка буквально вислизала з них, розмазуючи чорнило по блокноті. Я мусив досягти успіху, інакше далі тупик: я ніколи не знайду відповідей на запитання, до чого та стрічка і, найважливіше, навіщо було ховати її в дерев'яний куб? Відповіді от-от могли постати перед очима, але щойно чорнило виписало останню букву, мене наче тріснули по обличчі тухлою рибиною.

ДЖМЕЕДЛДЛАЯОЮЄСМДЗТОРЕАМО

Клятві літери вибудувались у той самий ряд і з таким самим сенсом. Точніше, з абсолютно ніяким сенсом. Новий шифр? Якого чорта Підгірський хотів цим сказати?!

Тяжко видихнувши та прокрутивши останні думки в голові, я кинув ручку біля аркушів і облишив марудну справу. Пішов до кухні, де Лука наминав розігріті в мікрохвильовці млинці, запиваючи їх яблучним соком. Він мав задоволене й водночас стомлене обличчя: рядок за рядком малий добивав «Гаррі Поттера», що лежав перед ним на столі.

— Гм, а я думав, ти уроки робиш, — важко дотупав я до столу й охляпом упав на стілець.

— Робив. Лишилася математика, бо я не знаю, як її виконувати.

— Тоді додай і підемо допоможемо.

— Добре, — кивнув син і проковтнув іще один шматок обмащеного варенням млинця.

Я знав, що подумки малий уже на завтрашньому дні народження. Через переїзд і відсутність тут його друзів ми вирішили відсвяткувати скромно — сходимо до *McDonalds*, з'їмо по бургеру, а ще купимо «Хеппі міл»

і цілий великий шоколадно-вишневий торт, його улюблений. Той, який щороку пекла його мама. Щоправда, цього разу його пектиме якась кондитерка з «Арсену».

Ухопивши напівпорожню пляшку із соком, я налив склянку й собі. Жадібними ковтками висушив її та ще раз зацікавлено глянув на малого. Коли Лука вчитувався в цікаву книжку, то наче переставав існувати. Він повністю поринав у вигаданий світ, коли-не-коли шморгаючи носом і длубаючись у ньому вказівним пальцем. А ще хлопчик іноді намагався тихцем витерти витягнуту з носа козу об стілець або причепити її під стільницю. Ось і зараз він скося глипає на мене, вичікуючи нагоди для звичного маневру. Натомість я випалив те, від чого очі хлопчика прояснішали, а книга вмить згорнулася:

— Хочеш подивитися, що було в тій коробочці?

— Так! — Лука енергійно закивав головою.

8

Вашингтон, США
30 серпня 2015 рік

— Гансе, ти коли-небудь літав гелікоптером над цим парком?

Водій чорного, відполірованого до блиску *Lexus LS600hL* незворушно сидів за кермом, лише іноді зиркаючи на шефа в дзеркальце заднього огляду. Щоранку підходячи до дверцят, він бачив розмитим в автомобільному корпусі своє біле — певно, від браку сонячних променів — стомлене обличчя. Вісім років чоловік у чорному костюмі та чорному картузі возив тлустого керівника й жодного разу не радів цій перспективі на початку нового дня. Єдиним світлим промінчиком було те, що з кожним роком роботи ставало все менше, адже Білл Гендерсон дедалі дужче

приростав до офісу чи до великого шкіряного крісла вдома. Виклик о шостій ранку здивував водія, але замість виражати емоції він лише сонними очима відшукав костюм і поплівся сідати за кермо *Lexus*.

— *My name is Matthew, sir*¹, — обізвався водій, пильно вдивляючись у *Custis Memorial Parkway* і міркуючи, як краще оминати неквапливих пенсіонерів на їхніх дешевих седанах.

— Відколи це? — Подив Гендерсона важко було розкусити, хоча Метью й здогадувався, що той знову розігрує свого персонального раба.

— Відколи народився, сер.

— Гм.

Шеф, який усім тілом розплився на задньому сидінні, лише звів брови догори на підтвердження здогадок водія. За вісім років він жодного разу не поцікавився особистим життям працівника, а тільки знущально жартував про його низький соціальний статус. Для *містера* Гендерсона — хоч від того звертання, чи радше титулу, водія аж блювати тягнуло — не існувало рівності, як і дружби між керівником і підлеглим.

«Якби тобі, скотино, довелося відпрацювати весь кар'єрний шлях, а не отримати його з рук у руки, по-іншому б заспівав!»

— Чому ж за вісім років нічого не сказав?

Запитання після кількахвилинних роздумів викликало стриманий гнів водія.

— Я виправляв вас щоразу, коли називали мене Гансом.

— Справді? Не помічав. Ну й біс із ним — це абсолютно неважливо.

Білл Гендерсон, задоволений із виконання вранішньої норми знущань, шкірився від вуха до вуха.

¹ Мене звати Метью, сер (*англ.*).

«Усмішка Челсі¹ тобі б краще пасувала... вирізати б її, гнидо!»

Метью Корнігал подумки висловлював усю погань, що накопичувалася роками й тепер кипіла всередині, проте ззовні зберігав вигляд, спокійніший за морський штиль. Очі продовжували стежити за дорогою, подеколи скошуючись ліворуч, на вкритий зеленню *Bon Air Park*. Лавочки вздовж дороги стояли впорожні. Поки що впорожні. Метью знав, що за кілька годин їх заповнять закохані парочки, туристи та студенти з повними торбами підручників. Він знав це, бо неодноразово просиджував там сам.

Розслаблений Гендерсон витяг із внутрішньої кишені дорогого сірого піджака червону пачку цигарок *Dunhill International*. За мить салон авто заволокло біле простирадло диму, що просочувалось у кожну щілину, заодно й у легені Метью, котрий зроду не курив.

— То літав чи ні?

— *No, sir*, — коротко відповів водій, ховаючи в кулаці тихий кашель. — Лише прогулювався пішки.

— От у чому ваша проблема, *fella*, — твоя й більшості вашингтонців. Ви лише учасники цього дрібного цирку, мурашнику — називай, як хочеш. Ті, хто там, — Гендерсон підняв указівного пальця догори, — спостерігають за усім цим кодлом і тільки похитують головами. Співчують вам. Керують вами. Бачать ваші проблеми й викорінюють їх у себе. Бачать картину ззовні, так би мовити. А тобі залишається гнити в цьому мурашнику, ніколи не побачивши всієї картини.

¹ 1947 року в Лос-Анджелесі було вбито акторку Елізабет Шорт, тіло якої знайшли розрубаним навпіл по талії та розчленованим (видалено зовнішні та внутрішні статеві органи, а також соски). Рот жінки, розрізаний від кутиків губ і майже до вух, нагадував широку усмішку. Травма дістала назву «усмішка Глазго», або «усмішка Челсі». Злочин досі залишається нерозкритим.

— Може, сер, — Метью наважився на одну з тих рідкісних відповідей своєму шефові, — але я надам перевагу ходити вниз, не бачачи тієї вашої *картини*, ніж літати десь там і боятися за свою дупу, яка ризикує розбитися в гострому піке.

— Розбиваються тільки недоумки та простачки, що дивом дістаються до гелікоптера. Справжні ж пілоти вправно керують своїм польотом.

Метью не знав, що відповісти, — просто продовжував стежити за автомобілями попереду. Визнання слушності шефа — що траплялося чи не завжди — бісило гостро, а відчуття безпомічності — ще дужче. От тільки Гендерсон викладав свої думки не надто коректно, що просто вбивало бажання до продовження діалогу. Водієві кортіло розповісти про хворого на запалення легень батька, про молодшу сестру, яка нещодавно продала свою першу власну картину олійними фарбами. Кортіло поговорити відверто, відчуті підтримку. Натомість відповіддю були клуби цигаркового диму, навмисно випущені в бік не звиклих до цього легень, і обов'язкове вранішнє заземлення будь-яких мрій про подальше кар'єрне зростання.

Гендерсонові губи скрутилися в трубочку, і цівка білого диму вкотре заповнила салон автомобіля. Знущання з водія, звісно, було в задоволення, проте Гендерсон підозрював, що в такий спосіб він відверто намагається забути вчорашні погані новини з Барселони. Чоловік навідріз відмовлявся вірити в безвихідь ситуації. За кілька годин просто обов'язково задзеленчить телефон зі звісткою про Мелані Маєрс. Кожного працівника, хто міг хоч якось вплинути на це, учора було затримано на роботі доти, доки жінку не знайдуть.

«Вони за це отримують гроші, тож нехай піднімають свої дупи!»

Час, коли в Гендерсона нервування вискакувало назовні, давно минув, бо вміння маскувати його за сміхом і жартами зростало невпинно. Залишалося тільки знівелювати проблему, що Гендерсонові зазвичай вдавалося на «відмінно».

Права кишеня таких самих сірих, як і піджак, штанів завібрувала. Різкий погляд для перевірки, чи водій не стежить за ним, а тоді рукою до кишені. Затримавши погляд на потилиці Метью Корнігала ще хвилюк, Гендерсон перевів його на екран телефона — телефонував *Gregor Boyd*.

«Нарешті... Сподіваюся, новини добрі!»

— *I'm listening*¹, — сухо й упевнено мовив директор.

— Білле, — у мікрофоні почувся задиханий голос Грегора. Радше схвильований, проте не позбавлений якоїсь невидимої радості, що вселяло неабияку надію, — є добра новина й погана.

— І тому ти вирішив розіграти переді мною цю кіношну сценку, а не викласти їх одразу, так?

— Поганий настрій зранку? — Грегор Бойд був єдиним, кому Гендерсон дозволяв таке спілкування. Це був не просто помічник, а ледь не єдиний, хоч приблизно удостоєний звання «друг».

— Ні, з чого ти взяв? Усе чудово: пташки співають, сонце сходить, навколо зелень парку. Кажі новини!

— Діксон знайшов Мелані Маєрс.

— Отже, звільняти того япошку виявилось не надто вдалою думкою, так? Гаразд, трошки ще посидить із нами. — Крива посмішка повзла обличчям Гендерсона.

— Не радій завчасу, Білле. — Голос Грегора не на жарт посерйознішав. — Я надішлю тобі окремі файли...

— Що за файли?

¹ Я слухаю (англ.).

— Сам усе побачиш...

— Що за файли, чорт забирай?! У мене немає часу й сил відволікатися на дурниці.

Голос у телефоні замовк... Грегор добирав слова. Повідомлення такої інформації не належало до категорії новин із хорошими наслідками.

— Мелані нас зрадила.

— Що?

Гендерсонові хотілося вірити, що неправильно почув або неправильно зрозумів слова помічника, проте він підсвідомо знав, що все набагато гірше. Таке іноді траплялося з працівниками, задіяними в проектах високого рівня секретності. Їм кортіло знати все, тож вони пхали носа в не потрібні їм справи, а виявивши, що реальність надто складна, тікали, підібгавши хвости.

— Мелані Маєрс завтра прибуває до Салерно, Італія, де зустрінеться з отцем Джованні Тотті.

— *Shit!* Тобто вона йому все розп'якала?

— Невідомо, але ймовірність цього дуже висока.

— Її можна перехопити?

— Ось це ще одна погана новина...

— То їх дві? — Гендерсона опанував дико злісний сарказм, за яким крився страх. — Яка радість.

— В Італії у нас немає *виконавців* із таким рівнем доступу, аби втягувати у внутрішні конфлікти.

— То що, ми не можемо до неї дістатися? Найміть когось незацікавленого — та й усе на тому! Не первина ж.

— Працюємо над тим.

Лютий крик, що роздирав горло собачими кігтями, вирвався з горлянки Гендерсона й аж струсонув переляканого Метью Корнігала.

— **ЗНАЙДІТЬ ЇЇ!** Розберіться з тим клятим священиком! Що ви в біса робите на цій роботі?! Даю вам час до завтрашнього вечора, і якщо мій телефон не розродиться

гарною новиною про поїздку Мелані додому — усіх вас на пляшку посаджу.

9

*Львів, Україна
7 вересня, 2015 рік*

— ...коли *Коляда* народила *Божича Молоде Сонце*, вона подарувала людям любов і радість, а найважливіше — надію. — Студенти уважно слухали й кивали головами, іноді дехто занотовував короткі тези та слова в зошити. — *Молодий Бог* у подобі золоторогого небесного оленя злітав угору, кидав на землю лагідні світлоносні стріли та лиш під вечір вертався на покій. Щодня він розростався дедалі більше, роблячи тим самим дні довгими й теплішими. Так, упродовж літа він перетворився на *Велетня*, який сіяв тепло й дарував урожаї.

— Якись усі ці розповіді нереалістичні, — зауважив один зі студентів, перегортаючи аркуші конспекту.

— Ну, що можу сказати, — оскільки декому чудодійне перетворення води на вино здається більш правдоподібним за перетворення на велетнів, я міг тільки розводити руками, — будь-яка віра, релігія чи легенда може бути об'єктом сумбурної критики тих, чий мозок збудовано інакше. Але це не причина стверджувати, що правда, а що — ні, що має право на життя, а що повинно залишитися на сторінках підручників.

Згадайте лишень, як віддано греки поклонялися своєму *Зевсові*, римляни — *Юнітеру* чи *Марсу*, як багато часу сплигло, доки історія стерла з лиця землі їхні віри. І ви гадаєте, що таке саме не може трапитися й з християнством, яке зараз звучить більш ніж правдиво чи реалістично? Або ж із мусульманством, де за *Аллаха* віддають життя десятки тисяч чоловіків? Будь-яка думка,

віра чи надія має право на життя — байдуже, існуватиме вона вічно чи протримається лише кілька днів.

— Ви справді гадаєте, що християнство може зникнути? — ледь не пискнула одна з дівчат. — Ви невірний, чи що?

— Моє віросповідання абсолютно не стосується подій, що стають історією нашої планети. Принаймні поки що. У *Зевса* вірили понад дві тисячі років, і все ж таки ця ідеологія зникла, а *буддизм* тримається з шестисотих років до нашої ери до сьогодні. Тому ми можемо тільки спостерігати й чекати, які сюрпризи принесе нам час.

— Якийсь маразм, — не витримала дівчина і, скочивши з місця й покидавши свої речі до великої сірої наплічної сумки, вибігла з аудиторії. — Буду я його слухати... — бурмотіла вона, суплячись, собі під ніс, — та хто він такий, щоб розповідати мені...

Останні слова дівчини залишилися за захряснутими дверима. Студенти тихцем обмінювалися поглядами, вичікуючи на мою реакцію. Згодом почали обговорювати інцидент упівголоса. Я мовчав, не бажаючи коментувати вчинок дівчини. Таке вже бувало. Але студентам тільки дай причину відволіктися, вилучити мить, аби перекинутися словом. Ось і зараз знову згадали про подію, що була предметом уваги всіх у стінах університету вже кілька останніх днів. Максим Підгірський так і не з'явився. Його друзі не вважали це за якусь дивину, гадаючи, що той знову подався в подорож автостопом до Європи, вимкнувши телефон і нікому нічого не сказавши. Таке вже траплялося, переконували вони. Батьки ж були іншої думки. Завжди — за кожної поїздки чи п'яних зникнень — Максим телефонував бодай батькам і повідомляв, де він і що з ним. Цього разу все було інакше. З того вечора, коли хлопець переступив поріг мого будинку, його ніхто не бачив і не чув. Батьки вдарили на сполох,

подали заяву до поліції, обійшли та телефонували до всіх лікарень і моргів, підняли на ноги всіх синових друзів. Відтепер щоранку студенти звіряли новини та пошту в пошуках будь-якої інформації про Макса.

Особливо важко переносила зникнення хлопця його подруга Мар'яна. Перед початком пари я мимоволі почув від її подруг, ніби та щовечора заливається слізьми без надії ще хоч раз побачити хлопця. Вони зустрічалися близько місяця.

— Отже, усе було б добре, якби не старість, — я намагався привернути увагу студентів неочікуваним продовженням лекції. Дехто з них одразу взявся конспектувати, а дехто продовжував писати смски та переглядати новини спільнот університету в соціальних мережах. — З приходом осені *Божич* почав старіти й зменшуватись у розмірах. Це принесло за собою короткі та холодні дні й довгі темні ночі. Наступила найдовша та найтемніша ніч — ніч смерті *Божича*.

— Як це? Бог помер? — вигукнула Мар'яна, округливши від здивування очі.

— Ну, так, — утрутився сусід по парті. — Коляда ж народжувала його щороку.

— Так. Тоді в утробі *Коляди* зароджувалося нове життя. Про це дізнався *Чорнобог* і звелів *Марі* знищити *Коляду* раз і назавжди. Це був єдиний шанс *Темряви* побороти *Світло*. За одну цю ніч *Мара* оббігла всю *Землю*, але дарма: на небі зблиснули промені світла, що ознаменували народження нового *Сонця*, нового *Божича*, і настання *Нового року*. Тепер уже *Молодий Божич* перетворився на золоторого оленя та розносив тепло й *Життя* людям. Проте старий *Божич* помирав не в такому сенсі, як зазвичай говорять. *Бородатий Бадняк*, як його називали, перекидався на змія й тікав до підземного світу, поміж коренів демонічного дерева.

Люди на знак подяки почали славити *Коляду*. Гарно вдягнувшись і зібравшись у гурти, вони з радісними піснями ходили від хати до хати, несучи попереду велику зірку — символ *Божича*. Так звані *колядники* ще й приносили з лісу великий старий пень і, назвавши *Бадняком*, спалювали його. У нас більше прижилася назва «*Дідух*», якого роблять, як ви знаєте, зі снопів. Його спалювання символізувало закінчення *Старого року* й зустріч *Нового*.

— Ось звідки ці звичаї...

— Ну, а що ж було далі?..

Слова застрягли в горлі... Голови всіх вісімдесятьох студентів обернулися на тихий повільний скрип. Понад двометрові білі дерев'яні двері відчинились, і в проході, розмитий сірою напівтемрявою коридору, застиг силует. Повільним і невпевненим кроком до аудиторії ступив хлопець у шортах і светрі, з напруженим на голову капюшоном. Від нього віяло таким моторошним холодом, що всі присутні на мить застигли. Тишу в аудиторії порушували тільки поодинокі вібрації телефонів. Я намагався отямитися від шоку, що протнув тіло пекучим розрядом струму. З горла, немов стиснутого зашморгом, хотілося видушити хоч звук. Так, вочевидь, почувалася більша половина студентів, які, наче рентгеном, сканували хлопця на вході.

— Максе! — Мар'яна не знала, чи плакати, чи сміятись.

— Чуваче, ти де пропадав? — почувалося за трохи.

Через капюшон і опущену голову роздивитись обличчя Максима було майже неможливо. Сяк-так пригледівшись, я розрізнив такі самі, як й у вечір нашої зустрічі, неспокійні очі. Проте з однією лячною відмінністю: вони світилися не страхом, а напрочуд жорстоким спокоєм. Брудне й мокре від поту тіло нагадувало мішок із лахміттям, який спочатку виваляли в болоті, а потім вибили палицею.

— Чуваче, агов! Тебе всі шукають, батьки божеволіють!

— Заспокойтесь. Усе гаразд, Максе? — тихо запитав я, підходячи на крок ближче. — Вигляд маєш не дуже. Може, тобі викликати лікаря?

Хлопець незворушно стояв і глипав очима в порожнечу. Колись білосніжні білки тепер вкривало плетиво червоних судин. Він шукав. Шукав щось усередині — у думках.

— Не хвилюйся, гаразд, — нічого іншого за банальні фразочки я вигадати не міг. — Присядь, а ми задзвонимо твоїм батькам і лікарям про всяк випадок. Добре?

Колись радісні голубі очі нагадували потемнілі від пилу скельця. Вони відірвалися від підлоги й швидко перекинулися на мене. Щось було не так. Я не міг зрозуміти, що саме, але хлопець вочевидь був не від світу цього. Коли ж Максим підняв обличчя, мені вдалося роздивитися його губи: вони беззвучно рухалися, щось промовляючи.

— Що?.. Ти хочеш щось сказати? Кажі, Максе, усе гаразд. Ти тепер із нами. Наберіть його батьків, — гукнув я в глибину аудиторії.

— Та що ви з ним фігну тут розводите? — озвався хрипким не по роках голосом здоровило із задніх рядів. — Цей дебіл десь пробухав чотири дні, а ви всі тут млієте навколо нього!

Він зірвався з місця та похапцем збіг східцями до Максима. Той не реагував і, мов прибитий цвяхами, продовжував стриміти біля вхідних дверей. Лише поглядом свердлував мене й самими губами промовляв тільки йому відомі слова.

— Стій, Василю! — Я намагався запобігти тому, що має статися, проте не встиг.

Здоровило підбіг і сильно штовхнув хлопця в груди. Той відлетів назад і впав на спину, але відразу блиска-

вично підвівся, наче нічого й не трапилось, і знову став, опустивши голову. Капюшон, здертий із голови під час поштовху, відкрив масне, брудне волосся. Погляд тепер був спрямований у підлогу, а губи сховали німі слова від мого пильного погляду.

— Ти де шлявся, гнидо? — вигукував Василь, знову підходячи до Максима. — Твої батьки місця собі не знаходять, сучара...

— Припини! — Я схопив Василя за рукав, однак той одним рухом вирвався з моїх рук, далі сунучи на Максима.

Дівчата загаласували, намагаючись розборонити хлопців, але ніхто не наважувався зупинити конфлікт інакше, як словами. Усі заворожено очікували на неминучу бійку.

Щойно я знову наздогнав Василя й схопив його за кисть, відводячи назад, як Максим пірнув рукою до зовнішньої кишені светра й повільно витягнув звідти чорний предмет. Усі, хто сидів на перших рядах, рвонули, перекидаючи стільці й лізучи один на одного, хто куди. Крики заметалися аудиторією і, відбиваючись від стін, створювали хаос. Тим, хто розгледів предмет останніми, пощастило найменше: вони мусили тепер, начебто живим щитом, захищати своїми тілами інших, адже місця позаду вже не залишалось.

— У нього ствол!!! — Низький Василів голос став тонким пацючим писком. Він позадкував і впав на спину, перечепившись за чийсь сумку.

— Максе, стривай, — я підняв обидві руки, — що б там не було, ми розберемося разом. Я тобі допоможу. Лишень прибери зброю. Дівчата перелякалися, бачиш?

Студенти ховалися, хто за чим міг, ридали й затуляли обличчя руками від страху. Один зі студентів набрав «102».

— Максиме, ти чуєш? — я силкувався пробитися до підсвідомості юнака, хоч був майже певен, що він мене

не чує. Він не чув нічого. Хлопець неначе перебував у про-страції. — Не треба коїти дурниць.

Тоді очі ожили. У мене зажеврїла надія, що хлопчина отямився, проте єдине, що він зробив, — це підніс руку з пістолетом до свого обличчя. Розтулив рота й, обхопивши зброю обома руками, вставив туди дуло. А потім, не роздумуючи жодної секунди, перевів прапорець запобіжника на лівій частині затвора в нижнє положення.

— Ні-і-і!

Я одним стрибком опинився біля хлопця в спробі вибити з його рук зброю, але... Прогримів гучний постріл. Тім'я Максима розлетїлося на невеликі шматки, заливаючи все навколо дрібними краплями густої крові. Очі випнулися, і на мить приверзлося, що вони от-от випа-дуть назовні. Дівчина, що стояла найближче до само-губця, відчула на обличчі теплі рештки хлопцевого моз-ку. Її піт змішався з темно-червоною кров'ю й жмутками волосся, що пристало до шкіри разом із крихтними білими часточками черепа. Вона відчула, що Максим буквально став частиною всього навколо. Дівчина зомлі-ла. Друзі не встигли зреагувати й впустили її тіло на під-логу. Воно впало так само, як і тіло Максима. От тільки його голова, торкнувшись підлоги, не видала глухого звуку, а хляпнула, немов мокра ганчірка у відро з водою. Біла стїна біля вхідних дверей стала мольбертом, над яким художник струсив пензель із червоною фарбою. Кількість студентів, які знепритомніли, сягнула двознач-них цифр, але тих, хто не зміг втримати в собі вміст влас-ного шлунка, виявилось набагато більше. Декому вда-лося виблювати подалі від себе, та були й такі, кому пощастило менше, і їхні ротові випорожнення опинили-ся просто на штангах і футболках. Кожного без винятку лихоманково трусило, руки й ноги перетворилися на жа-люгідні й не придатні для руху відростки. Я силкувався

не впускати те, що бачив перед собою, углиб свідомості, проте воно намертво врізалось у пам'ять, назавжди закарбовуючись у найвіддаленіших закутках розуму.

На моїх очах, на моїй лекції, розмазав свою голову хлопчина, який зник на чотири дні. Той, хто приходив до мого дому й просив про допомогу. Від мізків на підлозі починало нудити, та ще більше мене вивертало відчуття, що все це через той дерев'яний куб. Може, саме через нього Максим позбавив себе життя.

ЧАСТИНА 3

1

*Львів, Україна
7 вересня, 2015 рік*

— Кажете, хлопець кілька хвилин просто мовчки стояв?

Уже за годину до університету прибули поліцейські та медики. Один — судово-медичний експерт у коричневому піджаку поверх синьої сорочки — снував усюди, плутаючись під ногами й фотографуючи тіло Максима Підгірського. Інший — схожий залізними емоціями на свого колегу — стояв поруч і занотовував деталі. Експерт-криміналіст крутився біля зброї, що вилетіла з рук самогубця. Оперативні працівники Галицького районного відділу поліції опитували очевидців, викладачів університету та будь-кого, хто міг знати хоч що-небудь про студента та його зникнення. Між усіма трохи стримано блукав прокурор, стежати за кожним кроком поліції, вислуховуючи краєм вуха кожне свідчення студентів. Обличчя чоловіка то перекошувалося, то розпливалося в усмішці. Окрім того, до місця події доволі настирливо намагалися продертися кілька журналістів «24 каналу» та «ЗІК».

Мар'яну Теодорчук — дівчину Підгірського — разом зі мною та ще кількома студентами завели до окремої порожньої аудиторії для допиту. Дівчині заледве вдавалося триматися на ногах, не те що говорити хоч щось зрозуміле, але поліцейські напірали, вишкрябуючи потрібну їм інформацію.

— Пане Кравець? — Перед очима клацнули два тонкі пересушені бліді пальці.

Тридцятишестирічний капітан поліції Григорій Кострубчук копирсався в моїх спогадах із делікатністю ведмедя, що топчеться по болючому мозолеві. Худорляве лице, шкіра якого обтягувала кістки без жодного натяку на м'язи, нагадувало щойно викопану мумію. Усе тіло, а також увесь зношений одяг відгнали смородом спалених цигарок, що шлейфом волікся за капітаном на кілька метрів.

— Вони ж знущаються з бідної дівчини! — Мій голос дзвенів обуренням.

— Вони просто виконують свою роботу, — ще одне слово — і я, здавалося, виб'ю всі його пожовтілі зуби. — Дівчина на емоціях, і, якщо з нею поводитися поблажливо, ніякої інформації отримати не вдасться. Та й узагалі не ваша це справа. Краще зосередьтеся.

— Я викладач Мар'яни Теодорчук і відповідаю за неї, доки вона перебуває в стінах університету. Те, що на вас довбані погони, не дає права морально пресувати студентку, яка й так у прострації. Ви зобов'язані забезпечити їй огляд медика та психолога, а потім уже лізти зі своїми підозрами. На її очах її ж хлопець зніс собі півголови!

— Жертва наразі — юнак, і не факт, що не через неї.

— Ви при своєму розумі?! Чим вона могла завинити?

Подих зводило до схлипувань.

— А хіба багато треба? Така, яка вона, могла легко вертіти хлопцем, маніпулювати ним, заганяти в депресію своїми вибриками й зрештою кинути його або ж зрадити. — Пауза. — Отже, повторю своє запитання вдруге і, сподіваюся, не сидітиму тут із вами годинами, як із деким. Наша жертва зайшла до аудиторії посеред лекції та простояла в ступорі кілька хвилин?

— Не «жертва», а Максим. Так, саме так і було, — кивнув я.

Очима я й далі невідступно стежив за заплаканою Мар'яною Теодорчук. Жорстке ставлення слідчого змусило дівчину опанувати себе.

— Що було далі?

Капітан заступив дівчину своїм худим, як сірник, тілом і вп'явся стомленим поглядом у мене. Я почухав голову, наче силкуючись притягнути ті жахливі спогади.

— Кілька днів він нікому не давав про себе знати, тож усіх шокувала його поява. Не пам'ятаю їхньої реакції, бо й сам наче впав у ступор. Але тоді один зі студентів підбіг і щосили штовхнув Підгірського. — Я прикусив язика, зрозумівши, що бовкнув зайвого. Щоки залило рум'янцем.

— Його ім'я? — приготувався записувати слідчий.

— Василь Гнідий.

Кострубчук швидко записав ім'я та підкликав рукою помічника. Він щось прошепотів тому на вухо, і помічник одразу вийшов з аудиторії.

— Чому він так учинив? — запитав мене Кострубчук.

— Василь звинуватив Макса в пиятиці. Казав, що той усі чотири дні десь прогуляв, нікому нічого не даючи знати.

— Це правда?

— А мені звідки знати?!

— То ви не знаєте, де перебувала жертва останні чотири дні?

— Ні, я не знаю, де Максим перебував упродовж останніх днів. І взагалі до чого ці допити? Зрозуміло ж, хлопець застрелився! Застрелився, блін, у всіх на очах.

— Будь-яке повідомлення про самогубство відразу вносять до Єдиного реєстру досудових розслідувань як умисне вбивство. Тому не заважайте мені виконувати мою роботу. — Капітан поліції глипнув на мене з-під лоба, перегорнув сторінку в записнику та продовжив: — Що було далі?

Я стисло переповів події тих хвилин.

Раптом навколо Мар'яни Теодорчук почалася метушня, і її під руку, проте в супроводі трьох поліцейських вивели з аудиторії. Дівчина ніяк не могла отямитись. Усе ще шморгаючи носом і витираючи рукавом сльози, вона пересувалася так поволі, наче побоювалася, що наступний крок прострелить їй голову, як Максові.

— Хтось іще зреагував так само на появу Підгірського? — напосідав далі Кострубчук.

— Ні, — заперечно покрутив я головою, — лише вигуки й усе. Нічого такого... А тоді він... він витягнув зброю з кишені і... вистрелив.

Перед очима проскакували кадри з пострілом, розтрощеним черепом і хрипкими криками. Стало важко дихати, неначе хтось дужими руками стискав мої груди: беззахисний хлопець сподівався на мене, а я не зрозумів, не відчув, що він у небезпеці.

— Просто стояв собі й вистрелив? — перепитав капітан, записуючи кожне слово в блокнот.

Мої руки стиснулися в кулаки так, що аж вени на кисті судомно повипиналися.

— На цьому все?!

Капітан на хвилику задумався й поставив останнє запитання:

— Пане Кравець, коли востаннє ви бачили жертву?

— Блядь, він має ім'я!

Однак те запитання прицвяхувало мене до стільця. Що я міг йому відповісти? Що одним з останніх або й узагалі останнім, хто бачив Максима, був я? І чому він приходив? Залишити якийсь куб зі стрічкою, помережаною давньою глаголицею? Сказати, що я якимось дивом опинився в заповіті його діда, якого ніколи в житті не зустрічав?

— П'ять днів тому. Він приходив до мене додому ввечері.

Очі капітана відірвалися від записника й, зловісно та водночас задоволено зблискуючи, вступилися в мене.

— Вечір напередодні зникнення?

— Так.

— Причина візиту? — Руки знову взялися записувати.

— Він приходив познайомитися ближче, розпитати про додаткову літературу для навчання. Говорив, що цей предмет стане його улюбленим, що з дитинства захоплюється слов'янською міфологією. Ми посиділи годинку, випили чаю, і він пішов.

— Це все? Хіба він не міг зателефонувати чи надіслати електронного листа?

— Так, я й сам дуже здивувався. Не знаю, що й думати...

— Зрозуміло. — Капітан махнув рукою. — Хлопець не повідомляв про свої плани? Не казав, куди прямує?

— Ні, нічого такого.

— Може, він був пригнічений чи поводився якось дивно?

— Ні.

Я сам не розумів, чому брешу.

— Я вас почув. Ось мій номер. — Він простягнув великий клаптик паперу. — Якщо згадаєте щось важливе, одразу телефонуйте. Чомусь у мене таке враження, що з вами я ще не закінчив.

Кострубчук звелів напарникам збиратися. Після довгих оглядів і фотографувань тіло Максима Підгірського винесли з університету, а місце події обгородили біло-червоною стрічкою, припасувавши поряд табличку з написом про заборону входу. Тієї миті я волів, аби це мене загородили такою стрічкою від власної підсвідомості.

2

— Що за шум?

До кухні, тупочучи ногами, вбіг Лука. На годиннику світилося 20:13. Хлопчик, одягнений в улюблену піжаму з ніндзя-черепашками, почув, як щось розбилося, і миттю

облишив дивитися мультики на моєму ноутбці (два роки тому він навчився вмикати й вимикати потрібні йому інтернет-сайти через браузер самотужки).

— Пробач. — Я ховав від малого очі, на які наверталися сльози.

Одяг досі висів тягарем на моєму тілі. Єдиним місцем, куди все ще знайшов сили доплетися, була кухня, однак на тому я розм'як і розплився на стільці. У руках тремтіла наполовину наповнена склянка з бренді. Інша, розбита на друзки, всіяла підлогу попід стіною дрібними гострими скалками.

— Що таке? — перелякано запитав хлопчик.

Пальці самовільно потерли змучене й бліде обличчя. Алкоголь почав діяти: думки закружляли вихором, обриси предметів перед очима, зтягнутими туманом болю, дедалі більше розпливалися.

— Черепашко, будь ласка, іди спати, — тихий шепіт, порожні Максимові очі та звук пострілу, тепер незносно реальні, затоплювали мою свідомість жахом. — У мене видався надзвичайно важкий день. Я все за собою приберу.

Та жах той лише набирал обертів. Згодом пам'ять послужливо піднесла шматки мозку на стінах, перелякані зойки й огидне хлюпання від вивертання шлунків. Треба заспокоїтися, прибрати бите скло та спробувати забути-ся уві сні.

«Це ви ВИН-Н-Н-І-І!!!»

Ще мить — і з вух би бухнула кров.

«ВИ!!!»

3

*Салерно, Італія
31 серпня, 2015 рік*

Стоячи навколішки перед іконою Ісуса, отець Джованні повторював те, що безперестанку крутилось у його голові:

— «...лише смерть, що окоянна, міцна й постійна. І від неї вас не врятують ні світський, ні духовний суд, ні шляхетне походження, ні щедра винагорода, ні влада, ні розум, ні краса, ні солодковзвучні вуста: вона, хоч світу ненависна, у відомому сенсі безкорислива. Що їй безчестя? Що їй честь? Що прямотушність? Що лестощі? Що істина? І що — обман?..»

— Цитуєте «*Бідного Генріха*», отче? — Усміхнений дідусь тихо підійшов ззаду й добрими очима глянув священникові в потилицю.

Той лише тяжко видихнув.

4

*Львів, Україна
8 вересня, 2015 рік*

БУХ! БУХ! БУХ!

Мене вирвало зі сну гучне гримання. Знадобилося декілька секунд, аби зрозуміти, що грюкають у вхідні двері. Те, що відбувалося зі мною вночі, ніяк не можна було назвати сном. Я куняв, уткнувшись носом у подушку та раз по раз перекочуючись із боку на бік, як тюлень на пляжі. За ті дратівливі сім годин підхоплюватися в холодному поту стало звичкою. Під гупання крові в скронях я скочив із ліжка й у самих трусах потупав холодною підлогою на звук.

БУХ! БУХ! БУХ!

БЛЯХА! Кожен удар гострим кілком угороджувався в голову. Я нервував. Ще й гнівався, сам не розуміючи чому. Голову знову стиснуло.

БУХ! БУХ! БУХ!

— У сраці собі погати!!! — гукнув я, але відразу затнувся: Лука ще спав.

На годиннику мерехтіла 07:21 ранку. В уяві я стинав голови довбаним журналюгам і поліцейським, які відучора

не давали спокою моєму телефону. Якщо це вони вирішили отак заявитись...

— Так! ЩО?! — ривком відчинив я вхідні двері й втупився в гостя.

— І я радий тебе бачити!

Високий чоловік спортивної статури з піднесеними для обіймів міцними руками стояв на порозі. Коротка зачіска їжаком. Обличчя з дурнуватою голлівудською усмішкою. Шкіряна куртка, накинута на сіру футболку, у викоті якої стирчить жмут чорного волосся. І запах різких кисло-солодких парфумів.

— Марко? Ти що... ти що тут робиш?

— Курва, стою.

— Що?..

— Стою перед дружбаном, який від розпачу й шоку не впускає мене до хати.

Мої відчуття були якимись дивними — таке собі поєднання подиву, радості та занепокоєння. Марко Яремчук на мить пригасив свою осяйну усмішку й обережно мовив:

— Даліборе, про твій інцидент трублять по всіх телеканалах і в інтернеті...

— Ти про що? — Свідомість, іще запнута запоною рятівного сну, відмовлялася вірити в правдивість учорашнього. Та про розголос я знав... Інформацію стосовно того, що відбулося вчора в університеті посеред навчального дня, прокручували в телевізійних новинах і на інтернет-сайтах. Кількох речень вистачило, аби я з огидою захряснув увечері свій ноутбук, намагаючись відгородитися від того жаху.

— Можна ввійти? Проїхати пів-України, аби стовбичити на порозі й дивитися на півголого пригальмованого чувака, якимось не для мене. От якби півгола дівуля... — Грубий сміх розлетівся подвір'ям.

Урешті схаменувшись, я запросив гостя до будинку, а сам побіг до кімнати, щоби накинути щось, окрім боксерів. Тим

часом Марко, запхнувши руки до кишень, походжав вітальною, заглядаючи в кожен її закуток.

— А ти непогано влаштувався, — підморгнув він, коли я повернувся одягнений. — Давно у Львові?

— Достатньо, аби хотіти забратися звідси.

Ми ніяково стриміли посеред вітальні, не наважуючись на будь-який порух.

— Як ти дізнався, де я мешкаю?

На секунду здалося, що, добираючи відповідь, чоловік зам'явся, але відразу по тому він якось підозріло випалив:

— У мене свої зв'язки, хех, — і по-дружньому лягнув мене по плечі.

Його слова не були такими вже й неправдоподібними з огляду на рід занять упродовж останніх років. Не бажаючи вдаватися у подробиці, я кивнув Маркові в бік дивана, мовляв, «присядь, чуваче, коли прийшов».

— Хатина затишна, а сервіс ніякий. Як щодо того, аби запропонувати гостеві каву чи чай? — Наївна усмішка, наче змалку приклеєна до обличчя скотчем, ніяк не сходила з нього.

— Глянь на мене, — обвів я пальцем у повітрі своє обличчя, — бачиш, я просто мрію зараз робити тобі «каву чи чай». Знаєш, хотілось би знову впасти в ліжко й відіспатися після вчорашнього. Добре, що хоч заняття сьогодні скасували.

— Бачу, нічка добряче тебе пом'яла.

У відповідь я спромігся лише на незрозумілий і ледь чутний писк. Усе ж під пильним Марковим поглядом побрів до кухні заварювати каву, понад усе бажаючи замінити її, попри світанок за вікном, на бренді.

— Тримай, — простягнув Маркові чашку з гарячим духмяним напоєм і вмовився поруч.

— Дякую. Ти довів юнака до ручки своїми нудними лекціями?

— Не смішно.

— Гаразд, вибачай.

Ніякова пауза затяглася на непристойно довго. У моїй невиспаній голові наше дружнє сьорбання відлунювало незгірш від найдивнішого рок-концерту. Випивши півчашки, я витиснув із себе:

— Скільки це ми не чулися? Зо два роки, так?

— Так, — дивлячись у підлогу, потер руки Марко. Здається, то була перша, відколи він переступив поріг, мить без вимушеного шкірення. Лише зараз я зрозумів, якою силуваною була та гримаса. — Стільки всього сталося, а ми по-людськи навіть не попросилися.

— Та хіба в нас було щось по-людськи?

Марко відпив кави й поглянув на мене великими сірими очима.

— Тебе ще довбуть за той бісовий Крим?

— А ти як гадаєш? Звісно. Та останнім часом я тільки викладаю — спокійна робота й сина виховувати можна. Від переїздів тепер дедалі більше шкоди: Луці треба стабільності, нормального навчання й друзів. Яюсь неправильно, що єдиним другом дитини є його батько, причому єдиний із живих батьків.

— О, то Лука вже до школи ходить? — радісно вигукнув Марко, вираховуючи роки малого загинанням пальців. — Скільки йому вже? Сім? Його малі очиська й досі пожирають усе навколо з неймовірною жадібністю?

— Дев'ять стукнуло, і очі в нього вже не такі й малі. Сподіваюся, переїзд до Львова все змінить і життя на решті нормалізується. Дуже сподіваюся. Хоча початок — це гаплик.

На новому місці хлопчик щоразу почувався некомфортно. Лука був із тих дітей, які потребують певного часу для адаптації, як-от щоби принохатися до невідомих запахів, призвичаїтися до холоду підлоги в новій оселі й усяке таке.

— А де він? — роззирнувся Марко.

— Ще спить. Ти годину бачив?

Марко глянув на наручний годинник і вжахнувся. Цього разу відверто.

— Вибачай, чуваче. Я втратив лік часу. То ось чому всі магазини та кав'ярні ще зачинені. А я вже було подумав, що Львів — місто мертвих.

— Ти встиг ще й кав'ярнями пошвендяти?

— Їхав повз центр і побачив краєм ока. Не хвилюйся: ти в мене однаково пріоритет поїздки.

— Як твій охоронний бізнес?

Улітку 2011 року поблизу Севастополя в Криму я очолював розкопки двох фундаментів будівель IX—XI ст. Після того, як за кілька днів до старту робіт інтернет і місцеве телебачення почали поливати нашу невелику групу брудними потоками праведного гніву й погроз із вимогами не завдавати шкоди історії їхнього краю, я запросив Марка Яремчука та його підлеглих охороняти місце пошукових робіт. Попри те, що наша група з'ясовувала, чи можна розцінювати таку археологічну знахідку як історичне надбання й зберегти, увіковічити, чи, за бажанням інвестора, зрівняти із землею, а на ній звести новітній готельний комплекс, активісти щодня намагалися зруйнувати наметове містечко та викрасти зібрані дані. Найбільш агресивно діяли учасники угруповання «Береговий патруль», убрані в чорні футболки й чорні балаклави. Зрештою дійшло до масштабної сутички. За кілька днів до завершення робіт «патрулівці» вдерлися на територію розкопок і потрошили все без винятку, навіть інструменти й особисті речі. Марко зі своїми людьми взялися вгамовувати їх, на що ті дістали із сумок ножі та ланцюги. Жінки, що перебували на об'єкті, повтікали, а чоловіки стали на захист залишків здобутої інформації. Спалахнула бійка. Декількох із «Берегового патруля» нам удалося скрутити, декому вибили

щелепи й зуби, ще дехто ліг без тями, двоє втекли до приїзду поліції. Тоді Марко ще довго розгрібався зі своїми пораненими хлопцями, викручуючись, аби уникнути оплачуваного лікування. Окрім того, надбавка, яку вимагали чоловіки, залишилася в їхніх мріях. Маркова охоронна компанія розпалася, а хлопці, що розбіглися, узялися ширити своїми каналами найбридкіші відгуки про Марка.

За півроку по тому угоду про початок будівельних робіт було підписано, а два невеликі фундаменти знесено.

— Ті чудові дні роботи м'язами закінчились одразу після Криму. Відтоді жоден мажор не виявив бажання зв'язатися з моїм охоронним агентством. Усі оминали мене, як прокаженого. Уявляєш, два роки минуло, а та клята *чорна мітка* так і не зникла. Ще рік якось протримався за рахунок збережень на чорний день, думаючи, що ось він і настав, і не знаючи, що найгірше чекає попереду. Довелося продати чотирикімнатку в центрі Києва й переселитися до тісної двокімнатної на Марини Цветаєвої. Лівий берег, друже! У дупі, друже! Потім скотився до підпрацьовування охоронцем у нічних клубах і складах. — Кожне слово чоловікові давалося дедалі важче. Під кінець він просто нервово сплюнув, не бажаючи згадувати минуле. — Аж думати гидко, не те що говорити про це.

— Бачу, життя нас добряче любить. — Я підніс чашку вгору, наче виголошуючи тост.

— Любить у всі місця, що тільки можна.

Допивши, я прибрав чашки, і ми перейшли до кабінету. Марко не міг повірити, що в нього безпросвітна криза, а я нашкріб грошей для оренди невеликого й дешевого, проте будинку й авторитету, аби продовжувати займатися своєю справою. Насправді ж проблема була в тому, що Марко ніколи не припускав навіть думки про зміну виду діяльності. Його не цікавила перспектива. Він жив від замовлення до замовлення, роботи мав хоч

відбавляй — якісної охорони для чергового мажора чи заходу потребували завжди, особливо з хорошими рекомендаціями й так званім резюме. Утім ключовим словом стало «було». Тепер Марко страждав від власної самовпевненості та неорганізованості, що вилилося у вже звичний неспокій.

— Умоцуйся зручніше, почувайся як удома, — указав я рукою Маркові на крісло біля дерев'яного столу.

Той гепнувся в нього з розгону, так, що в бідолашного виробу не першої молодості затріщали чи не всі ніжки.

— Хоч за Анну порадуї. — Я прилаштувався за столом навпроти. — Усе ще танцює в балеті?

— Хер там. Щойно почула про Крим, про те завуршування, моментально втратила до мене будь-який інтерес.

У Марковім голосі не чулося й краплі суму чи розчарування, навпаки — лише зневага та іскриста злість.

— Анна трималася за бабло, а пронюхавши, що воно закінчується, почала висмоктувати його з іще більшим азартом. Ця тварина зовсім розперезалася. Лярва!

— Тихше з висловлюваннями. Лука може почути.

— Вибач, зірвався. Просто я придушити ладен ту сволоту. — Здоровань намагався шепотіти, проте емоції брали гору, і тоді гучний бас проскакував крізь шепіт. — Вона навіть не приховувала своїх коханців. Совалася відкрито то з одним, то з іншим. Я не витримав і викинув цю... сучку... з мого дому.

— Жорстоко...

— Заслужено! Членом думав і тепер мушу розплачуватись. Але, як бачиш, якимось та й вижив — сиджу оце перед тобою весь такий при параді. Не забув поголитися й причепуритися, хоч і летів до тебе щодуху. Учора сидів за пивом із піцією, переглядав новини й очам не повірив, коли побачив у сюжеті про вбивство тебе. Я був у шоці. І рвонув до Львова. Здається, тобі зараз потрібна підтримка.

— Дякую, усе гаразд.

— Отакої! Я й не подумав би, що розкраяні черепи студентів для викладачів — то норма. Тоді вибач, що потурбував.

Усмішки в унісон розпливлися нашими обличчями. Марко все ще поглядав на свої руки, німо випрохуючи негайної появи там пляшки з пивом. На той момент я не надто заперечував, аби така сама пляшка візуалізувалась і в мене: під уранішнім сонцем будинок прогрівався, і в кімнаті ставало задушливо.

— Він заходив до мене. Додому.

Марко пожвавився і, впершись ліктями в коліна, нахилився вперед, аби краще чути мій зривистий голос.

— Коли?

— За день до зникнення.

— І навіщо?

Я шарпнув до себе шухляду й витяг із неї дві половинки дерев'яного куба та пожовклий клопоть паперу. Марко вхопив куб, затим папір із глаголицею, намагаючись зрозуміти, що перед ним, але за мить поклав назад.

— І що це? — Прибравши зосередженого вигляду, чоловік силкувався приховати подив.

— Він розповів про свого діда, який вписав мене в заповіт перед смертю. У тексті було згадано моє ім'я.

— Знав його?

— Ніколи й не чув, — стенив я плечима, — але це ще не найдивніше. Малий поводився так, наче за ним стежать чи щось таке: озирався, пітнів, нервував, заглядав у телефон. Він навіть пояснити нормально нічого не зміг. Я розпитував, але марно. А тоді йому хтось надіслав смс. Якесь дуже страшне смс, бо він вилетів звідси кулею.

— Ну, а це що таке? — Марко тицьнув пальцем у куб.

— Це він залишив біля входу.

— Просто залишив, нічого не сказавши?

— Ага.

— Маячня якась, — виплюнув він і зненацька вхопив клаптик паперу. — Що за херня? Що це за символи?

Я ввімкнув ноутбук і запустив вордівський файл, куди копіював пояснення кожного символу та кінцевий результат розшифрування.

— Хорватська глаголиця. Брахманське письмо білих хорватів.

— Яке письмо?! Чуваче, говори по-нормальному.

Марко заводився щоразу, коли в його присутності «випендрювалися» зарозумілими словами.

— Брахманське письмо, тобто священне. Священні люди відповідно були брахманами.

— Як у нас священники та Біблія? — скоса дивлячись на папір, запитав Марко.

Я стверджувально кивнув. Пояснювати Маркові, що таке древні письмена слов'ян, — це те саме, що навчати орангутанга диференціювати інтеграли: як наслідок і той, і той обкидає вас іще теплим лайном.

— А ті *білі хорвати*... це що за чортівня?

— Древні слов'янські народи позначали сторони світу кольорами. У нашому контексті *білий* — це захід. Західні хорвати. Спершу вони проживали на території Західної України, у Карпатах і нижче, а потім переселилися на територію сучасної Хорватії.

— А що означають ті символи на папірчику?

Знайшовши файл із розшифруванням, у який того вечора вніс рядки з блокнота, я повернув ноутбук екраном до Марка. Простий вордівський файл було заповнено малюнками символів і їхніми стислими визначеннями. Прогортавши до кінця, я показав йому набір літер, який зрештою утворився. Спершу рядок латинських, а нижче — кириличних літер.

DŽM (ь) EEDLDLAJаOЈи (ь) ESMDZTOREAMO

ДЖМЕЕДЛДЛАЯОЮЄСМДЗТОРЕАМО

— Що це? Якщо прочитаю вголос, то Ктулху з-під землі не вилізе?

— Це те, що записано на цьому аркуші.

Марко отетеріло витріщився на папірець, а потім повільно перевів погляд на мене. Радісні іскорки в очах почали гаснути, немовби чоловік осягнув, що його розігрують.

— І навіщо комусь приходити до тебе, передавати цю дурню, а потім пускати собі кулю в лоб?

— А хто його знає.

Це запитання безперестанку крутилось у моїй голові без жодного натяку на відповідь. Від учорашнього вечора я вигадував найнеймовірніші причини дивної поведінки хлопця, але так і не зміг додуматися хоча б до чогось путнього.

— Може, ти щось неправильно переклав, неправильно зрозумів?

— Не знаю, — повторив я.

З ноутбука почулося приглушене дзеленчання.

— Ух, симпатична! — вигукнув Марко, тицяючи пальцем у піктограму жінки посеред екрана. — Можна я натисну?

— Ти як мала дитина...

Skype висвітив вхідний від Ірини Дивульської. Єдиною причиною її дзвінка міг бути вчорашній день, точніше, бажання хоч із кимось про це поспілкуватися. Уникаючи емоційної розмови з Іриною, та ще й при Маркові, я згорнув вікно та вимкнув звук.

— Ти що зробив?! — ошелешено вирячився на мене Марко.

— Тобто? — Я повернув ноутбук екраном до себе.

— Тобі телефонує така цукерочка, а ти ігноруєш її? Зовсім із глузду з'їхав, придурку?

— Це колега по роботі — викладачка з моєї кафедри.

— То й що? У вас там кодекс якийсь? Заборона фліртувати зі співробітниками чи як?

Я відмахнувся, аби той відчепився, проте це тільки заохотило чоловіка.

— Дівчина сама тобі дзвонить, а ти отак тупиш. — Він передражнявав мене й потворними гримасами, й огидним голосом із підвиванням. Кепкуючи з мене, Марко відривався на повну.

— Марку, припини!

— Тільки не кажи, що це все через Катерину! Чуваче, її давно вже немає. Час рухатися далі, а ти топчешся на купці гною, вгрузаючи в неї дедалі глибше.

— Річ не в Катерині...

Брехня зривалася з моїх уст так завчено!

— То ти вже забув її? — Марко не вірив, його скептицизм піддавав сумніву мій врівноважений голос.

— Ні, Марку, я не забув її. Бляха, я ніколи її не забуду! Ти навіть не уявляєш, яка вона... це тобі не Анна-балерина якась...

Я стиснув губи, гамуючи неконтрольований сплеск емоцій. Відчув, що бовкнув зайве. У Маркових очах зблиснуло щось грізне та небезпечне.

— Пробач... я... перегнув палицю.

— Нічого, — після короткої паузи відповів Марко, — я розумію. Тобі ще болить?

— Ніби те все відбувається зараз. Очі не бачили її роками, а розум відмовляється вірити... переконує, що це неправда.

До горла підкотив величезний клубок, що перекрив доступ повітрю й разом витискав непрохані сльози. Стримувати їх було надзвичайно важко.

— Розумію. Катерина не якась там Анна-балерина. Та була просто шльондрою, не вартою й думки про Катю... Катерину. Пробач. — Марко вмить виправився, знаючи, як ми з коханою недолюбливали таку форму її імені.

Залягло незручне й холодне мовчання, у якому ми лишень перекидали ноги з однієї на другу.

— Як Лука? — першим озвався Марко.

— Лука... А що Лука? Важко. Сумував спочатку, не розуміючи, куди його мати втекла. Кричав, що зміниться, облишить бешкети, хай тільки вона повернеться... почне їсти каші й менше солодкого. Уявляєш, як він страждав без мами? Це ж мама. Жити без мами наче животіти з відрубаною половиною тіла.

Марко підвівся, аби по-дружньому обійняти мене за плече, але я зупинив його на півшляху, повернувши до нього ноутбук.

— Знайдуться якісь ідеї чи пропозиції? Зараз стане в пригоді будь-яка думка.

— Ти знаєш, кого питати...

Skype знову розітнув кімнатну тишу глухим бульканням. Піктограма всіміхненої чорнявої Ірини в білій сорочці й темному піджаку вигулькнула посеред екрана над кнопкою «відповісти». Може, щось сталося. Може, Ірина хоче розповісти щось важливе, пов'язане з Максимом, із розслідуванням. Повагавшись трохи, я ввімкнув відеозв'язок.

— Тільки тихо... — просичав я до Марка, приклавши вказівний палець до рота. — Привіт, Іро.

На екрані з'явилося змучене й бліде обличчя жінки, яка згаслим поглядом дивилася на нас із-під лоба. Волосся зібране гумкою на потилиці, очі червоні й підпухлі від недосипання. Скидалося на те, що вона не спала весь останній місяць. Ірина сиділа, обіруч підпираючи голову, і промовляла тихим хрипким голосом:

— Даліборе... Даліборе...

— Щось трапилося? Усе гаразд? Маєш препаскудний вигляд.

— Чорт, я не спала всю ніч: щойно заплющу очі, як перед ними стає Максимів труп.

— Ти ж не бачила... — Я на мить затнувся, обдумуючи, як правильніше висловитися, аби не збільшити пригнічення жінки, — не бачила того.

— У тому й річ, Даліборе, — ледь не скрикнула та, — у голові прокручуються мільйони варіантів Максимового самогубства. Здається, ще трохи... і вона вибухне.

Я розгублено мовчав. Ірина Дивульська знала ледь не кожного студента, шукала їхньої довіри, спілкувалася під час перерви з дівчатами та хлопцями. З Підгірським вона налагодила гарні стосунки. Ота дружня симпатія до хлопця, посилена надмірною емоційністю, катувала жінку справжнім горем. Утім, гадаю, Ірина побивалася б так за будь-ким.

— Нічого не чув про розслідування? — уже шепотіла вона. Жінка щосили стримувалась, аби не розридатися на моїх очах. Руки хаотично хапали пасма волосся й накручували їх на олівець. — Чому він так учинив? Будь ласка, поговори зі мною, бо я просто здурію...

Шукаючи допомоги, я глянув на Марка, але той у відповідь лише замотав головою й ступив крок назад із піднесеними вгору руками: «Виплутуйся сам, мужиче! Я тут ні до чого».

— Пробач, але нічого...

Жінка наче з розумінням закивала головою, але сльози все ж проступили на очах, викривлюючи бліде обличчя гримасою болю. Безпомічність скувала мої руки. Від ніякової тиші у вухах свистіло, а серце шалено гупало, змушуючи кожну клітину викручуватися від дискомфорту.

— П-пробач, що так дістаю з-з самого ранку... — затинаючись і витираючи сльози, прошепотіла Ірина.

— Нічого. Я все розумію.

— Дамочко, не журіться, — озвався раптом з-за спири Марко, — такі гарні очі не повинні плакати. Вони мають сяяти, зачаровуючи чоловічі серця.

Фліртувати Марко вмів, а от добирати вдалий момент — аж ніяк. Однією рукою затуляючи камеру, а другою відчайдушно махаючи, я намагався відігнати подальше чоловіка з мозком завбільшки з горішок.

— Вибач іще раз, Ірино. Тримайся там. Краще не переглядай новини, а виспись і відволічися на трохи. Ти сама себе заганяєш у депресію. Усе налагодиться... я мушу йти. Бувай.

Не дочекавшись від жінки на відповідь, я вимкнув *Skype* та люто зиркнув на Марка.

— Ти що, висрав зранку весь мозок? Для тебе все це просто жарти?

— У-о-у, чуваче, — викинув уперед руки бугай, немов захищаючись від нападу мого дикого гніву. — Легше. Я що? Я нічого...

Перед моїм внутрішнім зором усе ще пропливало обличчя бідолашної Ірини. Жінка тремтіла під хвилями болю. Очі бігали вправо... вліво... волосся накручувалося на олівець. На олівець. НАКРУЧУВАЛОСЯ, чорт забирай!

— Блі-і-н!

— Щось не так?

— Мабуть, я знаю, що означає те послання!

— Ти про що?

— Точніше, не послання, а шифр. Як я раніше не додумався?!

Я відкрив *Google Chrome* й увів у пошуковий рядок різні варіанти назви шифрувань.

— Що ти робиш? — Марко обійшов мене й з-за спири дивився на монітор.

— З усього того я навіть не подумав дібрати дешифратор. Тим паче такий!

— Який? Слухай, ти мене лякаєш.

Мої пальці почали бігати клавіатурою з дедалі більшою швидкістю, а груди затопило передчуття перемоги, чи не вперше за останні дні переборюючи сумніви та важкість. Коли очі натрапили на те, що пальці випитували в мережі, я з радісним вигуком підстрибнув, ледь не перекинувши завалений паперами стіл. Марко мимоволі відсахнувся, але знайшовся вхопити куб, який мало не злетів зі столу.

— Це шифр! Це ж так просто. Банально й просто! Це просто Ш-И-Ф-Р!

Приятель так і стовбичив із кубом у руках, не тямлячи, чи то я схибнувся від недосипання, чи то випита кава була з якимось наркотиком. Марко не розумів чіткості та ясності картини, у яку складалися чудернацькі пазли.

— Поясни, будь ласка, що відбувається? Ти розшифрував послання? — Коли напруження в повітрі спало, Марко знову вмостився в крісло й звідти спостерігав, як я походжаю кімнатою.

— Це шифр перестановки. Здавна відомі три типи за-хисту інформації, яку треба кудись передати. Перший — простий фізичний, коли послання супроводжували величезні армії чи якісь найманці.

— Так, — кивнув Марко.

— Другий — стенографічний, тобто *тайнопис*. До прикладу, згадана Геродотом «голова раба». Раба брили наголо, робили на його голові напис, а потім відрощували йому волосся та посилали до адресата. Сьогодні мистецтво й інформаційні технології розвинені так, що люди призвичаїлися передавати інформацію в картинах, аудіо-записах, відеозаписах тощо.

— Ну, — Марко тупився кудись у підлогу, підшукуючи слова, — так, а що ж це за шифр перестановки?

— Це один із різновидів третього типу — перетворення тексту на нечитабельний. Змішування літер, перестановка їх місцями, заміна за певним, заздалегідь підготовленим алгоритмом. Я ще не впевнений, але, як на мене, тут використано один із таких шифрів.

— Якщо ти ще не впевнений, то чого скакав, як мавпа?

— Глянь. — Я повернув екран ноутбука з відкритою веб-сторінкою Кіровоградського державного педагогічного університету до очей друга й тицьнув пальцем.

— Скитала — один із найвідоміших криптографічних пристроїв, який винайшли ще давні спартанці. Це дуже простий вид шифрування, який часто застосовували в ході війни, зокрема — під час війни Спарти й Афін. Для бойових дій потрібно було зашифрувати послання не лише надійно, а й доволі просто, без викрутасів. Принцип дії скитали описували давньогрецькі історики Аполлоній Родоський і Плутарх.

— Даліборе, мені це абсолютно байдуже. Говори ближче до суті.

— Суть шифрування полягає в тому, що пергаментну стрічку намотували на стержень і писали на ній упоперек. Коли стрічку розгортали, то отримували на перший погляд хаотичне розташування літер згори вниз. Дешифрування проводили за допомогою визначення діаметра й довжини стержня, але адресат зазвичай знав цю інформацію ще до її отримання.

— То наш набір символів, записаний на папірці, схованому в дерев'яно-металевому кубі, що його приніс твій студент після першої прочитаної йому лекції, а опісля вистрілив собі в рота, виявляється простим давньоспартанським шифром із назвою «скитала»? — Від роздратування з Маркових вух, здавалося, от-от вальне пара. — Ти знущаєшся з мене?

Він скочив із крісла з наміром щось зробити, кудись піти, одначе завмер, не знаючи, що саме має втнути, аби вгамувати себе та свого друга. Із заплющеними очима Марко важко й глибоко вдихнув, а тоді втупився в мене.

— Чому ти вважаєш, що це скитала?

— Я так не вважаю. Принаймні поки що не вважаю. Але все збігається — стрічка, хаотичні символи згори вниз і...

— І що?

— Я розумію, що це дивно звучатиме.

— Ще дивніше за все раніше сказане? — Марко скептично звів брову.

— Вір чи ні, але в дитинстві ми з батьком іноді переписувалися ребусами. Я був іще малий і обмежувався просто перестановками літер у словах, а от тато щоразу намагався ускладнити свої. Це було його захоплення. Мене осяяло, коли я побачив, як Ірина накручує собі волосся на олівець. Мені треба просто дещо перевірити в інтернеті.

Рисунок давньоспартанської скитали, на якому шість символів написано по колу та вісім у довжину

Мої руки неначе самовільно взялися переписувати розшифрований набір літер на окремих чистих аркушах, видобутих із тієї самої шухляди, що й куб. У грудях за-

пекло від усвідомлення, що результат дешифрування може бути абсолютно неочікуваним. А що, як насправді це не скитала, а щось зовсім інакше? Або мені нічого не вдасться? А коли вдасться, то чи зрозумію я послання? Проте я усвідомлював, що коли не розгадаю цю загадку, то ніколи собі не пробачу. Почуття провини перед Максимом невимовно терзало мене: я підвів хлопця.

— То як хочеш дешифрувати? — почувся позаду спокійний голос Марка. — Ти не маєш ні довжини стержня, ні його діаметра.

— Дивися, — я відсунувся на кріслі так, аби Марко міг через моє плече бачити записи, — Едгар Алан По в праці «Кілька слів про тайнописи» зазначав: «Ми заледве можемо уявити час, коли не існувало потреби або принаймні бажання передавати інформацію від однієї людини до іншої в такий спосіб, аби ухилитися від загального розуміння...» Там само він описав метод дешифрування скитали без знання діаметра стержня. Метод полягає в тому, що можна, використовуючи конус зі змінним діаметром, переміщувати пергамент уздовж доти, доки текст не стане зрозумілим, читабельним. На жаль, такого конуса в нас немає, тому вдаватимемося до трохи важчого способу. Стержень із найменшим радіусом містив би в посланні два символи по окружності, але це був би найпростіший метод і, по суті, ним ніколи не послуговувалися. Тому почнемо з вірогідності, що по колу в нас розташовано три символи на трьох гранях (стержень скидався на продовгуватий валик із трикутним перерізом). Тоді наш текст набуде ось такого вигляду. Поглянь.

Оскільки значення кириличних і латинських рядків майже не відрізнялось, я вирішив почати саме з українського алфавіту. Після того як я переписав літери послання в три рядки згори вниз і відклав аркуш, ми обоє втупились у нього, не знаючи, що й думати.

↓	Д	Є	Л	А	Ю	М	Т	Е	О
	Ж	Е	Д	Я	Є	Д	О	А	
	М	Д	Л	О	С	З	Р	М	

— І що це?

Марко пожвавішав. Він вирішив, що це кінець, що перед нами правильний результат дешифрування, і з надією дивлявся в мої руки. Але це був далеко не кінець, а якраз початок. Початок, який хтозна, чи взагалі має кінець.

— А ти гадав, що нам вдасться з першого разу?

— Тоді що далі?

— Продовжимо, збільшивши кількість символів по окружності до чотирьох. Зазвичай це оптимальний варіант для всіх послань, створених за допомогою скитали. Потреба надсилання прихованої інформації може виникати абсолютно несподівано, а під рукою здебільшого є не круглі стержні, а чотиригранні квадратні чи прямокутні дощечки або й патички.

Рядків стало на один більше, а стовпчиків — на два менше відповідно. Те, що проступило на аркуші, змусило нас із Марком прикипіти до нього поглядом.

↓	Д	Е	Л	Ю	Д	Р	О
	Ж	Д	А	Є	З	Е	
	М	Л	Я	С	Т	А	
	Є	Д	О	М	О	М	

— «Де люд рождає земля стає домом!» — вигукнув Марко. — Срати й не встати...

Люд? Земля? Дім? Я ще кілька разів перечитав отриману розгадку, але так і не зрозумів, що вона означає. Згадав усе, що колись вичитував у книжках чи інтернеті про білих хорватів і їхні «землі», аби хоча б на краплину вловити зміст зашифрованих слів. Дарма.

— Уявлення не маю, що це за *люд* такий і їхній *дім*, — розвів я руками, наче перепрошуючи за нові загадки. — Може, це ще одна інформація, котру треба було закрутити так, аби розгадати міг уже тільки адресат. Простий рівень скитали було дано, аби той упевнився, що на правильному шляху.

Не дослухавши мене, Марко взявся ходити колами. Його голова зневірено похилилася, а обличчя спохмурніло.

— Дивно це все якось...

— Ну так, — погодився я, теж підвівшись, щоб розім'яти ноги, — але потрібно колупнути глибше, аби дізнатися, що все це може означати...

— Нічого це не може означати, Даліборе! — зарепетував Марко. — Невже ти не розумієш, що це повна маячня?! Якийсь довбаний розіграш!

— Ні-ні. — Я мусив зберегти віру бодай самому собі. — Просто треба подумати ще трохи. Розгадка вже близько.

— Чуваче, а ти не задовбався думати? Я приїхав, аби підтримати тебе. Гадав, що потребуєш дружнього плеча, сидиш тут у депресії й палаєш бажанням випити. Адже студент твій застрелився! А ти граєшся в усілякі шифри.

— Не зрозумів... — Я на мить завмер.

— Пробач, але якщо ти й далі втиратимеш мені про якісь загадки й містичних посланців білих хорватів, — чи як там вони, — ноги моєї тут не буде.

— Але ж...

— Годі! — гримнув Марко.

Не знаючи, що сказати, я стояв і просто чекав на подальші дії свого друга.

Що, як таки його правда? Може, це розгадування — лише плід моїх фантазій, за які я вчепився, аби не з'їхати з глузду від пережитого шоку. Може, це послання зовсім і не мені призначене. Може, хтось сидить десь і чекає на

Максима з невеликим пакунком, не знаючи, що насправді його вже немає серед живих.

— Я забронював номер у готелі «Львів», якщо буду потрібний, — обернувшись, через плече, кинув Марко, — але попереджаю відразу: прийдеш зі своїми тупими версіями всесвітньої змови — одразу звалью додому. А коли з'явиться бажання посидіти в якомусь затишному ресторанчику й по-дружньому поспілкуватися, випити пива, то я з радістю.

Виходячи з кімнати, бугай розминувся з Лукою й скуйовдив йому волосся так, що той ледь не впав.

— Ей... — пискнув хлопчик, розмахуючи руками. — Хто це? Я тобі...

Та лупити маленькими кулачками вже не було кого: Марко миттю зник за дверима.

— Хто це був, татку? — Лука, згорблений і зі звішеними мало не до колін руками, кинув на мене багатостраждальний від неспання погляд. Зараз він більше нагадував такого собі зомбі-лінивця, аніж дев'ятирічного хлопчика.

— Та так... один мій друг.

Зважаючи на ті чотири роки, що минули, малий навряд чи згадає Марка.

— У тебе тут уже й друзі з'явилися? — Син збадьорився. — Класно!

— Ні, Луко. Це давній друг.

— Давній? То чого він пішов так рано?

5

*Салерно, Італія
31 серпня, 2015 рік*

Квитки до Рима вже ось із годину затиснуті в руці, але ховати їх чи просто випускати з поля зору Мелані не хотілося. Вона стояла посеред вокзалу перед великим

табло з розкладом найближчих потягів і дивилася на один напис — «Салерно-Рим | Прибуття 18:23 | Відправлення 18:51 | Перон № 2». Метушня закручувала вихорами затхле й запилене повітря. Спека вичавлювала з людей літри поту й змішувала його відразливий запах зі смородом застоюного в урнах сміття. Жінка відчула, як десь у горлі зародився гіркуватий присмак, а щоками побігли краплі холодного поту. Не витримавши, вона розвернулася і побігла в бік вивіски *WC*.

У геть порожньому туалеті Мелані виблювала. Горло роздирав пекучий біль, очі сльозилися. Востаннє її так нудило чотири роки тому, коли відчула на своїх руках гарячу й липку кров чоловіка й доньки.

Під довгим чотириметровим дзеркалом розмістилися три умивальники, а за ними — стільки само кабінок. Умившись, Мелані підвела голову, вглядаючись у своє відображення й не впізнаючи себе через глибокі зморшки, що проорали обличчя, та почервонілі й припухлі очі. Жінка стояла довго, хвилин п'ять, аж доки відчуття огиди до самої себе не повернуло її до тями.

«На кого ти перетворилася? Глянь на себе: як із божевільні втекла...»

До прибуття потяга залишалося вісім хвилин. Вхідні двері тихо рипнули. До туалету хтось увійшов, але жінка ніби не звернула на це уваги. Вона стояла, затуливши руками очі й тлумлячи незносне бажання якомога швидше покинути Італію... Доки не відчула, як *хтось* зупинився за її спиною. Мелані підвела голову, забрала руки від обличчя й подивилася в дзеркало.

— *You?* — Голос Мелані просів від подиву. — *What are you doing here?*¹ Це взагалі-то жіночий туалет!

¹ Ви? Що ви тут робите? (англ.)

— Оу, справді. — Екскурсовод Вінченцо Аллегро, вдово здивувавшись, озирнувся. — Я й не помітив.

— Ви за мною стежите? — Вона ввімкнула воду та змила піт з обличчя.

— Що ви... лише дивна випадковість. — Голос Вінченцо бринів металевими нотками.

— Що ж... Перепрошую, але я мушу бігти на потяг.

Щойно Мелані рушила до дверей, Вінченцо заступив їй шлях. Як колись її чоловік.

— Припини. — Голос уже дзвенів, як щойно викуте залізо. Відлуння в туалеті тільки посилювало це враження. — Ти чудово знаєш, чому я тут.

Вона здогадалася з перших його кроків, одначе відмовлялася вірити, хапаючись за нікчемну надію, що то лише збіг.

«Так швидко?... Як?»

— Якого дідька?! Я не розумію, про що ви! — Мелані намагалася проскочити повз чоловіка, проте впевнено вдавалося робити кроки тільки назад.

— Усе ти розумієш. Не треба було їхати з Вашингтона.

Вінченцо ходив навколо Мелані, не зводячи з неї погляду. Він насолоджувався своєю роботою. Благання викликали ейфорію й мікрооргазми. Заплакані очі розганяли в жилах кров. Щодою скотилася краплина поту, і він знав, що спека тут ні до чого.

— Відійдіть негайно, інакше я покличу поліцію!

— Не думаю, що хтось почує...

Американка спробувала пірнути під розкинуті руки італійця, але той ухопив її за волосся та брутально відкинув назад.

— Продовжуй, — єхидно всміхнувся він, прорізаючи щокі тонкими зморшками, — мені подобається.

Ще ривок. Цього разу Мелані силкувалася дістати Вінченцо коліном у пах, однак і цей спротив було вправно заблоковано.

— Не займайте мене...

— О Господи, припини цей цирк. — Вінченцо впивався її благаннями. — Яка ж ти жалюгідна. Не розумію, як ти отримала такий високий рівень допуску.

— Ти не розумієш! — скрикнула Мелані, намагаючись виграти додаткові секунди.

— Ні, не розумію.

Настав час насолоди іншого рівня — фізичного. Вінченцо одним скоком дістався жінки, обома руками схопив за плечі, розвернув і міцно притис її спиною до своїх грудей. Мелані відчула важкий чоловіків віддих біля правого вуха. Італієць дихав важко не через докладену фізичну силу: це був подих тваринної пристрасті й шаленства. Він висунув язика й повільно лизнув її в шию.

— *You smell so good*¹. — Страх поступився місцем огиді. Вона усвідомлювала, що єдиний запах, який могла мати, — запах поту й безпомічності.

Мелані пручалася, видиралася щосили, проте італієць виявився дужчим. Тоді білявка піднесла ліву ногу й різко вдарила його підбором по нозі.

— Ах ти ж суко!

Глухий рик вихопився з грудей Вінченцо, і на мить його руки ослабли достатньо, аби Мелані змогла вирватися. Та щойно вона метнулася до дверей, як чоловік, накульгуючи, підбіг і схопив її за пояс штанів. Ті трохи з'їхали вниз, відкривши погляду чорні мереживні трусики, і під шалене гупання серця об грудну клітку Вінченцо вмить відчув стійку ерекцію.

— Стояти! — Нападник за пояс підтягнув жінку до себе й стиснув у таких міцних обіймах, що тій не вдавалося навіть ворухнутися. — Куди це ти зібралася? Не-гоже так утікати.

¹ Пахнеш чудово (англ.).

Мелані продовжувала хвицатись і звиватись. Скута по руках і ногах, вона опустила голову якомога нижче й угатила кривдника тім'ям у ніс. Кров одразу зацебеніла обличчям Вінченцо, стікала по грубій щетині та потрапляла поміж губ.

Американка заволала, сподіваючись, що хоч хтось почує її з-за дверей туалету. У відповідь Аллегро затиснув рукою жінці рота й носа так сильно, що лише ціною неімовірних зусиль їй вдалося вдихнути порцію життєдайного повітря.

«Це не кінець...»

— А оце вже нікуди не годиться!

Італієць спритно підчепив ногою ноги Мелані й кинув її на підлогу. За секунду він сидів у неї на спині, дико виряченими очима туплячись у чорне мереживо трусиків. Очі палали ненаситним бажанням і божевільною жагою. Вінченцо потягнувся рукою до передньої нагрудної кишені шкіряної куртки, витяг звідти щось схоже на міні-камеру й зазирнув у її об'єктив.

— А цього вам краще не бачити!

6

— Ви навчили мене ніколи не зупинятися...

Відстань між нами швидко скорочувалася — крок за кроком Максим наближався. Я розумів, що боятись нічого, але ватяні ноги однаково підкошувалися, а чоло зрошував холодний піт.

— Пам'ятаєте, пане Кравець? Ви мене заколисували, коли мами не стало...

Що за чортівня? Щойно я вирішив поворухнути рукою, як усе тіло скували невидимі кайдани — так, що жоден м'яз не слухався.

«Що ти говориш, Максиме?»

Подумки слова вилетіли шаленим криком. Та лишень подумки — наяву губи залишалися стуленими.

— Чому ви не допомогли мені?.. — Очі юнака розширилися. Він запитував, хоча знав відповідь. — Та знаю: ви не мали вибору...

Максим провів рукою по своєму обличчі, і воно почало змінюватись: очі наливалися блакитною барвою й ставали зовсім дитячими, а волосся росло, уже майже сягаючи пліч.

— Нічого... я вам пробачаю. З ким не буває?

Лука всміхнувся. Мої груди щось боляче стиснуло, і крик, що рвався назовні, залишився скніти десь під шлунком.

«Що відбувається?! Максиме... Максиме, пробач... Благаю!»

На очі наверталися сльози, але ні вони, ні слова так і не вирвалися назовні. Зовні я був незворушним, заціпенілим.

«Максиме!!!»

— Ви такі добрі... та найвні... ха-ха!

Тепер уже зовсім Лука завмер за десять сантиметрів від мене. Зазвичай із такої відстані мені вдавалося відчутти запах його солодкавого шампуню.

— Мама пишалася б тобою, тату...

Знизу щось сяйнуло яскравим металевим полиском. Лука підняв руку з пістолетом Макарова та спрямував дуло на свою осяйну усмішку.

«М-А-К-С-Е!!!»

— Завдяки тобі я побачу маму...

Максим іще ширше всміхнувся синовими губами. За мить життя Луки багряними мазками розтікалося по стінах. Кров сина пульсувала в німій боротьбі за життя. У моїх вухах пронизливо дзвеніла

тиша. Переді мною стримів юнак із понівеченою головою. З кривавого місива проступала щира дитяча усмішка.

7

*Львів, Україна
9 вересня, 2015 рік*

Футболка прилипла до мокрого від поту тіла. Сапаючи, як на бігу, я підхопився на ліжку і, труснувши головою, наче це якось допоможе позбутися моторошного осаду, глянув на наручний годинник, що лежав на тумбочці біля ліжка, — 06:41.

8

*Львів, Україна
10 вересня, 2015 рік*

О 12:21 дня телефоном готельного номера 503 дівчина з рецепції сповістила поживця їхнього готелю про мій візит. Через суботній шарварок із дешифруванням ми з Марком так і не обмінялися телефонними номерами.

— Марко Григорович за хвилику до вас спуститься, — промовила тонким, проте владним голосом молода білявка. Від неї линув солодкуватий аромат парфумів із нотками ванілі.

— Дякую.

Відступивши від рецепції, я пішов до широкого шкіряного дивана. Кілька хвилин роздумував, чи захоче Марко бачити мене після останнього візиту. Він не на жарт нервував, а знервовані й гонорові чоловіки непередбачувані більше за підхмелену жінку в критичні дні та за кермом аеростата. Окрім того, увесь учорашній день я навіть не

згадав, що треба таки зв'язатися з Марком. З раннього ранку й до пізнього вечора ми з Лукою дивилися мультики, заїдаючи їх — а я — ще й свою внутрішню порожнечу — морозивом.

— Хей-хей, чуваче! — з-за кута з'явився Марко з розкинутими для обіймів руками. Мене надзвичайно тишило побачити бугая усміхненим. Та ще й чисто поголеним, із різким запахом уже іншої, проте незмінно дорогої туалетної води. — Я почав втрачати надію, що ти отямишся — он щойно взявся збирати речі, аби валити на фіг із цього міста. Думав це ще вчора зробити, але, знаєш, неділя й ті львівські красуні...

Марко підморгнув білявці, від чого та зашарілася, наче восьмирічна дівчинка, і, відвівши очі, заходилася перебирати складені в стос папери. Вигляд чоловік мав, як зазвичай, солідний: чорна сорочка із закасаними рукавами; чорні, трохи завужені фірмові джинси; лаковані чорні туфлі.

— Слухай, ти... цей... пробач за тодішнє, — пробурмотів я десь у землю.

— Дах зірвало. — Марко з розумінням кивнув головою. — Не парся. Зараз підемо й нарешті промочимо горлянки чимось кращим за ту твою каву.

— Не зарано?

— Пресвятий підсрачник, ти коли-небудь облишиш втиратися слинявчиком? Підривай свою дупу й ходімо.

Готель пустував — лише до рецепції прямувала самотня жінка з дивним виразом на обличчі, наче от-от почне відраховувати час годинник до ядерної боеголовки, і на вході сидів, читаючи газету, якийсь чоловік. Та й той підвівся і, змірявши нас поглядом, закрокував у той самий, що й перелякана жінка, бік.

У передчутті випивки Маркові очі сяяли, а крок ставав дедалі швидшим. Руйнувати таку ідилічну картину мені

не хотілося, але подальший маршрут нашого пересування я спланував уже давно.

— То куди ми йдемо?

— Одна блонда вчора завела до *Mons Pius* (здається, так називається). Гарний був вечір, — потішався друг.

— Ти про ту з рецепції?

— Яку? — Марко начеб обурився моїй нахабності, але стримано всміхнувся. — Ай, неважливо. Та чи не та — хіба не байдуже? Усім їм хочеться лише одного — міцної чоловічої ласки.

Ми перейшли проспект Чорновола й подалися в бік площі Ринок.

— Маю кращу ідею.

— Викладай.

— Їдьмо до моєї подруги, — я знав, на що тиснути.

Марко раптом зупинився та вирячився на мене круглими від здивування очима.

— Що за подруга?

— Просто давня знайома. Кілька разів перетиналися.

— Самотня? Ти ж знаєш, що заміжні для мене табу.

— Вона самотня, але шанси в тебе нульові, — підкинув я дровець у вогонь.

— Ще жодна крихітка не встояла перед моїми чарами. — Марко насупився.

— Ти зараз нагадуєш маленького хлопчика, у якого забрали з рук цукерку.

— Припини, бо зараз начищу твою самовдоволену пику так, що забудеш, хто такий сам Господь Бог.

Ми стояли в очікуванні, доки Марко вирішить, що йому робити.

Побоюючись, аби чоловік не скипів і не рвонув до готелю пакувати валізу, тиснути на нього я вже не міг. Залишалося сподіватися на слабинку до жіночої статі

(хай там як, а вона таки сильніша за слабіну до алкоголю). Ми просто мусили потрапити до Олівії.

— Чому саме до неї?

— Ти нагадав мені, що я відбився від давніх знайомих, — я винувато опустил очі вниз і втупився ними в землю. Ідіотська причина, але кращої вигадати не зміг, — то вирішив зателефонувати Олівії. Зустрітися. І тебе забрати з того готелю. Вона зраділа, запропонувала прихопити пляшечку вина й заїхати до неї потеревенити. Ностальгія пробіла...

— Якось нудувато звучить, хіба ні? Та я зрештою не проти.

— Чудово! Вона винаймає квартиру на Широкій.

— Це де?

— Не хвилюйся, я дорогу покажу. Де ти лишив машину?

Марко розвернувся навколо й вказав на готель. Неподалік від входу стояв невеликий синій *Chevrolet Lacetti*.

— А куди подівся твій монстр *Prado*? — здивовано запитав я. Видовище «Марко за кермом невеличкого легковика» неабияк бентежило: чоловік завжди кохався у великому, потужному й міцному, тож якось мені не вірилося, що синій передньопривідний седан може належати гевалу.

— Продав до бісової матері. Я ж казав тобі про кризу, а *Prado* жерла, наче я у свої молоді роки. Довелося відмовитись від позашляховика й пересісти на цю Бембі. Я в ній почувуюся, наче Халк у коробці з-під взуття.

Кожне слово наче молотом гатило по чоловіковим обличчі: артерія на лобі стала завтовшки з олівець, в очах замерехтіли неприховуваний біль і сором. Марко був із тих людей, яким життєво необхідно самостверджуватися візуально, підкреслюючи власні життєві позиції чимось дорогим та ефектним.

— А що за дивне ім'я таке — Олівія?

— Американка. Її батько — українець, тож сім'я переїхала сюди, коли дівчині виповнилося чотирнадцять. Прізвище вона залишила від матері.

— А зараз їй скільки?

— Матері?

— Олівії, бляха!

— Достатньо, друже, — підморгнув я, — достатньо.

9

Квартира на вигляд була доволі маленькою. Однокімнатка з мініатюрною вбиральнею, геть завалена речами, газетами й книжками. Останні валялися повсюди: на підлозі в коридорі, на кухонних тумбочках, ліжку та в туалеті. Найближчий стос увінчував Жан-Крістоф Гранже. Місце, де Олівія зазвичай спала та готувалася до роботи, важко було назвати кімнатою: одна стіна стояла з гарно намальованим пензлем і фарбами пейзажем зимових гір, друга — обклеєна яскраво-рожевими шпалерами, решта дві — газетними вирізками та роздруківками наукових статей. У кутку під вікном розмістився розкладний диван із м'якого штучного матеріалу, де сиділи ми з Марком. Вікно виходило просто на величну білу Церкву Вознесіння.

— Пробачте за затримку...

Витираючи рушником руки, Олівія влетіла до кімнати. Вона мала стрункі й довгі ноги, зараз прикриті лише короткими шортами, від чого в Марка аж слина потекла. Вимова американки була ледь не ідеальною, проте іноді вчувався прихований акцент: дівчина на американський лад пом'яксувала звуки «р», «з» і «с». Усе це справляло вкрай миле враження, особливо в антуражі зі смаглявим личком і темним кучерявим волоссям.

— Не переймайся, Олівіє, ми тут чудово розважаємося, — запевнив я подругу.

У вчорашній розмові Олівія не поставила жодного запитання про Максимове самогубство, вочевидь остереігаючись розбуркати мої страхітливі спогади. Вона вичікувала, коли я сам почну говорити.

— Ну... рада тебе бачити, Даліборе. — Жінка сором'язливо потягнулася обома руками для обіймів, і я відразу потягнувся до неї у відповідь. — Я сумувала за тобою.

— За ким? За тим нудотником? — розреготався Марко.

— Ну, на нашому потоці він був заледве не зіркою. Я б навіть сказала, що одним із найпопулярніших хлопців.

— Хто? Він? — Регіт став гучнішим.

Я кинув багатозначний погляд на Марка, а потім — на Олівію.

— А були й такі, — я вказав великим пальцем на чоловіка, що й далі заходився реготом.

— Більше, ніж того хотілось би. Що ж... сподіваюся, ви принесли вино, як ми домовлялись? — запитала Олівія під дзенькіт бокалів, які дістала із запорошеного, ще радянського серванта.

10

65 км на схід від Вашингтона, США

31 серпня, 2015 рік

Кабінет директора за площею був більшим за кабінети обох голів підрозділів, разом узяті. Тонована стіна відгороджувала його від решти світу, забезпечуючи тишу й затишок, а дві повністю скляні стіни й чотири потужні лампи під стелею перетворювали на щось подібне до освітленого прожекторами стадіону.

Під однією зі стін стояв великий свіжополакований дубовий стіл. Неначе демонстрація педантичності, у його

правому куті виднілися рівненько викладені олівці й ручки. Порушувала картину нещадної «правильності» Гендерсона заповнена недопалками скляна попільничка, поставлена біля ручок.

Ніякого товстого килима на підлозі — лише тонкі й дорогі італійські дубові дошки. Уздовж білої стіни довга шафа з трьома секціями, відведеними під документи, одяг (переважно недешеві смокінги) і заставлений пляшками з елітним алкоголем бар. Навпроти столу два невеликі м'які крісла.

Білл Гендерсон гордовито височів над столом, а праворуч від нього горбився Грегор Бойд. Обоє шоковано тупилися в екран ноутбука.

— Що це за хрін?! — Коли відео закінчилось і посеред екрана з'явився напис «Play again»¹, Гендерсон уже не міг стримувати емоцій.

— Вінченцо Аллегро, — сухо відповів заступник.

— Хто?!

— *Виконавець* з Італії.

Гендерсон силкувався пригадати хоч когось із *виконавців* європейського півострова, проте марно. Населення Італії ледь не стовідсотково ревні католики, тож і *виконавці*, по суті, там ніколи не були потрібні. Лише минулого року через підвищення відсотка біженців постало питання пошуку оперативників. Від таких думок у Гендерсона зачухалася потилиця.

— Ти ж казав, що там немає нікого з потрібним рівнем доступу.

— Немає.

— То якого дідька там узявся той Вінченцо?!

Бойд, пересунувши центр ваги з однієї ноги на другу, мовчав.

¹ «Програти знову» (англ.).

— Ну? Як він дізнався про Мелані Маєрс? *This is classified information*¹.

— Ще невідомо. Наразі контакт із Вінченцо Аллегро обірвався. Щойно він вийде на зв'язок, дам знати.

Гендерсон угамувався й сів назад у крісло. Натиснувши на кнопку «Play again», переглянув надіслане італійцем відео вдруге.

— Та він псих! Бідолашна Маєрс, — сумно хитав головою Бойд.

— Вона б не приїхала назад.

— Знаю.

— То знаєш, що це був єдиний вихід.

— Знаю, — повторив Бойд. Понад усе він волів би, щоб цієї розмови ніколи не було. — Цікаво, що він зробив із тілом...

— А не плювати?

— Ні.

— Господи, — Гендерсон саркастично закотив очі, — знову ти зі своїм співчуттям.

— Просто обережність. Хтосьна, хто знайде її тіло.

— Не переймайся, — відмахнувся Гендерсон, — відтепер вона ніколи не працювала на нас.

Грегор Бойд промовчав. Усе це не подобалося чоловікові, однак обов'язкова частина роботи не мусила приносити задоволення.

— І що далі?

— Будемо працювати, як і завжди.

Розмова затягувалася. Здавалося, жодному більше не вдавалося витискати із себе жваві коментарі.

— Готуйся до відрядження, — сухо видав Гендерсон.

— Якого відрядження? — Бойд здивовано скинув брови.

— Поїдеш до України.

¹ Це засекречена інформація (англ.).

11

*Львів, Україна
10 вересня, 2015 рік*

— Ви, що, знущаєтеся? — мало не рипів Марко.

— Заспокойся, — мої мляві спроби втихомирити його нагадували намагання за допомогою дипломатичних «реверансів» спинити знавіснілого бика, — пробач, будь ласка, але інакше ти б ніяк не погодився поговорити.

— Звісно, ні!

Олівія, опинившись між двома сторонами конфлікту, відверто ніяковіла.

— Таки Даліборова правда, Марку, — спробувала втрутитися жінка, — ці символи мають сенс.

— Як же ви, членистоногі, мене задрали.

— Годі! — Американка різко піднесла руки вгору.

— Не годькай! Навіщо, дівко, це тобі? Окей, я розумію, той дебілкуватий, але ти... така на вигляд розумна й гарна жінка! Чим він переконав тебе повірити в ту його побрехеньку? Чи всі історики схибнуті на авантюрах?

— Я знав Максимового діда! — Обоє відразу замовкли. Тільки брехнею вдалося б змусити Марка слухати.

— Що?

— Пам'ятаєш, я розказував про прихід Максима й що той приволік дідів заповіт?

— Ну.

— Спершу я не згадав дідка, але вчора... Ігор Васильович Підгірський був моїм викладачем старослов'янської міфології. Точніше, викладачем на заміну. Бачилися ми лише кілька лекцій.

— Знущаєшся? А ти не думав, що сприймаєш вигадку за бажане? Що сплутуєш його з кимось або ж узагалі накрутив себе.

— Звісно, думав. Тому почав перебирати в голові всіх, хто б підтвердив мої здогадки. Майже з усіма одногрупниками я контакти розірвав чи й зовсім не мав. Пригадувати викладачів і випитувати в них марно: вони не зможуть не те що мене впізнати, а й розповісти, хто минулого тижня був на кафедрі. Я переглянув усі свої старі записники, акаунт у *Facebook* і натрапив на єдиного, хто хоча б якось мені допоміг і також був у Львові. Ми поговорили, і от...

Моя брехня здавалася такою правдивою, що я й сам починав потроху вірити в неї. Так, я зателефонував подрузі-американці, але не для того, щоби поговорити про викладача, який колись бував у нас на заміні. Насправді я потребував допомоги. Моральної, фізичної, розумової — байдуже. Єдиною, кому я міг довіряти тут, у Львові, була саме Олівія. Зрештою тільки Олівія. Вона радо вислухала мене та погодилася допомогти переконати Марка.

Марко пройшовся кімнатою, потираючи лице долонями, і зупинився за крок від мене. Олівія, аби відволіктися, прибирала зі стола порожні келихи з-під вина й тарілки, вимашчені жиром смажених курячих грудок.

— Пробач, що втягнув тебе в це, але, вочевидь, тут усе серйозно.

— Ох, ти мене, скотино, таки доконаєш. — Буря на-решті втихомирилась, і в гримасі на Марковім обличчі знову можна було розгледіти його «фірмову» дурнувату усмішку. — Окей. Але я пам'ятаю, що той хлопець — земля йому пухом — казав, ніби дідок був простим столяром, так?

— Він міг закінчити викладацьку кар'єру й на пенсії почати працювати з деревом.

Олівія мовчки ствердно кивнула головою.

— Я намагався витягти з Підгірського хоч якусь інформацію, — від згадки про перелякані студентові очі моїм

тілом розтеклася млість, — але хлопець був дико переляканий і мовчазний.

— А що, як малий був під кайфом?

Я розумів, що така ймовірність — і доволі висока — існувала. Є безліч психотропних речовин, які не призводять до зниження здатності говорити членороздільно та тримати рівновагу, як-от алкоголь, а проте заганяють у ступор і змушують створювати в голові свою, альтернативну реальність, бачити речі, яких немає, тобто галюцинувати. Відстороненість і страх від будь-якого шереху як симптоми вживання наркотиків могли бути поясненням поведінки Максима.

— Може, — цього разу я спробував підбадьорити Марка, підтакнувши його здогадці.

Олівія протерла ганчіркою стіл.

— Але навіть у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння студент не спромігся б вигадати знайому мені людину.

— Збіг обставин... — Марко досі не хотів вірити в почуте. Погодитися — означало б разом зі мною влізти в це гівно з головою, а гевал любляв чистоту.

— Забагато збігів, як гадаєш?

Марко скуйовдив коротке волосся й нарешті вперше за хвилин десять присів на стілець навпроти. Олівія вместилася на дивані праворуч від мене (мій ніс залоскотав запах кокосового гелю для душу).

— Добре. — Чоловік прибрав уважного, абсолютно серйозного вигляду. — Уявімо, — просто на секунду уявімо, — що все це правда. Тоді що означають ті слова? Закарлючки, маю на увазі.

— Ми з Олівією довго міркували, але так і не зрозуміли.

— Ну, приїхали.

Жінка не витримала:

— Марку, як можна бути таким упертим?! Та легше навчити собаку подавати чай у ресторані, як вмовити тебе вислухати нас, не перебиваючи.

Чоловік навмисно важко, демонструючи, що робить нам послугу, видихнув. Та хай як він упирався, я вже відчував у ньому крихту прихованого зацікавлення.

— Гаразд, вивалюйте, що там у вас...

Його голос став приглушеним, щоки надулися, а руки схрестилися на грудях.

— Отже, символи належать *хорватам*, які проживали на території Західної України наприкінці першого століття. Їхня тогочасна столиця розташовувалася лише за годину їзди від Львова.

— Столиця?

Я вхопив простягнутий Олівією ноутбук і запустив інтернет-браузер. За мить на екрані висвітилася стаття з Вікіпедії про село Стільсько з фотографіями. Кожну я відкривав почергово, аби Марко міг вловити суть.

— 1981 р. історик за фахом Орест Корчинський відкрив на території села Стільська старослов'янське городище. Там знайшли рештки укріплень зі збереженими земляними валами, обкопаними ззовні глибокими й широкими ровами чи обведеними горизонтальними терасами. На гребеневій частині валів колись були міцні дерев'яні стіни-укріплення з оборонними вежами. Загальна довжина стін давнього міста сягала десяти кілометрів, а його укріплена площа становила близько 250 гектарів. Тобто столиця старослов'янського народу була неймовірно великою: колись Стільсько ледь не в чотири рази перевищувало за розмірами найбільші тогочасні європейські міста. Під час розкопок було знайдено приміські поселення, некрополі, печерні храми, осередки релігій. За окремими даними, у місті мешкало близько сорока п'яти тисяч осіб. — Через пошук я запустив

мапу Європи дев'ятого-десятого століть, а в сусідніх закладках — фото городища. Хвилину Марко роздивлявся зображення печерних святилищ і мальованих планів тогочасного мегаполісу, доки я не збільшив мапу, аби було краще видно саме Західну Україну. — Основною причиною такого бурхливого розвитку міста було його розташування. Ось, поглянь. Регіон городища лежав на межі двох великих етнічних масивів слов'ян — східних і західних, на кордоні двох християнських церков — східної візантійської та західної римської. Також тут перетиналися два важливі трансконтинентальні шляхи, що з'єднували Схід із Західною Європою та Північ із Середземномор'ям.

На річці Колодниці було створено великий водний шлях завдовжки одинадцять кілометрів. Це дало змогу слов'янам завдяки системі гребель і шлюзів з'єднати місто з Дністром, проводити малі кораблі до великої річки. Усю велич міста відображає його назва — Стільсько. Корінь «столъ» означає «сидіти на столі (престолі)», а суфікс «ск» — «місто, населений пункт». Така назва не трапляється більше ніде не тільки в слов'ян, а й у всій Європі.

— «Де люд рождає земля стає домом», — процитувала Олівія послання, — ми думаємо, що це якимось пов'язано з так званим «домом» хорватів, яким можна образно вважати Стільсько. Тоді частина «земля стає домом» може стосуватися підземель чи печер, досі збережених на тій території. Гадаю, нам варто пошукати відповіді там. Когось запитати. Не знаю.

Олівія замовкла, опутивши погляд у підлогу. Ми усвідомлювали, що таких необґрунтованих припущень недостатньо, аби стверджувати про хоча б *ідею* для подальших дій. Марко, глипнувши на нас і не зрозумівши, чи закінчили ми розповідь, наважився заговорити:

— Ну нехай. Їдьте й дивіться собі. Що ви хочете від мене? Навіщо влаштовувати весь цей цирк переді мною?

Ми з Олівією перезирнулися. Наше бажання здавалося нам очевидним, а від самої думки про чергову порцію вмовлянь Марка ставало млосно. У жінки завібрував телефон, від чого та підскочила й поквапливо витягла його з кишені шортів. Подивившись на абонента, вона швидким порухом пальця перевела дзвінок на автовідповідач. Моє око мимоволі вловило у верхньому правому куті телефона годину — «5:36 р. т.». Ще один самотній вечір для Луки...

— Ми хочемо, аби ти поїхав із нами.

— Нафіга це мені?

— Тобі не треба, — втрутилася Олівія, — зате треба нам. Треба Далібору, а він твій давній друг, який просить про допомогу. Невже ти відмовиш у такій дрібниці, як швиденько змотатися до Стільська й назад?

— Ти подолав такий шлях, і я сподіваюся, що не марно. Хотів допомогти — ось нагода. Я почав цю історію з тобою й хоч завершити з тобою.

Хоча насправді розумів, що причина ховалася в потребі мати когось дужого поруч.

— А якщо там нічого путнього не знайдеться?

— Тоді обіцяю забути про все й жодним словом не згадувати хорватів і Підгірського. — Я пильно поглянув у Маркові очі, безмовно доводячи абсолютну серйозність своїх слів.

— Добре. Умовили, чортові гуманітарії! Але якщо поїздка виявиться даремною...

— Обіцяю.

Хвилину Марко помовчав, а тоді запитав:

— Як же сталося, що велике й могутнє місто майже безслідно зникло, коли інші, набагато менші, ще досі живі та процвітають?

Я на мить замислився. Це цікавило не лише його.

— За легендою, Стільсько підступом доценту спалили вороги. Одначе сліди пожеж, знайдені в культурному шарі, не є достатнім доказом знищення міста внаслідок раптового вторгнення. Та й не віриться мені, що міцно укріплене городище так легко здалося. Загалом причину смерті міста досі ніхто достеменно не знає.

12

Братислава, Словаччина *31 серпня, 2015 рік*

— *Vaše pivo*¹.

Симпатична молода офіціантка в чорних штанях і білій сорочці підійшла до кутового столика й поставила на нього замовлення. Ярослав щиро всміхнувся їй і підняв півлітровий келих.

— *D'akujem*².

Чоловік роззирнувся довкола: йому подобався оригінальний дизайн закладу. До *Re:fresh* Ярослав Війт навідувався щоразу, як приїжджав до Братислави. Зі стелі тут звисали прикріплені до ниток газетні сторінки; уздовж стіни тягнулося декілька тонких водостічних труб, які переходили в декоративну огорожу другого поверху; з труб стирчали крани, які замість слугувати частиною сантехніки виконували — завдяки вмонтованим у горлечко невеликим лампочкам — функцію освітлення; навпроти столика жваво розмахував повною пляшкою лікеру бармен, а на стіні позад нього виднілася округла, у вигляді корка з-під пляшки, емблема ресторану. До бармена підбігла кучерява дівчина з пірсингом на губі

¹ Ваше пиво (словац.).

² Дякую (словац.).

й легенько чмокнула в щічку, а той, грайливо підштовхуючи її, розсміявся.

Ярослав хотів запалити цигарку. Хотів провести нею над губою, на повні груди вдихнути її смертельного ароматного диму. Хотів, проте не міг. Вероніка за найменшої цівочки цигаркового диму заходилася несамовитим кашлем. Легені жінки не витримували смердючого натиску тютюну й нещадно стискалися в шаленому спротиві. Останнім фактором, який безвідмовно подіяв на чоловіка, стала звістка жінки про вагітність. Вероніка боялася навіть за пасивного куріння виносити нездорову дитину. Ярослав миттю заприсягнувся кинути курити не те що на період вагітності, а назавжди. Перші дні без цигарок здавалися суцільним пеклом: груди ходили ходором, а руки тремтіли від браку тютюнового стержня. Найбільше дошкуляла напівповна пачка *Parlament* у кишені, викинути яку не знаходив сили волі. «А як знадобляться? — переконував себе Ярослав. — Нехай полежать. Як буде занадто хижо — випалю одну на вулиці. Нічого страшного не станеться». На його щастя, гірше не стало. За сімнадцять днів залежність, на диво, наче випарувалася, лише подеколи нагадуючи про себе, а півпорожня пачка полетіла до смітника. Ще за вісім місяців народилася здорова кароока красуня Віолетта.

Зараз дівчині вісімнадцять, і вона навчається на факультеті природничих наук у Братиславському державному університеті імені Яна Коменського¹. Вероніка до останнього опиралася відпускати доньку закордон, але

¹ Університет імені Коменського (словац. *Univerzita Komenského v Bratislave*) — найбільший і найстаріший університет Словаччини, заснований 1919 року. Основні напрями факультетів — медицина, фармація, юриспруденція, природничі науки, математика, фізика, інформатика, соціально-економічні науки тощо. Середня чисельність студентів коливається в межах тридцяти тисяч осіб.

переваги безкоштовного європейського навчання та можливість частих візитів батька до Братислави стали неспростовними аргументами. Спершу жінка не давала Віолетті спокою, телефонуючи по декілька разів на день, змушувала чоловіка навідувати її мало не щовихідні. Та сплигло декілька місяців, і подружжя відчуло плюси окремого проживання — уперше їм не треба було постійно наглядати за Віолеттою, тож з'явилася можливість витратити час на себе. Коли кількість та якість сексу зросла втричі, Ярослава опанувала потаємна гордість за свою сім'ю. До останніх днів.

Чоловік відсюрбнув пива, забувши про цигарки. Те, що відбулось у Нью-Йорку, залишило невігойний слід у його душі. Вісімнадцять років він ганявся за примаурою й лише три дні тому переконався, що вся та праця не була марною.

Допиваючи півлітровий кухоль *Pilsner Urquell*, Ярослав махнув рукою офіціантці. Та буквально сяяла, виграючи очима та прикрашаючи пухкенькі рум'яні щічки променистою усмішкою. Вона заклала пасмо темного волосся за вушко й запитально глянула на клієнта. Ярослав одразу уявив юну Вероніку під час їхньої першої зустрічі: на другому курсі львівської «Політехніки» хлопець разом із друзями святкував завершення сесії в кафе, де працювала надзвичайно гарна дівчина, фанатка любовних романів і чорної кави.

— Рахунок, будь ласка, — усміхнувся у відповідь Ярослав.

Офіціантка швидко подріботіла до бармена, вибила щось на сенсорному екрані комп'ютера та повернулася з невеликим клаптиком паперу. Як же чоловікові бракувало молодечого запалу колишніх пригод із дружиною. Ярослав згадував їхні походи в гори з наметом, борсання в багнюці та нескінченні літні концерти. Тоді все було

чудово. Усе було чудово навіть після народження донечки. Усмішка не сходила з облич подружжя ще чотири дні тому. А тоді чоловік полетів до Нью-Йорка.

Коли пальці вкляли три євро в тендітні пальці офіціантки, на столі завібрував телефон. Ярослав глипнув на екран — *Viber* висвітив зображення русявого чоловіка зі зморшками навколо очей. Бажан.

— Так. — Чоловік притис плечем телефон до вуха та підвівся, аби вийти із закладу. Офіціантка помахала рукою на прощання, і він відповів їй приязним кивком.

— Привіт, Ярославе. — Хоча голос Бажана звучав ніби спокійно, відчувалося, що той докладав до цього чимало зусиль. — Ти де?

— У Братиславі.

— Чорт, — стиха вилаявся Бажан. — Ти ще довго там будеш?

Ярослав розумів, чому всі на нервах, але такий поспіх його дивував.

— З донькою вже бачився, то завтра зрання до Відня, а звідти літаком додому. Усе гаразд? Ти якийсь схвилований.

— Повертайся негайно.

— Чому? — Ярослав і сам починав хвилюватися. — Що сталося, Бажане?

Вийшовши з *Re:fresh*, Ярослав зупинився посеред вулиці та задивився на білі, наче обмазані крейдою будинки. Сонце добряче припікало, і дівчина із сусідньої кав'ярні щедро поливала аж гаряче каміння зі шланга.

Динамік на хвильку затих. Пауза, здавалося, тривала цілу вічність, а потім друг заговорив:

— Не знаю як, але вашу розмову в Нью-Йорку підслухали.

— Неможливо! — обурився Ярослав. — Як вони в дідька це зробили?

— Хай там як, а діяти треба оперативно.

— Зрозумів, — важко зітхнув чоловік. Не дарма він відчував, що безтурботні дні закінчилися. — Що з Підгірським?

— Установили віддалене стеження. Чекаємо на тебе.

Ярослав закрокував у бік *Hlavné námestie*, все ще втримуючи телефон плечем — розмова поглинула його, і він не зауважив, що руки вже вільні.

— Не можна, аби стався ще один витік інформації, — знову почувся голос із динаміка.

— Розумію. Тримайте в курсі.

Палець натиснув на екрані велику червону кнопку розриву зв'язку. Зустріч із дружиною відкладалася.

13

*Львів, Україна
11 вересня, 2015 рік*

Лекції мені дозволили пропустити. Ба більше: Віктор Петрович наполіг, аби я відпочив і якось розвіявся. Щодо студентів, то одні пропустили кілька днів за порадою батьків, інші — через страх, який підводив голову щоразу, коли вони проходили повз *ту* аудиторію, решта, ті, хто не був знайомий із хлопцем особисто, вийшли на заняття та, ніби нічого не трапилося, писали конспекти. Хай там як, та на факультеті все стало інакшим.

О 08:25 я відвів Луку до двадцять шостої школи, що на Сахарова, і отримав півдня вільного часу для поїздки до Стільська. Вирушили маршрутною. Авто я навмисно не брав: по мене мав заїхати Марко, і він же, якби все затягнулося, повинен був залишити нас у селі, поїхати по сина та привезти до нас. Лука, зачувши про можливість покататися містом в автомобілі, зрадив, побажавши,

аби мої пошуки тривали якнайдовше. Я на ту його втіху тільки всміхнувся й скуйовдив йому довге волосся.

— Він дивовижний, — зі слізьми на очах шепотіла Катерина, тримаючи загорнутого в ковдру тримісячного Луку. — Поглянь лише, які крихітні в нього рученята. Він так їх простягає, наче хоче обійняти весь світ.

— Може, то він маму свою обійняти хоче, — у відповідь мовив я, — а ти тут філософствуєш.

— Припини, дурнику, — легенько штурхнула мене під бік кохана.

— Ну, як подумати, що для нього ти і є весь світ, мої слова не такі вже й беззмістовні.

— Але ж ти й підлиза! — Катерина притулилася до моєї шиї та легенько вкусила.

— Як гадаєш, ким він виросте? — щоразу, як Лука опинявся в Катерини на руках, вона заводила про це мову. — Чи буде щасливим?

— Що за запитання? — Я погладжував змучену безсонними ночами жінку по волоссі.

— Просто подивися на людей! Вони такі заклопотані, нидіють у своїх сірих будинках-коробках і не бачать усієї краси життя. Вулицями ходять, утупивши погляд у землю, ще й чітко завченим роками маршрутом. Хіба люди зараз щасливі?

— Ти ж не така. — Я ніжно поцілував її в лоба. — Ти бачиш світ таким, яким він є, розмежовуєш добро й зло, а не змішуєш їх. Що найважливіше — ти мама й зробиш усе, аби твій син був щасливим. Так? — Усмішка сама злетіла на обличчя.

— А якщо мене не буде поряд?..

— Припини! — не на жарт гнівався я на такі її припущення. — Куди ж ти подінешся? Я тебе нікуди

не збираюся відпускати, триматиму біля нас, що тобі аж набридне.

Катерина всміхнулася і скинула на мене сповнені любові очі.

— Мені ніколи не набридне. Я кохаю тебе...

— Даліборе! Ти там приклеївся чи як?

Голосний і грубий окрик блискавкою розпанахав канву спогадів. Метрів за десять від мене стояв синій *Chevrolet*, з вікна якого вистромлювалась усміхнена пика Марка. На сидінні біля водія примостилася кучерява Олівія, яка на Марків крик зіщулилася всім тілом, намагаючись утиснутися глибше в крісло. Жінка знала Марка другий день, а вже соромилася його — у цьому був увесь мій друзяка.

Вхідні двері школи, обведеної, як тюрма суворого режиму, металевим парканом, поглинали потік дітей, які щосили квапились, аби не спізнитися на перший урок. Лука обернувся до мене через плече, помахав рукою та щиро, по-дитячому всміхнувся. Клубок, що з'явився в горлі від спогадів, не зникав, а радше тугішав від самого погляду на заклопотаного малого. Відтоді, як не стало Катерини, я дуже старався, щоб син не сховався в ту сіру коробочку, про яку вона казала. Дивлячись на нього зараз, я мимоволі замислився, а чи вдається це мені?

— То ти йдеш?! — Марко репетував і безперервно тиснув на сигнал.

— Іду я, йду! — замахав я рукою у відповідь.

Ми домовилися, що Марко забирає з дому Олівію, а потім мчить до школи, де підбирає мене.

— Привіт, — кинув я, зачиняючи за собою задні дверцята.

Від самого погляду на відверто невиспаного Марка моє серце шпигнула шпилька сорому за вчорашню брехню.

— Рушаймо швидше, — пробубнів собі під ніс Марко.

Ми їхали вже майже двадцять хвилин, але ніхто за цей час не зронив жодного слова. Я тихцем оглянув автомобіль: килимки під ногами встеляли шелесткі пусті пакети з-під чипсів і крихти від якоїсь страви мексиканської кухні, а салоном витав гіркувато-кислий запах невідомого походження.

— Може, складемо хоч якийсь план дій? — Олівія наважилася вилізти зі свого уявного сховку в сидінні.

— Так-так! Складіть, — погодився Марко, — нічого ошиватися в якомусь задрипаному селі, не знаючи, що там робити.

— Добре. Увечері я пошукав в інтернеті й роздрукував мапу Стільська. — Руки сягнули до кишені штанів і, видобувши звідти згорнутий учетверо аркуш формату А4, подали його Олівії. Марко скоса глипнув одним оком на мапу, але змовчав.

— Так, бачу. А що це?

Жінка вказала на маленькі, нанесені синьою ручкою по всій мапі хрестики. Стільсько простягалось з півночі на південь на 4 км і переходило в сусіднє село Дуброву. Дорога між ними перпендикулярно звертала й проходила крізь густо засаджений ліс іще на 4 км до села Ілів.

— Це я вчора, аби ми не блукали годинами, нашвидкуруч познаходив печери й позначив їх. Але не всі. За відгуками туристів, більшість місцевих не знає нічого про те, що діялося на землях під їхніми ногами тисячу років тому. Тож розпитувати їх немає сенсу.

— Жоден нормальний не копірситиметься в землі із запитанням «Бля, а хто ж срав тут до мене тисячу років тому?! Може, гівняшки в них були кольорові... гм...».

— А дарма, бо дехто такими запитаннями примудряється непогано заробляти.

— Тьху, — Марко сплюнув попід руки й кудись під сидіння невидиму слину.

«Та що це з ним?!»

Ми проїхали ще з десяток кілометрів у напрямку Тростянця, де мали звернути з траси на Миколаїв. Рівну до того дорогу вкрили суцільні вибоїни, наче її тут обстріляли з міномета. Автомобіль підкидало кожні два метри, тож Марко скинув швидкість до 40 км/год.

— Думаю, нам слід заїхати до Стільська й орієнтуватися на місці. Дістанемося до якогось першого святилища, печери чи ще чогось такого й будемо вивчати.

— Чудовий план, — буркнув собі під ніс Марко.

— Іншого в нас, на жаль, немає.

Жінка склала аркуш учетверо й віддала мені.

— Треба вигадати щось більш розумне за бездумне блукання серед печер. Ми ж навіть не знаємо, що шукати.

— І що ти пропонуєш?

— Нічого!

— Якщо все це не вигадки, — втрутився Марко, — то в тексті повинен бути прихований зміст.

— Ми ж його знайшли, — відповіла Олівія, — це Стільсько — столиця білих хорватів. Місце їхнього «народження».

— Може, це ще не все? Як там говориться?

— «Де люд рождає земля стає домом», — напам'ять процитував я розшифровані слова.

Гевал помовчав секунд шість, але з невимовно напруженого обличчя було видно, що він докладає неймовірно значних розумових зусиль.

— Що, як ідеться не про образне місце народження тих хорватів? — М'язи Маркового обличчя розслабилися й висіли тепер, як порожній мішок. — Може, треба шукати якийсь родильний будинок... ну, тобто родильну печеру, чи де там вони таке вичворяли?

— А таки правда, — протягнула Олівія, — але звідки можна дізнатися про такі родильні місця? Ти ж,

Даліборе, сам казав, що навіть місцеві, по суті, нічого не знають.

— Так, досліджувати Стільське городище почали зовсім нещодавно. Та можна спробувати пошукати в інтернеті.

— Марку, скільки ще добиратися до Тростянця? — Очі задоволеного собою чоловіка блищали в дзеркальці заднього огляду.

— До п'ятнадцяти хвилин будемо на місці.

— Вбивай у пошуку... ем, — мовив я до жінки й одразу затнувся, не відаючи, що вписувати в той довбаний пошук. Як часто люди цікавляться народженням дітей у старослов'янських племенах? Я б не здивувався, якби ми були першими від початку розкопок Стільська. Та й хтозна, як називали, так би мовити, будинки для народжування дітей тисячу років тому... Отже, залишалось тільки імпровізувати. — Ем... вбивай «Стільсько народжували дітей».

Тендітними наманікюреними пальчиками Олівія наклацала в телефоні потрібні слова.

— Чортзна-що.

Марко продовжував мовчки керувати автомобілем і лише іноді кидав погляди в наш бік. Хоч він і вдавав, що йому абсолютно до лампочки вся ця поїздка, якесь зацікавлення муляло його та змушувало відволікатися.

— «У Китаї викрили фабрику, де народжували дітей...», — озвучувала результати *google*-пошуку Олівія. — «У Великобританії остаточно дозволили народжувати...» Жах! Мені аж страшно відкривати ті посилання. Ой... може, тут є щось цікаве для нас — «Ілюстрована історія України від найдавніших часів...», а в описі є слово «Стільсько». Поглянемо.

Жінка натиснула щось — і на екрані з'явився сайт «Український Ванкувер» — інтернет-газета української громади канадського Ванкувера. Під назвою сайту, продубльованою українською й англійською та розмежованою

синьо-жовтим гербом, ішла назва власне статті: «Ілюстрована історія України від найдавніших часів до сучасності. Розділ 16. Завоювання праукраїнцями Європи (ч. 1). Велика Хорватія». Останнє слово вселяло надію.

— Що там?

З хвилину жінка просиділа мовчки, бігаючи карими очима зліва направо та вчитуючись у текст.

— Тут історія створення так званої «держави західних горян» (білих хорватів — жителів гір). «Вона утворилася в середині п'ятого століття й проіснувала до кінця дев'ятого»... бла-бла-бла, «князь Самослав був язичником і мав тридцять сім дітей»... От, — вигукнула Олівія й приклала великий палець до екрана телефона, — «після смерті Самослава шістсот шістдесят другого року заснована ним держава розпадається на чотири князівства — Краківьке, Нітранське, Хорватське та Стільське».

— Так, супер. Далі?

Промайнуло ще два кілометри. Спека за вікном наростала, стираючи хоч якісь ознаки вранішньої вологи й малюючи в тремтливому мареві над асфальтом химерні картини.

— Ого! Це вже може стосуватися й нас — «перший дослідник Стільська Орест Корчинський стверджує, що за допомогою методу біоенергетичного аналізу вдалося встановити, що під городищем, на глибині кілька десятків метрів, є величезна зала рукотворного походження, площа якої — понад дві з половиною тисячі квадратних метрів».

— Тільки не кажіть, що нам доведеться повзати підземними тунелями. — Маркові ідея не сподобалася ще в зародку. Відвезти двох до села — окей, походити з ними в потовивертаючу спеку в пошуках незрозумілих печер — нехай, але продиратися підземними тунелями серед бруду, сиріої землі й купи дрібних надокучливих комах і червів — ото вже ні!

— Ми не знаємо. Якщо так, то просто постежиш за машиною та нашими речами. Не хочеться втягувати тебе в це, аби потім не слухати весь день, які ми тупі копачі гівна й що змусили тебе в ньому бабратися.

Марко вгамувався. Навіть ледь помітно всміхнувся, уявивши, як виголошував би такі слова.

— А про народжування так нічого й немає, — засмутилася Олівія, прогорнувши сторінку статті до кінця. — Лише стислий виклад історії Великої Хорватії та опис Стільського городища.

Не встигла жінка договорити, як *Chevrolet* повільно загальмував, а Марко, розвернувшись на своєму сидінні, достоту як нахабний таксист, виплюнув:

— Приїхали! Ваше Стільсько просто перед нами.

14

*Стільсько, Україна
11 вересня, 2015 рік*

Перед нашими очима постав знак «Стільсько», за яким дорога звертала праворуч.

— То що? — Марко сидів, постукуючи великим пальцем по керму.

Олівія й далі марно переглядала посилання, які видав *Google*.

— Треба подумати, як вони народжували, — запропонував я.

— А хочеш, я тобі в усіх деталях розповім? — Марко розвернувся до мене обличчям, на якому читалися водночас і сарказм, і дурнувата задерикуватість. — Вагітна жінка лягала, розставляла ноги, і з її...

— Марку! — Олівія приклала вказівний палець до губів, показуючи, що йому краще притримати язика за зубами.

— Де вони могли народжувати? — правив я далі. — Для цього потрібне тепле й сухе місце, а найважливіше — чисте й стерильне.

— Отже, відкриті печери відпадають, — зробила висновок Олівія. — А чому печери? У них же були дерев'яні чи кам'яні будинки. Адже під час розкопок знайшли багато залишків і малих, і великих (завдовжки до сорока метрів) будинків. Може, про них і йдеться.

— Так, але вони не збереглися. Навряд чи наш інкогніто (ким би він не був) веде нас до неіснуючого будинку. Оскільки з тих часів маємо тільки печери, найбільш вірогідно, що саме там і треба шукати. — Я розумів, що все це видається безглуздя, проте не відступався. Інакше все втрачає сенс. — Печери — це невеликі за площею видовбані в скелі ніші з низенькими дверцятами. Багато печер Стільська слугували помешканнями спочатку для волхвів, а потім — ченців. Тепер же там просто зберігають продукти.

— Логічно, — пожвавішала жінка. — Скільки їх?

— Дуже багато. Крім того, коли я не помиляюся, за 8 км від Миколаєва розташований величезний храмовий комплекс із семи груп печер. Їхня глибина сягає двадцяти метрів. Неповдалік від Дуброви також є святилище «Дірявець», яке схоже на великий кам'яний п'єдестал, підпертий колоною. — Я тицьнув пальцем в один із хрестиків на видрукуваній мапі. — На *п'єдесталі* завжди горів жертковий вогонь, а під ним знайшли велику яму з кістками принесених у жертву тварин. Це, звісно, не будинок для народжування, але, гадаю, варто і його оглянути. Що, як «де люд рождає» означає не народження людей, а зародження їхньої віри? Тобто що люди народжувалися лише тоді, коли відкривали для себе божества. Щось на кшталт хрещення в християнстві.

— Це зовсім не полегшує нам завдання, — насупилась Олівія. — Святилищ тут завалилось.

— Так...

Умить мене осяяло. У голові шугнула блискавична здогадка, і на секунду губи скрутились у вузьку трубочку. Що, як те зародження взагалі не має нічого спільного з людським фактором?

— Здається, я знаю, куди нам треба їхати.

Марко й Олівія водночас озирнулись і витріщилися на мене великими очима.

— Тобто? — Підігнувши ліву ногу під себе, Олівія сіла й розвернулась обличчям до мене. — Ти про що?

— Це народження не людей...

— А чого?

— Побачите. — Моє лице розпливлося в задоволеній усмішці. Може, не все так погано, як здавалося спершу. — Марку, їдь до Ілева. Сподіваюся, таки моя правда.

— Показуй дорогу.

Не проїхавши й п'яти хвилин, авто звернуло ліворуч, на вкритий іще глибшими вибоїнами та пошматований тінями від гіллястих дерев, які густим шатром розкинулися над ним, путівець.

Розгадка, що от-от мала опинитись у наших руках, може, хоча б щось прояснила з убивством Максима. Я й досі не вірив, що юнак без будь-яких психічних відхилень міг просто так собі взяти й застрелитися, ще й перед усією аудиторією. Він же навмисне прийшов до університету. Навіщо? Чому не вкоротити собі віку вдома? Невже Максим волів мати свідків? Коли так, то навіщо перед пострілом благати про порятунок? Чим би я допоміг самогубцю? Чи Максим не благав і це лише вигадка моєї підсвідомості? Так, шокова амнезія могла стерти з пам'яті окремі фрагменти, але порухи губів хлопчини я пам'ятав так чітко, ніби він оце зараз стояв навпроти мене. Якщо на все це є логічна відповідь, то вона вочевидь криється

в тому кубі. Дивний дерев'яно-металевий куб зі старослов'янською глаголицею, записаною у формі ідіотського ребуса, що його приніс стривожений студент, котрий невдовзі по тому обірвав своє життя на моїх очах. Єдине, що Максим зміг сказати мені нормального, то це щось про заповіт його діда, якого я, хоч трісни, ну ніяк не міг знати. Усе це скидалося на найдешевший сценарій студії *The Asylum*¹.

Автомобіль випірнув із гіллястого тунелю, і ми побачили, що за кілька десятків метрів попереду плететься, ледь похитуючись із боку в бік, якийсь чоловік.

— Під'їдь-но до нього.

Марко мовчки взяв правіше до узбіччя й скинув швидкість. Коли автомобіль порівнявся з чоловіком, у наші вистромені у вікна носи вдарив огидний сморід. На вигляд чолов'яга, що заледве тримався на ногах, мав із п'ятдесят років, вимазане чи то болотом, чи то гноєм лице та геть брудну, імовірно, колись білу сорочку, тепер подерту й наполовину заправлену в спортивні штани.

— Доброго дня, — мовив я, тамуючи відразу до смороду: на чоловіковім обличчі однозначно було гівно. — Не підкажете, як під'їхати до «Материнського лона»?

Чоловік-гівно зупинився (за ним одразу загальмував і Марко) та глипнув на мене повними зневаги очима.

— Пішов на хуй.

— Дуже вам дякую. — Я кивнув, підняв віконце, і Марко, шалено регочучи, натиснув на газ.

— А тут милий народ проживає. — Його відверто потішила реакція чоловіка.

¹ *The Asylum* — американська кіностудія, створена 1997 року, яка випускає малобюджетні блокбастери. Відома імітаціями популярних стрічок, як, наприклад, «Скарб да Вінчі», «Титанік 2», «Могутній Тор» тощо.

— Такі всюди бувають. І у Львові теж. Це не показник. Їдьмо далі.

— Куди? — слова продиралися через нестримний сміх мало не зі схлипами.

— Просто їдь. Але повільно.

Марко не сперечався.

Невеликі білі хмаринки поволі напливали із заходу та поступово збивалися в купу біля нестерпно палючого сонця. По моїй щоці збігла краплина поту й зупинилася над верхньою губою.

— Он, глянь. — Олівія простягнула руку вперед, показуючи на постать далеко попереду. — Наздоганяй ту жінку.

Ми в'їхали в село. Ліворуч тягнулася вервечка старих і занедбаних хатинок, праворуч виднілась автобусна зупинка. Автобуси тут з'являлися раз на годину, якщо не рідше, а дорога нагадувала поле після ядерних випробувань. Назустріч нам простувала огрядна жінка років п'ятдесяти, як і попередній подорожній, але охайна та привітна з вигляду. Волосся тримала схованим під хустиною (за такої спеки нам аж боляче було на це дивитись), а картатою червоною спідницею, що волочилася по землі, подеколи збивала хмарки куряви. Типова сільська жіночка, яка просто мусила обов'язково пахнути пряженим молоком.

— Доброго дня, хлопці. — Жінка привітно махнула рукою.

— Доброго. — Я знову вистромив голову з вікна.

— Не бачили дорогою Василя? — Вона стала й уперлася руками в боки. Марко також зупинився, аби не минути жінку.

— Такого в спортивних штанях і світлій сорочці?

— І з гімном на пиці? — із серйозною міною запитав Марко.

— От козел. Невже знову до Ореста в Дуброву ходив? Паскуда. Ранок же...

— Якщо йтимете прямо, то зустрінетеся, — заспокоїв я жінку, — а якщо стоятимете й чекатимете його тут, то сам дійде... за годину-дві.

— Дякую. Краще піду по нього. Не дай, Боже, ще кудись лицем ляпнеться.

— Підкажіть іще, пані, як нам до печери «Материнське лоно» доїхати?

Жінка розвернулася й простягнула руку в напрямку віддаленого повороту.

— Тримайтеся правого боку та їдьте прямо. Буде поворот праворуч. Звертайте. Після нього дивіться пильно крізь дерева — трохи вище на горі між ними буде ваша печера.

— Дякую!

— З Богом, хлопці. Піду-но я спроваджу до пекла того... ай! — і розпачливо махнула рукою.

Марко натиснув на газ і рушив туди, куди вказала жінка. За вікнами авто маячили самі дерева та невеликі хатки. Поодаль, на широкій галявині, паслися корови. Тиша... Тиша й усюдисуща курява, що встигла вкрити товстим шаром лобове скло й сірим туманом гоїдатися в салоні, забиваючи подих. Мовчазне очікування мовби спотворило реальність.

— Щось бачиш? — Аби краще роздивлятися навколо, Олівія опустила вікно й повністю висунула голову з автомобіля.

— Поки ні.

Я повторив дії жінки, проте, крім дерев, що тепер стояли чи не стіною, огляд заступали висока трава й хаотично накидані ледь не один на одного кущі. Перед нами розкинулась якась зовсім дика місцина. Навіть автомобіль неначе крався нею, порскаючи з-під коліс дрібними камінцями.

Ще хвилин із сім ми тяглися дорогою, мов черепахи, і прикипали поглядом до кожного проміжку між стовбурами та гіллям, аж доки з переднього сидіння не пролунало:

— Он вона!

— Де? — Я роззирався навсібіч, але не бачив нічого, хоч віддалено схожого на печеру.

— Угорі. Дивися вище. Марку, зупинись.

Бугай ударив по гальмах, і ми повискакували з автомобіля. Марко обійшов *Chevrolet* і завмер поряд зі мною та Олівією. Задерши голови, ми тупилися в те, що проглядалося крізь зелень метрів за двадцять від нас.

— Що це за печера? — Чоловік не зводив очей із сірого скельного масиву. — Чому ми приїхали саме сюди?

— Зараз побачите. Ходімо.

Я махнув рукою й побрів до печери. Від дороги різко вгору п'ялася витоптана вузьенька стежка. Підйом був доволі крутий — градусів під сорок п'ять, тож, аби не полетіти сторчголов донизу, доводилося хапатися за коріння, що велетенськими пазурами якоїсь химери стирчало із землі. Я дерся першим, Олівія — за мною, а Марко, підстраховуючи, замикав наш ланцюг.

Ми зупинилися за три кроки від входу до сірої печери й, відсапуючись, заворожено обмацували скельну поверхню очима.

— То ось чому печеру називають «Материнським лонном», — важко дихаючи, промовила Олівія.

— Це що, жіноча?..

— Так, Марку. Вона схожа на жіночий дітородний орган.

Печера виявилася частиною скелі, що мала висоту метрів із двадцять п'ять і колір слонової кістки. У її центрі з'являв продовгуватий вертикальний отвір — вхід. Аби піднятися до нього, треба було подолати декілька сходинок у вигляді виступів і виїмок. Поверхня печери нагадувала решето: дірки помережали скелю незгірш, як черви — вологу після

дощу землі. Ліворуч від входу виднівся прямокутний отвір (щось на зразок віконця) розміром із півтори голови. Кам'яну поверхню «Материнського лона» всуціль вкривали написи з іменами й датами (окремі стосувалися ще Першої світової війни). З роззявленими ротами ми стовбичили перед тим дивом зо дві хвилини, доки не озвалась Олівія:

— Отже, це печера для народжування, так?

— І так, і ні. У цій печері пошанувували *Мокошу* — богиню материнства, милосердя, джерел і колодязів, урожаю, захисницю корів та іншої худоби. Вона була покровителькою сімейного вогнища. Давні жерці відбували тут ритуали на врожайність, приносячи в дар хліб, зерно, яйця, молоко, шкіру тварин і всяке таке. Восьме-десяте століття прикметні майже абсолютною залежністю людства від сільського господарства: немає врожаю — немає життя. Коли богиня сприяла зародженню культури, народжувався люд. Народжувався та розвивався.

— Що, як усе це не більше за балачки? — Олівію гризли сумніви.

— Багато хто схиляється до думки, що в цих печерах під час визвольної війни переховувалися партизани УПА й що саме вони видовбали в скелях, так би мовити, сховки. Проте більшість масивів видовбано в скелях із пісковіку, а облаштовувати схрони в місцях, які розсипляться від одного потужного влучання, нелогічно. Попри всі припущення, археологи встановили роки існування цього поселення, і це задовго до Першої світової.

— Як це вони встановили, коли тут нічого не залишилось? — устряв Марко. — Самі каменюки й усе на тому.

— Знайшли рештки глиняного посуду, наконечники стріл, прикраси, рештки їжі, дрібні кістки тварин, птахів, обвуглене каміння та деревину від вогнищ. Усе це стало предметом ґрунтового аналізу.

— То що далі? — Друзяка підійшов ближче до скелі, аби роздивитися видовбаний на камені нерівний тризуб. Пальці торкнулися шерехатої поверхні.

— Гадки не маю.

— Почнімо зсередини, — запропонувала Олівія.

Вона хутко витягла з кишені маленьку синю гумку й зібрала неслухняне кучеряве волосся у хвостик. Так жінка набула, як на мене, куди більш сексуального вигляду. Погляд мимоволі пройшовся по ній згори вниз, обмацуючи засмагли гладенькі ноги та пружні сідниці в коротких джинсових шортах. Вона вхопилася за кам'яні виступи й, впираючись ногами в заглибини, мов у сходинки, подерлась угору, до «лона», наче Лара Крофт¹. За нею незграбно поліз Марко, а потім — і я. Аби опинитись усередині, треба було боком, упираючись спиною та ліктями в холодні скелясті стіни, протиснутися крізь вузький прохід. Зовнішнє тепло змінив відчутний холод, і від такої різкої зміни температури м'язи мало не скрутило в судамах. Ступивши нарешті в темряву, ми випросталися, обтрусилися від пилу й піску та спробували оглянути нутрощі печери. У скупому світлі, що ледь-ледь пробивалося сюди, роздивитися кожен виступ і вигин рельєфу було неможливо.

Олівія дістала із задньої кишені телефон, і за секунду печеру залило тьмяне світло. Вона мала майже правильну прямокутну форму та площу приблизно чотири на чотири метри. Кожен сантиметр стіни вкривали розписи й малюнки.

— Глянь туди. — Олівія посвітила на протилежну від входу стіну.

¹ Лара Крофт (англ. *Lara Croft*) — героїня серії комп'ютерних ігор, серіалів, фільмів і коміксів. Жінка-археолог, яка бореться з конкурентами в пошуках артефактів.

Перед нашими очима відкрилася невелика, приблизно півметра заввишки та двадцять сантиметрів завширшки й завглибшки ніша, встелена сухим гіллям. Колись у цьому місці стояв символ божества. У лівому верхньому куті ніші проступала квадратна заглибина до двох сантиметрів, завдовжки та завширшки менше як лікоть. Скидалося на те, що туди втискали колись під пресом якусь металеву пластину.

— Посвіти ближче.

Удвох ми підійшли до ніші й обстежили кожен її сантиметр. Шукали навмання, і гадки не маючи, куди дивитися чи що видивлятися. Марко, аби не затуляти світло, стояв ліворуч від входу й мовчав. Хоч до цього додумався сам.

— Нічого особливого. — Олівія з розпачем опустила ліхтарик.

Хрінь. Мабуть, Марко мав слухність, називаючи цю історію безглуздя. «Це не роман Купера¹, — проскочило в голові, — тут усе по-справжньому».

— А там що? — Жінка знову підняла телефон і посвітила праворуч від ніші.

У дальньому правому куті печери ховався непомітний із фронтального боку проріз на всю висоту. Здавалося, що бічна стіна не досягає задньої на десять сантиметрів.

— Ніби такий собі вузький тунель.

Припущення могло б стати геніальним, якби не було провальним. Глибина цього тунелю була такою незначною, що в нього повністю не вміщалася навіть витягнута рука.

— Господи, тільки поглянь, скільки сміття внизу! — Від огиди я ледь стримав лайку. — Пляшки, цигарки, пакети. Як таке можна викидати всередині?

¹ Джеймс Фенімор Купер (англ. *James Fenimore Cooper*, 1789—1851) — американський письменник у жанрі авантюрного й пригодницького роману. Знаний за творами «Останній із могікан», «Звіробій» та ін.

— То що там? — поцікавився Марко. — Нічого?

— Ні, абсолютно нічого.

— Обмацайте ваш тунель. У фільмах за таких ситуацій завжди знаходиться якийсь прихований важіль чи виступ.

Я попросив Олівію підсвічувати наді мною ліхтариком, доки мацатиму стінки вузького прорізу. Раз по раз пальці натикалися на природні заглиблення, масних слимаків і липке павутиння, проте нічого схожого на те, на що натякала записка, не знаходили.

— Нічого. — Я відійшов до центру печери й витер мокру та липку руку об штани.

— Що робитимемо? — Із сумним виразом обличчя Олівія розглядала «Материнське лоно» зсередини.

Умовившись понишпорити тут іще десять-п'ятнадцять хвилин, ми втрюх знову заходилися вивчати стіни, але тепер усієї печери. Шукали будь-які відхилення від норми. Ускладнювали роботу написи: серед них могла критися підказка, що робити далі. Тому ми вичитували кожне слово (а їх тут були сотні!), підсліпувато притискаючись обличчями до стін у світлі малопотужних ліхтариків.

— Самі нісенітниця, — першим не витримав Марко.

— Твоя правда, — погодилась Олівія, — нічого путнього тут немає.

— Прокляття.

— Додому? — Обличчя бугая посвітлішало.

— Ні, — заперечив я, — це лише перша печера. Ми мусимо оглянути храмовий комплекс і можливі закриті печери. Також ми не обійшли «лоно» ззовні — ніхто не казав, що відповідь криється саме всередині.

— Я б хотіла ще побачити «Дірявець», — утрутилася жінка. — Якщо в тексті справді йдеться не про народження людини, а про її духовне зародження, то ми не маємо права ігнорувати святилище жертвоприношень.

На знак згоди я кивнув і глипнув на годинник.

— До кінця уроків є ще кілька годин. Марку, ти обіцяв.

— Та знаю я, знаю! — Чоловік роздратовано замахав руками. Він почав жалкувати про свою обіцянку. — Можемо звідси принаймні спуститись? Я починаю мерзнути.

16

*Салерно, Італія
31 серпня, 2015 рік*

О пів на дев'яту вечора Вінченцо стояв перед дверима невеликої двокімнатної квартири на окраїні Салерно. Ті були відчинені й тихо порипували на прохолодному протязі. Залишалось виконати останнє доручення. Допоки все йшло за планом.

— *Chiè qui?*¹ — почулося з дальньої кімнати.

— Ескорт-задоволення, — ледь помітно посміхаючись, гукнув Вінченцо крізь двері.

Зі спальні вийшов Джованні Тотті. Зараз він не мав вигляду отця. Як на Вінченцо, то свій сан Джованні полишив у соборі й тепер стовбичив таким собі голим простаком. На чоловікові була тільки спідня білизна й високі чорні шкарпетки.

«Жалюгідне видовище...»

— Хто ви? — доволі спокійно запитав Джованні.

— Я ж сказав: ескорт-задоволення. Працюємо на виїзд.

Сміх заповнив вітальню, приглушуючи звук увімкненого телевізора. Вінченцо глипнув на екран — якийсь старомодний документальний фільм про птахів, і навіть зневага до вподобань отця не погамувала його дикий регіт.

— Я все зніматиму, ви ж не проти?

Вінченцо Аллегро вийняв із нагрудної кишені шкірянки міні-камеру й поставив її на рівні грудей на книжкову

¹ Хто тут? (*im.*)

полицю поряд із телевізором. Ще раз глянувши на екран, хутко натиснув кнопку, вимкнувши.

— Заважатиме, — наче виправдовуючись, стенув чоловік плечима.

— Мелані... — промимрив отець.

— Що «Мелані»?

— Що ви зробили з Мелані?

Отець одразу зрозумів, що за гість навідався до його квартири. Ще тоді, коли почув перші кроки. Коли завмер, схилений над недопакованою валізою. Коли стискав у руках квитки до Берліна. Губи затремтіли, та чоловік тримався гідно. Господь не забуває про своїх дітей, особливо відданих. Усе так, як мусить бути.

— Яка Мелані? — клеїв дурня нарцис. — Сьогодні я бачився лише з однією шмаркатою шльондрою з нахилом до малювання. Хоча малюванням це важко назвати. Як і її жалюгідне існування — життям.

Вінченцо втопив кнопку на камері, і на ній спалахнула невелика червона лампочка. Запис почався.

— Кудись зібрався? — зазирнувши між отцем і дверима до сусідньої кімнати, чоловік кивнув на валізу та розкидані навколо неї речі.

— Усього на два дні до Флоренції, — вимушено всмінувся отець. Долати страх виявилось набагато важче, ніж радити про це на сповіді. — Робочий візит. Гарне місто. Якщо ви ще там не бували, то раджу.

— Ох, — награно затулив рота долонею Вінченцо, — який ти милий. Хах!

Гість ступив крок уперед, до своєї жертви. Отець Тотті не зрушив із місця, мовчки прохаючи в Господа про милостиву допомогу. Вінченцо сягнув рукою до кишені штанів і витяг звідти невелику ампулу з прозорою рідиною. Тільки зараз отець зауважив, що той у білих латексних рукавичках.

— *Cattura*¹, — кинув ампулу отцеві Вінченцо.

Щоразу, коли садист забавлявся з жертвами, вони піддавалися. Навіть краще, ніж він собі уявляв. Коли Вінченцо казав — вони робили, коли Вінченцо пильно на них дивився — вони ховали погляд, коли Вінченцо сміявся — вони плакали. Нещодавня зустріч із білявою лише підстьобнула його хіть до грандіозного фіналу, однак... отець не підніс руки, аби вхопити ампулу. Джованні Тотті не те що не ворухнувся, не злякавшись, він лагідно дивився на гостя, начебто пробачаючи. Ампула вдарилась об його оголений живіт і, впавши на підлогу, розбилася на друзки.

— Ти що, придурок? — отетерів Вінченцо. — Чому не зловив?

Отець Тотті продовжував стояти й подумки молитися. Чоловік із надлишком гелю на волоссі не розгнівався, як сподівався старий, а заусміхався й повернувся до камери.

— Ви бачили це? — звернувся він до чорного вічка, указуючи великим пальцем на священнослужителя, і голосно зареготав. Саме регіт, адже сміхом це було назвати важко.

— Здуріти можна. Що ж, будемо діяти по-старому.

Чоловік метнувся до ванної й відшукав потрібне на полицках і в шухлядах. Отець Тотті міг спробувати втекти чи бодай зателефонувати до поліції. Так би вчинила більшість людей. Тільки не відданий Господу. Джованні знав, що втекти від задуму Божого неможливо.

Виконавець за мить повернувся і, тримаючи в руках по пляшці засобу для миття посуду, знову звернувся до камери:

— А зараз почнеться те саме задоволення, про яке я говорив!

¹ Лови (*it.*)

Чоловік поставив на стіл біля дивана пляшки з розчином і склянку.

— Полюбляєте коктейлі? — змовницьки підморгнув Вінченцо священикові.

17

*Ілів, Україна
11 вересня, 2015 рік*

— Усе? Награлися?

Марко, спершись спиною на дверцята, чекав на нас біля автомобіля. Зовнішній огляд печери завершився таким самим провалом, як і внутрішній. На годиннику була майже одинадцята ранку — ми мали ще приблизно півтори години, аби заїхати й оглянути Стільсько та Дуброву перед тим, як відправити Марка по Луку.

— Їдьмо назад до Стільська, — сказав я Маркові. — Звернеш ліворуч, на Дуброву. Дорогою побачимо колишнє пристановище волхвів.

— Так, сер, — відповів той, салютуючи.

Обмацуючи руками кам'яні стіни, я розмірковував ось над чим: що, як слова «земля стає домом» означали «величезна зала рукотворного походження з площею понад дві з половиною тисячі квадратних метрів»? Чи в посланні йдеться про печери, не збережені до сьогодні? Обидва варіанти позбавляли пошуки сенсу. З іншого боку, коли записка й ребус нові, тобто той, хто їх вигадав, є нашим сучасником, рівняння повинне мати розв'язок. Тим паче, якщо шифр глаголицею писав сам Підгірський. Який сенс хоч і довбанутій, та все ж люди ні вигадувати щось без відповіді? Отже, ми мусимо знайти вхід до підземної зали чи до потрібної нам однієї з десятків печери. Завдання не з легких. Точніше, із майже невиконуваних.

Що довше я думав, то чіткіше вимальовувався в моїй голові третій варіант. Більш реальний, одначе не менш складний. Що, як «де люд рождає земля стає домом» означає саме Стільсько? Лише Стільсько. Тоді перед нами завдання прискіпливо дослідити кожен клаптик села. Цілого, бляха, села. Це в кращому разі. У гіршому — обшукати історичні території проживання білих хорватів, а саме Стільське й Ілівське городища. Це вже два суміжні села. За один день перевірити всі варіанти майже неможливо, а розтягувати на кілька немає ні бажання, ні снаги.

Ми сіли в автомобіль і рушили до сусіднього села. Їхали мовчки, понурившись. Найкраще трималась Олівія. Відкинувшись у кріслі й поклавши ноги на бардачок, вона наспівувала мелодію якоїсь пісні з американської мелодрами вісімдесятих. Зненацька жінка викинула вперед руку й повільно, наче осмислюючи побачене, мовила:

— Що це?..

Щойно автомобіль вискочив на пряму лісову дорогу, вдалині попереду щось замаячіло. Спершу ми вирішили, що то накидане купою лахміття, та коли машина підкотила ближче, заціпеніли від страху. Марко рвучко вдарив по гальмах. Голосно вискнувши, *Chevrolet* став.

— Твою ж... бляха...

— Не може бути, — прошепотіла Олівія, не зводячи очей із... двох людей, що лежали просто посеред дороги. — Що з ними?

Кров застигала в жилах, а мозок навідріз відмовлявся опрацьовувати побачене: перед нами навзнік, обличчям до землі, лежали жінка з хустиною та чоловік у подертій сорочці. Наші сьогоднішні знайомці.

Доки я отупіло тельючись на тих двох, гадаючи, як вони опинилися тут, Олівія вискочила з авто.

— Олівіє, стій, — шарпнувся навздогін жінці, але кожен рух давався надто важко, і зрештою я зупинився, утупившись у розпростерті тіла.

— Господи! Вони не дихають, Даліборе. — Голос американки дрижав, і на очі наvertsалися сльози. Від шоку вона заговорила з акцентом, як за перших місяців перебування в Україні. Це чомусь опам'ятало мене.

— Відійди від них.

Я подався вперед і зробив рукою знак, аби Олівія відступила. Потім, ставши на коліно, схилився над жінкою. Притиснув указівний і середній пальці до її шиї — жодного удару, жодного сердечного скорочення. Тоді вхопив зап'ясток лівої руки — аналогічно. Щоби переконатися напевне, я перевернув жінку та приклав пальці до скронь, а по тому до краю нижньої щелепи. Ніяких ознак пульсу. Ті самі маніпуляції повільно повторив із чоловіком. І тільки забруднивши пальці кров'ю, я помітив, що під тілами моторошною калюжею розпливається тепла кров. Тепла, як і тіла.

«Якого дідька тут коїться?! І що могло трапитися за якусь одну годину?»

Облишивши шукати пульс, я врешті подивився на вкриті пилом обличчя мерців. Передсмертний жах скував їх потворною гримасою. Широко розплющеними в німому благованні очима вони невидющо тупилися в небо. Я відсахнувся та ледь не впав на спину. Олівія стояла поруч, обома руками затуляючи рот.

— Поглянь на їхні груди! — вказуючи рукою на тіла, Олівія відступила ще на крок.

На одязі і жінки, і чоловіка — на грудях, у ділянці серця, — розповзлися насичені червоно-чорні плями.

— Їх що, застрелили? — Олівія хапала ротом повітря й трималася руками за груди так, ніби боялася, що і в неї десь з-за кущів ось-ось вистрелять.

— Здається... До машини! Швидко!

Жінка не ворухнулася. Вона вперше бачила мерця. Таке не забудеш, таке не викинеш запросто з голови. Олівія хотіла відвести погляд, але хтось невидимий міцно тримав її за скроні й змушував впиватись очима в бездиханні тіла. Настирливе бажання намацати останні вияви життя на мертвих обличчях притягувало погляд американки.

— Ходімо! — знову гаркнув я, ступивши крок до жінки.

Струснувши головою, Олівія зиркнула на мене й незрозуміло харкнула горлом.

— Потрібно викликати швидку... або поліцію, — ледь чутно забелькотіла вона собі під ніс.

— Сідай до машини! Бігом!

Я схопив її за лікоть і поволік за собою. Щойно жінка впала на сидіння біля Марка, я гучно захряснув за нею дверима й заскочив до авто сам.

— Що за фігня відбувається, чуваки? — Марко переводив вирячені очі з мене на Олівію й назад. Чоловік настрашився не на жарт, тож тепер сахався навіть моїх рухів. Особливо моїх рухів.

— Це що, трупи?

— Об'їжджай їх!

— Далібере, треба викликати поліцію, — Олівія поступово отямлювалась, — не можна залишати їх тут.

— І що ти їм скажеш?

— Ти що наробив, мудаче?

— Правду. Ми ж невинні!

— Марку, рушай! Хутчіш! — Я щосили штурхав його в плече, ігноруючи слова. — Ми не можемо зволікати.

— Олівіє, його правда. — Марко завів автомобіль і, щосили витискаючи газ, почав вивертати кермо. *Chevrolet* обминув тіла й, розкидаючи з-під коліс дрібні камінці та хмарки куряви, рвонув уперед.

— Тобто ми залишимо все, як є? — Очі Олівії перетворилися на дві дикі, сповнені недовіри й люті кульки. — Ні!

— Ми мусимо, Олівіє. Їм однаково не зарадиш, а поліція так чи так приїде — чи *ми* її викличемо, чи місцеві.

— Але ж... — починалась істерика, — вони... мертві!

— Куди їхати? — Марко намагався бути зосередженим.

— Подалі звідси. Назад до Львова. Там розберемось...

— По Луку?

— Ні, ще зарано. Він не повинен бачити нас такими. Та й спершу треба відвезти Олівію.

За декілька метрів шлях розгалужувався на два боки — ліворуч і праворуч. Ми вже звернули на стільську дорогу, коли...

— Що цей гад робить?!

Марко перелякано рикнув і викрутив кермо вліво. Не встиг я й голови повернути, як у правий бік *Chevrolet* влетів великий чорний джип. Ні його марки, ні номерів, ні обличчя водія розгледіти я не зумів. Лише відчув різкий сильний удар у корпус авто справа й ззаду. Скло дверцят розлетілося на дрібні скалки, вкриваючи моє обличчя тонкими порізами. Машина закрутилася на місці, втискаючи наші шлунки в сидіння, потому підскочила й кількома кульбітами полетіла вздовж дороги. Не пристебнутий паском безпеки, я незграбною лялькою мотався на задньому сидінні, вивертаючи руки й ноги навсібіч. Після глухого удару в потилицю темрява почала поступово загортати свідомість у цупку запону. Затиснуті передніми сидіннями ноги втрачали чутливість. Надсадно гули ребра, і стало важко та боляче дихати. Перед очима замиготіли якісь уламки. Один із них точковим ударом поцілів мені в груди — і моє горло стиснулося, перекриваючи доступ кисню. Писк у вухах перекрив усі звуки. Останнє, що я побачив, — як Олівія закричала, підлетіла на сидінні, тім'ям врізалась у стелю та без пам'яті впала на лобове скло. Її

обличчям швидко зацебеніла кров. Я шарпнувся до неї. Від різкого руху тулубом мої ребра проштрикнув немилосердний біль і... запала тиша.

18

*Відень, Австрія
1 вересня, 2015 рік*

Неймовірно хотілося спати. Голова Грегора Бойда, наперекір усім старанням, піддавалася звабливому туману й хилилася дедалі нижче. Години сидіння на твердому кріслі зали очікування Віденського аеропорту «Швехат»¹ перетворили його хребет на одну суцільну вигнуту кістку. Щойно Грегор вирішив, що засне бодай на хвилю, хтось торсонув його за плече й промовив грубим, відверто американо-американським голосом:

— Містере Бойд?

Над Грегором стояв незнайомиць і пильно, навіть підозріливо прошивав його поглядом.

— Гарланд Г'юз? — потер утомлене обличчя Бойд.

Чоловік задоволено всміхнувся, і обидва доволі міцно та впевнено потисли один одному руки.

— Важкий день, га? — Г'юз уместився поряд на металевий стілець і виклав піджак та невелику прямокутну валізу.

— А в кого дні зараз легкі?

Незнайомиць Грегора начебто зовсім не цікавив: він лише перекинув одну ногу на другу й сонливо позіхнув, навіть не поклопотавшись виховано затулити рота рукою.

¹ Віденський міжнародний аеропорт «Швехат» (нім. *Flughafen Wien-Schwechat*) — найбільший аеропорт Австрії, розташований за 18 км на південний схід від Відня, поблизу міста Швехат. Визнаний 2008 року найкращим аеропортом Центральної та Східної Європи.

— Невже в Австрії справи йдуть куди краще? — продовжив Бойд, поглядаючи на співбесідника. — Весь такий усміхнений. Сяєш.

— Якби все було так добре, як написано на моєму обличчі, мене б не викликали до України разом із тобою. — Попри те, що в словах Г'юза вчувалася мінлива роздратованість, обличчя незмінно прикрашала стримана усмішка, наче це належало до його щоденних обов'язків.

— Не знав би української, не викликали б, — іронічно зазначив Бойд.

— Уявляєш? Хто б подумав, що в переліку вивчених німецької, італійської, іспанської, французької, російської, польської та української виявиться потрібною саме остання. А я ще крутив носом, а чи не обрати замість неї сербську.

— І не прогадав, друже, — поплескав Бойд рукою по плечі вже не просто незнайомця, а цілковитого напарника на найближчі дні. — Провітришся, побачиш чудовий Львів. Подейкують, там не так жахливо, як в інших містах країни.

— Помрій, Грегоре. Усі пострадянські країни потопають у самовисраному лайні. І знаєш, як вони намагаються виборсатись із нього? Підсравши під себе ще більшу купу — наче це зможе їх виштовхати вище. Пф!

Гарланд Г'юз важко зітхнув і вмить повернув на обличчя мляву усмішку. Хай там як, а чоловік мусив за будь-якої ситуації випромінювати ясність і впевненість у своїх діях. Емоції — вияв слабких, а слабкі мають властивість помирати швидше за інших.

Зала очікування була напівпорожньою. Кондиціонери не справлялись із густою задухою, і дихалося дедалі важче. У Г'юза скроненю повільно стекла краплина поту. Ще трохи — і краплина перетвориться на потік. Навпроти кинули на стільці речі молоді чоловік та жінка з двома

енергійними хлопчачками. Один тримав у руках велику іграшкову машинку, що, беззаперечно, дратувало другого, який із несамовитим завзяттям силкувався її відібрати. Він схопив брата за руку та штовхнув так сильно, що той упав долілиць, ударився колінами й голосно заверещав.

«Ще одна слабкість, — подумав Г'юз, — діти. Якщо тобою маніпулюватимуть не вони, то через них».

— То що там? — озвався Бойд, остаточно прокинувшись. — Надіслали інформацію?

Гарланд ще декілька секунд свердлував поглядом австрійську сім'ю й лише потім обернувся до співрозмовника. Далі вхопив чорну тонку валізу, дістав звідти ноутбук і ввімкнув його. На екрані висвітилося привітання *Windows*, а згодом — робочий стіл із десятком папок і ярликів.

— Небагато. Сказали, що решту отримаємо, як будемо на місці.

Г'юз клацнув по одній із папок і відкрив прихований файл. На екрані з'явилося зображення немолодого чоловіка зі зморшками ледь не на все обличчя. У дідових очачиним застерезенням світився змішаний із величезним життєвим досвідом сум.

— Ігор Підгірський, — тицьнув пальцем в екран Гарланд, — старий, який нам потрібен.

— Скільки йому? — Грегор здивовано й водночас утішено звів брови. Випроставшись, він умить зосередився та подумки прокрутив послідовність виконання завдання. Усе повинно скластися легше, ніж він очікував. — Старий же розвалюється.

— Сімдесят чотири, — відповів напарник. — Не радій дуже: він іще вправно тримає в руках молоток і зубило.

— Ти знаєш, навіщо нам саме він? — Як заступник директора, Грегор оперував майже всією інформацією (для запобігання витоку інформації деталі справи завжди

засекречували), одначе хотів з'ясувати, який рівень довіри в Гендерсона до цього Г'юза.

— *No information*¹.

— Гаразд, що далі? — кивнув Бойд Г'юзу, дозволяючи продовжувати. Отже, контролюватиме потік даних і вирішуватиме саме він.

Г'юз клацнув по кнопці — і зображення змінилося. Перед чоловіками відкрилися дві фотографії: чоловіка років п'ятдесяти, русявого, начисто виголеного, із серйозним виразом обличчя, та привабливої жінки, не набагато молодшої за чоловіка, з довгим білявим волоссям і блакитними очима.

— Олег і Лора Підгірські. — Гарланд Г'юз повернув ноутбук до Бойда, аби той краще роздивився. — Лора — донька старого, Олег — її чоловік, змінив своє прізвище Лосенко на прізвище дружини. А цей студент, — він клацнув знову — і Грегор побачив молодого коротко стриженого хлопчину, такого схожого на матір, що, здавалося, надягни на нього перуку — і не розрізнити, — їхній син. Макс... Максим.

Грегор стенув плечима.

Сімейка навпроти після тривалого глипання на годинник хутко підвелась і почала збиратися. Доки батько записав дитячі речі до великої чорної валізи, мати марно намагалася взути синів. Не витримавши тортур, малий з іграшкою в руках розревівся й відчайдушно замахав ногами. Через дитячий вереск Грегор не розчув, що саме жінка стомлено говорила своєму чоловікові, але той схопив обидві ноги малого й силоміць натягнув на них взуття. За кілька хвилин вони вже покидали залу очікування.

— Де вони мешкають?

— Ось тут, — кивнув Г'юз.

¹ Інформації немає (англ.).

Він відкрив файл із координатами, окремо виписаною адресою та вкладеним скріншотом із *Google Maps*.

— Україна, Львів, вулиця Авраама Лінкольна, будинок 47, — прочитав Г'юз.

— Лінкольна? — знову здивувався Бойд. — У них вулицю названо на честь американського президента?

— Ага, — кинув напарник. — Ще є Джорджа Вашингтона. Кажу ж, нічого хорошого свого в тій країні немає. Хоча мова доволі гарна. Дивна, але гарна.

— Хіба не така сама, як російська?

— Ні... хоч один хер, але загалом українська більш м'яка.

Бойд звівся на ноги й ухопив до рук піджак і невелику чорну сумку.

— Незабаром відправляється наш літак.

Гарланд Г'юз ніби знехотя також устав, вимкнув ноутбук і заховав його до своєї валізи. Ставало дедалі гарячіше, й утішало чоловіка тільки те, що за півгодини вони опиняться на висоті семи тисяч метрів над землею, де хоч трішки прохолодніше за цей пекельний аеропорт. Три роки Гарланд провів в Австрії, виконуючи дрібні завдання. Це було саме те життя, яке можна описати не кивком зі словами «нехай буде», а таким, що приносить у повному сенсі задоволення. У нього не було жінки, не було дітей, лише пес Стюї, якого довелося залишити сусідові Петеру Клозе (той чомусь завжди вихвалявся своїм прізвиськом, порівнюючи себе з якимось німецьким футболістом, але байдуже: Гарланд його однаково ніколи не слухав).

— Ходімо, — махнув Г'юзу рукою Грегор Бойд, — бо спізнаємося.

— Коли маємо *зустрітись* із Підгірським? — Грегор навмисно наголосив на третьому слові.

— За два дні, — відповів Гарланд Г'юз. — Третього вересня.

— Людей організовано?

— Як мені відомо.

— З поліцією контакт налагодили?

— Так. — Гарланд, здавалося, доклав у слова максимум непомітного лютого розпачу. — Треба буде добряче попрацювати з ними. Українці...

Чоловіки вийшли із зали очікування аеропорту «Швехат» кожен зі своїми думками.

19

*Лів, Україна
11 вересня, 2015 рік*

— Тут тіла!

Кожен подих був мукою. У грудях щось хрипіло. Перед очима стояв туман.

— Виклич поліцію та чекай тут. Його я заберу й доправлю сам. Ніяких коментарів свідкам чи пресі, зрозуміло?

Міцні руки вхопили мене за плечі й шарпнули з розтрощеного автомобіля, що боком лежав на узбіччі. Біль прокотився тілом, і свідомість знову поринула в забуття.

20

*Львів, Україна
11 вересня, 2015 рік*

— Гей, отямся!

Ніздрі ножем полоснув різкий запах нашатирного спирту. Свідомість, хоч і повільно, з часовими провалами, почала повертатися. У голові гуло, відбійним молотом віддаючи кожен звук, а очі, затягнуті мутною плівкою, ніяк не бажали фокусуватися. Язик у роті намертво приклеївся до піднебіння, й інстинктивно я зібрав рештки

вологи, спробувавши змочити нею губи, та єдине, що мені вдалося, — тихо кавкнути.

Наді мною навис темний і високий силует.

— Ти чуєш мене?

Щока спалахнула вогнем від несподівано сильного ляпаса. Ухилитися від наступного завадив якийсь невидимий супротив: мої руки було туго стягнуто тонкою пластиковою стяжкою. Так-сяк призвичаївшись до світла, я кволо роззирнувся. Навколо побачив лише бетон і цеглу. Приміщення скидалося на занедбану будову. З-під бетонної підлоги тягнуло холодом, а з єдиного вікна — точніше, прямокутного отвору, що колись мав би стати вікном, — крізь недалекі крони дерев сочилися немічні промені світла, яких зовсім не вистачало, аби освітити кімнату.

— Нарешті.

Повільно, аби не заболіло в шиї чи спині, я підвів голову та роздивився людину, що ув'язнила мене в цій затхлій норі.

— Ви?

Гостроносий капітан поліції, який кілька днів тому допитував мене в університеті з приводу самогубства Максима Підгірського, обмацував поглядом моє побите тіло.

«Якого біса?..»

— Пам'ять не втратив, чудово. З поверненням. Я ж обіцяв, що ще зустрінемося.

— Що ви робите? — Не уявляючи, що казати та як реагувати, я лише люто смикав зв'язаними руками.

— Витягну одного викладача з глибокої дупи, якщо ти ще не помітив, — повернувшись спиною, капітан зробив кілька кроків до протилежного кута кімнати. Зупинився, задер підборіддя та повільно потер його кістлявими пальцями. Якусь мить панувала тиша. — Ти міг здохнути в тій машині.

Я прикрив повіками очі, намагаючись пригадати останні події. Спогади обривалися картиною мертвих тіл посеред дороги на Ілів.

— Чому я зв'язаний? — слова вилітали з хрипом, мовби мене душили ззаду ременем.

— Як гадаєш?

Я повів очима праворуч і ліворуч. Окрім нас, нікого.

— Що за херня? Відпустіть! Негайно! Ви не маєте права! Розв'яжіть мені руки!

Вибух жахливого болю в ребрах утиснув мене глибше в стілець. Болісні відчуття не стихали, навпаки — щохвилини ставали гіршими й нестерпнішими.

— Боли-и-ить, — протягнув я.

— О, не сумніваюся. — Кострубчук нахабно й саркастично всміхнувся. — Я відпущу тебе, але спершу ти відповіси на всі мої запитання. А їх буде дуже багато. Як і болю. — Він обійшов навколо мене, наче оцінюючи. — Знаєш, запитання, не підкріплені болем, як прості монети, позбавлені будь-якої цінності. Зате чесність і біль на вагу золота.

— Голова тріщить. — Я раптом відчув, що лице пече й щокою скрапує кров.

Скло! Обличчя порізали скляні скалки.

— Автомобіль, — пригадав я, — у нас в'їхав автомобіль. Чорний джип, здається.

— Чорний джип?

Капітан Кострубчук дослухався до кожного мого слова з відвертою недовірою, але, взявши блокнот, усе ж почав занотовувати. Розум поступово яснішав, і враз мене, наче струмом, ударила здогадка.

— Стривай! — *Ми були в Стільську...* — Коли ви мене знайшли?

Кострубчук у відповідь лише запитально підняв брови.

— Як ви опинилися біля нашого авто в Стільську?

— Гм. — Капітан вагався, що саме відповісти, і за кілька секунд поволі й неохоче протягнув: — А ти як гадаєш? Один чоловік побачив тіла, вашу машину та зателефонував до поліції. От я й тут.

— Цього не може бути!

— Не зрозумів...

— Те, що сталося там... — Від згадки про кров на дорозі мій язик почав дерев'яніти. — Там, у тому Ілеві, не ваша юрисдикція, а Головного обласного управління. Ви ж капітан, як я розумію, районного відділу. Галицького, здається, так?

Капітана заціпило. Він аж завмер на кілька секунд.

— І що? — оговтавшись, презирливо пирхнув він. Його обличчя випромінювало таку зневагу, що годі було й уявити. — Інформацію рознесли по всіх каналах, а я з підручними був неподалік. Підскочив, допоміг. Там їзди всього хвилин двадцять. У разі об'єднання двох справ — а я доб'юся цього об'єднання, уже повір, — я зможу бути неофіційним консультантом і помічником на час розслідування.

Двох справ? Самогубства? Слова капітана поліції звучали так неправдоподібно, що на мить мене охопив страх — хто ж він у біса такий і що йому від мене треба?

— Уяви моє здивування, коли, прибувши на місце, в автомобілі побачив саме тебе.

Чоловік кахикнув і з глузливою посмішечкою відступив назад. Тепер він трохи розслабився.

— Навіщо ви мене зв'язали?

— Останнім часом навколо тебе вмирають люди, а я своє здоров'я бережу.

— Ви думаєте, що це я вбив тих людей?!

— Усе вказує на те.

Від іще однієї спроби звільнити руки по кистях терпугом пройшовся біль. Я шикнув і заходився рівномірно дихати, аби хоч якось утамувати хвилі пульсуючого печіння. У голові паморочилось уже не так від болю, як від люті, що поступово наповнювала нутрощі.

— У відділку. Ведіть мене до відділка, як і належить.

— Я не можу ризикувати, ведучи тебе до відділка. Знайомства, дзвінок адвокатові, бюрократія, закони — усе перешкоджатиме мені витягувати з тебе інформацію. Я не знаю, що ти за хрін, але розповіси мені все, що знаєш.

— Ще раз повторюю: не причетний я до тих убивств. Чого, на вашу думку, я лежав у тому авто, а не втік після вбивств?

— Налетів на паралельну смугу, коли тікав, і бац — аварія.

— Це не так.

— Тобто потрапив не в той час і не в те місце, так? Гадаєш, я повірю, що ти випадково опинявся на місцях злочину? Як вважаєш, скільки вбивств скоюють у Львові впродовж місяця?

Холоднокровність поліцейського вражала. Переді мною стояв той самий корумпований мент, якого стільки років намагаються позбутись і Майдан, і реформи.

— «Самогубство» студента, — перше слово він умовно взяв пальцями в лапки, — та Ілів були єдиними за останні два місяці. І в усіх фігуруєш ти. Збіг обставин? Сумніваюся!

— Я знаю, що це звучить непереконливо, але це й справді збіг...

— Юнак приходив до тебе додому й за кілька днів по тому на твоїй же лекції розносить собі голову пострілом у рот із пістолета. Цікаво, звідки він дістав зброю... Ще за кілька днів землю Ілева всіяли трупами, а в перекинутому автомобілі — о диво! — знову ти. І далі торочитимеш, що ніяк не причетний до тих подій? Не ліпи з мене дурня! — Він на мить затнувся й раптом засяяв, щось пригадавши. — Ой, пробач, я мусив це зробити раніше. Ну, для більшого ефекту.

Кострубчук підібрав у куті коротку палицю завтовшки зо два пальці й штрикнув мені під ребра. Кожна моя кінцівка судомно викрутилася, наче опираючись болю,

проте стяжки тримали міцно. Я заволав так, що голос зірвався на хрип.

— Ось тепер краще, — задоволений собою, капітан відклав палицю й відступився від мене.

— Тварино... здохни!

— Або ти допомагаєш мені, а я — відповідно тобі, або все це триватиме доти, доки мені не набридне.

— Та немає в чому мені зізнаватися!

— Куди подівся водій? — Кострубчук ігнорував мої вигуки.

Я кілька секунд не міг зрозуміти його запитання. Про що це він?

— Марка в машині не було?

Капітан записав ім'я у свій нотатник.

— Не було. Вочевидь, твій приятель змився, покинувши вас напризволяще. Прізвище чоловіка?

— Яремчук. Марко Григорович Яремчук. Та жінка... на передньому сидінні... що з нею?

— Як її звуть?

Звуть, а не звали.

— Олівія Томпсон. Вона жива?!

Кострубчук увесь підібрався. Здавалося, що його го-стрим носом зараз можна навіть різати метал, роздмухуючи широко роздутими ніздрями вогонь.

— Іноземка? — В очікуванні на мою відповідь ручка застигла над записником.

— Олівія Томпсон навчалася зі мною в університеті, переїхала до України з Америки в чотирнадцять. Із Сієтла. — Поліцейський швидко фіксував кожне слово в блокноті. — То вона жива?

— Так. У неї важкі травми, але важливі органи цілі. Зараз її має бути доправлено до лікарні й прооперовано. Щойно отямиться, також допитаємо. Що там сталося? Навіщо ви втрюх їхали до Ілева?

— Не пам'ятаю...

Кострубчук швидко захопив палицю і, доки я втямив закричати, аби той зупинився, боляче втиснув у ребра. Кожна клітина мого зраненого тіла озвалася благанням про припинення тортур. Знову довелося звиватися, шукаючи позу, у якій би не так гостро відчувався біль.

— Не треба! — Моє дихання зривалося.

— Молодець, швидко вчишся. То що відбувалося в Ілеві до мого приїзду?

— Я справді не знаю.

Капітан знову потягнувся до палиці, і я вигукнув:

— Стривайте! Я скажу! Усе, що знаю!

Чоловік випростався й відступив на крок назад. Рухи його були навдивовижу виваженими.

— Я чекаю.

Довелося викласти капітанові все від початку. Кожне моє слово тепер звучало так надумано, що я й сам не вірив у власну розповідь.

— Де той дерев'яний предмет, який приніс Підгірський? — Від Кострубчука віяло безнадією.

— Удома. Я взяв із собою тільки зашифровану записку.

— Знаю. — Він дістав із кишені тонку паперову смужку та мій телефон. — Незабаром я отримаю ордер на обшук твого будинку, і молись, аби знайшов там хоч би щось на підтвердження твоїх слів.

— Ви не маєте права...

— Слухай, заткнися вже, га?

Мій кат походжав цегляним приміщенням, навмисно човгаючи ногами. З кожним його важким кроком над бетонною підлогою здіймався стовп пилу, що настирливо ліз у мої ніздрі, утруднюючи й так важке дихання.

— Як щодо трупів?

— На в'їзді до села ми зустріли чоловіка. П'яного, вимашеного в лайні. Пізніше натрапили на жінку — його

дружину чи сестру, не знаю. Ми лише розпитали в неї, як проїхати до печери, і сказали, що бачили того чоловіка трохи раніше. А потім наскочили на них, уже мертвих, на дорозі.

— Ти їх чіпав?

— Ні, — невідь-чому збрехав я.

— Тобто ви просто обминули два трупи? А коли б то були не трупи, а живі люди, які знепритомніли й потребують допомоги?

Він мав рацію: тіла лежали навznak, і зрозуміти, що з ними, не торкаючись, не було змоги. А я ж перевернув їх! Тіла — по приїзді Кострубчука — лежали на спині, тож я майже мусив розгледіти криваві рани на грудях.

— Їх застрелили. Ми побачили кров на грудях, перелякались і об'їхали їх. А тоді на перехресті, з правого боку, на нас вискочив чорний джип. Від сильного удару я знепритомнів. Хтось конче не бажав, аби ми дізналися таємницю Максима — того студента-самогубця. Інакшого пояснення не знаходжу.

— Тобто ті двоє застрелилися, мабуть, також самі, — іронічно припустив Кострубчук. — Але ж ви так нічого й не знайшли. Огляд печери, як ти кажеш, нічого не дав.

— Були ще варіанти, просто той ми вважали найбільш надійним.

— Отже, ти запевняєш, що саме ті люди, з джипа, дізналися про куб, послання та стежили за вами до Стільська. Вони ж і вбили малого та місцевих, так?

— Здається...

— До чого вела записка? До спадку діда... — Кострубчук розгорнув записник у пошуках згаданого мною імені. — Ігоря Васильовича Підгірського?

— Може, але все це здається якимось безглуздям.

— Єдині твої розумні слова за сьогодні. Навіщо їм убивати майже півсела?

— Що?.. — Моє серце на мить зупинилося.

— Тобто «що»?

— Як півсела? Ті двоє не єдині вбиті?

Стіни кімнати почали звужуватися, незносно тиснучи на свідомість. Я ще сподівався, що капітанові слова — злий жарт, лиха вигадка. Та раптом обличчя Григорія Кострубчука викривилося в нападі неконтрольованої люті, а тіло затрусилося ніби під потужними ударами струму. Палиця знову опинилася в його руках і полетіла в мої груди. Мій кат ударив лівіше від місця травми, тож цього разу не викликав спалах убивчого болю, а тільки видобув з уст жорсткий, скрипучий віддих. Вочевидь невдоволений результатом своїх зусиль, капітан, підбравши палицю, підскочив до мене й заходився лупцювати нею по всьому, що втрапляло під руку.

— Ти... зі мною... вирішив ГРАТИСЯ?! — цідив крізь зуби капітан.

Я кричав і шарпався в безнадійних спробах сховатися від зливи нещадних ударів. Кат працював уміло: палиця опинялася саме в тих місцях, у яких синці було б видно найменше. За трохи все скінчилося. Запала німа тиша. Біль розжареними щипцями шматував моє тіло. З уст скла краплина крові й злилася з гарячим солоним потом.

Наче від спричиненого побоями припливу кисню до мозку той шалено запрацював. Як Кострубчук устиг дізнатися про інші жертви, коли відразу забрав мене? Як устиг підрахувати? Чи мене тут тримали добрі півдня? Хтозна. З огляду на фізичні відчуття скидалося на те, що без пам'яті я пролежав мало не цілий тиждень. Може, капітанові повідомили деталі нещодавно чи дорогою, коли він віз мене сюди? Хай там як, розпитувати про це я наміру не мав.

— Годі! Набридли мені твої комедії, — бризкав на всібіч слиною ошалілий капітан. — Білі хорвати, записки

глаголицею, родові печери, невинна трійця рятівників світу!

Кострубчук презирливо плюнув собі під ноги, а потім зміряв мене поглядом із голови до п'ят, вибудовуючи план дій. Він вагався, доправити мене до відділка (мої поранення не були проблемою, позаяк я міг отримати їх під час зіткнення авто) чи, порішивши зараз, викинути біля найближчого смітника.

— Ілів зараз закиданий трупами, як зоране поле — гноєм! До вашого приїзду про це село ніхто й ніколи не чув: кому треба невеличке сільце на двісті сімдесят душ. Тепер же всі телеканали тільки про нього трубитимуть. Ще б пак! Усюди — у будинках, у дворах, на пасовищах — валяються люди з простріленими грудьми чи перерізними горлянками. На грудях у декого з них вирізано якісь язичницькі символи. Тридцять чотири трупи для тебе смішки, га?! ТРИДЦЯТЬ ЧОТИРИ! Ти собі уявити не можеш, що зараз твориться в Ілеві!

Тридцять чотири вбиті людини... Моє серце впало в шлунок. Коли читаєш про вбивства в газетах чи книжках, тебе це не аж так зачіпає: відбулося ж бо десь далеко. Зараз же я став частиною нічного жахіття. Від самої думки про таку кількість смертей я відчув приплив терпкої нудоти. Перед жахом, що зароджувався, передчуття болю від нових ударів палицею здавалося нікчемним. Осягнувши, що вплутався в щось страшне, що збіг обставин неможливий як такий, я покvapливо заговорив.

— Послухайте, — хоча намагався висловлюватися помірковано й стримано, тремтів, як у крижаній воді, — я справді не знав про інцидент у селі. Повірте, будь ласка. Але я хочу й можу допомогти розібратись у всьому. Обіцяю! Я не витримаю навіть думки, що чимось, нехай безпосередньо, але причетний до тридцяти чотирьох смертей. Я зацікавлений допомагати вам, чуєте? Тим

паче, що ті, хто це зробив, ще й забрали мого друга та запроторили Олівію до лікарні. Бляха, я сам хочу засадити їх до смерті! Розв'яжіть мене, і розберімося у всьому разом, будь ласка. Якщо Максим прийшов перед смертю до мене, отже, я чимось-таки можу зарадити...

Капітан наблизив до мене своє обличчя — шкіра під його лівим оком судомно сіпалася. Він уважно вивчав моє обличчя, німо запитуючи, кажу я правду чи брешу, щоби вийти сухим із води.

— Що означають ці написи? — Він розпрасував пальцями продовгуватий папірець перед моїм обличчям.

— Не знаю, — мовив я й одразу виправився, — точніше, поки що не знаю, одначе можу дізнатися. Мені просто треба трохи більше часу.

У відповідь те саме мовчання, той самий прискіпливий погляд, та сама морозна недовіра.

Нараз перед моїми очима наче впала важка запона, і я гостро відчув реальність. *Лука!* Де він? Досі чекає в школі на мене чи Марка. У нього ж є телефон. Він мусив би зателефонувати, щоби з'ясувати, чому досі нікого немає.

— Котра година?!

— 13:32. — Григорій Кострубчук зиркнув на наручний годинник. — А що?

— У Луки уроки до половини першої. Я його не забрав, тож він мусив би зателефонувати. Гляньте на телефон. Пропущених викликів немає?

Кострубчук витяг телефон і торкнувся екрана, а тоді звів брови, промовивши:

— Жодного виклику від сьогоднішнього ранку. Останній від Марка о 07:15.

— То, може, Лука досі в школі. Він чекає, його потрібно забрати!

— Його там немає, — холодно цвіркнув Кострубчук.

— Ви про що? Як це «немає»?

— А ти не знаєш, де твій син?

— Я... він... він повинен бути в школі!

— Ми телефонували до школи, аби повідомити вчителів, що твого сина забере поліцейський, однак там сказали, що по нього півгодини тому вже приїхав чоловік, назвався твоїм другом і забрав малого. Той не опирався, наче знав його.

Я телющився на Кострубчука, тим часом гарячково міркуючи. Невже вони й до малого дісталися?

— Кравець! — капітан вигукував моє прізвище щораз голосніше, не даючи змоги зібратися з думками.

Голова затріщала від безлічі найжахливіших версій. А що, як хлопчака вбили і його тіло спливає кров'ю десь у переліску під Брюховичами?

Я намагався відганяти погані думки, але вони напірали щораз більше. Істерична паніка брала гору над чоловічою виваженістю. Я мусив заспокоїтись, але не міг. Це було понад мої сили.

— Даліборе! — Поліцейський ухопив мене за комір і зазирнув у перелякані очі. — Це твої друзі забрали Луку зі школи? Йому загрожує небезпека?!

— Я НЕ ЗНАЮ! Ні! Прокляття! НЕ ЗНАЮ! Він би ніколи не пішов із незнайомцем!

— То, може, це Марко, вилізши з машини, подався до школи по Луку?

Точно! Це цілком логічно! Не зумівши розштовхати нас з Олівією або ж утікаючи від переслідувачів, Марко зметукував, що ті прийдуть і по мого сина, тож кинувся його рятувати. З іншого боку, у Марка не було автомобіля, а тікати своїми двома від людей зі зброєю марно. Сумніви вихором закрутилися в моїй голові, але я щосили намагався не дослухатися до них. З Лукою нічого не станеться! Просто не станеться, і край!

— Може! — Я енергійно закивав головою. — Так, може! Розпитайте вчителів, складіть фоторобот того чоловіка, який забрав Луку. Ще краще покажіть їм фото Марка! Це мусить бути він.

— Ну ніяк не зрозумію тебе, хрін собачий!

За стіною щось голосно гримнуло. Уся ця розмова, слина, розбризкувана навсібіч у нападі гніву, нещадні удари, від яких думки губилися серед холодних цегляних стін, біль, та й сама правда скидалися на якийсь дикий вибрик підсвідомості. Лікарі кажуть, що іноді під час глибокої коми людина бачить реалістичні сни, у яких бореться зі своїми внутрішніми демонами. Глибоко в душі хотілося, аби все це виявилось наслідком, наприклад, непритомності. Хотілося прокинутися за декілька днів у лікарні й почути від молодой брюнетки в білому халаті, що все, що сталося, є плодом моєї бурхливої фантазії.

З-за спини долинув терпкий запах дешевого одеколону. Озираючись через плече, я побачив тридцятирічного на вигляд чоловіка з неохайно скуйовдженою чуприною та в чорній поліцейській формі, що висіла на худорлявому тілі зім'ятим простирадлом.

— Треба йти, капітане. — Голос звучав байдуже.

— Добре, виводимо його.

Кострубчук ухопив палицю — і мої м'язи автоматично напружилися.

— Приніс? — Капітан передав палицю підлеглому й запитально глянув у його брезкле лице.

Худорлявий кивнув і мовчки простягнув капітанові невелику ампулу з прозорою рідиною. Рука поліцейського тремтіла, наче він тримав гранату із зірваною чекою, що за мить розірве його на шмаття. Капітан спокійно взяв її та підніс поближче до очей, роздивляючись вміст. Повітряна бульбашка перепливала з дна ампули до шийки та назад.

— Не хвилюйся, — мовив Кострубчук, — це не смертельно. Навпаки, на певний час зніме біль, а заодно й заспокоїть. Ми гарно поспілкувалися, але ризикувати далі я не збираюся.

— Що це?!

— Тіопентал-натрій. Нічого страшного, просто вирубишся на трохи й даси спокійно подумати.

— Я не помру?

— Не знаю, — зізнався той, — у кожного препарату свої протипоказання та побічні ефекти. За чималої дози людину можна ввести в кому, а ти такий пошарпаний, що тобі й аспірин страшний. Покладемося на вищі сили, гаразд?

Кострубчук лиховісно всміхнувся й дістав із кишені штанів невеликий блискучий шприц. У напівтемряві приміщення він був страшніший за приставлену до скроні рушницю. Попри це, щось нашіптувало мені не пручатись. Який у тому сенс?

Відбивши кінчик ампули, худорлявий встроїв у неї голку шприца й витягнув майже всю рідину. Потім, випорснувши повітря, легко штрикнув голкою крізь сорочку в м'яз.

За трохи невидимі руки сну підхопили мене й поволокли кудись у темінь. Я поринув у небуття.

21

*Відень, Австрія
1 вересня, 2015 рік*

— Ніко, послухай...

— Ні, це ти мене послухай, — урвала жінка начебто спокійним голосом, хоч Ярослав Війт розумів, що за тим спокоєм криється внутрішній ураган. — Я приготувала вечерю, купила аромосвічки й навіть дістала твою улюб-

лену мереживну білизну. А тепер ти заявляєш, що не зможеш приїхати в найближчі декілька днів? Ти там що, обкурився в тій своїй Братиславі?!

Ярослав пришвидшив ходу, поправляючи наплічника й звіряючись із годинником. За двадцять хвилин відправлення прямого рейсу «Відень — Львів», а чоловік добігав лише до металодетекторів.

— Зачекай хвильку, — жваво мовив Ярослав.

— Гей, що? Ти куди?!

Він поспіхом виклав речі до невеликого кошика й кинув телефон зверху. Ремінь і взуття склав поруч. Кошик повільно посунув під сканер, а сам він рушив до металодетектора. Ярослав Війт мусив щоразу в аеропорті розказувати охоронцям про вживлену металеву пластину, яка гвинтами скріплювала зламані шматки правої стегнової кістки.

Щойно служба безпеки просвітила пластину на тазовій кістці крізь *Safe Scout*¹, він підбіг до кошика з речами, взувся, заправив ремінь, а потім ухопив наплічник і телефон. Екран почорнів. Вероніка не втрималась і розірвала зв'язок із чоловіком, доки той проходив контроль. Ярослав швидко рушив у бік потрібного гейта з квитком у руці, знову набираючи по *Viber* дружину. Вероніка відразу холодно випалила:

— Що?!

— Пробач, я контроль проходив, — виправдався Ярослав, хоча жінка чудово це знала. — За кілька хвилин відправляється мій рейс.

— Бла-бла-бла...

¹ *Safe Scout* — створений американською компанією *L3 Communication* радіохвильовий сканер для виявлення прихованих об'єктів на тілі людини або під її одягом, який використовують для забезпечення безпеки в терміналах аеропортів.

— Кохана, пробач, — благально повторив він. — Ти ж знаєш, як це буває. Робота...

У динаміку запала тиша. Вероніка ніколи не гнівалася на чоловіка більше, ніж було треба, тому Ярослав сприйняв паузу за добрий знак. Через кілька секунд почувся тихий і важкий видих. Усупереч Ярославовим словам жінка розуміла, що робота тут ні до чого. Усе той клятий Бажан Сотник.

— Коли на тебе чекати? — уже тихо й трохи розчаровано пробурмотіла вона.

— За три-чотири дні буду вдома.

Вероніка знову затихла, обмірковуючи, як опам'ятати безголового дурня, за якого колись примудрилася вийти заміж.

— Як там Віолетта? — У голос поволі, зовсім по краплі починала повертатися любов.

— Чудово, — всміхнувся Ярослав. — Наступного тижня поїде з однокласниками на екскурсію до Парижа. Досі не може отямитися від захвату. «Навчання почнеться в жовтні, — казала вона, — ти уявляєш, скільки ще всього можна зробити за додатковий місяць канікул?!» Радіє, як тоді, коли ми їй ляльковий будиночок подарували на восьмий день народження. Пам'ятаєш?

Ярослав не бачив, проте знав напевне: Вероніка по-доброму всміхнулася, перебираючи в голові спогади.

— Вона тоді ще цілу ніч не спала, гралася.

— Так, — рефлекторно кивнув головою він. — І ще в мене для тебе є сюрприз.

— Що там, що там? — заторохтіла Вероніка. — Ану бігом прилітай до мене!

— Дочекайся — і все буде.

Ще крок — і Ярослав Війт підійшов до передпосадкового контролю квитків. За вікном неподалік стояв, вичікуючи, невеликий канадський гвинтовий *Bombardier*

*Dash 8-Q400*¹. Над ілюмінаторами та на кілі красувалися червоні емблеми *Austrian Airlines*². Ярослав простягнув паспорт і квиток милій дівчині за стійкою. Та швидко звірила документи й пропустила його.

— Усе, люба, я йду до літака. Зателефоную, як прилечу.

— Повертайся, — простогнала Вероніка, і Ярослав відчув, як на шкірі проступили сироти. Неймовірно щастя — мати такі теплі подружні стосунки після стількох років шлюбу. — Я сумую.

— І я. Усе, відбій. Цілую.

Чоловік чмокнув у телефон, перевів у «режим польоту» та попрямував до *Bombardier*.

¹ *Bombardier Dash 8-Q400* — канадський двомоторний турбогвинтовий близькомагістральний військово-транспортний та пасажирський літак для лінії малої та середньої протяжності. З 1996 року має позначення «Q-серія» від англійського слова «тихий» (англ. *quiet*) завдяки встановленій системі активного шумозаглушення.

² *Austrian Airlines* — австрійська авіакомпанія з дочірніми *LaudaAir* та *Tyrolean Airways*, заснована 1957 року. Базується у Відні.

ЧАСТИНА 4

1

*Львів, Україна
11 вересня, 2015 рік*

Голова тріщала, погрожуючи розсипатися на друзки, кожен рух віддавав у ребра гострим, як залізні шпичаки, болем, а очі дивилися на світ ніби крізь запотіле від пари скло.

Розпростертий на землі, я лежав і чекав почути клетливий голос поліцейського, відчути, як чийсь дужі руки тягнуть мене до ізолятора, за ґрати. Та навколо стояла могильна тиша. Уперше за кілька днів. Я заплющив очі так міцно, що перед внутрішнім зором застрибали грайливі білі плямки, і знову розплющив. Тішило хоча б те, що зір повільно, проте повертався.

Спираючись руками на коліна та раз по раз падаючи на землю, я підвівся. Зробив пару кроків, роззирнувся — і вгледів лише недобудований будинок на тлі кучугур будівельного сміття та покинутої техніки. І нікого, хто підтвердив би, що все це насправді. Нікого, хто допоміг би.

Мене дошкульно штрикнуло запитання, чому, блядь, Кострубчук покинув мене тут самого? Та думки, що закрутилися в голові по тому, умить затерли його. Додому йти не можна — поліція. До університету — також. До лікарні — зась. Заявляти на Кострубчука — фатальне самогубство: поліція проти мене. Хай там як, але запитання «Чому?» доведеться відкласти на потім.

Я повільно рушив у бік всіяної ямами та щебенем дороги. Мусить же вона вести бодай кудись!

Скидалося на те, що життя знущається з мене... Я ненавидів Кострубчука. Та що там Кострубчука! Ненавидів

увесь світ, а передусім себе. Подумки кликав Луку, заглушуючи шепіт внутрішнього голосу, що сам у всьому винен.

Мені хотілося думати, що все це чиясь садистська вигадка, якась неймовірно дика ілюзія. Та ще більше хотілося напитися.

2

*Львів, Україна
1 вересня, 2015 рік*

Щойно Ярослав Війт увімкнув мережу на своєму телефоні, як той безперервно задзеленчав, сповіщаючи про пропущені виклики. Один за одним на екрані з'являлися повідомлення — усі від Бажана Сотника.

Ярослав примружився, затуляючись рукою від різького сонця. Розігрітий асфальт пашів жаром, і чоловікові здавалося, наче він крокує в самому пеклі. Сорочка на спині й під пахвами вкрилася мокрими плямами від поту, заледве чоловік устиг вийти з Аеропорту імені Данила Галицького.

— Колись це сонце все ж таки, у сраку, згасне, — промирив собі під ніс Ярослав.

Треба було б зателефонувати дружині, але щойно палець торкнувся сенсорної кнопки виклику, на екрані зринула фотографія повнуватого чоловіка з поріділим від часу волоссям, акуратною щетиною та напрочуд мудрими очима. Під фото красувався напис «Бажан Сотник». Ярослав подумав, чи не відхилити виклик і перетелефонувати другові після розмови з Веронікою, але вирішив не зволікати.

— Так, — кинув Ярослав, віддаляючись від нового термінала.

— Славку, ти вже у Львові?

— Ти телефонуєш мені на український номер, то як гадаєш? — На обличчі розпливлася усмішка.

— Не викаблучуйся, я й так весь на нервах, — почувся сопіння по той бік динаміка. — Зараз де?

— Іду в напрямку Виговського.

— Чекай біля церкви на перехресті. Тебе забере Ігор.

— Ти хоч щось можеш мені розповісти?

Гра в загадки за такої серйозної ситуації дратувала Ярослава.

— Під час зустрічі, друже, — сухо відповів Бажан. Між словами проскакував якийсь хрускіт. Наче чоловік якраз обідав. — Скажу єдине: боги стали на наш бік.

— Ти про що?

— З'явився новий інформатор. Доволі надійний. Навіть не доволі, а надзвичайно надійний.

Ярослав не бачив, але, знаючи друга багато років, був певен, що зараз той енергійно киває головою, на radoшах мало не розпльовуючи їжу над усім столом.

— Одразу після підслуховування в Нью-Йорку? — підозріло запитав Ярослав. Ще крок — і він звернув на Любінську, звідки за кілька хвилин повинен був вийти на місце зустрічі. Усю праву частину дороги займав парк, і так хотілося пірнути в його прохолодну зелень. — Ти не думаєш, що це неймовірно зручно для когось?

— Спершу так і було. Але він надіслав мені відео. Тобі треба на це глянути. Приїжджайте разом з Ігорем, і я все розповім.

Чоловік розірвав зв'язок. Ярослав залишився наодинці з нищівним сонцем і шерехом гілля.

3

*Львів, Україна
11 вересня, 2015 рік*

«Той довбаний капітан віддав мені телефон і паперову стрічку з глаголицею! Що це означає?!»

За кілька хвилин мені спало на думку, що телефон Кострубчук міг лишити навмисно, аби, підслуховуючи, спробувати вийти на співучасників абощо. Нехай. Та, крім телефона й стрічки, у мене не було нічого. Навіть кілька нещасних гривень, аби купити води (язик висох до стану шерехатої губки, яка от-от розпадеться). Звертатись у банк, аби зняти кошти з рахунку, — самогубство незгірш, як заявитися із задертими вгору руками до відділка.

І я просто поплився вперед. Під ногами шарудів розбавлений дрібним щебенем пісок. Дорога петляла поміж напівзруйнованих будівель — чи то житлових, чи то заводських. Зціпивши зуби від болю в знесилених м'язах, я йшов нею вперед без бодай якоїсь мети...

Телефон тремтів у моїх руках. Треба було б комусь зателефонувати. Що, як Кострубчук іще не встиг встановити прослуховування? Що, як того прослуховування взагалі не буде? Чорт! Чорт, чорт, чорт, чо-о-орт. Телефонувати? Я ж не маю куди йти! Мені що, до скону бродити цим безлюддям?

Повагавшись, я наважився набрати один номер. Так швидко, як це тільки можна. Узявся перебирати імена в телефонній книзі. Кому зателефонувати? Усі близькі мені зараз далеко від цього триклятого міста. Хіба звернутися до моїх із кафедри? Віктор Петрович, Юрій Мишкевич, Ірина Дивульська. І...

Лука!

Я збив пошук і нашвидкуруч увів номер сина. Він повинен був підняти слухавку. Я хотів вірити в це. Я вірив у це! Просто мусив ось-ось почути збуджене дитяче «Алло».

«Ваш абонент знаходиться поза зоною досяжності. Перетелефонуйте, будь ласка, пізніше...»

Провалля. Глибоке темне провалля. Я не відчував нічого — ні болю, ні слабкості. Нічого, окрім страху.

Безмежного страху, який уперше в житті охопив увесь спектр життєздатних функцій організму.

Ще тричі телефонував я синові, і тричі незворушний робот монотонно вбивав клином незмінні слова в мою свідомість.

«Ваш абонент знаходиться поза зоною досяжності. Перетелефонуйте, будь ласка, пізніше...»

А якщо Марко?

«Ваш абонент знаходиться...»

«Сука!»

Те саме повторилося й з номером Олівії. Усі, кого я знав, неначе просто зникли з реальності. Життя перетворилося на клятий рейс № 29¹.

Я знову відкрив телефонну книжку в пошуках хоч якогось надійного номера. Вікторові Петровичу хотілося телефонувати насамкінець: своєрідної довіри й близькості між нами так і не виникло. Такі самі почуття викликав і Юра: той радше відгукнувся б на заклик узяти участь у конкурсі «Хто далі сцикне», а не у витягуванні мене з такого лайна.

Палець посунув до кнопки «Виклик» навпроти «Ірина (кафедра)». Я продовжував іти й незабаром зовсім близько почув звуки авто, що рухалися на високій швидкості. Десь неподалік, за рядом бляклих дерев і похмурих цегляних стін, пролягала траса.

Довгі гудки гнітили своєю монотонністю.

— Алло.

— Ірино, привіт, — говорити виявилось важче, ніж гадалося. На кожному вдиху грудну клітку викручувало, як ганчірку.

¹ Рейс № 29 — вигаданий авіарейс, яким летіли головні герої роману Стівена Кінга «Ленгольери». За сюжетом, на рейсі № 29 за одну мить зникли всі пасажери, окрім тих, хто спав.

— Усе гаразд? — Голос звучав стурбовано, проте з відтінком удаваної радості. — Ти якось дивно хрипиш.

— Я, мабуть, ребра зламав...

— Що трапилось? Ти в лікарні?

— Ні, — звуки автостради дедалі ближчали, — не маю змоги. Можна дещо... попросити?

— Звісно.

— Ти маєш авто?

— Так.

— Не забереш мене?

— Що сталося? Звідки забрати?

— Забереш? — Я сам не помічав, що майже благаю.

— Заберу... обов'язково. Куди? І де ти саме? Куди мені їхати?

— Не знаю...

— Як це? Не знаєш, де ти? Даліборе, що відбувається? — Жінка вже не приховувала хвилювання.

— Прошу, не питай, мені важко говорити. Просто приїдь по мене.

— Так куди ж?!

Трохи порозмисливши, я сказав:

— Повиси хвилику, добре?

— Гаразд.

Я згорнув вихідний виклик і посочав пальцем по екрані в пошуках *Maps.me*¹. Програма швидко запустилась, і за мить переді мною з'явилася мапа міста із синьою стрілкою посередині.

¹ *Maps.me* — застосунок для електронних пристроїв з офлайн-мапами всього світу, що підтримує функцію *GPS* і є надзвичайно деталізованим (містить позначки автозаправок, магазинів, торговельних центрів, культурних пам'яток та ін.). Активується, коли користувач обирає країну, район чи окреме місто та завантажує мапу в застосунок.

— Я неподалік від Рясного-2¹.

— А де саме?!

— Тут немає назви вулиці. Блін, я взагалі десь посеред сірої площини.

— Добре. Я збираюсь і, щойно під'їду до Рясного, одразу ж наберу тебе. Згода?

— Ага... спробую дістатися до дороги.

4

*Львів, Україна
1 вересня, 2015 рік*

— Курва, що це за псих?

Відсахнувшись від монітора Бажанового ноутбука, Ярослав скочив на рівні та знервовано закрокував кабінетом. Скляна матова перегородка до галасливого коридору рябіла розмитими рухливими тінями. Неспроможний дивитися далі ні на відео, увімкнене вже вдруге, ні на коридорних примар, чоловік обернувся спиною до присутніх і потягнувся поглядом за відчинене вікно. Бажан винаймав офісні приміщення на Промисловій уже шостий рік поспіль, але шум і вібрація від трамваїв, що проїжджали повз, шарпали нерви, як уперше. Ярослав дивився через дорогу на заклопотане подружжя з дитиною, що раз по раз покрикувало одне на одного, зовсім ігноруючи різкі емоційні випадки малого.

«І задля кого ми це робимо?»

Він обернувся до Бажана і, показуючи своє нерозуміння, розвів руками.

— Що? — ревнув Ярослав, по черзі зупиняючи погляд на кожному з чотирьох присутніх за столом. Кабінет не можна було назвати обставленим із розкішшю, проте тут

¹ Рясне-2 — житловий мікрорайон на північно-західній околиці Львова.

було все необхідне: дві шафи по різних кутах, кілька невисоких тумбочок кольору стиглої вишні, темно-сірий килим, увімкнений на запиленому місці неіснуючої секретарки допотопний комп'ютер і великий стіл по центру, за яким зручно вмостилися тлустий серйозний Бажан Сотник, довготелесий, але доволі атлетичний Ігор Левицький, тридцятирічний сухорлявий і, на Ярославів погляд, прибитий долею Олег Сидор та Назарій Добровольський, один із найнебезпечніших лакиз, яких тільки бачив світ. — Ви вважаєте це нормальним? Він щойно на наших очах убив жінку!

— Вона була з «Ізраїлю», — спробував заперечити Сидор, проте Ярослав відрубав:

— Байдуже!

У кабінеті запала незручна тиша. Бажан згорнув, але не закрив відео, знаючи, що ще не раз перегляне його в пошуках прихованих повідомлень. Іще кілька разів цокнувши на тачпад, він відкрив якийсь файл із масою підписаних дрібним текстом портретів невідомих осіб і прокрутив, доки не знайшов потрібного. Напруження, що витало в повітрі, буквально заряджало тонкі волосинки на головах чоловіків. Такого цей кабінет не знав уже давно, і від того ставало лоскітно десь під ребрами.

— Вінченцо Аллегро, — мовив той. — Ми не знаємо, хто він такий, але представлений ним інформації нібито можна вірити.

— Ми нічого про нього не знаємо! — не вгавав Ярослав.

— І нічого не втрачаємо, — утрутився Ігор Левицький. — Можна спробувати притиснути Підгірського й усе з'ясувати.

— А якщо це пастка?

— А якщо ні?

— Ми ризикуємо злякати малого й узагалі лишитися ні з чим. Нічого не втрачаємо? Та ми втрачаємо абсолютно

все, тож за такого становища покладатися на невідомо кого... якогось італійця, який іще й працює на...

— Працював...

— Працює на «Ізраель», — Ярослав наче й не чув співрозмовників. Те, що відбувалося, посилювало страх зіпсувати роботу, на яку покладено роки життя. Та що там роки. Десятки років життя ще їхніх попередників! Він не міг цього допустити. — Це надто великий ризик.

— Тому ти з ним і зустрінешся, — упевнено, але з пересторогою відкарбував Бажан. З усіх присутніх він був старший і за віком, і за умовним званням, але факт знервованості й імпульсивності товариша вибудовував певні рамки спілкування. Поєднувати дружбу та професійну субординацію видавалося вкрай важко, але вони крокували нога в ногу вже багато років, і втратити такий баланс не хотілося нікому.

— З ким? — не зрозумів Ярослав.

— Цей Вінченцо остерігається висовуватись і відповідно вирішив приїхати просто сюди. Завтра по обіді ти його зустрінеш, і ви все детально обговорите. Перевірши усі свої сумніви, розпитаєш про обставини та причини вбивства тієї жінки, вивідаєш, що йому відомо про куб Підгірського — і чи відомо про нього взагалі — та коли «Ізраель» почне діяти. Якщо їм вдалося підслухати розмову в Нью-Йорку, то часу в нас обмаль, доведеться діяти швидко і, на жаль, трохи необережно. Вибору немає. Ми й так уже позаду.

Ярослав уважно слухав свого давнього друга, тлумлячи бажання кожнісіньке слово запхнути в горлянку так глибоко, щоби втиснути аж у його товсту дупу.

— Як ти можеш бути таким необачним?! Іще раз повторю, бо, мабуть, ти забув: нас підслухали! І чомусь одразу по тому з'являється дезертир з «Ізраєлю», який обіцяє таємну інформацію в обмін на особисту зустріч і співпрацю. Тобто, наголошу, він воліє дізнатися, де ми перебуваємо та

ким ми є, розкрити наші плани та наявну в нас інформацію. І ти повівся! Ти ладен пустити все по пиз... по пиз... по пизді, бляха, вартувало тому Вінченцо вбити одну жінку й надіслати нам це відео. Бажане, я тебе не пізнаю.

Гнів заступило якесь дивне, наче за давнє розчарування. Присутні мовчки вичікували на реакцію старшого, сподіваючись, що той стоятиме на своєму. Що й сталося.

— Ти зустрінешся з Вінченцо Аллегро, подобається це тобі чи ні. — Бажан облишив спроби знайти спільну мову. Він був керівником, а отже, його слова мали вагу. — Можеш їхати додому, до дружини, і відпочити після перельоту, а завтра вранці отримаєш повідомлення на другий телефон із вказівкою точної години та місця зустрічі з італійцем. Гадаю, тобі не треба нагадувати правила безпеки та конфіденційності. Будь пильним і дій за крайньої потреби. Так, Славку, я піду на все, аби наша справа нарешті пішла в потрібному руслі, а довіряти на всі сто будь-кому, як ти кажеш, не збираюся. Повідомлятимеш щопівгодини розсилкою мені й Ігореві про все, що дізнаєшся, сам же мовчи. Усе зрозумів?

— Так, я поїду до дружини. І тобі раджу зробити те саме, адже ти ризикуєш не тільки нашими головами, а й наших рідних. Подумай про це.

Ярослав стомлено мотнув головою й вийшов у сповнений гамору коридор, покинувши чоловіків укотре переглядати відео вбивства Мелані Маєрс.

5

*Львів, Україна
12 вересня, 2015 рік*

— Прокидайся...

Щось торсало мене за плече. Скривавлене обличчя Луки почало відпливати, розтаючи в імлі. Жахливий сон

відступав, залишаючи холодну, просотану відчаєм і страхом порожнечу.

— Даліборе.

Повіки повільно піднялися, оголивши сухі й почерво-нілі очі. Наді мною, зігнувшись ледь не вдвоє, кусала губи перелякана Ірина. Каштанове м'яке волосся, від якого линув кислувато-солодкавий запах яблук, хвилиною спадало майже до мого обличчя.

— Нарешті. — Жінка пильно, наче щось вишукуючи, роздивлялася мої зіниці. — Вигляд маєш не дуже. Очі мов червоною фарбою обляпали.

Пальці намацали два зліплені до купи пластирі на скроні й запаханий у праву ніздрю ватний тампон. Спробував підвестись, але біль невидимим штурханом кинув назад на ліжко.

— Де я? — У горлі пересохло, неймовірно хотілося пити.

— Не пам'ятаєш?

— Ні, пам'ятаю... звісно, пам'ятаю.

Пригадав, як Ірина підбрала мене й відвезла до себе додому. Там я виклав їй усе. Усе, починаючи з візиту Максима й до поїздки в Стільсько. Розповів про аварію та Кострубчука, і... вона повірила. Чорт забирай, вона повірила кожному моему слову, яким уже навіть я відмовлявся вірити. Після душу нашвидкуруч присів на диван, і... мій мозок вимкнувся.

— Іще болить?

— Зовсім ні... ну, може, трохи.

Знову спробував підвестись. Я мусив сидіти: попри біль, не хотів здаватися німічним.

— Добре, болить. Навіть дуже.

— Це через сон. Незабаром минеться. Ребра не зламані — лише синці нібито.

— Маєш лікарські здібності?

— Проходила курси першої медичної допомоги. Видимі поранення також не такі страшні. Доки ти спав, я їх обробила та заліпила.

Я підняв ковдру — одягу, окрім шкарпеток і трусів, на мені не було. Ірина справді припекла та заклеїла всі подряпини пластирими.

— Там я не оглядала. — Ірина зашарілася та відвела погляд. — Тобі треба поїсти. Ще залишилося три паке-тики «Німесилу», протримаєшся. Це все, що є. Пізніше доведеться піти до аптеки. Не думала, що колись знадо-биться такий запас ліків та бинтів.

Мій син...

— Де мій телефон?

— Вимкнений, я не наважилася його заряджати й вми-кати після твоїх історій.

— Мені треба зателефонувати.

— Кому? — здивувалася жінка.

— Синові. Його телефон був поза зоною досяжності, коли я востаннє хотів із ним зв'язатися. Мабуть, вимкне-ний або розряджений. Хочу ще раз спробувати.

Жінка принесла з іншої кімнати свій телефон, і я ввів номер Луки. Тиша в динаміку була сильніше за Коструб-чукову палицю.

— Ну ж бо, малий, візьми слухавку...

«Ваш абонент знаходиться поза зоною досяжності. Перетелефонуйте, будь ласка, пізніше...»

«Твою...»

Я набирав знову й знову, та жіночий голос монотонно повторював одне й те саме.

— Бля!

Розлючений, відкинув телефон і захопив себе за волосся.

— Що ж це за хрі-і-і-інь?! — розпачливо застогнав я, й Ірина здригнулася.

— Тобі треба поїсти.

— То ти для цього мене розбудила? Аби я поїв? — Я вже не контролював себе.

— І так, і ні.

— То чого?

— Те... що ти мені розповідав, — жінка вагалася, чи продовжувати, — справді чиста правда? Геть усе?

Жодна морально цілісна людина не змогла б залишатись осторонь, доки псих, як-от я, розповідає щось надто широке та криве для прямого входу у свідомість. Саме це я робив з Іриною. Треба переконати її в моїй невинуватості, хай яким безглуздим це не здається.

— Я розумію, як це звучить, але повір: у мене немає підстав брехати тобі. Та, чорт забирай, навіщо мені вбивати незнайомих людей?

— Знаєш... я, напевно, єдина, хто вірить тобі... не розумію навіть чому.

Я намагався усвідомити почуті слова, але марно.

— Ти про що?

— Уранці телефонував Віктор Петрович. Тебе звільнили, Даліборе. — Ірина добирала найменш дошкульні слова з лавини зневажливих промов моїх колег. — Він намагався опиратися (не будемо кривити душею, він підтримував тебе від моменту самогубства Максима), проте поступився перед тиском керівництва. Юрій під'юджував усіх проти тебе, мовляв, що від першої зустрічі вважав тебе підозрілим, що Крим показав, хто ти, а «Медіаваль» став просто підтвердженням.

— Не розумію...

— Вони заборонили тобі з'являтися в університеті. Поліція вже розставила там свої пости. — Жінка сиділа ще більш пригнічена за мене. — Загалом стежать не тільки за твоїм домом, а й за будь-яким місцем, куди б ти міг податися.

— Але ж чекай...

Ірина мовчала. Їй нічого було сказати.

— Даліборе, — самотня сльоза скотилася щокою, — будь ласка, заприсягнися, що мені ти не брешеш...

— Ні! — Я б усе віддав, аби вона повірила мені. — Що коїться, Ірино? Звідки вони про все дізналися? Ти їм розповіла?

Жінка змінилася на обличчі. Рвучко витерла сльозу й спідлоба гнівно поглянула на мене. Тієї миті мені понад усе закортіло висмикнути свій дурнуватий язик.

Ірина мовчки вийшла з кімнати, покинувши мене на одинці з моїми жалюгідними думками. Я знову все зіпсував. «Усе, як завжди, Даліборе. Час уже звикнути».

Біля ліжка лежав складений стосиком чистий одяг. Я навіть не запитував, що сталося з моїми речами. Та й речами їх тепер важко було назвати — заляпане бурою кров'ю лахміття.

— Пробач мені, будь ласка.

Ірина старанно мила посуд на невеликій Г-подібній кухні. Жінка так нещадно терла його, наче кожним зусиллям, кожним порухом намагалася прогнати геть нав'язливі спогади про вчорашнє свавілля реальності. Тиша вбивала. Мовчання розривало зсередини.

— Забудь, — відмахнулась Ірина.

— Не можу... Я по вуха винен тобі. Ти витягла мене з лайна й не тільки прихистила, а й залатала, погодилася заради мене обманювати колег. — Не реагуючи на мої слова, жінка продовжувала відмивати жир із тарілок. — Люди жахаються власної тіні. Бояться болю, що незримим батогом просвистить із темряви й зашморгом закрутиться на шиї. Вони бояться наглядача, що прийде й посвариться пальцем перед їхнім носом. Що їм зостається, окрім перелякано ховатись у закуток? Варто кілька разів випадково згадати правила та закони, лише раз указати на ката, і вони, підібгавши хвости, звиватимуться

перед тобою, благаючи про милосердя. Я не звинувачую Віктора Петровича чи Юрія. Така поведінка типова. Та й до всього, і справді скидається на те, наче я скоїв усі ті злочини. Я б і сам себе здав за першої-ліпшої нагоди. Одначе не ти. Іро, ти порушила всі умовні закони заради мене. Це багато для мене означає. Пробач.

— Усе гаразд. — Ірина нарешті облишила посуд. — Не переймайся.

Я ковзнув поглядом по кухні й утупився в настінний годинник. 15:45.

— Дідько, — усе, що зміг витиснути заанімілими губами, — то я так довго проспав?

— Так.

— Нічогенько так.

Я перевів очі на стіл, де стояли тарілки з гарячою яечнею, присмаченою шматочками сосисок, та купкою запечених із саламі та сиром тостів. Поряд затишно причаїлася чашка чорної кави без молока. Мій живіт забурчав, голосно вимагаючи хоч якоїсь поживи.

Ірина вийшла з кухні, залишивши мене сам на сам зі сніданком і тривожними думками. Я оглядав кухню, кімнату, у якій відлежувався всю ніч, але не міг нічого пригадати. Учорашнього вечора не було в моїх спогадах. Ні деталей, ні емоцій.

Я старанно вимив за собою тарілку, поставив її до решти чистих і ще вологих, а потім дістав склянку й узявся готувати знеболювальне. Залив світло-жовтий зернистий порошок «Німесилу» гарячою водою й вмиє уловив ніздряма кислий смак лимона. За два ковтки я випив увесь вміст склянки, відчуваючи, як тепло розтікається від горла до шлунка, і благаючи, аби клятий біль відступив.

Кімната Іри Дивульської була заставлена рамками з фото напрочуд густо: світлини виднілися на шафі, стінах,

комоді, біля ліжка та підвіконнику. Кількома кроками я підійшов до тих, що висіли на стіні ліворуч од вікна.

— Мій колишній...

Я рвучко обернувся. У проході, витираючи руки сірим рушником, стояла Ірина.

— Там, біля мене, і його подружки, — тицьнула вона рукою на одне з трьох фото. — Бачиш?

З фото, зробленого років зо три тому, до мене всміхалося миле жіноче обличчя в хмарці хвилястого волосся. Ліворуч від жінки стримів на голову вищий чоловік із вугільно-чорним немитим волоссям. Легка щетина вкривала його обличчя сірим попелом.

— Жора.

— Таке собі ім'я.

— Як і сам він, — пирснула Ірина та підступила ближче, тепер ледь торкаючись грудьми моєї спини. — Приїхав із Росії до Львова в «Політехніці» навчатися. Там і познайомилися.

— Чому аж сюди?

— Не знаю, — здавалося, що вона і сумувала, і водночас злостилася від тих спогадів. — Розумієш, Далібо-ре, досі не знаю. Хоч ми й зустрічалися з ним два роки, я майже нічого про нього не знаю. А згодом він просто зник. Наївна дурепа, хіба ні?

— Зовсім ні. — Увесь цей час ми розмовляли, дивлячись на фото, немов уникаючи зорового контакту. — Він дурень, якщо покинув тебе.

Я тицьнув пальцем на безтурботне обличчя жінки праворуч.

— А це хто?

— Це якраз та, з ким Жора зник.

Вона знову замовкла. Здавалося, наче жінка ховала за тим мовчанням зневіру.

— Співчуваю...

— Ні-ні, — швидко перебила Ірина, — усе гаразд.

— Але чому ти зберігаєш це фото? Чому не викинеш?

— Я маю його за своєрідне нагадування.

— Нагадування про що?

— Що не все так чудово в цьому світі. Я народилася, на жаль, невиправною оптимісткою. Щодня підсвідомо вишукую щось хороше, навіть у багнюці.

— І як? Удається?

— Судячи з наявності фото, так. Хоча... — Ірина за-
тнулася. Вона вагалася, чи говорити далі, чи змовчати.

— Що?

Ірина несміливо почала:

— Самогубство того... Максима... — хвилюк повага-
лась, але після мого стверджувального кивка продовжи-
ла. — Через самогубство Максима я немовби замкну-
лася в собі. Даліборе, я проревіла два дні. І досі не можу
стримувати емоцій. Бідний хлопець... Уявити не можу, що
відчувають його батьки.

Вона дрібно тремтіла. Я не міг ні обійняти її, ні заспо-
коїти: заціпеніння та безсилля виявилися сильнішими.
Схаменувшись, Ірина відступила від мене на крок і за-
зирнула в очі. Страх протверезив її.

— Ти мусиш дещо побачити.

Ми підійшли до журнального столика, що стояв на-
впроти ліжка.

Ірина ввімкнула сірий ноутбук *Acer*, і за секунду з ньо-
го полилися звуки вітання *Windows*.

— Секунду. — Ірина швидко ввела в браузері пошук
сайту «24 канал». — Ось.

Знайшовши потрібний відеоролик, вона клацнула по
ньому, виводячи на повний екран. Це був уривок ранко-
вих новин. Перед очима замиготіли кадри із зображен-
ням якогось сільця, низеньких будинків і прикритих
білими простирадлами тіл на землі. Кадри змінювалися

так швидко, що я не встигав досягнути того, що бачу перед собою.

— Тридцять чотири особи загинули внаслідок стрілянини в невеликому селищі Ілів, що неподалік від Львова, — почав коментувати зображення чоловічий голос за кадром. — Уранці 11 вересня до поліції надійшло повідомлення про постріли біля сіл Стільсько, Дуброва й Ілів. Свідки стверджують, що в село в'їхав синій автомобіль, а за годину по тому почулися постріли.

— Зранку я проїжджав на ровері дорогою до Дуброви, — під зображенням підстаркуватого чоловіка з обведеними зморшками очима та чорними цятками на щоках стояв напис «Михайло, свідок», — і побачив перевернуту машину. Лежала догори ногами. Я підбіг подивитися, чи хто є живий, а побачив усередині непритомних чоловіка й жінку. Я не знав, що робити: заслабий, аби витягнути їх. Машину-то потовкло добре так.

— На виклик свідка прибула оперативна група Головного управління поліції Львівської області, — продовжував голос за кадром. — Оглянувши двох загиблих, — чоловіка та жінку, тіла яких знайшли посеред дороги, — поліцейські попрямували до Ілева. Там перед ними відкрилася жахлива картина: повсюди, у хатах і на подвір'ях, нерухомо лежали місцеві мешканці. За словами оперативників, наразі можна стверджувати, що йдеться про тіла: ніхто зі знайдених не вижив.

— Після проведення огляду місця події було встановлено, що смерть мешканців села Ілів, Львівська область, має насильницький характер і спричинена пострілами з вогнепальної зброї чи ударами тупими й гострими предметами. — Очі тлустого вусатого чоловіка, що говорив на камеру, тупо бігали з боку в бік, вичитуючи рядки задалегідь підготовленого тексту. Унизу стояв напис «Лимаренко Сергій Олегович, начальник слідчого управління

Головного управління Національної поліції у Львівській області». — Імена жертв встановлюють, їх буде оголошено згодом. На місці вбивств знайдено пошкоджений автомобіль із пораненою жінкою. — Кадри змінювалися, показуючи глядачеві понівечений синій *Chevrolet*, виламани дверцята та порожній салон. — Жінку доправлено до місцевої лікарні у вкрай важкому стані. Задля безпеки особу жертви та лікарню, де вона перебуває, оголошено не буде.

Серце несамовито погнало кров по венах. Злість, відчай, нерозуміння та несподівана радість згорнулися у тугий клубок, що застряг у горлі. На екрані постала перемотана бинтами та заліплена пластирами Олівія, яка лежала під крапельницею. Попри те, що обличчя та голос на вмісно до невпізнання спотворили, я знав, що то вона. Олівія жива!

— Ми вже їхали назад до Львова, — я зацікавився, почувши тихі й ніби якісь аж скрипучі слова подруги, — коли Далібор наче з'їхав із глузду й узявся бити Марка, вивертаючи кермо в різні боки. Потім він витяг зброю та почав нам погрожувати.

— Що?.. — Я не йняв віри почувтому.

— Усе сталося надто швидко, аби ми змогли зреагувати. Нас підкинуло, занесло в кювет і перевернуло декілька разів. Далі я нічого не пам'ятаю.

— Навіщо ви їхали до Ілева? — притишений голос журналістки ледь-ледь, проте все ж можна було вловити.

— Далібор казав, що це якимось пов'язано з убивством його студента.

Тепер показували університет і відзняті в аудиторії відеофайли.

— Було також виявлено причетність Далібора Кравця до, як спочатку вважали, самогубства студента Максима Підгірського. Студент зайшов до лекційної аудиторії, де

вів заняття Далібор Кравець, і без слів вистрілив собі в обличчя.

Слово знову взяв тлустий начальник поліції:

— Після медекспертизи тіла загиблого Максима Підгірського можемо впевнено стверджувати, що хлопець перебував під дією алкалоїда *псилоцибін*, що в разі використання високої дози — близько 12 мг і більше — може спричинити сп'яніння, відсторонення від зовнішнього світу та глибокі галюцинації. Отже, слід пояснювати саможубство неспроможністю тверезо мислити, а у відкритому кримінальному провадженні про умисне вбивство головним підозрюваним вважати колишнього викладача університету імені Івана Франка Далібора Кравця, який останнім бачив Максима Підгірського живим. Окрім того, за свідченнями жінки, що була з паном Кравцем у постраждалому в Ілеві автомобілі, є підстави висловити йому підозру в умисній причетності до масових убивств. Водія авто досі не знайдено й оголошено в розшук. Він може бути вкрай небезпечним і психічно нестабільним. Наразі триває розслідування. Щодо двох інцидентів відкрито кримінальні провадження згідно зі статтею 115 Кримінального кодексу України за частиною першою — «умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині» — та частиною другою, пункт перший — «умисне протиправне заподіяння смерті двом і більше людям».

— За кілька годин опісля зі школи зник син Далібора Кравця Лука. Є припущення, що йому загрожує смертельна небезпека. На екрані ви можете бачити фото підозрюваних і зниклого дев'ятирічного хлопчика. — Я дивився на самого себе, усміненого й життєрадісного, та на Луку праворуч. Посередині розмістили фото похмурого Марка. — У тому разі, якщо ви побачите когось із них, просимо негайно зателефонувати до поліції за номером «102» або зв'язатися за телефоном гарячої лінії.

Відео обірвалось. Як і моє серцебиття. Тієї миті я усвідомив, як глобально було знищено мою реальність.

Чому Олівія таке говорила? Чому брехала? Навіщо їй підставляти мене? І що означав наркотичний стан Максима від псилоцибіну? Чому капітан Кострубчук не повідомив поліцію про те, що витяг мене з того авто й кинув десь посеред Рясного? Хто, блядь, убив усіх тих людей?!

— Чому в новинах не розповіли про?.. — Я хотів сказати про чорний джип, але урвав на півслові, згадавши слова Олівії. Її свідчення просто нівелювали ймовірність будь-якої іншої версії аварії нашого автомобіля.

Не знаходячи слів підтримки, Іра мовчки спостерігала за тим, як я поволі скочуюсь у безтямне божевілля. Невидючими очима я тупився в нікуди: як уникнути таких звинувачень? Думки наскакували одна на одну, б'ючись у конвульсіях марних спроб знайти вихід. Я поволі втрачав здатність не тільки мислити, а й відчувати.

Я уявляв мертвого, з пошматованими кулями грудьми Луку. Це через мене. Це я знищив сина. Я його вбив. Власноруч. Кожен крок до розкриття тієї клятої загадки поволі вбивав мого сина. Мене знудило, і я кулею вилетів із кімнати.

6

20:43. Жінка мовчки дивилася то на мене, то в комп'ютер. Зараз я найменше бажав розводити пустопорожні балачки, радше воліючи розмовляти сам із собою.

Три години тому у двері постукали й, зазирнувши у вічко, Ірина притьмом схопила сумочку, взулась і стала на порозі квартири. Двоє поліцейських прийшли перевірити, чи не переховує вона підозрюваного. Жінка невимушено всміхнулась їм і запевнила, що залюбки відповість на будь-які запитання, якщо панове супроводять її

до магазину, бо вона, власне, саме туди й збирається. За півгодини Ірина повернулася. Нічого випитати поліціантам не вдалося. Утім, вони й не дуже старалися виконувати *дурнувате* доручення начальства перевірити всіх знайомих підозрюваного.

— Незабаром випуск новин. — Ірина гортала сторінки *google*-пошуку. Її голос грів і неначе заспокоював. — Дивитимешся?

Я поглянув на неї, не відповідаючи. Ірина зрозуміла все без слів і зосередилася на дрібних шрифтах інтернет-статей.

— Вони знайдуть Луку, — прошепотіла, не відриваючись від екрана, вона. — Не гризи себе...

— Не знаю, що зроблю із собою, якщо він загине, — заламував до хрускоту в пальцях руки я. — Це ж Лука, розумієш? Лука!

Горло стискало лещатами, а очі зтягувала тонка плівка сліз. Донедавна я соромився показувати свої сльози перед будь-ким, окрім Катерини й Луки, але зараз... зараз мені було байдуже. Якщо сльози допоможуть опанувати себе, я ладен ревіти негодованим немовлям.

— Якщо я можу чимось допомогти... — Знову погляд лише в монітор. Я запідозрив, що жінка побоювалася дивитися мені в очі, аби не почати падати в прірву відчаю разом зі мною.

— Дякую. Справді дякую.

— Дев'ята.

Ірина повела очима в кут екрана й клацнула по посилянні онлайн-трансляції. Першу частину випуску новин було присвячено політиці та подіям на Донбасі, та кадри, що замиготіли на екрані потім, повернули мене на тридцять п'ять годин назад. Знову Ілів, розтросчений автомобіль Марка й поліцейські, що сонно снували з місця на місце.

— Триває розшук Далібора Кравця та Марка Яремчука, — на екрані з'явилися наші фото, — яких підозрюють у скоєнні масового вбивства тридцяти чотирьох осіб 11 вересня в селі Ілів неподалік від Миколаєва Львівської області. Тіла знайшла оперативна група після виклику одного зі свідків.

— Імена більшості жертв встановлено та буде повідомлено найближчим родичам. — Як і в попередньому випуску, більшість ефірного часу зайняло інтерв'ю вусатого чоловіка з невеликою лисиною. — На грудях в окремих жертв вирізано схожі на релігійні символи, найбільш імовірно, язичницькі. Це дає підстави вважати, що маємо справу з учасником або ж цілим угрупованням фанатично налаштованої релігійної організації. Головним підозрюваним залишається Далібор Кравець, який перебував на місці подій під час скоєння злочину.

— Також з'явилася нова інформація щодо втечі підозрюваного з-під варти, — продовжував голос за кадром. — Це сталося під час його перевезення до відділка капітаном Кострубчуком Григорієм Олеговичем.

На екрані постало знівечене обличчя Кострубчука — зламаний і викривлений ніс, подряпини на обличчі та розпухла нижня губа. Від самого погляду на капітана в грудях щось закололо. Утечі підозрюваного з-під варти?

— Про події в Ілеві я почув, перебуваючи разом із двома підлеглими неподалік від траси на Миколаїв, тож одразу вирушив туди. Ми заскочили Кравця на місці автотатастрофи, витягли з *Chevrolet* і привели до тями. Оговтавшись, він почав плести нісенітницю про якісь язичницькі племена та прив'язував усі події до самогубства Максима Підгірського. — Голос поліцейського викликав таку хвилю гніву та зневаги, що я мало не загарчав. — На всі наші запитання підозрюваний відповідав нерозбірливо, здавався зляканим, переконував, що, коли

ми поїдемо з ним у район Рясне-2, то спіймаємо справжніх злочинців. Кравець говорив про якісь докази його невинуватості. Я повірив підозрюваному і, порушивши наказ, вирушив у вказаному напрямку з ним і двома підлеглими, одного залишивши на місці злочину, аби той дочекався підкріплення.

Я сидів як у прострації, не бачачи жодного заспокійливого руху Ірини. Навколо не існувало нічого, окрім мене та Кострубчука.

— Це була добре спланована пастка. Щойно ми підїхали до Рясного, на нас напали ззаду. Я відчув сильний удар по голові та знепритомнів. Мої хлопці загинули відразу. Сам же підозрюваний разом зі співучасниками зник у невідомому напрямку.

— З огляду на покази капітана поліції, — продовжив голос за кадром, — відкрито ще одне кримінальне провадження за статтею 348 Кримінального кодексу України — «Посягання на життя працівника правоохоронного органу...».

«Які співучасники?!»

— Олівія Томпсон, жінка, котра перебувала з підозрюваним у машині та нещодавно дала свідчення проти Далібора Кравця, загинула від отриманих під час автокатастрофи травм у лікарні. Медпрацівникам заборонено давати будь-які коментарі, проте відомо, що причиною смерті жінки стали черепно-мозкова травма, внутрішній крововилив через забій печінки та селезінки, а також численні переломи.

— А-а?!

Ноутбук наче перетворився на велику чорну діру, що засмоктувала всі мої думки. Я навідріз відмовлявся вірити в сказане тим убивчим голосом із новин, але сили боротись із самим собою вичерпувалися: замовк навіть мій добрий і впевнений внутрішній голос. Без його

підтримки мені залишалося тільки мовчки, із розпростертими руками падати в ту чорну діру. Не було нічого. Пустка. Жінка, яку я знав іще в студентські роки, яка симпатизувала мені та яку я втягнув у на перший погляд абсолютно безпечну й невинну подорож за місто, тепер лежала мертва десь на білих простирадлах міської лікарні. Не вірилося, що більше ніколи не почую її знервований акцент.

Я затуляв вуха руками, та настирливий шепіт, що линув невідь-звідки, тільки гучнішав. Раптом я осягнув, що те шепотіння звучить не десь ззовні, а зароджується в моїй голові та розкручується з кожним сумнівом.

«Це він убив твою Олівію! Це він викрав Луку, аби ближче дістатися до тебе! Припини все заперечувати та прийми це».

Я вірив тому шепоту, приписуючи його висновки собі. У моїй голові не було нікого, окрім мене й незнайомого лихого гостя.

«Лука лежить у водостічній канаві й хапає останні ковтки повітря. Він убив його, аби вивести тебе з рівноваги, посіяти хаос у голові. І йому це вдалося. Сучий син! Поглянь тепер на себе — у тебе нікого не залишилося, крім Іри. А що ти знаєш про неї? Хтозна, може, вона вже здала тебе поліції, а зараз корчить із себе друга, вичікуючи на підмогу. А Олівія була чудова! — Я не пручався, дозволивши голосу продовжувати свій монолог. — Вона тебе не підводила, навпаки, допомогла й загинула за це. Ти приносиш нещастя всім дорогим тобі людям».

Ірина сиділа перед відкритим ноутбуком мовчки, більше не вишуковуючи нової інформації. Досить із нас новин. Принаймні на сьогодні. За вікном почала густішати темрява. О 22:03 я впав на затверде для понівеченого тіла ліжко й почав слухати, як повз мене тихо пролітає у вічність час.

7

*Тернопіль, Україна
14 листопада, 2011 рік*

Останні три дні Катерина лежала мовчки, так, наче хтось вищий, могутніший забороняв їй промовити бодай слово. І хоч погляд її був спрямований кудись удалину, він однаково повнився чистою добротою. Я перевів очі на те, що колись було пишним довгим волоссям. Жінка страшно змарніла й нагадувала тепер збляклу від сонця картину, на якій проступали самі мазки-контури.

Я підійшов і взяв дружину за руку, благаючи Бога подарувати ще один день: вона, як ніхто, заслуговувала на це.

— Як ти, люба? — Голос дрижав, як хвилі на воді. Надія ще боролася зі страхом і розпачем.

Катерина продовжувала відсторонено дивитися просто перед себе, крізь білу стелю. Її груди повільно опускалися та здіймалися. Кімната тонула в напівтемряві, яку розбавляло світло лише однієї настільної лампи в куті біля ліжка. Цього було достатньо, аби бачити страждання на обличчі. На моєму обличчі. Спокій Катерини порушували лише тіні, що, ніби граючись у лови, перескакували з обличчя на груди та ноги й назад.

— Поглянь, що тобі намалював Лука.

Я підвівся з колін і витяг із задньої кишені джинсів складений учетверо аркуш. На білому тлі кольоровими олівцями був незграбно, із квадрата й трикутника, виведений будиночок. На передньому плані, широко розкинувши, ніби для обіймів, руки, стояла й щиро всміхалася жінка. Коротке волосся підкреслювало усмішку, що сяяла більше за мініатюрне сонце у верхньому куті аркуша. Навіть на дитячому малюнку серед різнобарвних акцентів щаслива мати впадала в очі першою. Біля неї був чоловік, який, також випромінюючи радість, простягав

одну руку до жінки, а другу — до маленького хлопчика праворуч. Дитина тримала синю повітряну кульку завбільшки з половину будиночка. Я опустил погляд нижче та пробігся очима по єдиному слову. Його Лука повторював особливо часто, а біля матері — раз по раз.

— Поглянь, — я наблизив малюнок до обличчя Катерини, аби та змогла розгледіти, не повертаючи голови (ледь не кожен рух завдавав жінці невимовного болю).

Її зіниці ожили, зрушили з місця та зупинилися на слові «ЛЮБЛЮ». Згадуючи ті хвилини тепер, я можу заприсягтися, що Катерина стримувала сльози, проте її очі залишалися сухими.

— Я щойно вклав Луку. — Голос знову тремтів. — Він побажав солодких снів і щоб швидше одужала, бо скучив за твоїми замашченими руками, коли готувала... готуєш йому сніданок.

Спроба всміхнутися виявилася надважкою та недостатньою, аби хоч якось заспокоїти жінку. У відповідь почувся лише важкий видих. Їй було неймовірно боляче. Боляче в глибині грудей. Глибше навіть від серця, що більше не мало сил продовжувати свою роботу.

— Він... чарівний...

Попри те, що Катерина прохрипіла зовсім тихо, від докладених зусиль серце забилося частіше. Звук нагадував автоматну чергу. Я поклав малюнок на підлогу й знову вхопив Катеринину руку — не холодно, а просто-таки крижану.

— Так. Він безмежно тебе любить. Завтра ми виставимо цей малюнок у дитячому садку на конкурс. Лука сказав, що хоче, аби всі знали, яка в нього сім'я.

Губи жінки повільно розтягнулися в спробі зобразити щось схоже на усмішку. Уперше за останні три дні вона пододала беземоційний стан. Це пробудило в душі надію. А що, як це перший крок до одужання? Що, як лікарі

помилились і є хоч мізерний, але шанс урятувати дружині життя? Людина ж бо не може перебувати на межі, а потім ні сіло ні впало взяти й заусміхатися після трьох днів жахливої прострації!

Я чіплявся за будь-який натяк на порятунок, а лікарі запевняли, що треба прийняти майбутню втрату.

«Не буде ніякого хепі-енду, — переконував, виносячи смертельний вирок, суддя в білому халаті. — Буде надзвичайно важко, тому краще змиритися з діагнозом і просто робити все, аби принаймні пом'якшити емоційні переживання сина. А ще краще — нічого йому поки не розповідати».

Та я вірив у помилки. Люди щодня десятки разів припускаються помилок, і я волів вірити, що тут лікарі помиляються також. Я ладен був навіть пробачити їм цю помилку, аби зрештою річ таки була в ній.

— Телефонувала твоя мама. Вона спекла вишневий пиріг. Приїде завтра, коли ми з Лукою будемо в дитсадку. Посидить. Вона теж скучила.

Скрегочучи зубами, жінка відвернула від мене голову.

— Мама купила тобі теплі рукавиці. Я бачу, ти трохи мерзнеш, то зігрієш руки. Вони такі зі сніжинками, як ти любиш. Сині. Як кулька на малюнку. Ти ж любиш цей колір, так?

Я говорив наче чужим голосом. Очі почервоніли й налилися сльозами.

— Люблю... — знову прохрипіла Катерина.

Потім замовкла, продовжуючи мовчки дивитися мені в очі. Дивитися начебто на мене, але поглядом, що протинав наскрізь, сягаючи якоїсь незнаної далечі.

— Люблю тебе... Даліборе, — промовивши моє ім'я, вона надсадно закашлялася.

— І я тебе люблю, Катерино. Тримайся, благаю! Ти нам потрібна! Куди ж ми з Лукою без тебе? Тримайся,

чуєш? Ти ще маєш мене висварити, що дозволив Луці сидіти за мультиками до пізньої години. Чуєш чи ні? Він сидів до півночі! До півночі, уявляєш? Накричи на мене!

Слова обірвалися. Щоками, зігріваючи їх болючим теплом, потекли перші сльози.

Катерина продовжувала дивитися тим дивним поглядом, а груди здіймалися й опускалися дедалі повільніше. Вона знову всміхнулася, цього разу ширше й добріше. У тій усмішці не вдалося б знайти й тіні гіркоти чи болю. Нічого, окрім щирої турботи.

— Ви мої найдорожчі...

Катерина замовкла й зіпнула повітря, заходячись у німому крикові. Її очі розплющилися так широко, ніби ось-ось, викотившись з орбіт, упадуть мені до рук. З розкритого рота не вихоплювалося ні звуку, ні навіть подиху. На лиці застигла гримаса болю й жаху. Моє серце взялося кригою, а тіло затерпло.

— Ка... Катерино! — Я гадав, що кричу, проте звуки заледве вислизали з рота.

Дружина, не видаючи жодного звуку, забила у слабких конвульсіях. Я оторопів, не знаючи, чим їй допомогти.

— Що з тобою? — навряд чи кричав, радше голосно шепотів я. — Благаю!

Очні яблука жінки раптом забігали в різні боки й за кілька секунд зупинилися. Уста зринули останній подих.

— Ні! Ні-ні-ні-ні!! Киць... ні... ні! Чуєш мене?!

Я стиснув холодну долоню дружини, сподіваючись, що це лише непритомність і біль від стискання отямить її. Потім потрусив за плечі.

— Киць, прокинься! БЛАГАЮ! ОТЯМСЯ!

Я почав заливатися слізьми.

Це не могло статися саме зараз! Чому зараз?! Чому з нею?!

— Катерино!

Раз по раз вигукуючи кохане ім'я, я трусив дужче й дужче. Це не допомагало, тож спробував ляснути долонею по щоці. Марно.

— Благаю... — Я вже не плакав — я ридав, сповнюючи кімнату відчайдушними криками.

Її вогник згас. Цього не могло бути. Це просто жахливий сон. Неправда!

— Господи... спаси її, благаю! — Я гаряче молився над тілом дружини, слухняно, як належить, складаючи руки. — Невже вона заподіяла Тобі щось погане? Урятуй її! БЛАГАЮ!

Я впав на коліна. Мої руки зм'якло звислися до підлоги. Господь не міг отак просто взяти й забрати її! Навіщо? Чому?!

— Навіщо Ти її забираєш? Що вона зробила не так?!

Раптом здалося, що Катерина поворухнула рукою. Я притьмом кинувся трусити її за плечі й кликати на ім'я. «Вона поворушилась! Я бачив це!»

— Сонечко, ти чуєш мене?! Пробач за все! Прошу, повернись! Я буду кращим чоловіком — обіцяю!!! Я принеситиму тобі каву зранку в ліжко! Я не кидатиму кольоровий одяг пратися разом із білим, як ти просила! БЛАГАЮ, ПОВЕРНИСЬ!

Вона не відповідала. Порух руки виявився нічим іншим, як ілюзією, сприйняттям бажаного за реальність. Із-під ковдри, нижче від живота, почувся тихий шерех, і за трохи та зволожилася.

Хвилин десять я просидів, дивлячись на Катерину й не вірячи в те, що сталося. Усе це не могло бути реальністю. Не могло бути так, що вона перестала існувати. Тільки не вона. Будь-хто, та не вона!

Я підвів залите слізьми обличчя вгору та спрямував погляд у стелю. Страх відступив під натиском відчаю, а той змінила ненависть. Вона зародилася так швидко,

що я знітився від власної слабкості перед цим почуттям. Проте я ненавидів! Ненавидів увесь світ.

— Навіщо Ти її забрав? Навіщо?! Що вона *Тобі* зробила? Чим вона завинила перед Тобою, Господи? Ти ж усемогутній, ти можеш усе, навіть усесвіт створити за тиждень! Де *тепер* Твоя сила? Поверни її! Чи тим, що забрав її від мене, ти показуєш свою геніальну силу, га?! Чи сьогодні вихідний на небесах?! АГОВ, блядь! Хто Ти такий, аби забирати таких людей? Хто Тобі дав право?! Та вона краща за Тебе, сволото!

Я шаленів — слова самі по собі зривалися з язика, щоби відлетіли кудись у далечінь, до самого Бога. Ноги підігнулися, і я впав на підлогу, захлинаючись слізьми та слиною.

— І що? Тепер Тобі легше сидіти там на троні чи як? Вона ж найдобріша людина з усіх. Та вона добріша за ТЕБЕ БУЛА, СУКА! Тобто є... тобто була... ЧОРТ ЗАБИРАЙ!

У відповідь тиша.

— НУ?! ЧОГО МОВЧИШ? ЧОГО... ТИ... МОВЧИШ?!

Я підвівся, продовжуючи дивитися в стелю. За секунду вхопив телефон і набрав «103».

— Провалися під землю, гаде! Катерина за все життя нічого поганого не зробила!

— Тату...

Я озирнувся та знавісніло виряченими очима витріщився в темний тунель коридору. Біля відчинених дверей до дитячої кімнати стояв Лука й, тримаючись за ручку, обіймав іграшкового ведмедика.

— Чому ти кричиш? — тихо запитав син, дивлячись мені просто у вічі. І від того погляду було не відвернутися, не сховатися, не втекти.

Катерина лежала на ліжку зі спотвореним передсмертними муками обличчям. Я затулив лице рукою й знову

розридався. З динаміка телефона щось нерозбірливо торочив жіночий голос.

8

Рим, Італія 1 вересня, 2015 рік

Він досі не міг зрозуміти: чи налаштовані ті українці серйозно, чи дурня клеять. Звісно, ситуація з надісланим відео вбивства американки була не просто неоднозначною, а й украй хиткою навіть для самого Вінченцо. Та чекати довше було ніяк, і він мусив вдатися до виняткових методів.

Вінченцо Аллегро добре знав програму, тож був певен: агенти «Ізраелю» вже прочісують Салерно в пошуках його персони. Так, італієць чітко дав зрозуміти, що його пріоритет — саме «Ізраель», що він має намір стати агентом рівня, вищого за будь-кого з його італійських попередників. Хай там як, але протокол секретності вимагав цілодобового стеження за рекрутами. Вінченцо дякував Богові, що протокол активували не відразу, а після команди згори, рішення щодо якої було результатом обговорення в конференційному кабінеті. Скориставшись такою перевагою в часі, чоловік придбав шість квитків із Салерно до Рима, три до Неаполя та чотири на літак до Берліна (у тому разі, якщо командування дізнається про квитки, що їх Мелані купила своєю священниковою). Усі на різні рейси та на різні прізвища. Сам же вирушив автомобілем до Рима, де на нього чекав літак до Вроцлава, звідти з пересадкою — до Івано-Франківська, а потім автомобілем до Львова. Вінченцо тричі вивчав мапу міст України й ще тричі промовляв уголос назви міст, аби чогось не сплутати. Кострубаті слова чужою мовою давалися йому дуже важко. Єдине, на що

сподівався італієць, — це те, що в Богом забутій країні пострадянського простору люди хоч трохи знають англійську.

Тепер уже колишній агент прикрив ноутбук, сховав його до коричневого наплічника й підвівся з-за столу кав'ярні *Aeroporto di Roma-Ciampino*¹, де вижидали на свій рейс туристи й місцеві. Закинувши наплічник за спину, він пішов до пункту реєстрації пасажирів. Повітря аеропорту було буквально просякнуте смородом людських випарів, тож за мить у голові запаморочилося. Тремтлива задуха витискала з усіх пор піт, і він великими краплинами стікав по щоках, утворюючи на обличчі привабливого чоловіка вологі доріжки. Жінка в офіційному строї, що сиділа за монітором у пункті реєстрації, запримітила Вінченцо ще за кілька метрів і грайливо всміхнулася. На це той і сподівався.

За п'ять кроків до пункту реєстрації, уже витягуючи із задньої кишені джинсів паспорт на ім'я П'єтро Граціані з квитком на літак усередині, Вінченцо зупинився. Біля вхідних дверей аеропорту зійшлися троє дебелих чоловіків у чорних костюмах і дорогих краватках. Вони не скидалися на простих туристів, а для працівників закладу мали надто нетипові, як на смаглявих запальних італійців, риси обличчя. «Ізраїль». Не чекаючи, доки його побачать, Вінченцо сховав паспорт назад до кишені та попрямував у протилежний від чоловіків бік. Слухаючи, як закалатало від викиду адреналіну серце, Вінченцо

¹ *Aeroporto di Roma-Ciampino* — громадський і військовий аеропорт м. Чампіно, що за 15 км від центру Рима. Відкритий 1916 року, до 1960-го був основним аеропортом Рима. Пасажирообіг, що досягав тут двох мільйонів за рік, упродовж останніх років унаслідок появи лоукост-авіакомпаній зріс до понад п'яти мільйонів на рік. До сьогодні один із найбільш завантажених аеропортів Італії.

йшов з опущеною головою кудись уперед, доки не на-
штовхнувся на знак WC на дверях.

«Чудово! Вдруге за останні кілька днів...»

Італієць мигцем глянув через плече на незнайомих —
один із них зустрівся з ним поглядом.

«Прокляття...»

Перекинувшись кількома словами, чоловіки розі-
йшлися врізнобіч, а один подався за Вінченцо до туалету.
Італієць швидко проминув двері, умивальники й, метнув-
шись до віддаленої кабінки, заскочив на унітаз і причинив
за собою двері, клацнувши замком. Повітря мало б бути
чистішим і вільготнішим, як у залі, але, глянувши донизу,
італієць пожалкував, що обрав саме цю кабінку. Туалет-
ний папір тут було розкидано на підлозі, а унітаз не зми-
то й закаляно чийось до неможливості сморідним лай-
ном. Верхньої кришки унітаза не було, тож Вінченцо
хоч-не-хоч мусив балансувати, аби не влізти з ногами
в «коричневе золото». Спи́на під наплічником змокріла
й горіла нестерпним жаром. Руки спітніли так, що, навіть
двічі витерши їх об штани, чоловік не зміг позбутися не-
приємних відчуттів.

Здалеку почулися повільні впевнені кроки. Один,
два, три...

— *Vincenzo Allegro?* — голос наче грався з туалет-
ною луною, відбиваючись від стін американським акцен-
том. — *Abbiamo bisogno di parlare. Escal...*¹

Італієць трохи підвівся, проте з місця не зрушив. Від
незручного сидіння на обідку унітаза нога затерпла так,
що ще трохи — і Вінченцо впав би з нього, тим самим
виказавши себе.

— Вінченцо Алле...

¹ Вінченцо Аллегро? Нам треба поговорити. Виходьте... (*итал.*)

Зненацька пролунало:

— *Excuse me! One more minute, and my snake will break out...*¹

Вінченцо чув, як до туалету влетів якийсь чоловік, із розбігу наштотхнувся на агента та притьмом зник у сусідній кабіні. Скориставшись нагодою, італієць вискочив зі свого сховку й накинувся на американця, учепившись обома руками йому в горло. Турист вочевидь не чув звуків сутички: з кабінки долинали якісь химерні вигуки та зойки. Тим часом агент кулаками згори вгатив Вінченцо по ліктях і, послабивши його хватку, різко викинув ногу вперед і поцілів італійцеві в живіт. Потім настрибнув на зігнутого від болю Вінченцо згори й заходився бити коліном у голову. Рефлекторно викинувши руки, італієць відштотхнув агента з такою силою, що він гримнувся спиною об умивальники. Ті тріснули й невеликими шматками посипалися на підлогу. Зойки з кабінки туриста відразу стихли.

— *Hello...*

Агент відволікся, і Вінченцо зацідив кулаком йому просто в нижню щелепу. Почувся приглушений хруст — чоловік у костюмі, що лантухом посунув униз, ударився тім'ям об керамічний умивальник і відразу зомлів. Італієць підхопив його попід руки й поволік до обдристаної кабіни, у якій щойно відсиджувався. Обернув зм'якле тіло спиною до себе й упихнув обличчям углиб унітаза. Він притискав агента обличчям до лайна доти, доки той не почав судомно захлинатися. На мить здалося, що чоловік оклигає та намагатиметься боронитися, проте за кілька миттєвостей усе скінчилося.

Вінченцо швидко вийшов із туалету й роззирнувся довкола. Кров струменіла в жилах неймовірно швидко,

¹ Вибачте! Ще хвилинка, і мій змії вибухне... (англ.)

а руки безупинно тремтіли. Тремтіння приносило задоволення. Як і кожен завданий агентові удар, що дарував новий мікрооргазм.

Вінченцо Аллегро — а цього разу П'єтро Граціані — підійшов до пункту огляду з квитком у руці. Синці мали проявитися вже опісля посадки на літак, зараз же лице більше скидалося на червону повітряну кульку. Охоронці скося глипнули на італійця, одначе жоден не промовив і слова.

Він кивком подякував кожному, ухопив наплічник із кошика, де той проходив рентгенівську перевірку, та почвалав до гейтів.

9

Львів, Україна 13 вересня, 2015 рік

— Мене знову можуть викликати на допит.

— Ти про що? — Я вдавав, наче не розумію, про що йдеться.

— Поліція. — Ірина махнула головою в бік вхідних дверей, що в коридорі за стіною.

Я помовчав із хвилину, ніби обмірковуючи її слова, а потім кивнув на знак згоди.

— Або взагалі отримують — хтозна-як — ордер на обшук квартири. Незабаром... коли схаменуться, ніде тебе не знайшовши.

— Знаю. — Я кивав і погоджувався, подумки заглядаючи в пошуках сина до кожного будинку десь за сотні кілометрів звідси.

— Ти зрозумій мене правильно, Даліборе. — Ірина ретельно добирала слова. — Я не хочу тебе виганяти, але коли вони з'являться, краще, аби тебе тут не було. Для тебе ж краще.

Я копирсався виделкою у своєму сніданку, перекидаючи шматочки омлету та витаючи думками десь поза межами реальності. Колись вважав, що прострація, стан відсторонення, чи — краще сказати — повного занурення свідомості в подію, є найкращим способом осяяння. Осяяння в значенні просвітлення думками та знаходження розв'язання глобальної духовної проблеми. Зараз же зрозумів, що будь-що здатне вивести з рівноваги та майже абсолютно нічого впорядкувати.

— Я розумію, — поклав виделку, змирившись із неспроможністю впихнути в себе хоч один шматок.

— Пробач. — Щире співчуття проступало в Ірининих очах. — Думав, що робити далі?

— Шукати сина. Я мушу його знайти.

— Поміркуй добре, Даліборе. Через тебе підняли на ноги всю поліцію міста, якщо не країни. Додому та до університету тобі не можна. Вирішуй щось тільки тоді, коли все гарно обмізкуєш. Якщо тебе зловлять, синові ти ніяк не допоможеш.

— Та знаю я! — роздратовано махнув рукою. — Якщо зловлять, то не в тебе в хаті...

Щоки Ірини спалахнули яскравим рум'янцем, а на очі накопилися сльози: бідолашна почувалася винною. Я згадав дзвінок по *Skype*, завдяки якому мене осяяло щодо розгадки символів. Якби не він, може, не було б усього цього. Я не здогадався б, як розшифрувати схему, і не поїхав би до Стільська разом з Олівією та Марком. Ті залишилися б живими, я забрав би Луку зі школи, а Іра спокійно викладала б в університеті та мрійливо дивилася б на фото зі своїм колишнім. Ірина. Дивно, як різюче вона змінилася біля мене: під час *skype*-розмови вона була зовсім пригнічена, а тепер трималася спокійно за будь-якої звістки про чергове вбивство.

— Не знала, як сказати, але вчора, доки ти спав, я спалила твої речі.

— Молодець.

— Ти їх однаково не надягав би, бо всі заляпані кров'ю, а викидати чи залишати їх тут необачно.

— Я розумію, Ірино. Усе гаразд.

Жінка нервувалася, не знаючи, що говорити далі. Здавалося, вона ладна розбити собі голову тарілкою зі сніданком, аби тільки не продовжувати розмови.

Її відволік тонкий писк телефона із сусідньої кімнати. Щойно вона вибігла з кухні, мій погляд прикипів до останнього пакетика зі знеболювальним.

— От якби ти був горілкою. — Я крутив пакетик у руках, перечитуючи його назву.

«Німесил» полетів назад на стіл. Затуливши руками обличчя, я якусь хвилину важко дихав, а потім, запустивши пальці у волосся й упершись ліктями в стіл, мертво й тупо сидів. Мовчки сидів. Як і вчора піввечора.

За тонкою стіною почулися кроки — тихі, проте наче нервово пришвидшені. Ірина зайшла з темного коридору до залитої яскравим сонцем кухні. Жінка зблідла до кольору старого тиньку й, стискаючи в руках телефон, дивилася просто на мене.

— Що сталося? Хто телефонував?

— Невідомий номер, — відповіла Ірина й знову сіла на стілець.

— І?..

— Та ні, нічого.

Вона відмахнулася від мене достоту так, як я — від неї, і взялася швидко заковтувати охололий сніданок. За хвилину телефон озвався знову. Мимоволі я встиг помітити напис на чорному екрані — «Невідомий номер». Ірина знову розірвала зв'язок, ніяк не реагуючи на мої

запитальні погляди. Щось відбувалося. Щось зовсім ненормальне. Обличчя моєї колеги змінилося так виразно, що я геть губився в здогадках про причину цього.

Не встигла жінка покінчити й з половиною сніданку, як ми здригнулися від третього дзвінка.

— Ну годі, — не витримав я. — Що коїться?

Цього разу Ірина не відбивала, а поставила телефон на беззвучний режим, ніби очікуючи на мої вказівки.

— Телефонує якийсь чоловік і стверджує, буцім знає, що ти тут.

— Хто він такий?

— Не знаю, але він каже: якщо хочеш знати, де твій син і в що ти встряв, мусиш говорити безпосередньо з ним.

Я мовчав, осмислюючи Іринині слова. Широко розплющені очі застигли та якийсь час не кліпали, виявляючи мій безмірний страх прогавити бодай найменшу частку пояснення.

— Не зважай. Це, найбільш імовірно, поліція намагається зловити нас на гачок. Заговоривши, ти викажеш себе, а вони за хвилину будуть під дверима з кайданками напоготів.

Її правда: поліція могла вдатися до будь-чого, аби вивести мене з рівноваги, натиснувши на слабінку. Я задумався, чому той чоловік не зателефонував на мій номер, але згадав, що свій *htc* розібрав, аби уникнути відстежування.

— Мабуть, так...

Четвертий дзвінок пролунав, коли зі сніданком було покінчено, а в моїх руках тремтіла склянка з гарячим розчином знеболювального порошку. Щойно Ірина потягнулася по телефон, я застережним жестом випростав руку.

— Зажди.

— Чому? — здивувалася вона.

Я вхопив телефон і поглянув на екран — «Невідомий номер».

— Ти ж не збираєшся...

Спершу жінка спокійно дивилася на мене, та за мить уже розмахувала руками, силкуючись відібрати телефон.

— Ти здурів? Віддай телефон! Якщо вони вдеруться сюди, то й мене посадять. Через тебе... через твою дурість!

Мені було начхати. Цей дзвінок міг урятувати сина, і, попри вдячність, яку почував до Ірини, я мусив використати, може, єдину для цього нагоду. Тож я затиснув пальцем зелену піктограму у вигляді телефонної слухавки й потягнув убік.

— Чудово, — після короткої паузи промовив упевнений чоловічий голос. Щось у тому голосі насторожувало.

Я мовчав. Відверто виказувати місце свого перебування — ким би не були ті, хто телефонує, — не збирався. Це давало хоч якись шанси убезпечити Ірину від арешту. (Жінка тим часом перелякано задкувала до стіни, доки не вперлася в неї спиною.)

— Стрийський парк, — після короткої паузи напрочуд урівноважено промовив голос. Тепер я розумів, що саме з ним було не так — неприємний для вуха ледь вловний акцент, схожий на той, що мала Олівія. — За пам'ятником українському футболу. В інших місцях надто людно... для вас. За дві години.

Чоловік поклав слухавку.

— Що він сказав?!

— Хоче зустрітися.

— Сподіваюся, ти не збираєшся...

Внутрішній голос і далі ховався десь у закамарках свідомості та навідріз відмовлявся виявляти себе. І я вирішив: нехай утраплю в пастку, але дізнаюся, що, чорт забирай, відбувається.

— Біс із ним!

Я пошкутильгав до кімнати, у якій спав (якщо шести-годинне тупе споглядання стелі можна назвати сном) останні дві ночі, і позбирав речі, які могли б знадобитися. Ухопив вимкнений телефон, аркуш із розшифрованими словами, декілька позичених в Ірини гривень і ступив у довгий темний коридор. На виході з квартири стояла Ірина зі схрещеними на грудях руками.

— Позичиш ручку?

— Ти це серйозно? — З голосу жінки відчувалося, що вона не на жарт роздратована.

— Так.

— Навіщо?

— Може, треба буде щось записати, — на мить замислився, що простий олівець міг би згодитися набагато краще, — або проштрикнути комусь шию. Один хрін.

— Даліборе, тебе *шукають*. — Жінка навмисне наголосила на останньому слові. — Шукають усі й усюди. Ти хочеш попастися? Це може бути пастка.

— Не думаю.

— Звідки така впевненість?

— Не знаю... та це неважливо.

— Ще й як важливо! Твоєму синові важливо. Ти ризикуєш не тільки своїм життям, а і його. Подумай над цим. Що ти йому скажеш, сидячи за ґратами?

— Я заради нього це й роблю! — хрипким гарчанням назовні вихопилася лють. Та лютився я не на людину, що врятувала моє життя, а на себе: смертельно ризикуючи, уперто стояв на своєму. — Невже ти не розумієш, що мені байдуже до себе? І навіть коли мене посадять, це того вартуватиме, коли я знайду сина й знатиму, що він у безпеці. Мені чхати зараз на все, окрім нього!

— Якщо вони дізнаються, що ти був тут, то й мене посадять.

— Ти сама пропонувала допомогу. — Мій сарказм наче ляпасом ударив Ірину.

— Просто я не думала, що до цього дійде. Що хтось дізнається...

— То вибач, що створив тобі купу проблем!

— Ти зараз не мислиш тверезо...

— А хто мислить?! Та й узагалі як тут можна нормально мислити?! Чорт, та я вивертаю себе ізсередини, аби хоч якось заспокоїтись і не думати про найгірше. Що-секунди перед очима постає мертво обличчя мого сина, і, хай як я опираюся, воно повертається знову й знову. Колись я благав небеса, щоби побути ще бодай мить із Катериною, і не хочу навіть припускати, що благатиму про таке щодо Луки.

Ірина мовчала, але її обличчя зм'якло й набуло відчуженого виразу. Мені довелося підійти мало не впритул, аби жінка повернулася думками до темного коридору й поглянула в мої очі.

Ми були схожі, наче дві краплі однієї брудної калюжі: обоє поглинуті розчаруванням, відчаєм і страхом. Страхом із великої літери.

— Я мушу це зробити. Тим паче, що не можу й далі створювати тобі незручності, перебуваючи тут. Обдивися всі закутки квартири, чи не забув я чогось, чи не наслідив. Я не хочу, аби через мене ти втрапила в халепу.

Долонями я міцно обхопив Ірину за плечі, намагаючись хоч якось переконати її у своїй упевненості й трохи підтримати. Вона лише кивнула, змирившись.

— У будь-якому разі телефонуй мені, — мовила на прощання, — що б там не сталося. Гарзд?

Тепер кивнув я, а потім щиро, з безмежною вдячністю обійняв жінку. Раптом помітивши на кухонному столі тупого олівця, я одним скоком опинився біля нього, ухпив його та вилетів із квартири.

10*13 вересня, 2015 рік*

Темна замкнена кімната здавалася в'язницею. Вузьке ліжко замість відламаної ніжки стояло на двох цеглинах. Хлопчик гадав, а чи не гримнеться воно, якщо на нього добре дмухнути. Пошарпаний матрац був нібито м'яким, але щойно малий приліг на нього, спину проштрикнув гостряк болю. («Спати на стосі каміння й то зручніше», — подумалося Луці.) Вікно, що мало б, за уявленнями хлопчика, пропускати до кімнати світло, тут чомусь укривала чорна й густа, мов смола, фарба. Ручки на вікні не було: її чи то зумисне викрутили, чи то вона валялася десь у кімнатному мотлосі. Лука вперто намагався відчинити його, длубаючись спершу тонкими пальчиками, а потім — будь-чим тонким, що втрапляло під руку, аби вирватись із цієї напівтемряви. Він знав, що за вікном день. Знав, що десь за товстезною стіною світить сонце, а густу темряву тут мляво відганяли скупі промені однієї лампочки, що ледве трималася під власною вагою на тонкому, майже оголеному дроті.

Хлопчик укотре обвів кімнату поглядом, сподіваючись, що все це просто жажливий сон, чиясь химерна вигадка, що ось-ось тато торкнеться його плеча — і він прокинеться. Проте нічого не змінювалося, усе залишалося так, як кілька хвилин тому. Лука важко зітхнув і ступив крок назустріч болісному відпочинку.

«Татку, де ти? Забери мене звідси, прошу...»

Хлопчик так сплакався, що його тіло стрясали лише поодинокі схлипування. Він тримався мужньо, як колись учив батько, і нещадно картав себе, що довірився тому чоловікові, знайоме обличчя якого зіграло з ним злий жарт.

«Забери мене, татку... прошу!»

11

*Львів, Україна
13 вересня, 2015 рік*

Овальний майданчик у парку обступала стіна кучерявих кущів і гінких дерев. За п'ятнадцять хвилин мого сидіння тут повз пройшла, міцно тримаючись за руки, лише одна закохана парочка. Час руйнував внутрішній баланс, і за хвилину мене теліпало, мов епілептичного діда. Я мушу знайти Луку! У голову лізла здогадка, що це просто маневр поліції, таке собі розкидання сітей, аби заманити злочинця. Ті думки вже не проскакували час від часу, вони настирливими мухами дзижчали у вухах, доводячи до шалу. Ще мить — і я б узявся шматувати сорочку чи виламувати з паркової лавки дошки. Навіть сонце, що не випалювало безжалісно засмаглу шкіру, а лагідно пестило її, сіючись крізь крони дерев, не гамувало мого неспокою.

Я сидів на твердих дошках уже майже десять хвилин, коли почув якесь пишання. Такі звуки може видавати тільки старий кнопковий телефон із монофонією, захований десь, наприклад, під подушкою. Я взявся вишукувати джерело пишання. Воно долинало звідкілясь неподалік. Я скочив на ноги та підбіг до смітника — на мою думку, джерела звуків. Під купою порожніх пачок з-під цигарок, папірців від морозива та зогнилих яблучних качанів вібрувала чорна пластмасова коробочка. Це був дешевий кнопковий телефон марки *Bravis*. На екрані висвічувався якийсь номер. *Невже це він?* Від самої думки про синового викрадача кінчики пальців почали дрібно поколювати. *Кляті фанатики Голлівуду.*

— Алло.

— Нарешті, пане Кравець, ми з вами зв'язалися.

Той самий акцент, що й у телефоні Ірини. Скидалося на те, що чоловік говорив не злісно чи навіть серйозно, а радше всміхаючись.

— Тільки не питаєте, чому не приклеїли його під лавою скотчем. Таке буває лише у фільмах. Невже люди не розуміють, що його видно?

— Ви за мною стежите? — нарешті схаменувся я.

— Перепрошую?

Чоловік нібито не розчув моїх слів.

— Ти де? Покажися, гнидо!

Я роззирався навсібіч, обмацуючи поглядом кожен куш, кожну крону. Будь-який шерех тепер здавався підозрілим.

— Покажи своє гниле обличчя, суко!

За пам'ятником почулися приглушений дитячий сміх і вигук літньої жінки. Я наполохано крутив головою на всі боки. Куди дивитися? Звідки вони можуть вискочити? Необачно залишатися на відкритій місцевості. Чому вони й досі ховаються?

— Не хвилюйтеся, пане Кравець. — Голос продовжував усміхатися. — Невдовзі ми зустрінемося.

— Де мій син?!

— Заспокойтеся...

— Не затикай мені рота, падло. Кажи, де мій син, інакше я знайду тебе. Чуєш? Я знайду тебе й різатиму кожен сантиметр твоєї шкіри...

— Ви колись різали людей, пане Кравець? — Холод, із яким було вимовлено слова, пронизав мене від голови до п'ят. Усміхненого покидька я ненавидів, але цього голосу я боявся. — Чи, може, убивали когось? Не розкидайтеся порожніми погрозами, і ми знайдемо спільну мову. Інакше жалкуватимуть усі.

Я підійшов до лавки, присів на неї і, звівши голову, запустив руку у волосся.

Картаючи себе за власну безпорадність, спромігся лише тихо прошепотіти:

— Що вам потрібно?

— Аби ви зрозуміли: ми не причетні до подій останніх днів.

— Тоді навіщо телефонуєте?

— Ви встряли в те, що нездатні усвідомити. — Голос по той бік напружився. — Ми б хотіли владнати все без сторонніх, але ваша причетність, пане Кравець, виявилася просто глобальною. Ви всюди: у газетах, інтернеті, на телебаченні.

— Хто «ми»? — не розумів я. — І що владнати?

— Якщо обіцяєте нікому не різати шкіру, ми поспілкуємось у більш відвертій обстановці. Домовилися?

Розуміючи, що не маю вибору, сказав:

— Так.

— Добре, дуже добре. — Голос знову всміхався. — Прямуйте вздовж алеї до кінця, повз кінотеатр і фонтани. На узбіччі за парком на вас чекатиме фургон.

Не встиг я навіть вдихнути повітря, аби відповісти, як пролунав короткий писк, який змінила глуха тиша. Я скочив на рівні й шосили швиргонував телефон на землю.

12

65 км на схід від Вашингтона, США

1 вересня, 2015 рік

Чорний хетчбек *Citroën C4* припаркувався біля напівскляної дванадцятиповерхівки. На годиннику була 20:34, коли Аманда Ворд вискочила з авто, гримнувши дверцятами. Іноді траплялося, що Білл Гендерсон турбував прес-секретаря вечорами по телефону, проте для виклику до офісу мало статися щось надважливе. Щойно Аманда проминула подвійні двері на вході до будівлі, яка

щодня тиснула на жінку своєю глухою сірою величчю, у холі з'явився чорношкірий охоронець. Він вийшов зі своєї невеликої, не більшої за собачу будки й простягнув худу руку.

— Міс Ворд, — усмішка охоронця, як завжди, зігріла жінку, — негоже працювати так допізна. Розвертайтеся та їдьте додому, поки керівництво не побачило.

Заливаючись легким рум'янцем, Аманда відповіла щирою усмішкою. Цей чоловік був чи не єдиним, до кого вона ставилася не просто терпляче, а навіть доволі приязно. Особливо коли той потай підкладав до її поштової скриньки дрібні подарунки на Різдво чи день народження.

— Ось. — Аманда дістала невелику пластикову картку-перепустку. — Аманда Ворд. Та сама, тільки на кілька років старіша.

— Припиніть. Ви значно гарніші, ніж на цьому фото.

— Ну, дякую.

Аманда ще раз усміхнулася охоронцеві, проходячи повз нього до ліфтів. Жінці так бракувало простого, не по роботі спілкування після від'їзду чоловіка до *Wood Lane*¹. Працювати на *BBC* було її мрією з десяти років, відколи вона вперше побачила живу зйомку екстреної прямої трансляції евакуації палаючого будинку в Сент-Луїсі. Відтоді маленька дівчинка носилася з гребінцем або ввімкненим феном, ведучи пряме мовлення зі спальні своїх батьків. Тож не дивно, що пропозиція її чоловікові обійняти посаду телеведучого спортивних новин — у денний час, та це ніяк не применшувало слави — на *Wood Lane* боляче вдарила по самооцінці жінки. Хай як Аманді кортіло, та

¹ *Wood Lane* — вулиця на заході Лондона. Відома розташованим на ній центральним офісом британської телерадіомовної компанії *BBC*, найбільшої у світі за кількістю слухачів. Заснована 1922 року, на сьогодні компанія має штат у багатьох країнах світу, зокрема й в Україні.

покинути давним-давно просиджене місце прес-секретаря Білла Гендерсона вона не могла з кількох причин. Одна з таких — необачно підписана домовленість про нерозголошення та контракт одразу на десять років. Десять років, які мали б стати часом розвитку та просування в медійній службі, як гадала тоді наївна Аманда Ворд. Може, якби не конкурентна жага порівнятись або навіть обійти в кар'єрному зростанні чоловіка, жінка давно полишила б «Ізраїль». Та з роками стосунки в шлюбі втрачали навіть кволий вогник закоханості, і єдине, на що тепер було спроможне подружжя, — це раз на два дні зв'язуватися по *Skype* та мовчки стежити за боксерською кар'єрою дев'ятнадцятирічного сина Томаса.

— Дозвольте провести. — Майк Шаффілд трохи зам'явся, прикушуючи повну губу й весело поглядаючи на Аманду.

«Господи, так! Якби ж ти ще й забрав мене звідси, я була б надзвичайно вдячна...»

— Будь ласка, — повела жінка рукою праворуч від себе, і вони так повільно, як це було можна, закрокували до ліфта.

* * *

— *Sit down*¹.

Білл Гендерсон указав своєму прес-секретареві на вільне місце за овальним столом. Затемнені вікна невеликої конференц-зали ледь-ледь пропускали тьмяне вечірнє світло з вулиць вашингтонського передмістя. Присутніх огортала півтемрява, нагадуючи про непередбачуваний норів директора та про аж ніяк не веселу нічку, що невідступно насувалася на їхні голови. Після виклику боса кожен зрозумів: про сон на сьогодні можна забути.

¹ Сідай (англ.).

Аманда роззирнулася, кивком голови привіталася з колегами й сіла на найближчий до Гендерсона стілець — із цим проблем не було, адже всі воліли триматися від боса якнайдалі. Вона витягла із сумочки товстезного записника, ручку та приготувалася слухати. У приміщенні з такими самими здивованими та настороженими виразами облич сиділи ще п'ятеро. Усі жадібними поглядами пасли Гендерсона.

— Шановні, — почав той, — і не дуже. Прошу слухати мене та не перебивати. Усе, що мені сьогодні від вас треба, — оперативне виконання ваших обов'язків.

Присутні одностайно німували.

— Отже, — Білл витримав театральну паузу й відразу продовжив (він смакував такими моментами). — Стосовно української справи. Усі помітили, що Грегор Бойд сьогодні не з нами. Він змушений особисто зайнятися Підгірським, оскільки в справі виник неочікуваний поворот. Ми підозрюємо Мелані Маєрс у «державній зраді», відповідно не певні, чи не стався через неї витік інформації, тож повинні інтенсифікувати процес. Італієць Вінченцо Аллегро, один із *виконавців*, упорався зі своєю роботою. Сьогодні ми відрядили на його розшуки агентів, проте результат маємо невтішний: італієць зник, залишивши по собі поціновувача гівна та підкинуту до його кишені картку *micro-SD*.

Усі перезирнулися, не розуміючи, про що йдеться, та уточнити не стало духу нікому. Аманда Ворд раз по раз дещо занотовувала до свого записника.

— «Коли настане час, я сам з вами зв'яжуся» — ось про що йшлося в кількASEКУНДНОМУ роликУ того італійця, — пояснив Гендерсон. — Відео знято незадовго до вильоту в одному з кафе аеропорту *Ciampino* в Римі. Він чекав на нас.

— Що це означає? — не витримав Рамірес.

— Те, що ми досі не знаємо, чи варто довіряти Вінченцо Аллегро. І що найгірше — коли ми робитимемо зайві рухи, можемо отримати неочікувані наслідки. Саме тому я й відрядив Бойда до Львова стежити за всім ізсередини. Якщо все складеться чудово, маємо бути готові.

— Раміресе, налагодь стеження за ось цими людьми. — Гендерсон підсунув чоловікові аркуш із переліком імен і довгими рядками цифр навпроти кожного. — Глобальне. І якщо я кажу «глобальне», це означає, блядь, глобальніше нікуди.

— Зрозумів, — кивнув Рамірес.

— *Dick*, — гукнув Гендерсон голові підрозділу програмного забезпечення *виконавців*.

— Так, сер.

Лі Діксон ледь не тремтів від звертання боса. Страх, повага та гнів змішалися в одному казані емоцій. Чоловік досі не міг зрозуміти, що забув на такому важливому зібранні якийсь зачуханий програміст.

— Опрацюй якомога більш ретельно Мелані Маєрс і Вінченцо Аллегро. Дістань усі файли з їхніх комп'ютерів, їхню переписку й так далі. Треба перевірити їх на можливість співпраці.

— Гарзд.

— Дональде, — погляд Гендерсона вп'явся в чоловіка міцної статури з короткою світлою стрижкою та найбільш упевненого з присутніх, — запускай аналог проекту *Istanbul.03*. Нехай твої хлопці підготуються якнайкраще. Цього разу все має бути обережно, але дуже голосно. Деталі надішлю за годину.

— Це трохи раніше, ніж ми планували, — спробував висловити сумнів Дональд Руфус, однак одразу випростався. — Я поговорю з хлопцями.

— А ти, Амандо, потурбуйся, аби всі великі європейські й американські ЗМІ були наготові. Скеруй їх у правильне русло, підкинь кілька кісточок, аби привернути увагу. Жодна людина не повинна нічого пропустити. Також про всяк випадок підготуй прес-конференцію щодо того нью-йоркського зі зброєю. Якщо бити, то відразу всіма флангами.

— Так, містере Гендерсон.

— І гадаю, не варто нагадувати про абсолютну конфіденційність ситуації. Не будьте Маєрс.

— Так, — кивнула жінка, а за нею й усі решта.

— З твоїм любим другом охоронцем інформацією не ділитися! Інакше полетять голови в обох.

Аманда зашарілася від згадки про Майка Шаффілда й уваги присутніх. На неї дивилися хто з осудом, хто зі співчуттям, але жоден не глянув із підтримкою. «Жити стає набагато веселіше», — подумалось Аманді.

— Поки вільні, — кинув Гендерсон. — Сподіваюся, вам зрозуміло, що відтепер кожен мусить завжди бути на зв'язку. Якщо я кажу прибути негайно, усі прибуваєте негайно. Кажу щось зробити — виконуєте швидше, ніж перднете.

Чоловіки ковтали слину, побоюючись, чи не роблять це надто голосно.

— *Back to work!*¹ — гаркнув Білл Гендерсон й енергійно заплескав у долоні.

Не чекаючи на повтор наказу, усі вибігли із зали, мов навіжені, залишивши боса на самоті. Гендерсон важко потер обличчя долонями та сперся ліктями на стіл. Очі пекло від недосипання. Упродовж останніх днів він майже не спав. Це його лякало найбільше.

¹ Повертайтеся до роботи (англ.).

13

*Львів, Україна
13 вересня, 2015 рік*

Праворуч стояв чорний і громіздкий восьмимісний *Ford Galaxy*. Моє тіло струсонув мандраж, поволі заступаючи відчайдушну сміливість. Я все ще вагався, чи вдалою ідеєю було погодитися на зустріч із цими людьми.

«Дупа буде або зараз, або трохи згодом, то чого боятися?»

Заштовхавши руки до кишень, — а тільки так вдавалося приховати їхнє відверте тремтіння, — я підступив до автомобіля. Задні дверцята відразу розчахнулися, і з авто вийшов чолові'яга в чорних штанах, білій сорочці із закасаними рукавами й дорогим золотим годинником на зап'ястку. Середній зріст, коротко підстрижене русяве волосся й дрібна щетина на щоках, підборідді й шиї — від самого його вигляду ставало млосно. Чоловік показав рукою вглиб авто й промовив:

— Сідай.

Це був не той чоловік, який розмовляв зі мною телефоном. Його українська звучала чітко й виразно, без будь-якого акценту.

Я опинився на середньому сидінні другого ряду в оточенні кремезних чоловіків: двоє сиділо з обох боків від мене, а ще двоє — позаду. Чомусь усі вони скидалися на колишніх військових: їхні обличчя не були спотворені інтелектом, носи в кількох місцях здавалися вибитими й незграбно вправленими назад, а щоки й шиї вкривали давні шрами. Водій наче вичікував на якусь команду, поклавши обидві руки на кермо й час від часу поглядаючи на мене в дзеркальце заднього огляду. Праворуч від нього сидів іще один, такий самий на вигляд, як і решта, чоловік

у білій сорочці без краватки та з розстебнутими на ній двома верхніми гудзиками.

— Хто ви такі?!

У відповідь чоловік, який сидів попереду, махнув рукою, указуючи водієві рушати, і озирнувся через плече.

— *Tell him all that is necessary, but no more*¹, — погляд спрямовано до чоловіка ліворуч від мене. Вимова була американською, але голос не нагадував мого телефонного незнайомця.

— Пане Кравець, перепрошуємо за таку не надто зручну зустріч. — Здоровань у синіх джинсах і чорній футболці говорив з акцентом. Ось він. Це був той, з ким я спілкувався телефоном. Чисто виголене обличчя, тверді вилиці, чітка лінія брів і тонкі губи створювали образ військовослужбовця, міцною статурою лише підкреслений. Татування на правій кисті у вигляді трикутника з вибитою посередині чорно-білою трояндою проглядалося з-під складених на грудях рук. — Проте з огляду на те, що вас розшукують усі кому не лінь, ми визнали це найприйнятнішим варіантом.

— Я розумію англійську, — проскрипів англійською, протинаючи палаючим поглядом чоловіка попереду. Він, як я розумів, був за головного. Автомобіль повільно котився вулицею вниз. — Якщо хочете щось сказати, то кажіть.

Чоловік мовчав, раз по раз роззираючись навкруги з вікна автомобіля. Перекладач спокійно та стримано попросив:

— Дозвольте мені продовжити...

— Де мій син?! — закричав я. — Гавнярі, де мій син?! Куди ви його поділи?! *Where is my son?!*

Розгублений, я не знав, якою мовою до них звертатись. У голові закипала каша. Це занадто. Спалах в очах —

¹ Розкажи йому все, що треба, але не більше (англ.).

і я хапаю перекладача за комір футболки, аби щосили струснути. Та щойно мої руки торкнулися легкої тканини, бугай праворуч обхопив мою шию й усією вагою шарпнув назад. Дихання перервалося, бо борлак, утискаючись у хребці, перекрив горлянку. Моє обличчя вмить налилося кров'ю, в очах підступно закололо, а вуха пронизав різкий писк. Ще трохи я пручався, б'ючи кулаками по руках супротивника, але, відчуваючи, що борлак ось-ось розчавиться, підніс руки догори, показуючи, що їхня взяла. Коли мій кат послабив смертельні обійми, я почав жадібно заковтувати повітря, дивуючись химерним танцям напівпрозорих плямок в очах. Упевнившись, що я більше не перебиватиму, перекладач заговорив знову:

— Пане Кравець, прошу вас заспокоїтися. Ми не знаємо, де ваш син, бо ми його не викрадали. Проте можемо допомогти його знайти.

Він кивнув чоловікові, що тримав мене, і той повільно відпустив мою шию. Доки я розминав її, до обличчя поволі приливала кров.

— Хто ви такі?

Американець відвів погляд і втупився в дорогу перед собою. Це запитання його аж ніяк не збентежило.

— Скажімо так, — після хвилиної паузи озвався чоловік, — це не надто важливо. Поки що. Усе, що вам треба знати, то це те, що ви вляпались у складну історію та виплутатися з неї зможете лише за нашої допомоги.

— Поясніть, що відбувається.

— У вас непогана англійська, — усміхнувся він, — але вимова трішки кульгає.

Я не відповів. Чоловік вочевидь тягнув час.

— Скажіть, будь ласка, що було в тому кубі?

— Хіба ви не в курсі? — виплюнув я.

— Ні. Про це міг знати лише Ігор Підгірський і відповідно ви, якщо розрізали куб навпіл, що, до речі, було

величезною помилкою. То хто ще знає про вміст того виробу?

Голос чоловіка забринів серйозними нотками.

— Капітан поліції Кострубчук. Він допитував мене. — Від згадки про це в мене вмиль пересохло в горлі. — Я йому розповів усе, що знав. Потім... потім нічого не пам'ятаю. Це були ви? — Чорт забирай, це мусили бути вони. — Це ви його підіслали?

— Ні, — сухо заперечив американець.

— Тоді хто?

— Ті, хто викрав вашого сина. Їм було потрібно, аби капітан вижив, аби вся ситуація нагадувала втечу, аби капітан урешті подав свої домисли як ключові факти й виставив вас у ще гіршому світлі. Розумієте? Самогубство одного з ваших студентів посеред вашої ж лекції, убивства в селі й автоаварія, у якій ви виживаєте, утеча з-під варті капітана... Невже не розумієте, що все це інсценовано, щоб не залишити вам шляхів для відступу? Тепер ніхто не повірить вам. І не допоможе.

ЧАСТИНА 5

1

13 вересня, 2015 рік

Лука вкотре подивився на свої прив'язані до батареї кінцівки. Хлопчиків заклеїли рот шматком липкого й смердючого скотчу та звеліли сидіти нишком, якщо хоче знову побачити батька. Йому пообіцяли. Лука не знав, навіщо все це й коли завершиться, але йому пообіцяли. А обіцянки пристало виконувати...

Мама.

Хлопчик притулився головою до стіни й беззвучно заплакав. Знову. Одна велика сльозина покотилась обличчям і зупинилася на тонкій лінії скотчу біля рота. Більше видушити з очей не вдалося нічого: вони так почервоніли й пересохли, що, здавалось, ось-ось потріскаються. Одначе та єдина сльоза зробила своє: у місці, де вона торкнулася скотчу, той зволожився й трохи відклеївся. Від збудження малий аж став на коліна й роззирнувся, чи не підглядає хтось. Серце гучно закалатало, а сам хлопчина від скупого проблиску надії аж трохи збадьорився. Нехай зараз немає поряд батька, та й світла, але він мусить щось робити.

У марній спробі звільнитися Лука струсонув батарею, що міцно тримала мотузки. Наполегливі, проте нездалі борсання створювали ілюзію фіналу, кращого за той, що приготували дужі незнайомці. Ураз йому дещо спало на думку, і він, одразу пришикнувши, дуже обережно, як на зв'язаного хлопчика, вкляк на колінах. Напруживши губи й надувши щоки, він спробував витиснути із себе зібрану з усіх куточків рота слину. Щойно та дісталася

клейкого скотчу, тиск на губи послабився й рухати ними стало легше. Він іще й ще випорскував слину, аж доки в роті не стало так само сухо, як і в очах. Тоді Лука заходився ворухити щоками, втягуючи та надимаючи їх, а потім напружувати й розслабляти обличчя. Коли вільного місця під скотчем побільшало, хлопчик висунув язик і облизався. Уперше за тривалий час йому повірилось у порятунок. Якщо саме зараз його зв'язали та звеліли поводитися тихо, це означає, що у квартирі — чи будинку — відбувається щось, що може перешкодити втримувати його тут. Лука мусив гукнути, мусив зробити бодай щось, аби дати знак рятувникам, які, може, якраз зараз перебувають за цими дверима.

З грудей із новою силою вихопився крик. Радше стогін, але для хлопчика вистражданий і карколомний. «Зараз або ніколи», — подумав він. Груди напружилися, наповнюючись новою порцією затхлого повітря, і випустили ще один, хоч і набагато гучніший, хрипкий стогін.

2

Малечковичі, Україна 13 вересня, 2015 рік

— Виходь!

Я вистрибнув з авто на посипану щебенем доріжку й, мимоволі похитнувшись, коли ноги роз'їхалися на нетвердому покритті, завмер. Намагався зорієнтуватися.

Упродовж усієї дороги я дивився на вказівні знаки, тож знав, що, подолавши 13 км на південь від Львова, ми проминули вказівник із позначенням селища Малечковичі. Тут автомобіль проскочив кілька недобудованих будинків, прямуючи до кінця села.

Звуки поглиналися чимось густим та невидимим, мов у найхимерніших снах. Будівля, біля якої ми зупинилися,

ховалася за високим цегляним парканом. Понад ним височіли зелені ялиці. Від тихого, проте неочікуваного звуку роботи моторчика я здригнувся: зачинялись автоматизовані ворота.

Усі шестеро чоловіків вийшли з автомобіля, і двоє з них, як і досі, зайняли свої місця з обох боків від мене, продовжуючи психологічно тиснути. Я почувався змушеним робити все, що мені звелять, і в тому мовчазному супроводі рушив до двоповерхового будинку.

— Проходь до вітальні, — махнув рукою в бік протилежащої від входу кімнати Гарланд Г'юз, коли ми переступили поріг.

В очі впадала незавершеність будівельних робіт не тільки на фасаді, а й усередині будинку. У повітрі витали запахи деревини й лаку. Я обережно переступив рівно відрізані довгі дошки й роззирнувся, зауваживши, що де-не-де вже стоять сучасні меблі, сходи ніби ховаються за метровими скляними листами, а двері розсуваються набік, наче в офісних приміщеннях. На першому поверсі розташувалися три кімнати, величезна, з'єднана з вітальною кухня, та ванна з туалетом. Навпроти вхідних дверей під гострим кутом підіймалися вгору довгі сходи на другий поверх.

Один охоронець (згодом я розгледів на його футболці емблему «Беркут»¹) — із тих, що сиділи в автомобілі позаду, — залишився стерегти вхідні двері на випадок моєї втечі.

¹ «Беркут» — підрозділ міліції особливого призначення при Міністерстві внутрішніх справ України, сформований в Україні після розпаду Радянського Союзу замість ОМОН (рос. *Отряд милиции особого назначения*). 25 лютого 2014 року розформований через протиправні насильницькі дії проти учасників Євромайдану. У Криму, не чекаючи на офіційне розв'язання питання щодо свого статусу, «Беркут» прийняв громадянство Росії, зрадивши українській присязі.

Коли мій погляд ковзнув по дверях однієї з кімнат, за ними вчувся ледь вловний стукіт. Такий тихий, що довелося добряче прислухатись, аби почути його знову. Доступ до дверей перегороджувала дерев'яна конструкція, схожа на неоковирний заляпаний фарбою й тиньком стіл, який майстри, вочевидь, використовували, аби дістати до стелі під час фарбування.

На моїм обличчі виступили краплини поту — чи то від спеки й задухи в будинку, чи то від недоброго передчуття. Там Лука? Рука затремтіла від люті й відчаю водночас. Він там!

— Що за тими дверима? — ревнув я, навіть не озираючись на американців.

Мені не відповіли.

Втрачаючи самоконтроль, я мовчки шарпнувся до дверей, намірюючись, із розгону наскочивши, потрапити до зачиненої кімнати. Та охоронець, що досі стояв біля входу, одним стрибком опинився перед дверима, перешкоджаючи шляху.

— Я чув звідти якийсь звук! — спопеляв я поглядом розгубленого Бойда. — Чому їх зачинено? Там мій син?!

Я розвернувся й упевнено підійшов до американця. Від нього тхнуло дорогими парфумами та гелем для волосся.

— *Easy*¹, — Грегор Бойд підніс руки на рівень грудей, наче заспокоюючи психічно неврівноваженого, — там просто пес. Ми зачинили його в кімнаті, бо сьогодні нам треба тиші. Цей кокер зчиняє неймовірний галас, коли хтось наближається до будинку.

— Ви мене за ідіота маєте? — Я відступив на крок. — Який, у сраку, пес? Там мій син!

— Пане Кравець, — почав знову американець, але я вже мало не біг до дверей.

¹ Легше (англ.).

Грегор Бойд, давши мені спокій, махнув охоронцеві відступити. Мені було геть байдуже до нього. Сконцентрувавшись на дверях, я погано розумів, що роблю. Ухопився за ручку й кілька разів шарпнув двері на себе. Нічого. «Благаю, синку, будь там!»

— Ключі! — обернувся я до охоронця, простягаючи до нього руку відкритою долонею догори.

Той знервовано глянув на мене й підійшов упритул. Я чекав, що мене вдарять в обличчя чи знову заламають руки, аби холодно відсторонити від дверей, але охоронець витяг із задньої кишені штанів зв'язку ключів і встромив потрібний у замкову шпарину.

— Луко, я вже тут! — гупав я кулаком по міцних дерев'яних дверях. — Ти чуєш? Тато вже тут!

Коли двері прочинилися, мої ноги самі понесли мене до невеликої освітленої кімнати. Комірчини, у якій майстри тримали матеріали й інструменти: дошки, перфоратори, шліфувальні машинки, молотки, хімічні анкери, листи гартованого скла для огороження й відра тиньку та білої фарби. Ніякого заплаканого хлопчика, що зачекався на свого батька. Замість того до вітальні вибіг, радісно повискуючи, рудий кокер-спаніель із великими відвислими вухами та намордником. Грегор Бойд дав знак одному з чоловіків, аби той відніс пса на другий поверх.

— Як я й говорив, — спокійно мовив Бойд, — це лише пес.

3

— Співчуваємо щодо вашого сина, — першим заговорив українською Гарланд Г'юз. Його акцент був майже невідчутним.

Усі слова, що злітали з уст американця, неначе розпорошувались, і я вловлював лише частину. Ми втрюх —

Гарланд Г'юз, Грегор Бойд і я — сиділи у вітальні. Підбгавши ноги під себе, я намагався втриматись у внутрішньому кокони.

Усе, на що я спромігся, то це махнути рукою. Нехай. Нехай ці чоловіки ведуть гру. Усі можливі козири та джокери саме в їхніх руках.

Гарланд Г'юз запитально глянув на Бойда, очікуючи на дозвіл вступити в розмову, але той перехопив ініціативу:

— Можеш спершу поїсти й перепочити чи там виспатись. — Американець поставив лікті на коліна, підперши підборіддя кулаками. — Коли заспокоїшся та припиниш шарпатися, ми відверто поговоримо й — обіцяю — усе тобі розповімо. Твоя кімната нагорі, — за мить продовжив він, — там є душ.

— Не треба мені ні душу, ні відпочинку, — відрізав я. — Остогидли всі ці зволікання та загадки. Ви розповісте все негайно.

Чоловіки презирнулися й на хвилюку замислилися. Вивалювати всю історію просто зараз не належало до їхніх планів, але оскільки їм потрібен був саме я (інакше не сидів би тут), один козир у рукаві я таки ховав. Попри неймовірний страх вдавати перед цими людьми сміливість, саме його мусив розігравати.

— Гаразд, — кивнув американець і повільно підвівся з крісла. Попрямував до сусіднього, добре освітленого панорамним вікном, за яким виднілося закидане інструментами й будівельними матеріалами подвір'я, столика, узяв із нього тонкий ноутбук і підсунув столик ближче до мене. — Якщо ти вимагаєш від нас усієї правди, ми маємо право на аналогічне.

Він кілька разів клацнув по сенсорній панелі та розташував комп'ютер на столику екраном до мого обличчя. Я розгледів фото Максима Підгірського у вечір візиту до

мене — у тому самому одязі, мокрий і переляканий, хоч іще не такий, як на виході з мого дому. Від сильного дощу зображення на фото здавалося темним і змазаним.

— Звідки у вас це фото?

Я не знав, дивуватися мені, боятися, а чи навіть гніватися. Ці люди стежили за хлопцем, а отже, знали, де я мешкаю. Та що там — якщо вони того вечора були поряд із Максимом, якого потому більше ніхто не бачив... Я мимоволі завоштузився на місці, підсвідомо відсторонюючись від американців. «Хто вони в біса такі?»

— Ви стежили за ним?

— Так.

— Навіщо? Що він такого зробив?.. Це він вас тоді так боявся?

Гарланд Г'юз відкинувся на спинку крісла, спокійно споглядаючи картину перед собою: знесилений, морально дезорієнтований і загнаний у кут пес намагається бо-дай на краплю зрозуміти свою долю. Бойд торкнувся пальцем сенсора, і на екрані *Macbook* одне фото змінило інше. На цьому зображенні проступали обриси сірого автомобіля.

— Підгірський боявся їх, — Грегор Бойд тицьнув пальцем у монітор.

— Це... стривайте... — Я відразу згадав автомобіль, який зрушив із місця, щойно Максим вибіг від мене. Сірий *Volkswagen*, здається, ледь не піввечора простояв тоді біля сусіднього будинку через дорогу. — Я бачив цей автомобіль того вечора. Ви хочете сказати, що це вони вистежували хлопця?

— Так. — Бойд кивнув головою.

— Поясніть.

Він розвернув комп'ютер до себе й заклацав.

— Це через заповіт?

Обидва чоловіки підвели на мене погляд.

— Упізнаєш? — американець знову поставив комп'ютер екраном до мене.

— Це дід того студента. — Я дивився на фотопортрет літнього чоловіка на білому тлі. Схоже, що це фото витягнули з університетських архівів: воно мало вигляд достоту як те, що прикріплюють на сайті навпроти прізвища в списку кафедри. — Ігор Васильович. Він помер незадовго до Максимового візиту.

— Помер... — протягнув Г'юз зі свого зручного сховку в кріслі. — А ти знаєш, як саме *помер* той дід?

Інтоніяція, з якою Г'юз запитав про смерть Підгірського, викликала настрогу. Я спробував згадати слова Максима про причину дідової смерті:

— Пам'ятаю, через зупинку серця. Ігор Васильович був похилого віку.

— Отож! — підняв пальця догори Г'юз. — І ніхто нічого не запідозрив, так? Іще один пенсіонер із зупинкою серця. Кого цим здивуєш? Розтин не робили, а просто вкинули до могили й відспівали.

— Гарланде, — напарник скося глипнув на нього, — легше.

— А що? Кажу, як є.

— Тобто, — мене заціпило, — ви натякаєте, що діда вбили?

Благальний погляд не зарадив — чоловік іронічно всміхнувся.

— Чоловік мав розвинуту систолічну серцеву недостатність, тобто його серце не могло забезпечувати потреби метаболізму тканин і нормальне кровопостачання організму внаслідок слабкого скорочення серцевого м'яза — міокарда. Підгірський приймав дигоксин — серцевий глікозид, що посилює серцебиття. Передозування препаратом спричинило б зупинку серця. Результат —

смерть. Смерть стариганя від зупинки серця. Доволі часта й звична, хіба не так?

— Та навіщо їм здалося вбивати бідолашного діда?

— Тому що в нього було те, що потрібне їм. Те, що хлопчина залишив того вечора тобі.

4

*Львів, Україна
3 вересня, 2015 рік*

Вулицю рівномірно освітлювало лише кілька ліхтарів, а всі решта, неймовірно дратуючи, то раз по раз блимали, то взагалі на певний час згасали. Надворі, хоч ось уже півдня лив, утворюючи на дорогах довжелезні потоки, дощ, було доволі тепло.

Ярослав Війт відчув у спині терпке поколювання від тривалого сидіння за кермом сірого *Volkswagen Golf*. Скоєне італійцем ніяк не йшло з голови. На будь-якій згадці про те огидне видовище чоловікове чоло зрошував холодний піт, а руки тремтіли чи від гніву, чи від страху.

— Я б чимось перекусив.

На задньому сидінні вже кілька годин байдикував Антон Воловець, двадцятисемирічний програміст із пишною русявою кучмою та великими як на його вік мішками під очима. Ігор Левицький рекомендував його як висококласного фахівця своєї справи: Воловець контролював та оновлював документацію їхньої так званої приватної організації й не тільки. На ньому трималась уся внутрішньомережева безпека. Малий мав репутацію пофігістичного гувльіси, але роботу свою виконував ідеально. Левицький розповідав, що хлопчина спромігся вдертися на сервер Міністерства внутрішніх справ, не знімаючи заблюваної з реперією після нічної тусовки в клубі сорочки.

— Серйозно, — продовжував скавуліти Воловець, — ми вже чотири години тут стирчимо, а пацана ще й досі немає. А їв я востаннє ще вчора ввечері.

Ярослав обернувся до хлопця та пильно подивився йому у вічі.

— Не моя проблема.

— Господи, — підніс догори руки Антон, — сиджу з якимось термінатором у задушливому авто посеред зливи. Не робота, а мрія.

— Тебе ніхто не тримає, — цього разу Ярослав навіть не обернувся, — можеш хоч зараз вийти. Будеш пам'ятати договір про нерозголошення та спокійно доживати свої молоді роки, озираючись і граючи у свою *DotA*... чи що ти там обожнюєш.

Спливла ще хвилина. Антон поклав ноутбук на коліна й почав щось тихенько на ньому клацати. Ярослав знав, що той готує інформаційний бланк і ще раз переглядає документи Підгірських. Попри свою безалаберність, хлопчина знав, що таке робочий час.

Ярославові м'язи напружилися, коли до машини вскочив і вмовстився на сусіднє біля водія сидіння геть змоклий Ігор Левицький — один із тих, хто підтримав ідею контакту з клятим італійцем.

— Які новини? — запитав Ігор, струшуючи краплини зі штанів і ховаючи парасолю під ноги.

— Ніяких. — Холод навколо Ярослава можна було хапати руками й фасувати у величезні мішки.

«Краще мати до біса розгніваного ворога, ніж розчарованого друга», — згадалися Ігореві слова Бажана Сотника, і він, одразу зрозумівши, що й до чого, мовчки вступився в мерехтливий вуличний ліхтар за вікном неподалік.

Минуло ще двадцять хвилин, і Антон, не витримавши, знову заскреготів зубами.

— Ігорю, можна вибігти по їжу? Я вмираю з голоду.

— А чого перед виїздом не поїв?

— Бо не хотів, — огризнувся Антон і гучно захряснув кришку ноутбука. — Та що з вами, Господи? Я хочу жерти, а ви присікуєтеся до мене, як довбані нацисти — до єврея!

— Стули пельку, бо спалишся, — прошипів йому Ярослав через плече.

— Та пішов ти! Теж мені великий бос знайшовся.

Ярослав ледь не вибухнув:

— Малий гандон! Думай, як і до кого ти звертаєшся, інакше пожалкуєш. Гадаєш, урятують тебе твої знання? Видаси іще хоч звук — і підеш додому пішки до маминої цицьки. Затямив?

— Не гаркайтесь, — утрутився Ігор.

— І ти стули писк. — Ярослав, попри власну вимогу не створювати зайвого шуму, сам кричав, не контролюючи емоцій. — Запліснявілий продажний придурку! Через тебе... через твою пасивність і якусь дурнувату наївність загинув ні в чому не винний Підгірський.

— Ти сам знаєш, що винний...

Ярослав рвучко наблизив вказівного пальця до Ігорового обличчя.

— Не наривайся! Ти від початку підтримав ідею залучити того садиста як інформатора.

Антон втиснув голову в плечі й відсунувся вглиб свого сидіння. Розмова набирала нечуваних обертів, і влазити в її сипучі піски він боявся більше за звільнення.

— Якби ми знали наперед, що запропонує той Аллегро, думаю, Бажан би відразу відшив його.

З винуватим виразом обличчя Ігор Левицький тупився собі під ноги, удаючи, наче зацікавився закрученими візерунками на темній парасолі. Тим часом водій, мало не скаженіючи, уп'явся роз'ятреними очима в напарника.

— Він знав?! — Це було останньою краплею. — Ти також, так? Тоді якого біса однаково погодився на це? Як

ти міг? Невже справді довіряєш йому? Невже справді вважаєш себе в безпеці тепер?!

— Ярослав, — у ситуаціях, коли наростало напруження, Ігор звертався до друга, використовуючи повне ім'я, — спокійно. Його цілодобово тримають під наглядом. Він не має доступу до інтернету та телефона без спецдозволу.

— Ох, справді? Мені надзвичайно полегшало! Особливо Ігореві Підгірському! Той зараз скаче від радості.

— Так, я розумію. Смерть діда була недоречною...

— Недоречною?! — Ярослав схопив його за комір і добряче струсонув. — Отак ти це називаєш? А що, коли той Вінченцо приріже тебе, як останню свиню, а я прийду до твоєї Олени та поспівчуваю з приводу *недоречної* смерті її чоловіка? Вона, мабуть, усе чудово зрозуміє й тільки всміхнеться. Адже це, блядь, лише, блядь, недоречна, блядь, смерть! З ким не буває!

— Хай там як, — Ігор торкнувся пальцем мокрої парасольки та відвів погляд кудись убік, — хочеш гнівайся, хочеш ні, але після появи того італійця ми зробили в пошуках куба величезний крок уперед. Якщо пощастить, сьогодні він буде в наших руках.

— І здається, швидше, ніж ми гадали...

Чоловіки обернулися до Антона, що майже лежав на своєму сидінні. Той лише підніс руку до вікна, указуючи кудись через дорогу. У вуличній темряві, посіченій густим дощем, до них крокував нечіткий силует. Його обриси нагадували постать юнака, який, горблячись під холодними струменями дощу, поквапливо перестрибував калюжі, прямуючи до будинку, на першому поверсі якого світилися вікна.

— Це він, — майже пошепки промовив Ігор Левицький.

— Іде до Кравця.

— Як і думали...

Антон хутко запустив ноутбук і, втупившись у будинок, почав щось занотовувати. За хвилину в його руках опинився масивний чорний фотоапарат. В авто залягла тиша, і лише заспокійливий шум дощу та поодинокі удари крапель у вікна нагадували про причину засідки.

— Чорта з два він прийшов із тим кубом, — озвався Ярослав, але ніхто йому не відповів.

Приблизно десять хвилин троє чоловіків в авто сиділи, видивляючись самі не знаючи що. Ще за трохи двері будинку відчинилися й звідти вибіг хлопчина.

— Якийсь знервований, — прошепотів Ігор.

— Глянь у вікно, — махнув головою Ярослав у бік яскравого віконного прямокутника, — здається, дивиться просто на нас.

— Рушай за малим, — спокійно проказав той. — Кравець ні про що не здогадується. — Тоді обернувся через плече до Антона. — А ти, сподіваюсь, усе зафіксував?

— Так, — підтвердив хлопець, кладучи камеру поряд себе на сидіння.

Ярослав натиснув на газ, і сірий автомобіль рушив кризь сіру пелену дощу слідом за Максимом Підгірським.

5

Малечковичі, Україна 13 вересня, 2015 рік

— Ти віриш у Бога?

— Що? — запитання заскочило мене зненацька, і я не знайшовся з відповіддю.

— Банальне запитання. Чи віриш ти в Бога?

— У сенсі... — я затнувся, намагаючись правильніше сформулювати запитання, і за мить тихо доказав: — християнського?

— Будь-якого.

— Що тобі до того?

— Мені нічого. Це стосується того шифру, який ти отримав від хлопця. — Бойд відійшов від дверей, ставши трохи ближче до крісла, у якому донедавна сидів. — Це стосується тих людей, які стежили за ним, а зараз утримують твого сина.

Говорячи останнє, він виразно кивнув на ноутбук із досі відкритим фото припаркованого через дорогу від мого будинку автомобіля.

— Вони що, якись фанатики?

— Просто фанатики не мають у своєму розпорядженні такого обсягу ресурсів та інформації. То чи віриш ти в Бога, Даліборе?

— Я вірю в те, що можна науково довести. Я викладач, науковець. Хоч я читаю старослов'янську міфологію, проте потрактую всі релігії світу як приклад культурного саморозвитку суспільства, якому притаманні розквіт, деформація, занепад і тотальне знищення. Коли ж говорити про істинність, то є віри набагато давніші за християнство.

— Отже, ні, — підбив підсумок Бойд. — Не віриш навіть у ті, про які розпинаєшся на лекціях?

Хай там як, але відповісти я міг лише ствердно. Я не казав, що мені не до вподоби моя справа, навпаки — вона була моїм натхненням, я жив і дихав історією. Кожен новий почерк в архівах, кожна нова легенда з потаємних печер спочатку оселялися в моєму серці, а згодом — у мозку. Тому так, я не вірив у богів, ні нових, ні старих, проте я ними захоплювався.

— Не соромся, — усміхнувся американець, махнувши рукою, — як на мене, це виважена позиція розумної людини. Бог — це вірус, Даліборе. Вірус, який мав здатність проникати в людський мозок споконвіків. У середовищі ж, де з'являється паразит, організми починають

ділитися на дві категорії — інфіковані й імуносильні, тобто стійкі до зараження. Інфіковані жадають розширити сферу свого впливу, силкуються зачепити ще не уражені організми. Ті, у яких імунітет, живуть собі спокійно й ніколи не лізуть на рожен, чіпляючись до вірусу: «Нумо, уразь мене!»

Грегора надихали власні слова. Це були не витяги з лекційних матеріалів, а аксіоми його життя.

Я підозрював про зв'язок зашифрованого послання глаголицею зі старовірами та їхньою релігією, але пояснення виявилось надто невігадливим: ті люди скористалися міфологією тільки тому, що я на ній добре знався. От і все. Чудовий спосіб зашифрувати послання для того, щоб відгадав його тільки я. Ніяких вищих матерій чи богоістот.

— До чого ти хилиш? — Мої очі звузилися до тонких щілин, неначе відображаючи таку саму тонку межу сенсу Бойдових слів.

— До того, що й у реальному житті все так, як на клітинному рівні. Є інфіковані Богом, а є ті, у кого вроджений дар мислити тверезо. Зазвичай інфікованість передається в спадок: батьки змушують іти до церкви, родичі торочать про божу ласку до їхньої родини й усяке таке. Тільки ті, кому вдалося ізолюватися від примусової ін'єкції, а відтак очиститися та розглянути всі ймовірні течії релігії, філософії чи психології, змогли виробити імунітет.

— Ти вважаєш, що віряни не мислять? Ви що, борці з релігією?

— Релігія тут ні до чого. Ці люди — зло, і ми боремося з ними за допомогою власних методів. Як, на твою думку, вони спроможні мислити, якщо їх із дитинства вганяють у рамки? — Обличчя американця побуряковіло. — У рамках немає потреби думати. Релігійна віра —

це розумова лінь, як висловився Гайнлайн¹. Ті, хто викрали твого сина, Даліборе, і є загнаними в ті рамки, найбільш ледачими індивідами у світі.

— Тобто фанатики... як я й казав.

— Називай їх, як хочеш, проте це дуже потужна сила. Найнебезпечніший ворог — той, хто керований релігійною істерією. Маєш до прикладу ісламський *джихад* або *хрестові походи*. Люди ладні вбивати заради віри, і — основне — їх не гризе за це сумління. Вони вважають нормальним убивати в ім'я свого Бога. Хто, як не ми, американці, — Бойд указав долонею на себе та свого напарника, — відчуваємо це на власній шкірі. Проте, з іншого боку, завдяки їм Америка стала сильною та розвиненою країною: боротьба з ними дала поштовх до розвитку таких служб, як АНБ, ЦРУ, ФБР чи НАСА. Та знав би ти, по скількох трупах довелося пройти нашій державі, аби досягнути рівня найпотужнішої та майже нездоланної.

Я хотів щось зауважити, але Грегор мене випередив.

— Так, я знаю, що ти волієш заперечити, — усміхнувся американець. — Америки не було б узагалі, якби не та сама релігія. У пошуках кращого життя ми перепливли океан під знаменами Христа. Так, ми вбивали аборигенів і викорінювали їхню оманливу язичницьку релігію, аби звести на місцях тих святилищ власні храми. Американці були не кращими за місцевих червоношкірих варварів, проте не забувай: це були тоді ще європейці. Зараз, Даліборе, ми зовсім інакші. Теперішнє зовнішньополітичне становище США змушує переглядати життєві позиції й починати боротися з фанатиками та схибнутими. Звісно,

¹ Роберт Енсон Гайнлайн (1907—1988) — один із найвідоміших американських письменників у жанрі наукової фантастики. Володар премій «Г'юго» та «Неб'юла».

це стосується не лише релігії, а й сексизму, расизму, виявів національної зверхності. На жаль, Америка, на відміну від Європи, доволі нещодавно вийшла на рівень відповідальності перед нацменшинами й іншовірами. Одначе після терактів 11 вересня 2001 року американське населення, як і уряд, ледь не одностайно проголосило вогнепальну — не холодну, як колись, — війну ісламу й іншим, не християнським, язичницьким прихильникам. Народ більше не бачить різниці між *іншими*. Цього року порівняно з минулим рівень злочинності на релігійній основі та через ненависть до меншин зріс на сім відсотків. Це значні цифри, Даліборе. А 2014 року було зафіксовано 5479 таких злочинів. Щодо мусульман — 154, а станом на сьогодні ця цифра переважила за позначку 200. Наша робота — тримати під контролем гнів.

Я скептично звів брови й підозріло втупився в чоловіка. Що він у біса має на увазі під «контролювати гнів»? І якого дідька ці контролери приперлись аж сюди, до України? Я намагався пригадати межі юрисдикції розвідувальних та оперативних організацій Сполучених Штатів, пояснити їхню присутність саме тут, але що далі міркував, то більше все це скидалося на якесь безглуздя. Вплив американських національних військових агенств майже безмежний. Вони діють по всьому світу й уміло зачищають свої сліди. Та що там зачищають! Спецслужби США можуть відкрито діяти в чужій країні, і це зійде їм із рук. То якась спецорганізація найвпливовішої у світі країни відрядила до України своїх агентів? До села Малечковичі? У це було б важко повірити, якби не один факт — так звана «анти-терористична операція» на сході нашої країни. Американські війська вже давно перебували на території України: Сполучені Штати надали військову допомогу українській державі та провели кілька спільних навчань (чорноморські навчання *Sea Breeze*; навчання *Rapid Trident* — 2014,

1400 військових із п'ятнадцяти країн НАТО; навчання Збройних сил України та США *Fearless Guardian* на Яворівському полігоні біля Львова). Тому хай там як, але наявність американських спецслужб із контролю гніву в країні, що перебуває в стані війни з Росією, мабуть, найбільш конкурентноспроможною для них державою, не видавалася аж такою нереальною.

А що, як це не урядові агенти? У тому разі, коли Грегор Бойд і Гарланд Г'юз протидіють релігійним угрупованням під керівництвом приватного сектора, гра стає набагато небезпечнішою. Якщо уряд США відряджає своїх представників до віддалених країн задля підтримання авторитетної планки, то члени приватних організацій вирушають на інші континенти лише тоді, коли місія має надважливе значення — здебільшого в матеріальному сенсі.

— І чий же саме гнів ви мусите контролювати? — обережно, користаючись з ейфорійного стану Бойда, почав випитувати я.

— Передусім фанатичних, як ти кажеш, угруповань. Терористичних угруповань, Даліборе. Тих, хто може та реально становить загрозу суспільству. Окремо ми займаємося тими, хто припускає вищість божественної волі над законом. Отримання нашою розвідкою інформації про гіпотетичні силові акти з боку невідомих на релігійному ґрунті передбачає негайне формування відповідного підрозділу для запобігання інциденту й затримання підозрюваних.

— Це якась окрема ланка Інтерполу¹ чи як? — Я досі не розумів, як могло трапитися так, що американські

¹ Інтерпол (*англ. International Criminal Police Organization*) — організація, функції якої охоплюють пошук певного об'єкта чи людини, сприяння в аналогічному поліції. Заснована 1923 року, на сьогодні співпрацює зі 190 країнами світу. Штаб-квартира Інтерполу розташована в Ліоні, Франція.

агенти антитерористичної релігійної організації опинились аж у Львові.

— Ні, — заперечив Бойд, — тієї інформації, якою я щойно з тобою поділився, більш як достатньо. Для твоєї ж безпеки.

— Менше знаю — краще сплю?

Іронія переповнювала мене. Сприймати слова Грегора Бойда серйозно ставало дедалі важче.

— Саме так, — кивнув американець, задоволений із моєї стриманості.

Американець, білу сорочку якого вкрили ледве помітні сіруваті плями поту, неабияк нервував через задуху, раз по раз смикаючи за комірець двома пальцями. Він підійшов до вікна та прочинив його.

— Так краще, — полегшено зітхнув. — Я гадав, тут набагато холодніший клімат.

Я не зронив жодного слова.

— Отже, — мовив Бойд, — люди, які стежили за твоїм будинком, — терористи. Їм потрібен був той маллий, а точніше — шифр, який передав йому загиблий дід.

Говорячи, чоловік зазірав мені просто в очі, наче очікував на новий потік безглузких запитань, відповіді на які, зрештою, однаково не підлягали розголошенню. Та я мовчав, відстороненим поглядом туплячись у нього та час від часу перекидаючи затерплі від довгого сидіння ноги з однієї на другу.

— Що ти знаєш про неоязичницькі організації?

Трохи подумавши, я повільно протягнув:

— Зовсім небагато. Кілька назв, імен і все. Вони не такі активні в Україні, аби набути значного розголосу.

Насправді це було не зовсім так, і я це розумів. Неоязичницькі організації порівняно з іншими країнами в Україні мали чи не найбільшу популярність. Здебільшого завдяки історичним візіям, що робили надзвичайно

актуальними гасла про утвердження національної ідеї, національне самовизначення, відродження справді чогось українського. Упродовж століть країна зазнавала тиску сусідніх держав у їхньому прагненні підрізати корені її національного буття — чи то мову, чи традиції, тож українці виявилися тими, хто, мабуть, найдужче від усіх дрючить на власну історію. Саме з огляду на останнє понад мільйон осіб у державі є прихильниками *рідної віри*.

Хрещення Русі Володимиром Великим запустило процес трансформації основної слов'янської віри в християнство шляхом синкретизму¹. Науковці здебільшого пов'язують поширення християнства на Русі саме з *накладанням* християнського віровчення на комплекс язичницьких. Так, частина нових уявлень оязичнювалась, а частина язичницьких — втрачала своє первинне значення: старовірські добрі духи-покровителі перетворилися на янголів-хранителів, численні дрібні боги почали виконувати функції святих тощо.

Паралельно з такими трансформаціями поступово набирив обертів процес двовір'я. Люди вірили й у нового християнського Бога, й у давніх богів своїх предків, що призводило до розмивання меж монотеїстичності — віри в одного Творця. До п'ятнадцятого-шістнадцятого століть двовір'я порівнювали з маловір'ям, марновірством чи хибною вірою, жорстоко переслідували та карали. Щось схоже чинили й за радянської влади, коли двовір'я сприймали як протистояння християнства та язичництва. Через офіційне невизнання жодного з таких поглядів люди мусили діяти в глибокому підпіллі. Більшість двовірив не поділяла бачення радянською владою їхнього вірування й вважала його поєднанням релігійних феноменів в одній

¹ Синкретизм — поєднання, або злиття, самодостатніх чи несумісних і неповторюваних явищ.

системі. Язичництво поставало початковим етапом еволюції релігійної свідомості з її підпорядкованістю стихійному началу, а християнство розкривало прагнення людини до звільнення від залежності від природного світу й акцентувало на духовному розвитку.

Так відповідав мені батько на мої дитячі розпитування про моління хресту. Він був твердим чоловіком, упевненим у власних принципах і світосприйнятті, тож не намагався пересипати свої розповіді якимись спрощеними поняттями. Свою непохитну віру він передавав мені обережно, ненав'язливо. Батько не заперечував християнства як особливої віри, необхідної для існування людини, проте поняття істинності в її контексті для нього втрачало всілякий сенс. Кожен міг вірити в те, на що заслуговує, а для нього це було *рідновір'я*. Дитиною я вірив в існування давніх (для нашої сім'ї теперішніх!) — як їх називали інші — божеств. Та з роками, а особливо після смерті батьків в автокатастрофі, я переглянув імовірність існування в моїй свідомості хоч якогось божества. Здавалося, що якоїсь миті всі вони водночас покинули насиджені місця. І *Даждьбог*, і *Ісус*, і всі інші на кшталт *Будди* чи *Магомета* випарувалися, не залишивши й сліду. Я силкувався знайти бодай найменші крихти їхнього буття, порівнював релігії світу крізь призму схожості, але це лише трощило мою надію на повернення духовного піднесення. І оскільки всі потребують віри в щось, я почав вірити в науку.

Потому як хвиля захоплення віруваннями відступила, я взявся досліджувати не тільки процес становлення релігії в країні, а й ставлення до неї та її бачення суспільством. Я виявив, що майже всі українці та росіяни вважають православ'я істинним християнським віруванням. Однак декотрі з науковців і викладачів університетів, з якими я спілкувався, заперечували поняття слов'янського православ'я як такого. За їхніми словами, ідеться про не

більш як породження двовір'я, православно-язичницького синкретизму. Саме через укорінення в церковні традиції на рівні масової релігійності воно так відрізняється від католицизму, прикладом чого слугують досі збережені вірування в прикмети та повір'я, обряди шанування священників, культу ікон, святих і їхніх мощей чи поширення церковної магії.

Саме тоді, під час вивчення напрацювань радянських науковців шістдесятих-вісімдесятих років, я глибше пізнав важливе значення неоязичницьких угруповань, чисельність яких спершу становила лише декілька ентузіастів, а потім почала неухильно зростати. Посилення репресій і національного гніту закономірно призвело до виникнення супротиву, зародження духу опору. Спочатку він мав духовний вимір, а згодом — і силовий. Люди відмовлялися сліпо поклонятися, на їхній погляд, штучно створеній релігійній хвилі, засновували організації на пошанування давніх богів, де плекали власні традиції й почувалися незалежними від думки довколишніх.

— Тоді слухай, — озвався Бойд, проте я відразу обірвав його:

— А може, не треба вступного екскурсу?

— Ні, треба, — шикнув Г'юз, змушуючи мене замовкнути. — Ти ж хотів зрозуміти, що відбувається, то слухай. Міркуєш, чому США? Усе просто. Масовим феноменом неоязичництво стало ще в дев'ятнадцятому столітті. На той час нації стикнулися з творенням національної ідеї, зокрема шляхом релігійного пошуку. Першими державами, що підпали під вплив цього явища, були Німеччина, Росія та США.

Я здивовано звів брови. Німеччина чи Росія з її міфологічними особливостями — це зрозуміло. Але Америка? США не мали давньої історії. Хіба що відновлені індіанські вірування на кшталт інків чи майя.

— Поділяю твої подив, — зауважив Бойд. — Німеччина, наприклад, дала світу нову систему ворожіння на рунах Гвідо фон Ліста¹ або ж язичницькі висловлювання одного з найвідоміших філософів світу.

— Надлюдина Ніцше, як і язичник, повинна стояти «по той бік добра і зла», — процитував я.

— Так. — Американець усміхнувся, зиркнувши на напарника, на що той ніяк не зреагував. Здавалося, він вважав усе це занудним і знайшов би куди більше цікавих справ за просиджування в недобудованій халупі з якимось українцем під монотонне клацання щелепи. — У Сполучених Штатах також зародилася хвиля неоязичництва, проте, не досягнувши успіху, швидко звернула в бік класичного сектантства. Дехто з прихильників останнього вигадував собі нових богів, дехто трансформував тих, що були. Їхня непередбачуваність із часом виявилася небезпечною для держави й суспільства загалом. Це призвело до організації таких структур, як наша.

Він мав рацію. Знання структури божеств і порядку традицій дає змогу прогнозувати дії вірян, а тут доводилося діяти наосліп, що логічно призводило до поразки. Такими непередбачуваними були серійні маніяки, які вбивали в ім'я невідомих богів або влаштовували криваві ритуали в занедбаних будівлях чи на кладовищах. Місце їхніх злочинів щоразу змінювалося через непідпорядкованість жодним історичним канонам, як-от пошанування богів родочості у відповідно збудованих для цього приміщеннях, храмах, печерах або на природі.

— Друга хвиля пішла після шістдесятих. Прикладом є створена 1971 року Міжнародна язичницька федерація.

¹ Гвідо фон Ліст (нім. *Guido von List*, 1848—1919) — австрійський письменник, антрополог, рунолог та окултист, дослідник міфології Вальгалли, який мав значний вплив на нацистський окултизм.

Вона співпрацює з організаціями тридцяти п'яти держав світу. З Україною також. Федерація поширює інформацію про язичницькі релігії, сприяє дрібним і великим організаціям на шляху до становлення істинної віри. Таких скопищ, які називають себе міжнародними федераціями, угрупованнями чи установами, немало, і завдяки ним щороку ми маємо збільшення клятого обсягу роботи.

— А як же стаття 18 Загальної декларації прав людини ООН? — наче шпичкою, уколів я американця.

— «Кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії. Це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання...» і бла-бла-бла.

Грегор показово закотив очі та, зображуючи базікання, постукав великим пальцем по вказівному та середньому. Гарланд Г'юз сидів мовчки. Його насуплені брови утворювали одну суцільну криву, з країв якої повільно скрапував піт.

— На все це начхати, коли на твоїх руках умирає одинадцятирічна дівчинка з розпанаханим животом і намальованою на лобі зіркою. Кров'ю.

Бойд важко ковтнув ті слова й на мить затнувся. Його очі не брехали, не вигадували, навпаки — повнилися болем.

— Коли борешся зі світом, він починає опиратися — це повинен з'явити кожен.

— *Рідна віра* — течія, з якою пов'язаний початок хвилі неоязичництва в Україні, — сухо продовжив Грегор Бойд після паузи. — Її створив 1934 року Володимир Шаян. Знайоме ім'я?

Я ствердно кивнув, досі намагаючись уникати тривалого зорового контакту з американцем. Шаяна знав кожен поважний український науковець у сфері історії та релігії.

— Трохи ближче до суті. За класифікацією, укладеною на основі системи уявлень про надприродне, в Україні діє п'ять типів організацій українського рідновірства: рідно-

віри-монотеїсти з одним верховним божеством, як у «*РУН-віри*» *Дажьбог*; рідновіри-неоязичники з їхніми пантеїстичними та політеїстичними уявленнями; сучасні *язичники-атеїсти*, які проголошують себе вільними від вірування в реальність надприродного світу, але вшановують прадавніх богів як символи минулого, відзначають свята, мають звичаї на знак поваги до своїх родичів; *симпатика* рідновірства, що позиціонують себе *позаконфесійними*, бо не належать до жодної з чинних рідновірських організацій, однак беруть участь у проведенні свят та обрядів; прихильники рідновірства, які, попри те, що поділяють окремі погляди інших організацій, створюють свої варіації віри та власні релігійні системи, проте не належать до сформованих конфесій і не задіяні в релігійних обрядах інших рідновірських течій, тобто є такими собі дискусійними клубами. За симпатиками та прихильниками стежити найважче, тому зазвичай вони не перебувають у нашому полі зору. Єдиною можливістю втримувати баланс і контроль над усім була організація навчальних органів в інших країнах. Останні майже ізольовані від організації, вибудовують власну діяльність лише навколо окремих наказів. Кожне відомство готує декількох агентів спецпризначення, яких ми називаємо *виконавцями*. Їхня чисельність залежить від рівня загрози в країні. У мусульманських — Сирії, Афганістані чи Пакистані — їх нараховують десятки, якщо не сотні, навіть попри активну діяльність урядових сил США. Італія ж, як взірцева християнська країна, узагалі не має такого відомства. Однак за потреби австрійські чи німецькі *виконавці* вирушають туди на виклик негайно.

— А як щодо України? — обережно поцікавився я.

Американець підвівся і, пританцьовуючи на одній нозі, узявся розминати шию, указуючи рукою на ноутбук. Я ще раз промацав поглядом невідомий автомобіль. Облич за

темним склом не роздивився, залишалося тільки здогадуватися про вигляд викрадачів.

— Досі не думали, що коли-небудь доведеться працювати тут. Ми спостерігали, контролювали і в разі чого готували сусідніх *виконавців* із Росії та Румунії: інформували про кількість організацій, їхні осередки та пропонували детальні списки імен учасників. Проте все це обмежувалось офіційними даними. Глянемо правді в очі, — з такими словами Бойд усміхнувся, — якщо терористичний акт на релігійному підґрунті станеться в Україні, усім буде начхати. Ви ще не спроможні на кроки, які впливатимуть на решту світу. Більшість відомств і *виконавців* Східної Європи працює лише задля, так би мовити, профілактики. Аби в разі вже глобальної проблеми бути поруч. Тому їхня чисельність не перевищує одного-двох на країну. Виняток становить лише Росія, дії якої останнім часом здатні сколихнути не лише Європу, а й усі континенти. І ти не повіриш, коли дізнаєшся, як багато терактів ми передбачили та зупинили, незважаючи на вимогу діяти надзвичайно обережно: влада Російської Федерації, м'яко кажучи, буде не в захваті від діяльності американських спецслужб на своїй території. Одначе функціонування великих українських організацій з осередками чи духовними центрами в США, як-от «*РУН-віра*», може позначитися на нашій державі, тож незабаром *виконавці* з'являться і в Україні.

Від почутого в мене затерпли руки. Я був певен: вони не єдині органи правопорядку, — хоча й не офіційні, — що діють на території інших держав.

— Що такого можуть зробити релігійні організації, аби вплинути на світову політику?

Я зміряв поглядом порожню склянку, враз осягнувши, як утомився від кількаденного напруження. Сили покидали мене, а живіт торохтів, як іржавий танк.

— Як «що»? — здивувався Бойд. Чоловікові здавалося, що все викладене раніше добре відображає рід їхньої діяльності. — Візьми ж, до прикладу, *ІДІЛ*. Масове насадження релігії кров'ю та ненавистю. Хочете розповсюджувати мусульманство? Будь ласка! Але робіть це, як єговісти, тихо й мирно, стукаючи у двері й тулячи брошурки.

Перед очима застрибали новинні кадри з тілами мертвих дітей і жінок, розбомбленими будівлями та «зачищеними» цілими кварталами.

— Або ж те, заради чого ми приїхали сюди.

Я згадав про шифр і залишений Максимом дерев'яний куб. Рука потяглася до кишені, аби витягти папірець і знову переглянути символи, переконуючись, що все це не сон.

— Так, — кивнув американець, перевівши очі на мої пальці з міцно затиснутим у них шифром. — А тепер подивися на це.

Бойд нахилився до комп'ютера навмисно, аби приховати місце розташування файлів на жорсткому диску; відвертаючи від мене екран, двома клацаннями відкрив папку зі списком фотографій і відео та натиснув на одне із зображень. Переді мною з'явилося розмите, ледь не піксельне зображення бару, посеред якого, на стільцях біля барної стійки, сиділо кілька чоловіків, а бармен зі свого боку наповнював півлітровий бокал пивом. Без сумніву, це був кадр із відеозапису, який американці не бажали мені показувати.

— Нещодавно ми перехопили розмову одного з них у Нью-Йорку, — тицьнув пальцем Бойд у чоловіка на екрані, обличчя якого ніяк не вдавалося розгледіти через високий кут знімання.

— Нью-Йорку? — Якщо ті рідновірці вільно пересуваються світом задля досягнення своєї мети, то хвилю-

ватися варто ще більше. Отже, це не просто угруповання людей, які збираються на Купала пострибати через вогнище.

— Так. Саме це й привело нас сюди, до України. Вони називають себе «Родове відродження». Чотири місяці тому ми отримали інформацію про готовність до масового перевороту. Епіцентром подій мав стати Львів. Згодом було заплановано поширити його на всі великі міста України. Ми надіслали інформацію *виконавцям*, аби налагодити стеження, однак місце розташування організації й досі невідоме. Тоді нам повідомили про відліт одного з її членів до США, — Бойд кивнув у бік чоловіка на екрані комп'ютера. — Це Ярослав Війт. Одружений, має доньку, яка навчається в Словаччині.

— Якщо ви знаєте, хто він, то чому не заарештуєте чи не здасте поліції?

— Він зможе вивести нас на решту.

— Що він там робив?

— Спілкувався з чоловіком на ім'я Мс... М...

Американець на мить затнувся й узявся до клавіатури. Пальці бігали від однієї клавіші до іншої, поки він не отримав бажаного, а тоді показав мені фото, від якого в мене підкотило до горлянки блювотиння. На цьому фото був розпластаний на підлозі чоловік із закривавленою головою та грудьми й пістолетом поряд. На наступному — розгромлена квартира: у кімнаті навколо тіла валялися якісь папери, перевернуті коробки та висунуті шухляди, розкидані одяг і невеликі чорні сумки. Розглядаючи останнє фото, я аж підвівся, аби переконатися, чи правильно все зрозумів. На підлозі біля коричневого столу лежали три автомати, чотири пістолети та сім небезпечно загострених мисливських ножів. Коли Бойд перейшов до першого фото із зображенням тіла вбитого чоловіка, я зауважив угорі невеликий напис — *Mstyslav*.

— Мстислав, — повільно прочитав я.

— Так, — кивнув Бойд і невимушено всміхнувся.

Потому американець підвівся та закрокував до дверей. Ми з Г'юзом сиділи мовчки майже хвилину, доки він не повернувся, несучи кілька сандвічів із гарячою шинкою та маслом. Від запаху м'яса я забув про все й без запрошення накинувся на їжу.

— Пригощайся. — Бойд здивовано витріщався на те, як швидко, у два підходи, я ум'яв обидва сандвіча.

— То це все його? — Я вказав пальцем на зброю, додаючи останні шматки.

Американець ствердно хитнув головою.

— Маємо підстави вважати, що цей Мстислав був зв'язковим між українською стороною та діаспорою. Найбільш імовірно, що на американській землі також є прихильники «Родового відродження». Це забезпечує останньому суттєву підтримку. І вочевидь зброєю також. Після того, як ми накрили зв'язкового й побачили все це, втручання в справу стало лише питанням часу.

— Який саме переворот вони планують?

— Знищення християнства як основної релігії в Україні, — випалив Гарланд, не повівши й бровою, — а згодом поширення впливу *рідної віри* на Росію та ближні слов'янські держави.

— Що?!

Я ледь не скочив зі свого місця, тамуючи глузування й гнів водночас.

— Це не підтверджено, але є підстави так вважати, — підтримав свого напарника Грегор.

— Та як таке може бути? Ви при своєму розумі?

— Я не переконую, що це може бути, а констатую наявність у них мотивів. Здатні ті фанатики це зробити чи ні — неважливо, основне, що вони починають діяти. І дії ці зовсім не мирні.

Я на мить замислився. Зрештою, більшості поставлених тиранами цілей не було досягнуто, попри те, що шлях до них вкривали попелища й руїни. Гітлер і Наполеон знищили сотні міст і мільйони людей, але бажаного не доп'яли. Це означало, що пріоритетним завданням американців був пошук найприхованіших натяків навіть на безглузді прагнення певних організацій і запобігання тому, до чого ті могли призвести.

— Гаразд, — я вирішив іти до кінця, — той Ярослав зв'язався зі Мстиславом. Можу закластися, що це не його справжнє ім'я, а позивний. Про що вони говорили?

— Від зв'язкового довідатися бодай щось не вдалося: він відкрив вогонь, і нам довелося стріляти на ураження. Усе, що є, — інформація з їхньої телефонної розмови. Вони обговорювали знахідку дерев'яного куба. Точніше, те, що вони знають, як його знайти та що за кілька днів зможуть почати операцію.

— Яку операцію?

— Невідомо, — американець знизав плечима. — Може, ішлося про Ілів. Це міг бути старт перевороту.

Ілів... То ось що сталося в тому селі. Та це однаково не знімало багатьох запитань: чому протаранили наш автомобіль, як промили мозок Олівії та куди забрали Марка. З ними я вирішив зачекати, аби з'ясувати, що казатимуть мені американці.

— А навіщо їм куб? Це ж ідеться про той, що приніс мені хлопчина? Той, у якому я знайшов шифр.

Я кинув папірець на стіл, наче той обпалив мені шкіру. Тепер він не здавався захопливим і цікавим: через нього загинуло так багато людей! Папірець був знаряддям убивства.

— У цьому кубі, як вважає «Родове відродження», указівка на місце заховання їхньої найбільшої реліквії. Остання потрібна як основна причина й обґрунтоване

пояснення перевероту: за її допомогою вони спростовуватимуть істинність християнства.

Пауза виявилася театральною, навіть дещо пафосною. Гарланд Г'юз підвівся з крісла і, схилившись над столом, узяв до рук папірець із шифром. Я не заперечував, навпаки — нехай розглядає, а раптом здогадається про сенс послання. Після фіаско в Стільську впевненість у правильному перекладі розвіялась, як пил під поривами шквального вітру. Я безліч разів прокрутив у голові глаголичні символи та безліч разів переконався в правильності їхнього значення. Залишалось сподіватися на неправильне тлумачення прихованого сенсу.

Зрозумівши, що не дочекається від мене жодного слова, Бойд продовжив:

— Вони шукають так званий Чаркес.

— Чаркес? — Від глузливого здивування з мого рота вилетіла слина та приземлилася на чистий аркуш паперу, утворивши дивну на вигляд пляму. — Той, що меч *Арея*? Ви серйозно?

— Що ти про нього знаєш? — прискіпливо запитав Г'юз, і далі позиркуючи на глаголичний шифр.

— Про меч *Арея*? Я викладач старослов'янської міфології, тож про меч *Арея* дещо таки знаю. Найважливіше те, що це просто міф. Міфічна оповідь про меч, викутий із небесного вогню та подарований богом війни *Ареєм* онукам Даждьбожим, народові. Його вважають символом безсмертя арійця, що переходив у спадок від одного героя до іншого. Побутують легенди, що Чаркес належав великому Гатилі, — Аттилі Гуну, — також отаманові Івану Сірку. Та хай би в чіїх руках не опинявся, меч наділяв власника неймовірною могутністю, надприродною силою. У Київській Русі культ меча був такий потужний, що проти повсталих холопів князі виступали з будь-якою зброєю, проте не з мечем. Той брали

винятково у військовій поході. Відомо, що славнозвісний Чаркес під час поховання Атили поклали разом із ним у трьох трунах. Свідків же поховання вбили для втаємничення того місця. Під час розграбування могили отамана Сірка меч також не було знайдено. Я переконаний, що Чаркес — це легенда, створена для плекання войовничого запалу народу: магічний символ нездоланності був запорукою обов'язкової перемоги під зверхництвом самого Арея. За появи ж безсмертного всемогутнього лідера з магічним мечем у руках люди ладні гори вергати, упевнені у своїй перемозі.

— Тобто ти не віриш в існування меча *Арея*? — слова Бойда були радше ствердженням, аніж запитанням.

— Знаєте, як облаштовували жертovníки *Арею*? Накладали в'язанки хмизу так, аби ті утворювали чотирикутний майданчик. Щороку на той майданчик викладали сто п'ятдесят возів нового хмизу, встромляючи в нього старі мечі — символи *Арея*. А тепер уявіть, як легко ця вимощена посеред степу купа хмизу зі встромленим у неї залізяччям виконувала роль громовідводу та як під час грози блискавки влучали просто в неї, від чого та спалахувала та горіла ясным полум'ям. Небесний вогонь, із якого створили Чаркес, удари блискавок, які є символом *Перуна*, — неймовірне та переконливе видовище для людей із тодішньою міфологічною свідомістю. Звісно, що після такого вони будь-які міфи сприймали за реальність.

Гарланд Г'юз обережно поклав папірець на стіл і процідив крізь зуби:

— Віриш чи ні, але вони його шукають і вже почали вбивати. «За появи безсмертного всемогутнього лідера з магічним мечем у руках люди ладні гори вергати, упевнені у своїй перемозі» — так ти сказав? Оу, а ще в них твій син, і доки цей клятий шифр не приведе нас до «відродженців» або до Чаркеса, ти його не побачиш.

6

*65 км на схід від Вашингтона, США
13 вересня, 2015 рік*

— Що саме ти йому розповів? — Гендерсон від обурення роздув щоки, мов повітряну кулю. Ризикована відвертість підлеглого йому відверто не сподобалася.

— Не більше й не менше, ніж він мусить знати, аби повірити нам і почати співпрацю, — почувся голос Грегора по той бік телефона.

— А без цього не можна було обійтися?

— Ні, Білле, і тобі це чудово відомо...

— Протокол один для всіх: якщо він п'ятаякатиме, полетять голови. І я особисто потурбуюсь, аби твоя стала першою.

Телефон замовк, і боса огорнула тиша власного кабінету. Ноги тонули в густому килимі, а спина майже вросла в крісло. Згодилося б розім'ятися, завести руки за гладку спину й хоч раз, аби не репнули на дупі дорогезні штани, присісти. Упершись руками в стіл, Білл Гендерсон спробував підвестись, але відразу ж гепнувся назад у шкіряне крісло. «*Не сьогодні*», — подумав він.

Грегор Бойд мав доступ до майже повного спектра вільних дій на свій розсуд: Гендерсон дозволив йому орієнтуватися за ситуацією й ухвалювати рішення, які той вважатиме найвигіднішими. Розкривати інформацію про таємний неофіційний проект ФБР «Ізраїль» було ризиковано та небезпечно, проте, як зрештою визнав Гендерсон, певною мірою доцільно. Бойд розумів значення грифа «Секретно», а відтак міг злити Кравцеві лише другорядну інформацію — *водичку*, як іноді висловлювалися Гендерсонові підлеглі.

Попри статус ФБР як урядового підрозділу Сполучених Штатів, діяльність його невпинно ширилася за кордоном.

Гучну заяву про це було офіційно зроблено 1984 року, коли ФБР доручили розслідування всіх терористичних актів, жертвами яких стають громадяни Штатів поза межами своєї країни. Функції розслідувань брало на себе Управління ФБР із боротьби з тероризмом, виокремлене зі складу Управління національної безпеки в межах його реорганізації директором Луїсом Фрі. Власне управління складалося з двох основних підрозділів: перший займався справами, пов'язаними з міжнародними злочинами, другий — із внутрішнім тероризмом.

Однією з найвагоміших причин примусового створення засекречених підрозділів і управлінь було запровадження глобальної програми Джона Едгара Гувера¹ «Контелпро». Спочатку програма мала спрямованість на боротьбу з Комуністичною партією США, але згодом вийшла за рамки підготовки таємних агентів для цього. Гувер санкціонував стеження за всіма організаціями, діяльність яких, на його думку, суперечила політиці американського уряду. Так було організовано обшуки у вашингтонському офісі Єврейської культурної спілки, у приміщенні Соціалістичної робочої партії та офісі асоціації «Студенти за демократичне суспільство». Під хвилю потрапили ку-клукс-клани, негритянські та пуерториканські націоналістичні організації, релігійна община «Свідки Єгови» та пацифістичні об'єднання, що виступали на підтримку народу В'єтнаму, який страждав від війни із США, Асоціація китайських прачок та Американська рада християнських діячів... І це був лише початок списку. У меморандумі ФБР ішлося про близько двісті сорок незаконних проникнень проти п'ятнадцяти

¹ Джон Едгар Гувер — директор ФБР від 10 травня 1924 р. до 2 травня 1972 р. Очолював Федеральне бюро 48 років поспіль, що є рекордом, який ніколи не буде перевершено з огляду на те, що на сьогодні термін перебування на цій посаді становить 10 років.

організацій за період 1942—1968 рр. Зважаючи на проведення щодня близько ста таємних операцій, до 1975 року в картотеці Бюро накопичилося приблизно шість із половиною мільйонів досьє на «внутрішніх ворогів».

8 березня 1971 року група невідомих, яка згодом назвалася «Комісією громадян щодо розслідування діяльності ФБР», проникла до приміщення відділення ФБР у місті Медіа, штат Пенсильванія, та нелегально винесла звідти понад тисячу різних документів, копії яких згодом розіслали редакціям газет, конгресменам, журналістам і всім, хто тільки міг зацікавитися провокаційною діяльністю Бюро. Серед документів, які набули розголосу, знайшлися й ті, що стосувалися проекту «Коінтелпро», через що Гувер за півтора місяця мусив увести директиву про згортання операцій програми.

Скандал із «Коінтелпро», смерть Гувера та подальша відставка його підопічного, причетного до «Вотергейту»¹, похитнули вплив і позиції ФБР. 1976 року генеральний прокурор Штатів оголосив, що всі дії Бюро щодо внутрішньої безпеки країни повинні бути повністю контрольованими як такі, що порушують права громадян. Однак рішення про тотальний контроль залишилося тільки на папері та на словах прокурора. Натомість незаконні прослуховування та проникнення до центральних офісів

¹ Вотергейтський скандал (англ. *Watergate scandal*) — політичний скандал у США, який завершився відставкою президента Річарда Ніксона. За чотири місяці до президентських виборів 1972 року в штабі кандидата в президенти від демократичної партії Джорджа Макговерна, розташованому у вашингтонському готелі «Вотергейт», було затримано п'ять осіб, які незаконно проникли туди. Чоловіки налаштували прослуховувальну апаратуру та фотографували внутрішні документи демократів. Згодом було оприлюднено аудіозаписи, на яких Ніксон обговорював із начальником свого апарату заходи із запобігання розслідуванню за допомогою ЦРУ та ФБР. 1974 року під загрозою імпічменту президент Ніксон подав у відставку.

організацій, які становили загрозу для національних інтересів уряду, траплялися навіть частіше, ніж за проекту «Коінтелпро».

Офіційно ФБР діяло за кордоном у понад сорока державах світу, де утримувало своїх представників, будувало академії для навчання майбутніх агентів, як-от у Тайланді чи Угорщині. Проте дії за межами країни передбачали їхнє узгодження на офіційному рівні з ЦРУ, тож для «звільнення рук» у ФБР було розроблено секретні проекти, підпорядковані лише його директорові Вільяму Мак-Калагену.

Програмою, започаткованою 1981 року Федеральним бюро розслідувань для досягнення національної безпеки на внутрішній і міжнародній арені шляхом протидії терористичним актам на основі расистського та релігійного гніву, була «Ізраїль». Спочатку проект мав своїм вектором придушення виявів роботи організацій, з якими було розгорнуто боротьбу під час вищезгаданих хвиль, а саме — прочісування головних офісів, знищення документації й арешт учасників з огляду на підозру в змові проти американського уряду та народу США.

Вільям Мак-Калаген дав програмі назву «Ізраїль» — у перекладі «богоборець», біблійне ім'я, яким Господь нарік Якова, — та сформував засекречені філії в найбільших країнах світу, згодом поширивши їхній вплив і на менші сусідні.

На відміну від Управління з боротьби з тероризмом, «Ізраїль» не мала бойового спецпідрозділу на кшталт *SWAT*. Тут працювали аналітики та *виконавці*, які діяли на місці злочину чи задовго до його виникнення, нейтралізуючи супротивників та збираючи інформацію для Вашингтона, на основі чого Мак-Калаген ухвалював рішення про передання повноважень щодо розслідування певним офіційним особам.

Як директор програми «Ізраель», Білл Гендерсон не-навидів втручання офіційного Вашингтона. Наявність ресурсів і навичок спеціально підготовлених людей, на його думку, була тим, що могло замінити навіть ЦРУ, а пресована необхідність вклякати на колінах перед тронном головнокомандувача виводила конфлікт на вищий, хоч і тихий щабель. Протиставити Мак-Калагену хоч би щось Гендерсон не міг, одначе він знав, що прийде час і його управління Бюро піддасть сумніву. За два роки термін перебування на посаді директора ФБР Вільяма Мак-Калагена добігав кінця, і Білл Гендерсон уже мав чіткий план реформування структури та контролю дій управління. За два роки Гендерсон повинен був очолити Бюро розслідувань.

7

Малечковичі, Україна 13 вересня, 2015 рік

— Я досі не збагну дечого...

Запитувати чоловіка з військовим вишколом і всезнаючим поглядом було ніби підставляти власні яйця під удар. Пауза затягнулася на більше, як треба, і в повітрі зависла ніяковість. Моя ніяковість. Грегор Бойд же продовжував усміхнено та співчутливо вивчати очима моє втомлене обличчя й чекати. Чекати, доки я, мабуть, зйду з розуму та розчинюсь у повітрі від власної безпомічності.

— Чого саме?

— Чому я? Чому Підгірський прийшов до мене й віддав куб саме мені?

— Ну, ми напевне не знаємо, але... — Грегор затнувся й озирнувся на Г'юза. Того, схоже, розмова абсолютно не цікавила: він зосередився на чомусь у ноутбучі.

— Але що?

— Це лише здогад, — повільно стенув плечима американець, вочевидь зовсім не переймаючись так, як це хотів показати, — але згадай свого батька. Чи добре ти його знав? Його захоплення давньою слов'янською історією, часті переїзди та поїздки закордон. Загалом пристрасть до слов'янської міфології. І зауважу, пристрасть доволі маніакальна. От хоча б твоє ім'я. Таке... гм, незвичне, скажімо, як для українця. Хіба ні?

— То й що? Усе це можна сказати й про моє життя.

— Так. Але з однією відмінністю. Ідеться про не просто залюбленість у культуру своїх предків, а про бажання бути безпосередньо причетним до її відновлення, стати її частиною.

— Тобто?

— Я припускаю, що твій батько якимось — безпосередньо чи опосередковано — пов'язаний із неоязичницькою організацією.

— Херня! Мій батько був порядною людиною й ніколи не мав справи з релігійними фанатиками, — карбуючи ці слова, я в такт тицяв вказівним пальцем американцеві в груди, підсвідомо намагаючись донести думку ще й фізично. — Навіть чинити опір суспільству на той час було вкрай складним завданням, хоча й тут він поведівся гідно. Убити чи навіть завдати комусь шкоди — це абсолютно протилежне моральним поглядам батька. Тому не вплутуйте його в це казна-що й надалі будьте обережніші з такими гучними заявами, інакше розгрібатимете все власноруч. Вам це, припускаю, чудово дається.

— Я не стверджую, що твій батько належав до насильницької течії. — Бойд тримався спокійно, ніяк не реагуючи на мій напад. — Організація, до якої він, імовірно, — наголошую: *імовірно*, — належав, могла бути цілком миролюбивою й тихою. Та часи змінюються, як і владні структури. Погляди організації могли стати інакшими,

тому, щоб уникнути причетності до нової, більш жорстокої взаємодії із системою, він відійшов від справ.

— Не треба тут розпинатися: це ті самі слова, що й раніше! Не переконуй мене у своїй «правді».

Останнє слово я звів пальцями в умовні лапки.

— Я не переконую, Даліборе, — знову по-доброму всміхнувся Бойд. — Це припущення, яке хоч якось пояснює твій контакт зі старим. Іншого в нас, на жаль, поки немає.

— Тобто Підгірський був *відродженцем*?

— Так.

Я замовк: мене роздирав безглуздий внутрішній спротив. Останніми днями просто не зірватися ставало майже неможливим завданням, одначе я спромігся стулити рота й розирнутися довкола, аби хоч трохи не зустрічатися поглядом із Бойдом. Коли той зрозумів, що тему вичерпано, то відвернувся та відійшов до Гарланда Г'юза. Обидва чоловіки мали величезні синці під очима — утома давалася ознаки не лише мені.

Існує два типи людей: герої та чесні перед собою. Останні не вигадують нічого соціально прийняттого для досягнення життєво необхідних цілей. Я підозрював, що дозволив би загинути цілому Ілеву знову, аби лише Лука був живий і здоровий. Без жодного сумління.

Перед очима постав образ Катерини. Дружина зазірала мені в очі, а я присоромлено ховав погляд. Горе зробило з мене зовсім іншу людину — жорстоку й безжалісну. Немов тварина в пастці, я гарчав і вищиряв зуби, змагаючись за виживання. Та байдуже, коли в голові пульсує одна думка — обійняти Луку.

— Ще одне, — промимрив я наостанок. — Як вони змусили Макса дійти до університету й порішити себе?

Бойд підвів голову. Вочевидь, що відповідь була заздалегідь підготовлена, як і театральний сценарій зітхань і кивків, якого дотримувався американець.

— Думаю, накачали психотропними речовинами. Коли людина обдовбується до галюцинацій, ті стають частиною її реальності. Ну, галюцинації, зрештою, і є реальністю. Максим повністю втратив контроль над власною свідомістю, тож його було дуже легко підштовхнути до неконтрольованих дій. Загалом, якщо обдовбаному сказати, що по його руці повзе змія, він її бачитиме: у його очах та матеріалізується. Це дуже страшний стан. Зафіксовано безліч випадків, коли під кайфом люди вбивали своїх рідних і знайомих. Декілька років тому в Перу, посеред джунглів Мадре-де-Діос, було знайдено декілька загиблих. Усі вони померли жорстокою смертю: окремі тіла мали розпанахані животи, відірвані кінцівки, виколоті очі. Під час розтину в їхньому організмі було виявлено залишки небезпечної галюциногенної отрути, що міститься в такій рослині, як бругмансія. Схоже, що люди отруїлися тією квіткою та перебили одне одного.

— До чого це? Хочеш сказати, що Макса й Олівію нагодували якимись квітами?!

— Байдуже, чим їх нагодували, важливо, що вони були несповна розуму.

— Чортівня якась. У новинах торочили про те, що це я їх чимось накачав.

— Погодсья, — сумно похитав головою Бойд, — усе обставлено так, що це припущення видається найімовірнішим.

— Безглуздя! Навіщо мені підсаджувати студента на наркотики, аби той прийшов саме на мою лекцію та покінчив із життям саме в моїй присутності? Ще й Олівію примушувати вказати на мене? Це просто божевілля!

— Знаєш, що таке синдром Мюнхгаузена?

— Ні.

— Це психічний розлад, за якого люди звертаються по медичну допомогу з приводу неіснуючих хвороб. Часто

вони навіть зумисне завдають собі шкоди, аби спричинити виникнення симптомів хвороби. Так пацієнти повертають до себе увагу, якої їм бракує. Маніяки чи серійні вбивці діють майже так само. Вони повертаються на місце злочину, розкидають підказки чи докази їхньої вини. Або ж, як у нашій ситуації, накачують наркотиками своїх жертв, аби ті привселюдно оголосили їхнє ім'я як злочинця.

— Навіщо це їм?

— Те саме, що й у хворих із синдромом Мюнхгаузена, — увага. Ще й з додачею манії величі, бажання знову спізнати солодку мить влади над жертвою. Та скажу відверто, — кутики Бойдових губ повільно розпливлися в широкій посмішці, а в словах забриніла повага до того, хто за всім цим стояв, — спрацьовано вишукано. Не знав би я про «Родове відродження», однозначно відкрив би полювання на твою голову.

Гарланд, почувши зауваження напарника, вдоволено зітхнув і також засміявся. Я раптом пожалкував, що серед загиблих в Ілеві не знайшли й цих двох.

— Ідіть на хер.

8

*Львів, Україна
14 вересня, 2015 рік*

Ірина Дивульська ледь не бігла повз напівпорожні аудиторії коридором другого поверху. Зусібіч вчувалася студентська нецензурщина, проте сьогодні Ірині було байдуже. Далібор не зателефонував і не подав про себе звістки в якийсь інший спосіб. Хвилювання жінки повільно переростало в якесь панічне безумство. Усю минулу ніч вона й на мить не склепила повік, подумки раз по раз прокручуючи сцену їхнього прощання. Згорьована жінка тепер би все віддала, аби те прощання виявилось не таким

холодним. Тепер би Ірина обійняла Далібора, шепочучи слова підтримки та відгороджуючи від невідвортної долі, що чатувала на нього за дверима. Жінка карталася за власну нетерплячість, що осіла на її сумлінні гірким осадом.

— Привіт, — кивнув Юрій із дальнього кута кафедри, щойно Ірина переступила поріг. — Маєш змучений вигляд...

Жінка загорнула за вухо пасмо волосся, що спадало на очі, і махнула головою в бік колеги, не промовивши, проте, жодного слова. Потому пройшла до свого заваленого стосами паперів робочого столу й важко осіла в крісло. Те заскрипіло, але витримало. Ірина випростила праву руку з невеликою чорною сумочкою, і та впала їй під ноги. Не звернувши уваги, жінка взялася діставати з нижньої полицки столу ноутбук.

«Хоч *Windows* приємно вітає мене», — подумала Ірина, утупившись у заставку.

— Йой, ти тільки глянь на себе.

Ірина підвела голову. У дверному проході стояла Михайлівна, уся в просякнутому м'ясним запахом лахмітті. Вона досі не розуміла, як стара могла так легковажно ставитися до власної презентабельності. Сморід відчувався майже завжди, і, попри стабільність, звикнути до нього ніяк не вдавалося. Очі Михайлівни поглипували на неї зі співчуттям і зверхнім наставництвом.

— Тебе ті думки про Далібора в могилу зведуть, — докірливо промовила, підходячи ближче, майже впритул.

Ірина, яка саме відкривала в пошуку *Google* новини з тегами «Далібор Кравець», «убивства Ілів», «самогубство Максим Підгірський», згорнула браузер, аби уникнути зайвих розмов. Михайлівна, попри повагу до неї на кафедрі, під час бодай найменшої суперечки перетворювалася на нестерпно впертого віслиюка, що напосядатиме, доки всі не визнають його правду. Ірина мов-

чала. Запах гнилого м'яса наче випробовував її й без того слабку витримку.

— Ти що, знову не спала?

Цього разу Михайлівна примостилася стегном на Ірининому столі. Довга спідниця задерлася й оголила вкриті важким варикозом коліна.

— Спала. Усе гаразд, дякую за турботу.

— Ніц не гаразд. Втюхалася в того вбивцю. Той скурвий син — маніяк якийсь. Викинь його з голови. Знайдеш іще красунчика, як мій...

— Може, досить?! Будь ласка, облиште мене. Я хочу попрацювати.

Михайлівна дещо ображено витріщилася на молодшу колегу. Її обличчя почала заливати фарба.

— Чого так верещати? Хіба не можна поговорити нормально?

— Говоріть, скільки заманеться, але не сидіть своєю дупою на моєму столі! — Ірина вже не стримувала гніву. Тонни накопиченого за останні дні негативу нарешті прорвалися на волю. — Хочете правду? Задовбали ви своїми казочками! Та хто на вас гляне? Та вам тільки й залишається, що уявляти, як старі німічні пальці торкаються ваших варикозів. Я знала, що самонавіювання — доволі потужна сила, але ж не така, щоби втримувати на тремтячих ногах мерця з хтивою діркою замість мозку.

Груди розпашілої від крику Ірини ходили ходором — зараз вона нагадувала легкоатлетку після кількакільометрового забігу. Стара зі згорбленою спиною відскочила від столу, пропікаючи жінку лютим поглядом. У передчутті чогось жахливого Юрій мало не ліг за своїм столом. Коли пахло смаженим, хлопець завжди переймався тільки своїм задом.

— Та як ти смієш? Пискуєш до старших? Зовсім поваги не маєш! Проживи спершу з моє, а тоді роззявляй

рота. І по-друге, це ти мені про вигадану реальність говори́тимеш? Ти? Та, що розпускає шмарклі за тим маніяком! А він ЦІЛЕ село винищив. Наголошую: ціле село! Та ще й нашого любого Максима...

— Любого?! — зарепетувала Ірина. — Та ви й не здогадувалися про його існування, доки він... доки...

— Що? Не вбився за наказом Далібора?

Тепер уже Ірина підскочила з крісла і, впершись руками в стіл, заволатала:

— За наказом?! І як це він, по-вашому, йому наказував?

— Та ти, що, люба, телевізор не диви́шся? Там усю правду вже давно розказали. Обколов твій мужик хлопця. Обколов. Я не знаюся на тих новомодних наркотиках, але якщо в шлунку малого щось знайшли, то так тому й правда.

— Ви не тямите, про що плещете! — Ірина ладналася зацідити ноутбуком по самозакоханій пиці старої. — Навіщо йому? І як? Він хороший чоловік, добрий батько.

— Батько... страшно уявити, як він міг знущатися зі свого сина. Мабуть, бив щодня й голодом морив.

«Сука стара!»

— Вам самій він іще донедавна подобався. — В Ірини виникло непереможне бажання розвернутися та вийти. Утекти. Як зазвичай.

— Усі маніяки дуже добре грають роль милих хлопчиків. Доки не вчують смак м'яса...

— Тоді дивно, чому він не накинувся відразу на вас!

Вона швидко підхопила із землі сумку, запхнула туди потрібні для наступної, останньої на сьогодні лекції папери, узяла ноутбук і гордовито випросталася перед Михайлівною.

— Не зрозуміла, — пробелькотіла стара.

— Звісно. Напевно, на таку гниль кидаються тільки всякі Федоровичі. А ти, — обернулася вона через плече до Юрія, — також звинувачуєш у всіх бідах Далібора?

Юрій, який досі сидів мовчки, стенив плечима й спокійно відповів:

— Я не думаю про вбивць. У мене інших справ повно.

Чорнявка розпачливо вилетіла з кафедри, бурмочучи собі під ніс прокльони. Щойно вона переступила поріг, як сльози потоком ринули з її очей.

9

Малечковичі, Україна 14 вересня, 2015 рік

Я проспав майже дванадцять годин: крізь вікно знадвору лилося хоч і неяскраве, та все ж полуденне світло. Підступивши до єдиного в кімнаті вікна, кинув погляд на небо. Жарке й набридливе кілька днів поспіль сонце сьогодні ховалося за хмарами. Уперше, відколи я виїхав до Ілева, на вулиці можна було вільно дихати, а не з відразою щідити сухе гаряче повітря.

Опустивши погляд, я вгледів двоє здорованів у темних футболках, що копирсалися в невеликій коробці, витягнутій із припаркованого біля будинку авто. Я вихилився з вікна, аби роздивитися і авто, і вміст коробки, та чоловіки зайшли за ріг будинку й зникли з очей.

Залишалося тільки налаштовувати себе на позитив, переконувати, що все гаразд, Луці нічого не загрожує, усе ось-ось закінчиться й ми заберемося з цього клятого Львова подалі. Може, до Польщі. Чи до Чехії. Навіть Сракостан зараз здавався нічогеньким варіантом. Пересиливши себе, я ліг животом на підлогу й узявся відтискатися. Тіло проштрикували сотні голок, голова гула відлунням серцебиття, кожен порух супроводжував мимовільний стогін. У будь-якій незрозумілій ситуації відтискайся, а ситуація видавалася йобнутись якою незрозумілою.

чи писання. Я роззирнувся, обдивився кожен куток кімнати та кожну полицю шафи, заглянув навіть під ліжко — жодного натяку на зошит, блокнот чи бодай один чистий аркуш паперу! Найпростіше було спуститися вниз і попросити Бойда чи будь-кого іншого з безмозгих здоровил, але це порушувало конфіденційність, яку я вирішив собі організувати. Не зоставалося нічого іншого, як спробувати обійтися без сторонньої допомоги, діяти якомога більш приховано.

Я пригадав опис кожного символу хорватської глаголиці та їхнє значення в українському алфавіті, подумки записав кожну літеру в порядку розташування на стрічці та спробував запам'ятати. Тричі пробігся очима по уявних українських літерах. Потім іще раз і ще раз, доки аж після еної спроби не зміг повторити їхню послідовність, не підглядаючи в папірець.

ДЖМЕЕДЛДЛАЮЮЄСМДЗТОРЕАМО

У правильності перекладу я не сумнівався: кожна літера відповідала своєму символу.

«Де люд рождає, земля стає домом» — єдиний реально зрозумілий варіант прихованого послання. Скрегочучи зубами, я з цим змирився. А тоді, покинувши папірець на комоді, навznak упав на ліжко, розкинувши руки й ноги навсібіч.

Де люд рождає, земля стає домом...

Клятві слова. З них усе почалося. Саме через них убили діда Підгірського, через них Максим порішив себе посеред лекційної аудиторії. Довбані слова на довбаному папірці. Тепер Лука був бозна-де, за кілометри чи навіть сотні кілометрів від мене. Я не знав, що з ним: чи він їв, чи не замерзає від холоду, чи не б'ють його. Рука спазматично сіпалася. Від думки, що *черепашку* тримають

десь у вологому підвалі, кидаючи недоїдки, мов собаці, ставало млосно.

Телефон!

А що, як йому вдалося втекти або його відпустили? Що, як поліція знайшла мого сина й усе давно скінчилося? Лука міг зателефонувати мені, а телефон вимкнений. Я мусив перевірити, чи немає від нього пропущених викликів. Лівою рукою вхопивши телефон, я щосили затис кнопку живлення й тримав так, доки екран не засвітився. Мої руки тремтіли від дикого бажання почути звук вхідного повідомлення. «Введіть PIN». Пальці швидко набрали чотири цифри — 0056, а потім — графічний ключ розблокування. Телефон затремтів від вібрації, і моє серце заледве не вискочило з грудей: це було повідомлення про пропущений виклик. Невже це він? Мій малий сміливець.

Екран залило червоним сповіщенням. «Низький заряд батареї. Залишилося 3 %».

Прокляття! Я відкрив повідомлення: «У вас пропущених дзвінків: 2 від +380937849380, останній о 21:58, 13.09.2015». Номера серед контактів не було, тож якщо це телефонував Лука, то з чужого, найвірогідніше, номера якогось поліцейського. Або ж телефонував сам поліцейський. Однак останній міг телефонувати, розшукуючи мене для арешту.

«Низький заряд батареї. Залишилося 2 %».

«Блядь!»

Думай швидше, Даліборе! Хрін із ним — ризик неправданий. Я натиснув на підкреслений номер у повідомленні та приклав телефон до вуха. З кожним гудком хвилювання посилювалося. Час нагадував гумку, яку маленька дівчинка надувала ротом, і та от-от мала луснути.

Ще гудок...

«Швидше!»

— Алло... — голос звучно вривався у вухо.

— Луко, це ти?!

Голос був таким самим тонким, як синів, одначе трохи вищим і неймовірно схвильованим. Схвильованим аж так, що вібрував і надламувався, дроблячи слова на окремі звуки:

— Да-лі-бо-ре... це ти?

Жінка. Зі мною розмовляє жінка, надто перелякана й, вочевидь, заплакана як на працівника поліції. Ірина. Я похапцем глянув на екран — невідомий номер після кількох секунд роздумів перетворився на «Ірина (кафедра)». Мій телефон глючив, і зазвичай після завантаження доводилося чекати, доки той набуде нормального робочого стану.

— Кравець! — У двері кімнати загунав чийсь дужий кулак. — Америкоси питають, чи ти прокинувся й чи будеш спускатися.

— Чорт, — ледь чутно хрипнув я собі під носа й зиркнув на екран — 1 % заряду. Потому голосом неначе спросоння гукнув непроханому гостеві: — Відчепися! Я ще сплю. Перекажи, що як захочу спуститися, то відразу так і зроблю, а доти мене не займайте!

— Як хочеш... задовбали ганяти туди-сюди.

Голос, як і гучні кроки, почав віддалятися коридором. Я знову приклав телефон до вуха, аби ще раз почути Іринин голос.

— Алло, — безглузде слово, що вилетіло мимоволі, коли не почув у динаміку нічого, крім тиші. — Іро, ти тут?

Жодної відповіді. Я завагався: може, жінка збирається з думками. Мені б не завадило.

— Ірино!

Знову тиша. Я глянув на екран — цього разу чорноту не змінили яскраві фарби. Тицьнув кілька разів пальцем — нічого. Батарея розрядилася.

Пальці стиснули телефон у нападі несамовитої люті. Я скрипів зубами, тлумлячи шалене бажання розтрощити не тільки телефон, а й усю кімнату. Хапав повітря великими ковтками, аби з грудей не вилетів крик відчаю.

«Зарядне. Треба зарядне. Зарядне й папір».

Зрештою опанувавши себе, я сів на м'який матрас і, вхопивши горе-стрічку до рук, вступився в неї невидючими очима.

«Коли все закінчиться, я тебе спалю до бісової матері».

Я крутив папірець між пальцями, відчуваючи його шорсткість на дотик. Жодної ідеї, жодної зачіпки чи якогось потаємного, прихованого сенсу. Перекидаючи стрічку з долоні в долоню, я неусвідомленим рухом стиснув її пальцями з обох боків, повільно проводячи ними від краю до краю. І здригнувся. Не повіривши в те, що відчув, я повторив рух удруге. Цього разу вказівний і великий пальці послабили тиск і ковзали папером повільніше, обмацуючи виведені на ньому символи. Вказівний, який проходив під глаголицею, подушечкою повторив рельєф витиснених символів. Нічого дивного: якщо ручкою чи будь-яким іншим предметом виписувати букви, втискаючись у папір, позаду обов'язково з'являться рельєфні відбитки. Однак ті, що були на звороті стрічки, не повторювали контури символів із протилежного боку. Здавалося, відбитки створюють якийсь інший, зовсім інакший текст. Поквапливо обернувши стрічку зворотом, я підніс її ближче до очей, аби роздивитися на світлі. Тоді поклав папір на комод відбитками догори й знову пальцями розтягнув її, мов шовкову тканину, — радше підсвідомо, на автоматі, ніж навмисно. Ще раз — востаннє, аби переконатися, що це не вибрик моєї ошалілої з горя уяви, — обстежив папірець під денним світлом. Тоді вхопив затупленого олівця й узявся легенькими штрихами замальовувати відбитки. Контури на світлому тлі

не так, як тих бугаїв, що постійно стриміли на вхідних дверях. Просто зараз я міг спробувати відчинити їх і наживати п'ятами, та який у тому сенс?

У вітальні стояли дві шафи з декількома інструкціями до користування дрилем, електропилкою та відходами від хімічних анкерів. На найнижчій полиці лежали всього дві книжки. Я підійшов ближче, аби розгледіти, — «Дві Діани» Александра Дюма та «Таємничий острів» Жюльє Верна. Обидва романи англійською мовою американського видання. Поруч них я вгледів кілька списаних аркушів. І на тому дякую!

Ухопивши два папірці, я майже злетів сходами до своєї кімнати й замкнувся зсередини. Після того обережно розклав стрічку та аркуш А4 і... відчув напад панічного страху. Якщо переклад чисел не дасть бажаного результату, дивом знайдена нитка знову вислизне з моїх рук. Обережно взявши до рук олівець, я виписав на аркуш усі символи, двічі перевіривши потому кожен крапку й лінію.

Таблиця відповідностей чисел	
1	·h
2	·e
3	·nn
4	·9a
5	·nъ
6	·э
7	·ff
8	·b
9	·fo
0	.

Скориставшись таблицею відповідностей, що її сьак-так відтворив із пам'яті, я перетворив глаголичні цифр-

ри на арабські й отримав довгий рядок цифр із безліччю нулів.

**540240430310520510620630420310110120310140615
103405404303103304302303404302406404501504204
02404204205506201404303306406101118**

Усі ті нулі стояли між двозначними числами — 54, 24, 43, 31 тощо. Чи, може, утворювали тризначні — 540, 240, 430, 310? Що це? Для координат місцевості одержане значення надто велике, тож, найбільш вірогідно, переді мною ще одне шифрування — чи, логічніше, кодування — текстового повідомлення.

З варіантами двозначних чи тризначних чисел можна було б працювати, якби не останні чотири цифри, що не вписувались у жодне з вищезгаданих. 1118 не містило жодного нуля й складалося не з двох і не з трьох цифр. Єдиним виправданням на користь першого варіанта було те, що з часом крапка між числами стерлась. Якщо це не так, обидва ймовірні шляхи розкодування тексту летіли під три чорти й треба було шукати інші.

Хвилин десять я ламав голову над загадкою, доки не зробив найпростішого. Доки не зосередився. Вісімка! У жодному числі, окрім останнього чотиризначного, не було цифри, вищої від шістки. 61, 62, 63, 64 — або 610, 620, 630, 640 — були найбільшими числами. Жодної сімки, вісімки чи дев'ятки.

Декодування за допомогою телефонних цифр я відкинув одразу, як і відповідність цифр до нумерації літер в алфавіті, оскільки тих лише тридцять три, а не понад шістдесят. Латинський алфавіт із його двадцятьма шістьма літерами відпадав також. Довжина, міра чогось, вага? Це могло бути будь-що, та я однаково не знав, як перетворити його на текст.

Клята глаголиця! Клятий автор! Навіщо посилати мені ці довбані загадки, якщо я навіть не уявляю, як їх розгадати? Гадство. З відчаю я навідмаш угатив кулаком по комоду, ледь не розірвавши стрічку із символами навпіл.

Якого хріна я маю з цим робити?!

10

За обіднім столом єдиним звуком, що порушував тишу, було огидне чвакання м'язистих щелеп двох українців-здорованів і Г'юза з Бойдом докупи. Міркуючи кожен про своє, усі уникали не лише розмов, а й зорового контакту. Мені ж із голови не йшли числа й символи. Близько двох годин я бився головою в уявну стіну, розгадуючи шифр, проте вона не лише витримувала, а й наче, глузуючи, з кожним ударом міцнішала. Я почувався школярем, який за обідом із батьками боявся вибовкати, що не виконав домашнього завдання. Таке почування не завадило мені швидше за всіх упоратися з підсмаженим стейком, картопляним пюре на молоці й чотирма сандвічами. Бойд, позиркуючи в мій бік, вичитував щось з екрана ноутбука, який постійно совав за собою.

Ув'язнення нагадувало дружній відпочинок у замському будинку — і я досі не міг утямити, що з цього є більш схожим на реальність. Та, попри те, міг легко приготувати собі чай і походжати з ним у руках вітальною. Щойно ступив крок до прозорих дверей, що вели на подвір'я, Грегор Бойд видав ротом незрозумілий звук.

— Глянь-но сюди, Даліборе, — махнув рукою, підкликаючи до себе, він. — Це тобі не сподобається.

— Що там? — вигнув я голову, аби краще роздивитися екран, але з місця не рушив.

— Випуск новин.

Повільно підійшовши, я став позаду Грегора. На екрані його ноутбука прокручувалося відео, зазняте оперативною групою в невідомій квартирі. Спершу почали проскакувати кадри кімнат, кухні та санвузлів, а потім замиготіли картинки з чоловіками в балаклавах, що позували з чимось на кшталт автоматів. За кілька секунд проступило зображення, на якому один із тих чоловіків тримав у руках невеликий телефон. Усі репліки українською та написи на екрані Бойдові коротко перекладав Г'юз.

— Відео «без коментарів», — кинув через плече американець, — однак можна прочитати рухомий рядок унизу. Он, глянь.

Він приклав палець до низу екрана — на білому тлі повільно сунули слова, які врешті склалися в жахливе для мене за змістом речення. «У мережі з'явилося відео обшуку квартири самогубця Максима Підгірського. Оперативна служба вилучила телефон жертви, який наразі перебуває на експертизі».

— І що? — не зрозумів я попередньої фрази американця. — Чому це мені має не сподобатися? Це ж добре: виявлять, з ким востаннє контактував хлопчина.

— Уже виявили.

Грегор закрив відео та перейшов на окрему, уже відкриту вкладку браузера.

— Останнє відео, — мовив Бойд і розгорнув на весь екран іще одне відео, цього разу озвучене. Це був запис новин із якогось телевізійного каналу.

— У ході операції під наглядом батьків хлопця було проведено обшук його квартири та — найретельніше — кімнати. — Під зображенням чорнявого щокатого чоловіка, обличчя якого ледве поміщалося в невеликий прямокутник екрана, цього разу не було підпису дрібним шрифтом. Може, Бойд увімкнув відео десь із середини, прогортавши перші кадри з підписом. — Після коротко-

тривалої експертизи фахівці виявили кілька дзвінків та одне вхідне повідомлення в день, коли востаннє бачили Максима Підгірського. Наразі зміст повідомлення розголошенню не підлягає. Єдине, що можемо сказати, — два останні виклики та текстове повідомлення було відправлено з телефонного номера колишнього викладача університету імені Івана Франка та підозрюваного в убивстві Далібора Кравця.

Моє серце зупинилося. Я затремтів, ледве стримуючись, аби не застогнати з відчаю.

— Якась маячня! Вони не могли знайти там мій номер. Вони просто... вони не могли... Як?!

Спершу інтонація нагадувала дівочий писк, і лише згодом присутні впевнилися, що звук линує із моєї горлянки. Бойд співчутливо глипнув на мене, та все ж озвучив те, що вже кілька днів крутилося в нього на язиці, те, за що я ладен був уцепитися зубами в його нікчемну горлянку.

— Даліборе, може, ти щось приховуєш від нас? — Він окинув поглядом усіх присутніх і повернувся до мене.

— Що ти верзеш?!

— Ти не телефонував хлопцеві того дня, коли він приходив до твого дому?

— Навіщо мені було йому телефонувати?!

— Щоб запросити до себе, — припустив Бойд.

— Ні! — вигукнув я. — Ні! Це брехня! Хтось затіяв проти мене якусь гру, і ви це знаєте. Ви всі це знаєте.

У пошуках підтримки я переводив погляд із Бойда на Г'юза й назад, однак обидва вони, як і тупоголові беркутівці, дивилися кудись убік, лише подеколи поглипуючи один на одного.

— Ви самі говорили, що мене підставили ті неоязичники, що я тільки жертва й край. Ви повинні допомагати мені, а не звинувачувати! Так. Це точно ті люди. Якщо їм так легко вдалося підтасувати факти вбивства селян

з Ілева під мене, то оголосити на всю країну про мої смс — за іграшку. Я не здивуюсь, якщо хтось із тих товстозадих працює на них і зливає інформацію. Моє зникнення ускладнило їм пошуки Чаркеса, тож тепер вони почали додаткову інформаційну атаку.

— Може, і так, — стенив плечима Бойд, вочевидь невдоволений моїми аргументами, проте вже без виразу хитрої підозри на обличчі.

— Звісно, що так! — Підбадьорений власними словами, я викинув вказівного пальця догори й енергійно, незгірш за кулемет заторохтів: — У такий спосіб вони намагаються вивести мене з рівноваги, підштовхнути зробити хибний крок, виявити себе.

— Основне, щоби не почали маніпулювати твоїм сином.

— Про що ти?

— Пам'ятаєш, що вони зробили з Олівією Томпсон?

Короткочасне піднесення поступилося місцем крижаниму страху. Я мовчав тільки тому, що боявся промовити вголос те, що мав на увазі Бойд, ніби від озвучення воно стане реальністю, жах якої стерпіти в мене снаги вочевидь не знайдеться.

— «Родове відродження» може підсадити твого сина на наркотики й викинути на вулицю або — ще гірше — змусити його діяти проти тебе, проти себе самого. У крайньому разі — вчинити самогубство. Загалом зробити все, аби довести тебе до межі, за якою ти перестанеш бути людиною й перетворишся на бездушний автомат, який, найбільш імовірно, не опиратиметься волі так званих реабілітологів.

— Вони не насміляться... — Поступово я втрачав спроможність видавати звуки.

— Насміляться, — заперечив американець з усмішкою, проте цього разу іронічною, — і, боюся, це відбудеться швидше, ніж ми думаємо.

Беркутівці підвелися й вийшли з вітальні, покинувши на столі порожні тарілки з плямами соусу та крихтами хліба. Я стояв непорушно, відчуваючи, як щось мале й огидне шкребеться гострими пазурами в грудях. Кожним своїм порухом внутрішній пацюк шматував м'яку плоть і, що далі просувався, то сильніше притискав мої легені до ребер, позбавляючи змоги дихати. Я відчував, як брудна шерсть гризуна, що дерся все вище, набивається в трахею. З'їдене за обідом м'ясо, допіру таке свіже й смачне, тепер стало гнилим, відразливим непотребом. Щур мого страху бридким хвостом лоскотав горлянку, викликаючи бажання блювати й ридати водночас. Я боявся. Як ніколи в житті.

— Що ти таке кажеш?

— А ти гадав, вони сидітимуть склавши руки, доки ти сам не вирішиш з'явитися на їхні ясні очі? Ризикуватимуть знахідкою, ризикуватимуть кубом, що його залишив тобі старий Підгірський?

— Ні... але...

— Але що? — різко гаркнув Бойд, чим викликав мимовільну посмішку Г'юза, який відверто насолоджувався словесною сутичкою. — Якщо ми не вирішимо, як діяти далі, від радикальних дій відродженців загине не тільки твій малий, а й сотні чи навіть тисячі людей. Чи тобі Ілева мало? Це лише початок, тож, прошу, візьмися за голову й добий ту довбану записку ієрогліфами, інакше збиратимемо кістки по всій Україні. Зрозумій її зміст — і ми зробимо все, аби випередити їх.

Бойд обернувся до комп'ютера й одним натиском продовжив перегляд відео. Замість щокатого брюнета з'явилася симпатична шатенка в білій сорочці та піджаку, яка читала інформацію з папірця, стоячи в студії телеканалу на тлі запущених слайд-показом фото. Далі дивитися стало ще важче: серед фото, що миготіли за спиною

журналістки, були мої, Марка та капітана Григорія Кострубчука.

— Капітана поліції Григорія Кострубчука на певний час відсторонено від консультивання справи. — Жінка говорила швидко й упевнено, очі бігали з боку в бік по задалегідь підготовлених словах. — Нагадаємо, що підозрюваний у масових убивствах колишній викладач університету Івана Франка у Львові разом зі своїми співучасниками вчинив напад на капітана поліції, коли той віз їх до відділка після затримання на місці злочину. У результаті нападу двоє підлеглих Григорія Кострубчука, працівники поліції, загинули від важких травм голови.

Дев'ятирічного сина підозрюваного Луку Кравця досі не знайдено, є ймовірність, що батько утримує дитину в неволі. Також досі нічого не відомо про долю Марка Яремчука, який перебував в автомобілі разом із підозрюваним під час скоєння масових убивств у селі Ілів Львівської області.

Після закінчення відео Грегор Бойд одразу відкрив нове посилання.

— Не те, не те... напад на голову корпорації *Genetic Acceleration*... О, глянь. Тебе тут рукою Кремля прозивають. Засланим спецагентом ФСБ.

Чоловіки грубо заіржали. З мене ліпили ворога на роду, міжнародного вбивцю, терориста.

— Ого, — знову сказав американець, клацнувши на ще одне коротке відео.

На повний екран розтягнулося широке, розгодоване обличчя президента України. Ледь не ридуючи й насилу стримуючи гіркі сльози, він звертався до українського народу, висловлюючи підтримку рідним загиблих у селі Ілів і на сході країни під час бойових дій АТО. Президент обіцяв швидко та надійну роботу організованих оперативних груп у пошуках винних.

Не дослухавши, Грегор Бойд під підбадьорливі оплески Г'юза перемкнувся на ще одне коротке відео. *Вони забавлялися!* Цього разу в невеликому прямокутнику проступила маленька студія телеканалу «НТА». Більшість простору в ній займав білий пластмасовий стіл, за яким сиділо двоє ведучих — огрядний молодий чоловік у дешевому, проте доволі елегантному костюмі й жінка років тридцяти п'яти в синій сукні на довгий рукав — і трое гостей. Серед останніх я зауважив знайоме обличчя молодого чоловіка з дрібною щетиною й акуратно зачесаним набік волоссям — Юрія Мишкевича, викладача моєї кафедри та компаньйона зі святкування в караоке-барі. Відео виявилось обрізаною версією передачі, що містила лише коментар Юрія.

Першою заговорила жінка в синій сукні:

— Пане Мишкевич, ви працювали з Далібором Кравцем, людиною, яку зараз підозрюють у скоєнні вбивства близько тридцяти п'яти осіб. Яке було ваше враження від першої зустрічі з цим чоловіком? Чи спостерегли ви в ньому характерні риси маніяка? Чи, може, він поведився стримано й обачно?

— Скажу відверто, — почав Юрій, невдало приховуючи задоволення від уваги телекамер, — я відразу зрозумів, що з тим чоловіком щось не гаразд. Ми всі знали про заворушення за його участю в Криму (про це гули всі масмедіа), але лише я сприйняв цю інформацію серйозно та з осторогою поставився до нового знайомого. Спершу Кравець намагався вдавати такого собі миролюбивого добряка. Я вже майже погодився, що припустився помилки стосовно нього, спробував заприятелювати з ним, влити його в колектив, так би мовити, однак моє серце відчувало щось гидке в цій людині. Я протестував проти нього, і однієї миті Кравець, відвівши мене вбік, узявся погрожувати, що, коли я продовжуватиму тиснути на нього, він приріже мене та мою сім'ю.

Попри все, йому дали змогу працювати зі студентами, за що поплатився бідний Максим Підгірський. Він був першим, хто потрапив під якийсь гіпнотичний вплив цього виродка...

— Вируби це божевілля! — гаркнув я Бойдові, з відразою відвертаючись від комп'ютера.

Побуряковівши від обурення, я схопив зі столу майже повну пляшку коньяку й великими стрибками збіг сходами до своєї кімнати нагорі.

11

*Вашингтон, США
12 вересня, 2015 рік*

— Не спиться?

Від нього линув солодкавий запах гелю після гоління, яким зазвичай користуються чоловіки його віку. Уперше вловивши на прохідній, як пахне Майк Шаффілд, Аманда Ворд запряглася, що більше ніколи не дозволить собі проходити надто близько від нього, щоб не піддатися впливу одурманливого аромату цього чоловіка. Тепер, коли Майк лежав оголений у її ліжку, жінка п'яніла, шаленіючи від кожного сантиметра його темного, як ебенове дерево, тіла.

— Як завжди, — пробурмотіла вона й, повернувшись набік, завмерла спиною до Майка.

Шовкова сорочка — єдине, що було на ній тієї ночі, — сповзла, відкриваючи плавну лінію лівого плеча. Чоловік, спершись на лікоть, схилився над жінкою та поцілував її в шию. Дрібна щетина лоскотала, і, мабуть, Аманда почала б, сміючись, вивертатися, але не тепер, коли в голові набридливим роєм гудуть неспокійні думки. Вона стояла перед вибором, який так чи так знищить її.

— Я знаю, у чому річ, — прошепотів Майк, притискаючись грудьми до її спини.

— Знаєш?

— Лякаєшся такого великого...

— Припини. — Аманда штовхнула його на спину, але голосно розсміялась і знову відвернулась, обійнявши подушку.

— Що? — наче не розуміючи своєї провини, проскиглив Майк.

Аманда заледве стримувалась, аби не розреготатися. З Майком Шаффлдом вона могла поводитися відкрито, бути собою, та тепер навіть жарти цього чоловіка зі спокусливим торсом не заспокоювали її. Так, тепер вона була певна того, що мусить робити.

Майк розвернув за плече Аманду до себе та припав пристрасним поцілунком. Жінка не пручалася. «Зрештою, — подумала, — які б проблеми не чекали на мене за порогом цього дому, вони можуть зачекати до ранку». Перекинувши Майка на спину, Аманда сіла на нього верхи й почала цілувати його щоки, брови, шию та губи. Відчувши стегном збудження чоловіка, вона повністю віддалася на волю його рук, що стискали, м'яли й легенько пестили її плоть.

— І це наш грізний титан, перед яким тремтять жіночі колінця? — Аманда дразнила чоловіка глузливими нотками в голосі.

— О-о-о, гляньте на цю жартівницю! Приготуйся, бо завтра ти на своїх колінцях не те що стояти — лежати не зможеш.

12

*Львів, Україна
14 вересня, 2015 рік*

Коли ноги затерпли, він перекинув їх зі столу на сусіднє крісло й узявся розминати стопи круговими рухами, як на уроках фізкультури. Піддавшись іще одній коротко-

часній хвилі самолюбівання, Юрій увімкнув на ноутбучці запис уранішньої телепередачі на «НТА». Очі ковзнули нижче, на цифру кількості переглядів, яка сягала понад 3570.

«Непогано як за півдня, хех», — усмішка стала ще ширшою, і чоловік відкинувся на кріслі, заклавши руки за голову.

Нараз за масивними дерев'яними дверима зчинився гамір. До вух долітали сердиті голоси, якісь вигуки та звуки сварки. За мить підлога завібрувала від чієїсь поквапливих кроків. Він перевів погляд на двері.

— Паскуда! — прорвалося крізь шпарини розгніване.

— О Господи... — важко й утомлено видихнув Мишкевич, згортаючи контрольну роботу якогось студента.

Двері кафедри розчахнулися, і до приміщення вихором влетіла молода жінка з перекошеним люттю обличчям.

— Ти!

Ірина спрямувала тендітний вказівний палець у самовдоволене обличчя колеги. Той у відповідь, абсолютно не знітившись, набув поважного вигляду та з погордою кинув:

— Я.

— Ти...

Жінка затиналася, важко добираючи слова зі збуреної гнівом мішанини в голові. Голос зірвався, а з рота випорснули краплини слини, залишивши на коричневій підлозі маленькі темні плями. Юрій вирішив не нагнітати й помовчати, доки жінка не збереться з думками.

— Гівно! — урешті видала Ірина. Неслухняне пасмо волосся вибилося зі стягнутого гумкою хвостика, і вона швидко загорнула його за вухо, що палало вогнем не менше за обличчя. — Як ти додумався до такого? Та як у тебе язик повернувся п'яткати таке на всю країну?!

— Ти про що?

— Про твоє інтерв'ю! Про що ж іще?!

— Та ні, — відмахнувся Юрій, — що я такого сказав?

— Що? Що ти такого сказав?!

Юрій злякався, що Ірина зараз кине́ться видряпувати йому очі. Натомість вона схопила зі свого столу степлер і жбурнула нарцисові в груди. Мишкевич не встиг ухилитися чи прикритися руками й отримав болючий удар у сонячне сплетіння. Спроби сховатися під стіл теж нічого не дали — ручки, олівці й течки градом сипалися на його голову й плечі. Тепер він знав, як почувуються військові в траншеях під прицілом бомбардувальників.

— Гей! Зупинися!

— А ти зупинився, коли тобі запропонували участь у тій передачі?! — волаючи, Ірина продовжувала кидатися в колегу всім, що втрапляло їй під руку. — Ти прип'яв свого язика, щоб не верзти ті нісенітниці?! Ти хоча б спробував не йти на повіді у своєї пихи й ідіотської самозакоханості?!

На останньому слові з Ірининих очей потекли сльози. Жінка не витирала їх, тож вони швидко збігали по щоках і зустрічалися на підборідді, щоб великими краплями зірватися з нього вниз.

— Досить! — гукав з-за столу Юрій. — Досить захищати його! Він убивця, і тобі це чудово відомо! На те є мільйони доказів, а ти й далі впираєшся.

— Ти нічого не знаєш! Я говорила з ним! Він нікого не вбивав!

Відчувши, що ляпнула зайвого, Ірина замовкла й затулила рота долонею. Сльози нестримно цебеніли із сумних, перелякано витріщених очей: жінка поволі впадала в істерику.

— Коли це ти з ним говорила? — вигулькнув з-під стільниці Юрій.

— Я... — Ірина гарячково вишукувала пояснення своїй необачно кинутій репліці. — Я кажу загалом. Він

хороша людина, а ти їй приблизно не уявляєш, як йому зараз, коли довкола самі вороги

— А чого ти така впевнена, що він не брехав тобі? Ти не припускаєш, що Далібор маніпулював нами всіма й тобою також?

— Звісно, ні!

— Подумай добре, любя. Згадай свого колишнього.

— До чого це? — закліпала величезними очима Ірина.

— Згадай, як він зраджував тебе, — продовжував тиснути Юрій, — як обманював тебе днями, тижнями, місяцями.

— Припини!

— А ти нічого не підозрювала, — не зважаючи на жінку, він повільно вилазив зі свого сховку, — ти його ідеалізувала. Адже тому ти повісила ваше спільне фото у своїй кімнаті? Хіба ні? Як нагадування про твою наївність.

Ірина захрипіла від браку кисню. Вона силкувалася відбити атаку Мишкевича, однак правда в його словах обеззброювала.

— Я розповіла тобі це по секрету, — озвалася нарешті тремтячим голосом жінка.

— Ну ось бачиш, — тепер уже повністю випроставшись, Юрій зробив крок до неї. — Ти вибовкуєш секрети навіть тому, з ким зустрічалася лише два місяці. А внаслідок цього що? Ще одне розбите серце та зрадливий чоловік. То, може, і Далібор такий?

Від колишньої впевненості та гніву не лишилося їй сліду. Ірина спробувала потягтися по щось, аби жбурнути це в осоружного чоловіка, та спромоглася лише піднести руку на кілька сантиметрів і безсило впустити.

— Ти з ним спала?

Юрій, що саме намагався зазірнути в Іринині очі, аж ніяк не сподівався, що та наважиться заліпити йому

ляпаса. Жінці пропекло руку жаром, і та спалахнула вогнем незгірш, як її обличчя та щока, до якої вона приклалася.

— Як ти можеш про таке питати?

— Отже, спала, — кривлячись від болю, розтягнув губи в глузливій посмішці нахаба.

— Ні!

— Як скажеш.

Юрій із задоволеним виглядом розвернувся і, подавшись до свого крісла, гепнувся в нього всією вагою. Ухопив нещодавно відкладену контрольну й мовив:

— Люди не є поганими, як і не є хорошими. Просто одні намагаються вразити оточуючих, а інші — себе. Мабуть, Далібор із перших, зважаючи на здійснений довкола хайп. А тепер із твого дозволу я повернуся до перевірки. — Він глянув на годинник. — Маю кілька хвилин, тож...

— Ми ще не закінчили!

— Ти сама знаєш, що закінчили, — не підводячи голови, той тупився в сторінку, списану нерозбірливими каракулями. — Боже, ну й пишуть же вони.

Ірина було розтулила рота, але так і не спромоглася на слова заперечення. Тож, як завжди, утекла.

13

*Малечковичі, Україна
14 вересня, 2015 рік*

Колись батько казав мені, що жіночі сльози — то природний елемент із безмежною владою. Сльози ж чоловіків — їхній вимушений перепочинок на шляху до цілі. Чоловічі сльози не призначені ні для кого, окрім самого чоловіка: вони гоять його життєві рани.

Порожня пляшка з-під коньяку лунко впала на підлогу й покотилася під ліжку, розбризкуючи з горлечка

останні краплі. Кавкаючи від браку повітря, що не надходило до легень через стиснуте нервовою судомою горло, я ридав. Ридав гірше, ніж того дня, коли Катерина промовила своє останнє слово.

Спробував підвестися, проте з глухим звуком звалився назад на ліжку. У відчаї навіть невіруюча людина звертається до Бога, тож я благав Його. Обіцяв бути вірним, стати кращим і жити лише для сина. Присягався навіть у тому, що не міг виконати фізично.

Коли стеля наді мною завершила четверте коло, я знову спробував підвестися. Сяк-так мені це вдалося. Тримуючись рукою за комод, я похитувався на нетвердих ногах, щосили намагаючись сфокусуватися на якійсь одній точці. Зір не слухався: перед очима висіла сіра пелена, помережана темними плямами, що рухалися разом із зіницями.

Після кількахвилинного стояння перед навстіж відчиненим вікном координація трохи покращилася. Двадцять-тридцять глибоких вдихів — і очі згадали свої функції, тож я спромігся подивитися за вікно. Сонце сідало, біля будинку ввімкнулися перші ліхтарі, і в їхньому світлі добре проглядався обведений парканом і насадженнями високих зелених ялиць сусідський будинок. Один з американських найманців саме спокійнісінько прочвалав від його брами через увесь двір до вхідних дверей і зник усередині.

«Якого?..»

Я пригадав, що, в'їхавши в цей будинок, Грегор Бойд ховав пса в комірчині, аби той не здіймав зайвого галасу та не привертав уваги сусідів, а тепер виявлялося, що найближчий будинок також у його розпорядженні? Та й собака кудись подівся. Щоби переконатись у реальності сприйняття, я міцно, до сліз, протер очі й знову прикипів ними до сусідської території, проте жодного

руху, окрім колихання гілок під вечірнім вітром, не вловив. *Примарилось?* Я вмить протверезів і тепер упевнено тримався на ногах, щосили стискаючи руками підвіконня.

Сумніви розвіялися, коли за кілька хвилин із дверей будівлі по сусідству з'явився чоловік, який учора чекав у будинку на авто, яким Бойд і Г'юз привезли мене сюди. Я постояв іще кілька хвилин, повільно осягаючи, що...

«Кляті америкоси киданули мене!»

За мить із будинку вийшов іще один кременезний чоловік, і я заляк. У жовтавому світлі вуличного ліхтаря, глибоко затагуючись цигарковим димом і спокійно вглядаючись у сутінки, стояв... Марко. Зо дві хвилини простовбичивши так, він розвернувся та зайшов у дім.

14

— Куди квапишся, друже?!

Здоровило в чорній футболці, мішкуватих штанах і з товстезним ланцюгом на кисті правої руки застережливо насупився, усією своєю масою затуляючи вихід із будинку. Зачувши від мене різкий запах алкоголю, чоловік іще більше розправив плечі, проте силуваної усмішки з обличчя не стер.

— Вау, — демонстративно помахав рукою перед носом він, — та від тебе шлейф, як від Полтви¹. Краще підляж, відпочинь.

¹ Полтва — річка, що протікає в межах міста Львова; ліва притока Західного Бугу. 1885 року було зроблено перші кроки, аби спрямувати русло річки під землю, в обхід місця, де мали розпочати будівництво оперного театру. Унаслідок зливу стічних вод міста в річку остання перетворилася на каналізаційний колектор. На сьогодні Полтва перебуває в жахливому екологічному стані й потребує вживання водоохоронних заходів.

Глузливі слова Богдана — саме так до нього зверталися свої — вмастили достатнього ляпаса, аби гнів обріс самовпевненістю.

— Відступися з дороги! — вигукнув тремтячими губами.

Беркутівець не ворухнув жодним м'язом, і я спробував обійти його, відштовхнувши плечем, але той, утричі більший за мене, вистояв. Здивовано кліпаючи очима, він штовхнув мене у відповідь, від чого я відлетів убік і, пере-чепившись через стос довгих дощок, упав долілиць. Штовханина протривала всього секунду, а я незчувся, як ліг долілиць.

«Сука!»

Не відчуваючи болю, намацав під оком легкий поріз, з якого тонкою цівкою зацебеніла тепла кров. Шкіра завібрувала, мов під анестезією. «Вб'ю гада!» Рукою намацав поряд на підлозі невелику, метрової довжини, дошку й ухопився за неї як за єдину надію на порятунок.

«Придурок! Я попереджав!»

Одним рухом я скочив на рівні й зацідив бугаєві дош-кою по обличчі. Захищаючись, Богдан викинув руки, і перший удар поцілив йому в ліве передпліччя. Чоловік завив від болю, але, тримаючись за забиту руку, шарп-нувся вперед, аби всім корпусом збити мене з ніг. Потужності ривка беркутівцеві не вистачило, аби й на мить узяти ситуацію під контроль — щойно той наблизився, я щосили вгатив його по лівому передпліччі. Ще раз завивши, він обхопив моє тіло за таз і стиснув так міцно, що я почув хрускіт своїх кісток. Адреналін теліпав моїм серцем, як непотребом у порожньому мішку, і я вже не тямив, що роблю. Тож, коли, випрочуючись із залізних обіймів здорованя, великим пальцем лівої руки налапав м'яку вологу кульку ока, щосили встромив його вглиб. Здоровань умить відпустив мене і, вхопившись за облич-чя, відстрибнув. Та *мене* вже було не спинити. Дощка

злетіла вгору й важко опустилася на голову мого супротивника. А потім іще раз і ще. Рука перетворилася на продовження імпровізованої зброї, на кожному ударі я відчував десь під ребрами легенький лоскіт насолоди, наче від ковтка свіжого повітря після кількадечного ув'язнення в затхлій кімнаті. Я бив, доки не пролунав огидний хрускіт, а кисть охоронця не вигнулася неприродно назовні.

— ЗДОХНИ! — волав я знавісніло.

Іще удар — і половина дошки відскочила від Богдана, полетівши кудись за його спину. З уламка, що залишився в моїй руці, звисав, зачепившись за грубу гостру скалку, клапоть шкіри. Бекрутівець притискав понівечену руку до грудей і мовчки кривився в болісній гримасі. Здавалося, усім своїм виглядом він випрохував прощення.

Неспроможний погамувати шал справедливого гніву, я підхопив із підлоги іншу дошку та поцілиив новим, дужчим ударом по незахищеній голові здорованя. Шкіра на лисині в того тріснула й залляла його червоною барвою.

— Ключі! — прохрипів я, простягаючи до поверженого ворога вільну руку.

Цілою рукою беркутівець слухняно сягнув до кишені й витяг звідти круглу металеву зв'язку. Та мені було мало. Я ненавидів його. Палав бажанням убити, позбавити життя, на яке він не заслуговував. Тож я завдав нового удару. А потім іще одного. І ще одного. Бив знову й знову, доки перенісся охоронця не ввалилося, ніс змістився аж на губи, а сам він не знепритомнів. *Що, як не помер? Треба добити його! Треба зупинити їх усіх!*

— Що там коїться? — з дальньої кімнати пролунав налитий металом голос.

І коли я вже замахнувся для останнього удару, хтось дужий ухопив мене ззаду за руку і, видерши закривавлену дошку, сильним ударом вгатив мені по тімені. Перед

очима попливло, я зашпортнувся за Богданові ноги й упав поруч нього на підлогу. Наді мною навис іще один тупоголовий беркутівець у футболці хакі. Новоприбулий із жахом вирячився на свого розпластаного на підлозі нападника. Скориставшись цим, я щосили шпурнув затиснуту в лівій руці зв'язку ключів, поціливши йому в щелепу.

— Сука-а-а!! — ревною той, затуляючись долонею та витираючи кров із прокушеного язика.

— Відчепіться від мене!!!

Я вже був на ногах і, розмахуючи рукою зі своєю металевою зброєю, підступав до нового нападника. Хтозна-як, але на другому кроці я усвідомив, що опинився в оточенні ще двох дужих чоловіків, цього разу з пістолетами в руках. Чорні макарови, такі самі, як у Максима Підгірського! Один цілився мені просто в голову, другий — у груди, і кожен — після погляду на Богдана — тремтів від жаги помститися за товариша.

Вони боялися мене. Я чітко міг розгледіти їхній страх в очах. Вони мов дивилися на відчайдушного звіра, який от-от мав або загинути, або вижити.

— Досить! — гаркнув Грегор Бойд, вийшовши з вітальні.

Голос американця розбудив у мені єдину думку, що трималась у захмеленій голові.

— Ви мені БРЕ-ХА-ЛИ! Це тільки вистава, так?!

Доки охоронці тримали мене на мушці, Бойд пильним поглядом вивчав із голови до п'ят, ненадовго зупиняючись на божевільних очах і, вочевидь, вирішуючи, як учинити з неконтрольованим заручником. «Ну ж бо, накажи вбити мене! Ти ж цього хочеш, паскудо!»

— Відпустіть його.

Бойд кивнув охоронцям, однак досягнути зміст наказу тим не вдалося: поглипаючи на тіло Богдана, зброї вони не відводили.

— Я сказав «пустіть», — крізь зуби процідив американець.

Коли врешті беркутівці скорилися та опустили пістолети, Бойд відвернувся й витяг із кишені телефон.

«Дошка мені знадобиться», — подумав я, хапаючи її перед тим, як вибігти з будинку на вечірнє подвір'я. Попри те, що в мене й досі крутилася голова й терпли кінцівки, я спробував мислити. Марко! Він у них. Мабуть, його тримали й допитували так само, як і мене. А що, як Маркові також показали всі ті новини й переконали в моїй винуватості? Чоловік проїхав півкраїни, аби просто підтримати мене, а вляпався в багно, з якого не вилізти. Та нехай — ось зараз я побалакаю з ним, усе залагоджу, і ми заберемося звідси.

«На позиції. Ціль вийшла з будинку, прямує до дороги».

Обходячи відчинену браму, я зачепився ногою за металевий штир, що стирчав з-під землі, і гепнувся в глибоку водостічну канаву обабіч дороги.

«Блядь! Бля-а-а-а!» — У носі запульсував різкий біль.

Тепер до сусіднього будинку довелося шкандибати. На кожному кроці я припадав на праву ногу, у пошуках опори широко розкидаючи для балансу руки.

На кого я перетворився?

Ворота на вході у двір стояли зачинені. Я трохи загався перед ними, вишукуючи очима темні силуети в освітлених прямокутниках вікон. Потому тяжко зітхнув і взявся розглядати у світлі вуличного ліхтаря видерту в беркутівця зв'язку ключів. Вечірню тишу порушували тільки дикі вигуки українською й англійською, що лунали з обох будинків. Усвідомивши, що оце вперше я опинився на самоті поза межами своєї імпровізованої «в'язниці»,

я роззирнувся й побачив, що в радіусі як мінімум кілометра довкола наших двох будівель не було нічого, окрім необлаштованих прибудинкових територій із напівзведеними котеджами.

З четвертої спроби дібравши ключ, я відчинив браму. Ноги понесли мене вперед, до завішених шторами вікон першого поверху.

— Марку! — надриваючи голосові зв'язки, гукав я в порожнечу. Біля трьох сходинок, які виводили на ганок, поранену ногу звело судомою, пальці викрутило так, що довелося сісти на землю, випроставшись. Виждавши якусь мить, я притьмом скочив на ганок і заходився щосили гамселити по дверях рукою із затиснутою в них зв'язкою ключів. Потім узявся бити ногами, налягати плечима, але марно. Двері не піддавалися. Вони знали, що я йду: Бойд телефонував їм, сповіщаючи. Вони чують мій крик і однаково сидять усередині, наче у фортеці.

— Марку! Я знаю, що ти там! Я тебе бачив! — Голос надламався. — Марку, вони злочинці! Це вони вбили Макса, чуєш? Нас обманули!

Двері повільно відчинилися, і на поріг спокійно виступив чепурний та охайно виголений Марко Яремчук. За емоційністю він міг зараз змагатися лише з цегляною стіною.

— Марку, нам треба поговорити, — ковтаючи склади, заторохтів я, — вони... вони... Що вони тобі набрехали? Мене тримали тут, казали, що тебе викрало «Родове відродження». Чуєш? Що ти на їхньому боці, що зрадив мене! Ходімо звідси, друже!

Хотілося виказати усе й одразу, однак виходила нерозбірлива мішанина.

— Даліборе, — навдивовижу спокійно почав Марко.

— Ні, ти послухай. У них Лука! Що, як вони брехали й про мого сина? Сина, Марку, ти розумієш? Він у них.

Я знаю це. Десь. Треба його знайти. Допоможи мені, Марку. Га?

Оминувши друга, я ввійшов до будинку. У величезній кімнаті, куди ступив просто з вхідних дверей, я побачив двох озброєних чорними макаровими чоловіків — один перекривав сходи на другий поверх, другий сидів у кріслі біля зачинених дверей до якоїсь кімнати. Від їхніх пильних поглядів у мене запекло під грудьми: під впливом адреналіну алкоголь поволі втрачав здатність керувати моїм тілом. Я повернув голову ліворуч, за спину Маркові, — решта дверей також була зачинена. Та щойно зробив крок уперед, чоловік, що сидів у кріслі, рішуче підвівся й узяв мене на мушку пістолета.

«Ціль усередині».

«Чекайте на сигнал».

— Ти! — викинувши вперед руку з міцно затисненою в ній дошкою, відчайдушно заволав я до нього. — Бойд звелів не займати мене! І Марка!

— Чуваче, сядь, — знову так само спокійно мовив друг.

— Що? Ні, ти не розумієш! Нам не можна тут лишатися, треба йти. — Я спробував ухопити друга за лікоть, аби вивести з будинку, однак той холодно відсторонився.

— Нікуди ти не підеш, — сходами з другого поверху спускався американець, чиє обличчя розтовкти кортіло найдужче. Гарланд Г'юз незмінно променився пихою та самозадоволенням.

— Це ви викрали мого сина? — сконцентрувався я на Г'юзі, замахуючись дошкою тепер на нього. — Кажі!

Крок за кроком я наблизився до американця майже впритул. На відміну від решти, він виявляв найбільший спокій, підкреслений глузливою посмішкою.

— Звісно, ми, — глузливо посміхаючись, відповів Г'юз.

— Де він?!

Я заметався навсібіч, неначе й справді міг роздивитися звідси місце, куди сховали сина, та, раптом зашпортнувшись за складку на килимі, навзник упав на підлогу, боляче вдарившись потилицею. Американець вибухнув нестримним реготом. За ним почали гиготіти двоє беркутівців. Я пошукав очима шлях до відступу — на дверях стояв Марко, дивлячись на мене з ледь прочитуваним співчуттям і якоюсь наче... провинною. Утім останнє не завадило йому не зробити жодного поруху, аби допомогти мені принаймні звестися на ноги.

— Бачив би тебе твій малий, — заливався сміхом Г'юз. — Ха-ха. Жалюгідне видовище.

З відчайдушним вигуком я підскочив до нього, розмахуючи своїм дерев'яним цурпалком. Однак дістати ним Г'юза не спромігся. За два кроки до американця беркутівці схопили мене під плечі й скрутили руки за спину. Один двічі вдарив мене коліном під ребра, а другий зацідив правим хуком у щелепу, від чого під вухом у мене щось тихо хруснуло. Я впав на спину, безсило розкинувши руки й випустивши свою зброю.

«З будинку вийшли четверо. Прямують до цілі А».

«Тримати позицію».

«За вікнами нічого не видно».

«Тримати позицію, я сказав».

Моя прибита голова більше не могла видати жодного рішення. Якщо досі до друга, такого самого, як я, заручника, мене вів гнів, то тепер, бачачи залізобетонний Марків спокій, він згас. Невже Марко на їхньому боці?

— Марку, — простогнав я, вихаркуючи на підлогу кров.

Я спробував підвестись, але найближчий здоровань врізав мені ногою в обличчя. Брова тріснула, і по щоці

швидко побігли червоні краплі крові. Скрикнувши від болю, я рукою затиснув розірвану брову, намагаючись зупинити кров, але та продовжувала цебеніти крізь пальці.

— Досить, — гукнув Марко, — так ви його приб'єте.

— То й що? — байдуже кинув йому у відповідь Г'юз.

— Він вам потрібен! Ви досі не знаєте, де шукати ту вашу річ.

«Ту вашу річ!» Невже Марко не знає навіть про те, що саме вони шукають? Невже допомагає, не розуміючи й половини всього? З якої причини? Навіщо? Гроші?

— Де мій син? — повільно, але членороздільно повторив я.

— *Pick up him!*¹ — пролунав від дверей владний голос Грегора Бойда. Спочатку я подякував Богові за його появу. Та згадка про синове обличчя спричинила нову хвилю гніву, і, коли беркутівці попід руки поставили мене на ноги, я плюнув американцеві в обличчя. Той повільно витерся, водночас оглядаючи мої ушкодження на обличчі й на тілі. Кров повільніше, проте юшила з моєї розсіченої брови. Бойд, углядевши на підвіконні якусь ганчірку, простягнув її мені.

— Тримай. Приклади до обличчя.

Я скорився, приймаючи подачку.

«Усі в будинку. Одного поставили назовні».

«Тримати позицію. Хмаро, обійди перший будинок і знешкодь того, що назовні».

«Зрозумів».

— Сучий сину, де Лука?!

Останнє слово прозвучало так вистраждано, ніби я віддав усі свої сили, аби вимовити його. Я не міг стояти на

¹ Підніміть його! (англ.)

своїх двох і висів на руках беркутівців. Зрозумівши, що не протягнуть довго, ті кинули мене на коліна й навели пістолети. Стоячи навколішки, усе, що міг тепер бачити, були роздуті від обурення ніздрі Г'юза.

— Для чого було це робити? — кивнув на мене Грегор.

— А не однаково? Так чи так він мрець.

— Доки не вийшли на «Родове відродження», він нам потрібен.

— Суки, позатикайтеся! — Щойно я вигукнув ці два слова, беркутівець замахнувся на мене прикладом пістолета та за помахом руки Бойда спинився. — Де Лука? Марку, де Лука?

— Приведи його, — звелів Бойд.

— Із задоволенням, — усміхнувся Г'юз і, розвернувшись, подався сходами на другий поверх. — Сьогодні якраз привезли.

Марко стояв поряд, не знаючи, як поведеться, що сказати. Він продовжував прошивати мене винуватим поглядом.

— Як ти це зробив? — благально запитував Марко.

Я глипнув на нього крізь криваву пелену, не розуміючи, про що він говорить.

— Як ти вбив тих селяків, якщо я постійно був поряд із тобою? Тобі хтось допомагав?

— Що?! Що ти мелеш?

Слова Марка обурювали й бентежили. То він вважає мене вбивцею? Свою здогадку я просто виплюнув йому в лице.

— Це ти?.. Це ти забрав Луку зі школи, так? — Я не кричав, а просто хотів зрозуміти.

Марко лише мовчки кивнув головою.

— Навіщо?

— Гроші, — стенив плечима. — Вони пообіцяли непогану сумму. Я думав, тебе відразу віддадуть поліції, а не триматимуть тут заручником.

— Поліції? — перепитав я.

— Так, а куди ж іще? Ти порішив стількох людей, гадав, тобі все зійде з рук?

— Та не чіпав я нікого, debilе! Як ти не втямиш: мене підставили!

— Ну, звісно, — всміхнувся Марко. — Звісно, що ти саме так казатимеш. Цікаво, як ти перед малим відбріхуватимешся.

— Та що з тобою? Що вони тобі наплели?

Беркутівці слухали нашу розмову, тримаючи мене на мушці, а Бойд тим часом відійшов і притулювся спиною до стіни біля сходів, нагорі яких щойно зник Г'юз.

— Нічого нового. Що ти вбив студента, що зв'язався з тими релігійними фанатиками. Я мусив утертися тобі в довіру як мало не найближча тобі людина й вивести на чисту воду. Мене попросили стежити за тобою. Щойно я дізнався, куди ти налаштувався їхати з тим твоїм папірцем, вони, — кивок у бік Бойда, — одразу попередили, що ти спробуєш і там когось убити. А знаєш, тобі чудово вдалася роль невинного ягняти, такого собі викладач-тютьтя. Одначе ти прогавив один момент. Ну, коли не міг діяти сам. Я про те, як нас підрізали твої друзі. Г'юз тоді врятував мене, підрихтував, завіз до школи по Луку й потім сюди. Жаль кралю, звісно. Гарна була мала.

На згадці про Олівію я скипів.

— Стули пельку, падло! Не смій ляпати про Олівію своїм брудним язиком! Вона була моєю подругою, а через тебе її не стало.

— Через мене? Ти що таке верзеш? — Марко, не розуміючи, вирячився на мене.

— Ти розп'якав їм, куди ми ідемо. Це вони винищили тих людей, підрізали нашу машину, посадили Олівію на наркотики. Це все вони, ідіоте!

— Не ускладнюй, Даліборе! Колись ми були друзями, та смерть дружини погано на тебе вплинула. Краще б ти здався відразу, ще в універсі, і не мучив ні себе, ні мене, ні Луку.

— Тату!

Від тонкого дитячого голосочка я здригнувся, наче штрикнутий у спину. Сліпо вертячи навсібіч головою, вишукував, звідки до мене озивається Лука. Це він, я певен. Синів голос я б нізачо ні з яким іншим не сплутав. Спробував протерти руками очі, аби глянути в бік сходів. Зрештою спромігся розгледіти, що праворуч мене стоїть довготелесий Гарланд Г'юз, поряд — Грегор Бойд, а перед ними — хлопчик із розкуйовдженим волоссям і змученими очима. На личку сина виднілися бузково-жовті синці, а нижню губу перетинав невеликий червоний рубець. Його били. Та худоба була мого сина!

«Перший будинок — чисто».

«У другому видно якийсь рух. Здається, дитина».

«Скеля зі своїми — в обхід другого будинку. Перший, береш на приціл?»

«У третьому вікні можливий частковий огляд».

«Готуйся. Працюєш за сигналом».

— Луко, — усміхався я крізь сльози, пестячи синове личко поглядом.

На мій поклик малий випручався з рук американця й метнувся до мене. Худе тільки потонуло в моїх обіймах — і я мимоволі здригнувся. Хоча волосся Луки ще досі пахло солодкавим шампунем, яким він мив голову в переддень викрадення, у мої ніздрі вдарив різкий запах поту й сечі. Штанці сина наскрізь просякли випорожненнями. «Йому не давали ходити до туалету!» Та моя

здогадка була не такою страшною, як правда. Злякана дитина в стані шоку ходила під себе, не усвідомлюючи цього. Хай там як, але малий був цілий. Я тулив його до себе, наче ховаючи в обіймах від жорстокого світу, присягався більше ніколи його не залишати на самоті й, попри все, завжди бути поряд.

— Доні...

— Татку, мені боляче, — плакав Лука, поклавши голову мені на груди.

— Усе буде добре, синку. Я тут, тато з тобою.

Затуливши руками обличчя, хлопчик розридався на повен голос. Тепер він не мусив бути хоробрим! Він знайшов свого батька! Від тих гірких сліз я знову здригнувся. Я підвів його. Я підвів свого сина. Абсолютно. Якби не та пляшка коньяку, я б твердо стояв на ногах і хтозна, чи не наважився б дати відсіч беркутівцям і Бойду?

«Катерино, пробач. Я не впорався. Я поганий батько. Мені не вдалося зробити нашого сина щасливим. Через мене ти не бачиш зараз його усмішки, а тільки сльози та страх. Ти просила вберегти його, та я не зміг».

— Татку, — пхивкав Лука на моїх грудях, а я лише дужче пригортав його.

— Ну, досить уже, — презирливо вишкірився Г'юз і, вхопивши Луку за плече, силоміць відірвав від мене.

— Облиш дитину!

Користаючись неуважністю охоронців, я кинувся на американця.

«УБ'Ю ТВАРИНУ!!!»

Один удар. Мені дали змогу завдати лише один удар до того, як мало не розвалили потилицю руків'ям пістолета. Та перед тим, як укотре впасти на підлогу, я вихопив поглядом Гарланда Г'юза та зловтішно гмикнув: з пробитої щоки американця стирчав один із ключів, які я стискав до того в долоні. Стогнуци й хапаючись руками

за металеву зв'язку, той намагався витягти злощасний ключ, натомість спричиняючи ще більший біль. Бойд кинувся допомагати напарникові, та коли торкнувся зв'язки, Г'юз інстинктивно відсахнувся, розповорши шкіру на щоці аж до самої губи. Грегорові лишалося тільки тупо витріщатися на свого залитого яскраво-червоною кров'ю колегу.

Гарланд Г'юз припав до сходів і скарчав, як прибудний пес від копняка перехожого. Рачкуючи підлогою, він силкувався намацати руками хоча б щось, аби зупинити кровотечу, і, не знаходячи нічого, раз по раз люто зиркав на мене. Його погляд світився жагою знищити. Та куди там знищити! Г'юз волів не просто вбити, він прагнув катувати, різати моє тіло на шматочки, підсмажувати на повільному вогні й видирати один за одним усі мої нігті. Доки американець спопеляв мене поглядом, Бойд кивнув одному з беркутівців повести того на другий поверх, до ванної кімнати, і допомогти залатати рану. Попри відверте небажання виконувати наказ, Гарланд скорився й учепився в руку свого помічника.

Лука підбіг до мене й обхопив руками за пояс.

— Даліборе, час із цим закінчувати. Я знаю, що пергамент має на звороті ще одне шифрування. Домовмося: ти розповідаєш нам, що там, а ми, знайшовши Чаркес, відпускаємо вас із Лукою, нівелюємо всі звинувачення. Ви зможете жити, як колись. Мир, гармонія. Вирішуй.

— Як пускати? — утрутився англійською Марко. — Він убити! Глянь, він бити твій друг. У поліцію!

Маркові ніколи не давались іноземні мови. Він завжди був лише м'язами. Найтупішими у світі м'язами.

— Навіщо ви викрали мого сина?!

— Це був вимушений захід, — у голосі американця вчувався жаль за скоєне, — пробач. Ми потребували якогось важеля, аби присилувати тебе діяти в наших інтересах.

— Важіль... — Вони назвали мого сина важелем. — А малий Підгірський?! Його для чого вбили?!

— Це мав бути початок усьому. Початок перевороту та його протидії. Початок твоїх дій.

— Я не розумію...

— Тобі й не треба.

Я не міг зосередитися ні на чому, окрім Бойдової обіцянки домовитися. Щосили притискаючи сина до грудей, бажав лише одного — уберегти його.

— Як ви знімете всі звинувачення? — недовірливо запитав я.

— Звалимо все на нього, — махнув він рукою на Марка, що розгублено кліпав очима, вочевидь невдоволений нашим малозрозумілим спілкуванням англійською. — Напарник, який затаїв на тебе злість, підставив і викрав твого сина. Є відеозапис, де саме він забирає Луку зі школи. Зручно, хіба ні? За однієї умови: ти повинен співпрацювати з нами.

— Я згоден! — гарячково вигукнув я.

Вірити Бойдові — це однозначно помилка, одначе з моєї ситуації то був єдиний вихід.

— Папір Підгірського в кімнаті. На його звороті нанесено цифри глаголицею, які я ще не повністю розшифрував. Мені треба трохи часу.

— До біса! Блядь! Ви подуріли, чи що? — заревів раптом на всю кімнату Марко. Не втямивши нічого з нашої розмови, він нутром відчув, що його хочуть підставити. — Я вам не дамся.

Він роззявив рота, аби ще щось гукнути мені чи Бойдові, але вмовк, ошелешений звуком розбитого віконного скла. Майже водночас із тим звуком здорованя, який стояв позад мене, націлившись у тім'я, кинуло на метр уперед. Його голова вибухнула, мов від закладеної в ній вибухівки, а мозок упереміш із часточками шкіри та

шматками черепа розлетівся по стінах, вимальовуючи жахливу сюрреалістичну картину. Від звуку пострілу Лука скричався й судомно вчепився в мій одяг. Не розуміючи, що коїться, я всім тілом накрив малого в спробі сховати від небезпеки.

Бойд метнувся до стіни біля сходів, на ходу витягуючи з-за пояса *Beretta 92FS* зі срібним покриттям, і почав швидко, проте спокійно визирати зі свого сховка у вікно — вираховував місцезнаходження стрілка. Марко тим часом кинувся до тіла вбитого беркутівця й, ухопивши пістолет, що випав із його руки, присів під вікном.

— Це все він! — заволав він, тицяючи дулом пістолета в мене. — Це його напарники. Вони прийшли по нього.

Ще один беркутівець, який не встиг залізти під стіл, як інші, крутнувся на місці й упав у калюжу власної крові: праву частину його голови розірвало снайперською кулею. Підлогою розповзлися залишки мозку із застряглими в ньому зубами, одне око повільно покотилося підлогою, волочачи за собою тонку м'яку субстанцію.

Усе відбувалося надто швидко. Я не дивився. Я просто заплющив очі, благаючи небеса врятувати Луку. Від страху дитина заходилася німим плачем, який переривали напади голосного кавкання. Я нічого не міг удіяти, окрім як до болю в пальцях стискати найдорожче у світі тільце.

Бойд востаннє виглянув з-за кута стіни й сховався, більше не з'являючись.

— Я так просто не дамся! — ревів Марко. — Не на того напали, суки!

Раптом, ніби щось відчувши, я кинув погляд через плече на свого колишнього друга. Той сидів біля стіни під вікном і цілився просто мені в обличчя.

— Це ти в усьому винен! — Куля з наступного пострілу пробила стіл, під яким ховалися двоє беркутівців,

і намертво звалила одного з них. — Через тебе я тут! А коли вже так, то зроблю країні послугу...

Марко вистрелив. Прошивши шию наскрізь, куля розірвала артерію. З рани пульсуючими поштовхами почала бити кров. Легені стиснуло, і єдине, що давалося легко, — це видихати. Відпустивши Луку, я схопився руками за шию. З кожним ударом серця назовні не просто виливалася кров, а виходило моє життя. Я відчув, що падаю на підлогу, продовжуючи неусвідомлено триматися за шию. Вуха заклало, і крізь могильну тишу в них проривалися тільки поодинокі благальні верески «Тату!».

«Пробач, Катерино, я не впорався. Я обіцяв бути поряд із тобою. Я обіцяв бути поряд із нашим маленьким, бути сильним і виховати таким самим його. Але не витримав. Утратив контроль, утратив сина. Нашого сина. Благаю, убережи його, бо я не зміг».

Заплакане личко сина та слабкі удари кулачками в груди були останнім, що я побачив і відчув до того, як холодна темрява поглинула мене.

15

*Львів, Україна
3 вересня, 2015 рік*

Злива не вщухала, і розгледіти щось на вулиці без ліхтарів було непросто. Розтинаючи прямовисну дощову стіну, сірий *Volkswagen* звернув на княгині Ольги. Ярослав щосили намагався втримати хлопчину в полі зору. У передчутті розмови з Максимом він нервував. Чоловік подумки перебирав варіанти: повідомити хлопцеві, що причетний до смерті його діда чи, може, затаїти це, сховавши десь у закутках душі. Так, його робота вимагала жорстких, іноді кривавих заходів, але за умови, що ті не суперечать статусу й обґрунтовано потрібні для справи. «Цілі

виправдовують методи!» — це твердження було одним із лозунгів «Родового відродження».

— Малий зник, — гаркнув Ярослав, вглядаючись у темні вулиці.

— Що?.. Зник?..

Серце закалатало, мов церковні дзвони недільного ранку, а спина вкрилася краплями холодного поту. Максим Підгірський зійшов із дороги, звернувши в якийсь невеликий завулок. Годилося б повернутися на кількадесят метрів назад і спробувати знову впасти хлопцеві на хвіст.

Ноги вдарили по гальмах, а руки крутнули кермо, спрямовуючи сірий *Volkswagen* на зустрічну смугу. Він не міг втратити Максима, на ньому трималося все. Тільки не зараз, коли пошуки куба й Чаркеса ось-ось сягнуть апогею. Світ має знати правду, тож Ярославова слабина не повинна стати цьому на заваді. Не так це все чоловік уявляв увесь останній місяць.

— Сюди, — показав Левицький пальцем на вуличку з одnobічним рухом.

Авто знову перетнуло зустрічну смугу й звернуло в провулок під знаком заборони руху.

— Куди він подівся?! — пробелькотів Антон, раз по раз дивлячись на вуличку у вічко фотоапарата.

— Не сци, знайдемо.

Але хлопця ніде не було. Напівзатемнений у світлі ліхтарів провулок за двадцять метрів виводив на іншу, більшу дорогу.

— Глянь! — Левицький уже кричав, тицяючи пальцем у лобове скло.

Вискочивши на ширшу вулицю, чоловіки побачили вдалині Максима Підгірського. Одначе не самого. Двоє майже непомітних у п'яті здоровил у чорних футболках тримали хлопця під руки, заштовхуючи на задне сидіння припаркованого на узбіччі фургона.

— Клятий італієць... — злетіло з Ярославових вуст.

— Чого ти стоїш?! — ревнув Ігор.

— А що мені робити?

Він зупинив авто за півсотні метрів від фургона, коли той, скрипнувши колесами, рушив із місця.

— Треба... треба його витягувати звідти, — невпевнено промовив Ігор.

— Як ти це собі уявляєш?! Ті двоє скрутять нас на раз-два.

— То, може, хоч простежимо?

— Коли вони нас зафіксують, то або просто відірвуться, або відкриють вогонь. Хочеш?

Ігор Левицький мовчав, готуючись до гнівного осуду Сотника.

— Треба сповістити Бажана. Коли приїдемо, я своїми руками придушу того Аллегро.

— До чого тут він? — кліпав очима Левицький, доки збілілий Антон ховався в кріслі заднього сидіння, мов черепаха в панцирі.

— До чого? — Цього разу Ярославів голос забринів люттю. — Зрозуміло ж, що то він дав знати своїм, де буде Максим сьогодні ввечері.

— Та він же не знав! Італієць не мав доступу до інформації, особливо про малого.

— Не думаю, що для нього це було проблемою.

— І що тепер? — озвався з-за спини до чортиків переляканий хакер.

— Вибиватимемо з нього лайно, а як виб'ємо — він виведе нас на тих блядовикрадачів.

КНИГА ДРУГА

ВІДКРИТТЯ

ЧАСТИНА І

І

*Автошлях Н02 (Львів — Тернопіль), Україна
15 вересня, 2015 рік*

Сірий *Volkswagen Golf* зі швидкістю 105 км/год рухався по шосе в напрямку до Тернополя.

Кілька годин тому оперативна група взяла штурмом будинок у Малечковичах і провела там повне зачищення. Ярослав, який убіг у дім останнім, заскочив моторошну картину: тіла ліквідованих валялися на підлозі, а від їхньої крові та нагадувала абстракційну картину якогось збожеволілого художника. Попри відразу, чоловік дивився на трупи з певною гордістю: «Родове відродження» продемонструвало силу, не давши задньої перед такою потужною організацією. Тепер годилося замести за собою сліди. З останнім пострілом оперативники взяли швидкими й чіткими рухами зачищати приміщення, виймаючи кулі зі стін, підлоги, стелі та трупів і вистрілюючи набої з беркутівської зброї.

До завдань Ярослава Війта належало знайти Далібора Кравця та його сина. І не трупи в калюжах крові, а хлопчеченя, що на очах десятка озброєних оперативників ридало, обіймаючи закривавленого батька й затискаючи його шию пальцями, крізь які повільно цебеніла кров, вивело чоловіка з рівноваги.

— Сюди, бігом! — заволав Війт. — Він іще дихає.

Підскачили троє оперативників і, обережно відсторонивши малого, наклали на шию Кравцеві пов'язку. Ще за мить вони щезли, понісши зм'яккле тіло та малого Луку до авто.

— Хто це зробив?! — ревнув Ярослав, коли заціпеніння минулося. — Хто підстрелив Кравця?!

— Не ми, — обізвався найближчий до нього чоловік із важким молотом у руках і балакливою майже на все обличчя, — он той, що навпроти. За траєкторією кулі видається найімовірнішим, що поціливі саме він. Ми в шию не стріляємо.

Від беземоційності та холоду відповіді найманця Ярослава зникло. Він не був убивцею, лише заручником професійного примусу. З роками виробляється імунітет до таких справ і замість живого тіла залишається просто робоча оболонка.

У мертвому він упізнав Марка Яремчука, безперестану згадуваного в новинах від часу трагедії в Ілеві. Ярослав звелів відтягнути його надвір і покинути там до підпалу.

Потому як Ярослав Війт завершив обшук тіл беркутівців, Бойда та Г'юза, над ним навис той самий дужий чоловік у балаклаві та з молотом.

— Які з них?

Після німого кивка оперативник підійшов до тих, що за життя були двома американцями. Те, що відбувалося далі, Ярослав іще довго згадував із гіркою нудотою. Витягнувши з-за пояса велетенські лещата, оперативник устроїв їх до рота Грегора Бойда й узявся видирати зуби. Зуби відривалися зі шматками м'яса, але той спокійно працював далі, достоту як м'ясник, що розробляє телячу тушу. Під огидні хлюпаючі звуки Ярослав не міг сконцентруватись і з надією, що все це триватиме недовго, заплющив очі. М'ясник акуратно поскладав усі зуби до маленького чорного мішечка та проробив аналогічні маніпуляції з тілом Гарланда Г'юза. Покінчивши марудитися із зубами, чоловік підвівся, підвісив мішечок собі за пояс, де так само мирно теліпалися закривавлені

лещата, та виконав своє останнє на той вечір завдання. Одним потужним ударом важкий молот розтросив череп спершу одному американцеві, а потім іншому. Голова Грегора Бойда перетворилася на криваве місиво зі шкіри, мозку та шматків черепа, а довгий, із самої глотки язик вивалився на те місце, що колись було лівим вухом. Такого видовища Ярослав уже не витримав і відбіг у куток, аби виблювати у пакет шлунковий сік. Чоловік ось уже день нічого не мав у роті, тож кожна спазматична потуга обпікала горлянку ядучо-кислою рідиною.

За кілька хвилин до нього підійшов іще один оперативник і подав щось затиснуте в кулаці.

— Ось, — у руці виявився зім'ятий клапоть паперу, — знайшли в горішній кімнаті першого будинку. Здається, там його тримали.

Переконавшись, що це саме те, що він шукав, Ярослав звелів підпалювачам братися до роботи.

Доки автомобілі віддалялися від палаючих будівель, Ярослав намагався досягнути прочитане на брудному папірці. Глаголиця далася йому просто, і за кілька секунд він узявся раз по раз повторювати химерно поєднані букви, утім, нічого суттєвого не вигадавши. Чоловікові залишалось подумки повертатися до подій цього вечора й журитися зміні свого внутрішнього «я», тому, що Вероніка ніколи не прийме.

Ще однією необхідністю стала смерть італійського інформатора Вінченцо Аллегро. Необхідністю, найбільш бажаною з усіх того вечора. Ще два дні тому Ярослав Війт опирався б тому, аби приректи до страти навіть абсолютно незнайому людину, але позбавити італійця життя було саме його ідеєю. Бажан, глипаючи на свого поплічника здивованими очима, перепитав, чи впевнений він у доцільності такого контроверсійного заходу, і отримав чітку й однозначну стверджувальну відповідь.

Найбільш бурхливо протестувала жінка, яка з'явилася два дні тому й тепер — о пів на п'яту ранку — їхала в одному з ним автомобілі до Тернополя.

* * *

— Прокинулася? — запитав англійською Ярослав, заваживши повільний сонливий рух у сусідньому кріслі.

— *I can't sleep!* — Мелані Маєрс утомлено потерла набряклі червоні очі, повертаючись до реальності.

Американка вважала Вінченцо Аллегро своїм рятівником. 25 серпня з нею зв'язався священник із Рима, який відрекомендувався як Баттіста Піреллі, і енергійно та перелякано лепетав щось про Божу ласку й загрозу, що нависла над усім світом. Невідь-звідки священник знав про належність Мелані до «Ізраїлю», тож, роздобувши десь її контакти, благав тепер про доведення його інформації до відома вищого керівництва. Обміркувавши слова отця, Мелані наважилася на розмову з Біллом Гендерсоном та отримала від того на горіхи, бо він, мовляв, не марнуватиме свого часу на вислуховування даних, що не мають під собою неспростовних фактів на підтвердження.

У відповідь Баттіста Піреллі пішов ва-банк і надав *виконавцеві-аналітику* докази, такі потрібні її керівництву. До останнього подиху на сходинках площі Іньяціо священник сумнівався в правильності свого вчинку. Одного разу за життя кожен постає перед вибором — урятувати загальну ідею чи зберегти вірність другові. О восьмій ранку 26 серпня на телефон Мелані Маєрс надійшло повідомлення від отця про приліт особи, на його думку, однієї з ключових постатей майбутнього перевороту.

¹ Я не можу заснути (*англ.*).

Чоловік мав прилетіти уранці 29 серпня в аеропорт Джона Ф. Кеннеді¹, що в Нью-Йорку. Не бажаючи знову опинитися під шквалом зневажливої критики Гендерсона, обачна жінка наважилася передати інформацію священика особистим листом через секретаря. Майже відразу після отримання листа шеф викликав її до свого кабінету. Підозріла обізнаність простого священика щодо контактів «Ізраєлю», попри все, насторожувала. Відтак було вирішено про всяк випадок налагодити стеження за новопрИБулим, який виявився Ярославом Війтом.

Стеження за українцем посилили після звістки про жахливе вбивство Баттісти Піреллі в самому центрі італійської столиці, що було нічим іншим, як помстою за інформаторство, зраду. Для всіх *оперативних виконавців* було оголошено стан повної готовності. Мелані аж запишалася від почування власної значущості: заколотників і злочинців невдовзі повинні були схопити та кинути за ґрати, і жінка в цьому відіграла не останню роль. Мрії про підвищення ось-ось мали стати реальністю, а з ними й сподівання на зменшення обсягу щоденної рутинної роботи, через яку жінка мала лише втому й мішки під очима та зовсім, на її думку, занедбала свою єдину донечку, кучеряву білявку Сенді.

Усе змінилося наступного дня. 27 серпня о 10:52 на електронну пошту Мелані Маєрс надійшов анонімний лист з укладеними в нього файлами. Жінка з подивом гортала список текстових документів, фото- та відеоматеріалів, жахаючись інформації, що з'явилася так само

¹ Міжнародний аеропорт імені Джона Ф. Кеннеді (англ. *John F. Kennedy International Airport*) — головний державний міжнародний аеропорт Нью-Йорка, США. Найзавантаженіший міжнародний аеропорт країни, яким користуються понад 19 компаній-перевізників. Дістав свою назву 1964 року на честь 35-го президента Сполучених Штатів Америки.

нізвідки, як і Баттіста Піреллі. Перші файли містили детальний опис структури «Ізраїлю» — від його очільників до *виконавців* найнижчого рангу. Це означало, що відправник мав повну базу даних організації, доступну інформативним працівникам вищого ступеня доступу.

Переглядаючи наступні файли, Мелані мимоволі затулила рота рукою, аби стримати тонкий, мов цвіріння птаха, зойк. Фото були зображеннями невеликого, усього в заростях масивної зелені поселення, усяного десятками, якщо не сотнями скоцюрблених трупів. Під архівом із семи фотографій і чотирьох відео стояв невідгадливий підпис «21.08.86.Cam.Nyos». І все — більше ніяких описів, текстових файлів чи прикріплених до них медіа. Судомно гортаючи фото, жінка боролася з нападами нудотного страху. Трупи худих селян валялися по всьому поселенні, розташованому на березі великого й дивного на колір озера. На їхніх обличчях застиг жак перед неминучим, шкіру декого наче спотворила ядуча кислота, а з десяток будинків мали вигляд ніби розтрощених силою могутнього буревію. Мелані швидко ввела в пошук *Google* у новій вкладці цифри — дату, як вона вважала, — та короткі слова *Cam* і *Nyos*. Перше ж пошукування видало невелику статтю, заповнену цитатами офіційних заяв ООН і «жовтої» преси. 21 серпня 1986 року в Камеруні, а саме — в озері Ніос, стався вибух метану, що призвів до загибелі майже двох тисяч осіб. Останнє було однією з версій слідчої комісії, адже достеменно причину такої масової смертності місцевого населення так і не встановили. Метан визнали найбільш вірогідною причиною нещастя, однак після допиту свідків з'явилися версії потужного урагану та навіть небезпечного експерименту, проведеного прибульцями на дні озера, який і спричинив викид отруйних речовин у повітря. Остання здогадка прицвяхувала Мелані до крісла:

за кілька місяців до трагедії уряд США оголосив частину території Камеруну, де знаходилось і селище поряд озера Ніос, підконтрольною релігійному терористичному угрупованню. На мить жінці здалося, що все це жарт, дурнуватий розіграш когось із колег, але останні два фото змусили Мелані ледь не вистрибнути з крісла.

«Що за хрін?»

На одному з фото неподалік від трьох складених один на одного трупів тісним півколом стояли четверо людей у громіздких білих скафандрах із чудернацькими пристроями в руках. Зображення було доволі поганої якості, аби жінка могла збільшити його та розпізнати будь-які написи на скафандрах чи дивні металеві пристрої. Усе це скидалося на кадри з місця катастрофи на якійсь атомній електростанції. Біля захищених товстим шаром антирадіаційного матеріалу чоловіків невеликим стосом височіли ящики — чи то металеві, чи дерев'яні, Мелані не роздивилася — із застережливими радіаційними знаками в жовтих трикутниках.

На другому фото не було жодного мертвого тіла, однак після його перегляду *виконавець-аналітик* дико затремтіла. На столі лежали викладені в ряд розкриті теки з досьє на шістьох осіб. На перших сторінках кожного досьє, у правому верхньому куті, до прізвищ та імен було додано фото учасників операції біля озера Ніос, у лівому — стояв синій штамп проекту «Ізраель». У Мелані потерпли пальці. Вона спробувала глибоко вдихнути, але шию стискав невидимий зашморг страху.

Опанувавши себе, Мелані переглянула вкладені в архів відео. Усе, як і на фото, — чоловіки в білосніжних захисних скафандрах склали мертві тіла у величезні стоси, а потім носили великі ящики поближче до озера Ніос.

Мелані продовжувала майже неусвідомлено клацати мишею по наступних архівах. «15.11.03.Tur.Ista.» —

теракт у Стамбулі 15 листопада 2003 року: унаслідок спрацювання біля двох синагог саморобних підірваних пристроїв вагою близько чотирьохсот кілограмів загинуло двадцять чотири людини та майже триста було поранено. Жінка пам'ятала той жахливий вечір, коли вони зі Стеном сиділи біля екрана телевізора, переглядаючи випуск новин, а вона співчутливо міркувала, як можна змиритися з такою смертю, а особливо її організувати.

У цьому архіві Мелані знайшла два стиснуті фото. На одному з них, зробленому в переддень теракту й, вочевидь, із сусіднього будинку, двоє чоловіків у чорних смокінгах і темних сонцезахисних окулярах про щось жваво спілкувалися в невеликій кімнаті з чотирма озброєними на вигляд арабами. На іншому фото знову лежали розкладеними дві течки, у яких містилися досьє зі штампами «Ізраїлю».

Мліючи від нерозуміння, Мелані Маєрс відкинулась у кріслі, думаючи про щойно побачене. А потім почала переглядати далі...

Вибухи біля посольств США в Дар-Ес-Салам¹ і Найробі² 7 серпня 1998 року. В архіві до цього теракту жінка знайшла компромативні медіафайли із зображеннями звинуваченого в ньому Ахмеда Халфані Гайлані та трьох чоловіків (у їхніх досьє стояли штампи «Ізраїлю») у якомусь приміщенні, схожому на камеру допитів ФБР.

Убивство двадцяти двох іракських військових та учасників народного повстання на сході Ель-Фаллуджа³; попри

¹ Дар-ес-Салам (сух. *Dares Salaam*) — найбільше місто Танзанії та до 1996 року її столиця. Населення — 2,5 млн мешканців.

² Найробі (англ. *Nairobi*) — столиця та найбільше місто Кенії, відоме за назвою «зелене місто під сонцем». Населення — близько 4 млн мешканців.

³ Фаллуджа (араб. *فحلولة*) — місто в Іраку, розташоване в провінції Анбар за 57 км від Багдада. Зване як «місто мечетей» через наявність у його межах понад 200 мечетей.

те, що відповідальність за цей злочин узяла на себе «Ісламська держава», до нього також були причетні агенти «Ізраєлю».

Вибух під час Бостонського марафону 15 квітня 2013 року та фото вербування Тамерлана й Джохара Царнаєвих чоловіками, досьє яких прикрашали штампи організації, до якої належить і Мелані Маєрс.

Того вечора жінка вивчила кожен із дванадцяти надісланих архівів. За десять хвилин по тому, як Мелані згорнула останній файл, на її електронну пошту надійшло ще одне анонімне повідомлення. Цього разу з проханням про зустріч. Незнайомець відрекомендувався колегою по цеху, людиною, яка не менше постраждала від незаконних обгородок «Ізраєлю». Цим анонімом згодом виявився Вінченцо Аллегро, *виконавець* з Італії. Чоловік просив про зустріч на своїй батьківщині, принагідно пояснюючи ошелешеній жінці сутність повідомлень: Білл Гендерсон очолював силу, що справді протистояла терористичній діяльності ледь не по всьому світу, але для фінансування такого гегемона потребував показової результативності. Так, як і НАСА, що задля фінансування високовартісних проектів поширювала неправдиву інформацію про знахідки в космосі чи на Землі, Гендерсон маніпулював штучними терактами. Аби боротися із супротивником, потрібно його мати. Звісно, злочинні напади здебільшого були справжніми («Ізраєль» справді рятував безліч життів не тільки на території США, а й за її межами), та було не зайвим іноді нагадувати людям ті жахи, які несуть психічно неврівноважені злочинці, особи з маніакально нездоровими релігійними нахилами. Ніхто не скориться, якщо не показати силу, бо силою, якої нікому не видно, нікого й не переконати. Гендерсон мав одну з найбільших у світі сил і підтримку найпотужнішої держави, тому не соромився користуватися нею на повну. І, за словами

Аллегро, грядущі події в Україні повинні були стати чи не ключовими щодо поширення впливу на Східну Європу. Навіть ціною примусових терористичних актів.

Мелані скопіювала файли на USB-накопичувач і знищила всі сліди контактів з анонімом. І щойно, підібгавши хвоста й прилаштувавши доньку у двоюрідної тітки Донни в Берліні, вона втекла з Вашингтона, Гендерсон відкрив на неї офіційне полювання. Після прослуховування Війта він організував захоплення посередника Мстислава з добрячою купою документів і доказів революційних виступів опісля віднайдення міфічного меча *Арея*. Рятуючись, Мелані домовилася з Вінченцо Аллегро, що вони зазнімуть на відео спектакль із її убивством і надішлють той до головного офісу. Так само вона вирішила вчинити й з отцем Джованні Тотті, який після імітації його вбивства переїхав до Сербії переховуватись у кузини Беатриси.

Незнайомець з Італії, чорнявий, по-голлівудськи гарний чоловік, виявився навдивовижу ерудованим і поінформованим про роботу «Ізраелю» мало не до найменшої деталі. Упродовж багатьох років він підтримував із падре Баттістою Піреллі взаємини, дуже близькі до стосунків батька й сина: у дитинстві падре наставляв Вінченцо на шлях смиренного християнина (це, утім, мало допомогло розхристаній душі юного розбишаки). Тож коли отець Піреллі відчув загрозу від неоязичницьких представників «Родового відродження» у Римі, він одразу забив на сполох і звернувся по допомогу до Вінченцо.

Одразу відкритися українцям Вінченцо Аллегро вважав украй необачним. Тому чоловік хотів промацати ґрунт, аби з'ясувати, чи можна довіряти своїм новим союзникам. Спершу Аллегро розповів Бажанові про те, що не зміг убити безневинну людину — отця Тотті. Укра-

їнці сприйняли інформацію так, як він і планував: їхня довіра зросла, а з появою Мелані Маерс зміцніла.

Щосекунди ризикуючи бути викритим, Вінченцо майстерно маневрував на двох фронтах, але Гендерсон усе ж не довіряв йому та приховував інформацію. Так, бійні в селі Ілів не було заплановано заздалегідь, до такого заходу вирішили вдатися після того, як Марко Яремчук злив плани Далібора Кравця, тож «відродженням» залишалося тільки мовчки спостерігати за влаштованим американцями кровопролиттям. Коли ж постало питання про ліквідацію Грегора Бойда та Гарланда Г'юза, одних із найближчих до керівництва осіб, питання про долю італійця зависло в повітрі. Гнівна та мстива пропозиція Війта покінчити з Аллегро спровокувала вибухову реакцію співчутливої Маерс. Вона не вірила, що ці люди ось так легко позбудуться чоловіка, що не раз їм допоміг. Мелані просила зімітувати смерть італійця, однак Ярослав одразу заперечив, аргументуючи свою позицію ризикованим становищем із її прикриттям.

Наступного ранку колишній *виконавець-аналітик* перетворилася на крижану брилу. Вона збагнула кричущу необхідність ліквідації Вінченцо Аллегро — інформатора обох сторін. Проковтнувши огиду до самої себе, Мелані погодилася. Щоправда, на її відповідь ніхто й не чекав, тож вона радше знайшла виправдання для самої себе. Минулого вечора було проведено скоординований штурм сховку Грегора Бойда та винайнятої квартирки на околиці Львова, де мирно відпочивав Вінченцо Аллегро. Той не встиг зрозуміти, що відбувається, як дві кулі пробили йому черепну коробку. Для Гендерсона всі підозри впали на «Родове відродження», а Мелані й далі залишалася мертвою, бо ніякої інформації про пересування її та Ярослава Війта — довіреного Бажана Сотника — він роздобути не міг.

* * *

— Голодна? — удаючи стурбованого, запитав Ярослав.

Мелані терла відсиджені м'язи спини й шиї та намагалася повернутися до реальності. Уже третю ніч поспіль її мордували кошмари, у яких Вінченцо Аллегро з перекошеним у передсмертній агонії обличчям силкувався дотягтися до неї гачкуватими пальцями. Вона глянула на українця й невпевнено кивнула.

— Там, — показав пальцем на бардачок чоловік, — мають бути круасани. Підкріпись, бо хтозна-коли перекусимо наступного разу.

Круасани, попри те, що були відверто черствими, зникли майже миттєво. Потому запала тиша. Над двома пасажирами сірого *Volkswagen Golf* наче висіла темна, заряджена смертоносними розрядами блискавок хмара. Мелані вражала власна холодна байдужість. Щодня, відколи вона покинула Сполучені Штати, її донедавна велике щире серце поволі перетворювалося на інформаційний бланк, схожий на ті, з якими жінка працювала в «Ізраелі». Емоцій майже не лишилося, усе стало чорно-білим, підпорядкованим банальним командам «так» або «ні». Таку саму зміну вона відчувала й у Ярославі. Може, саме це переконало її наважитися на спільну з ним поїздку в Тернопільську область.

— Я досі не можу зрозуміти одного, — тихо озвалася Мелані.

— Чого саме? — Ярослав не відводив погляду від нічної траси, видивляючись дорожні вказівники.

— Твій шеф розгадав цифровий шифр усього за нічого.

— Так.

— Ні глаголиця, ні шифрування не складали для нього труднощів. То чому ж у своєму заповіті Ігор Підгірський просить онука передати куб саме Даліборові, а не відразу Бажанові?

Запитання зачепило Ярослава. Зрештою, воно вводило в безмовний ступор майже всіх відродженців. Сам же Сотник відповів на нього лише цієї ночі, коли тримав у руках тонку смужку ледь уцілілого папірця.

— Як на мене, є дві причини, — замислено проказав Ярослав. — Перша доволі логічна: Ігор Підгірський знав Далібора як сина свого побратима. Разом з Остапом Кравцем вони поклали на розвиток «Родового відродження» роки. Смерть Остапа стала для старого ударом і поставила перед вибором — zostаватися в організації чи виходити з неї. У час Підгірського та Кравця організація, що мала лише кілька філій у найбільших обласних центрах, уособлювала боротьбу за віру. Бажан же волів перетворити збіговисько однодумців-ентузіастів на дещо більше, він прагнув вийти з підпілля з гордо піднесеною головою й дати відсіч насильницькій політиці церков. Дії Сотника підтримувала більшість членів «Родового відродження», крім Підгірського, Кравця та ще двох десятків відродженців. Гадаю, старий передав куб Даліборові, бо підозрював, що з такою потужною зброєю, як меч *Арея*, Бажан організує кривавий — варто це визнати — переворот, який призведе до знищення «Родового відродження» під натиском суспільства. Він розумів, що люди навіть за наявності неспростовних доказів не готові прийняти нове. Але це, я так думаю, повна хрінь. Знаєш, як Володимир Великий хрестив Русь?

Мелані знала, проте вирішила дати українцеві змогу висповідатись.

— Після хрещення в Корсуні Володимир повернувся до Києва та звелів валити ідолів. Символи божеств, яким іще вчора поклонялися тисячі, рубали й палили, як дровеняки. Ідола *Перуна* прив'язали до конячого хвоста й волочили з гори узвозом до Дніпра. Дванадцять дружинників привселюдно били ідола палицями. Коли *Перуна* кинули

в річку, Володимир наказав, коли той спливе, штовхати його назад під воду, а потім звернувся до народу з такими словами: «Якщо не прийде хто завтра на річку, — хай то багатий, чи бідний, чи нужденний, чи раб, — буде мені ворогом». За велінням князя проти нескорених вели нещадну боротьбу. А потім був похід на хорватів, під час якого всюди, де ступала нога Володимира, нищили батьківську віру й мечем насаджали нову. Проте князь домігся свого: Україна тепер не мислить себе без православ'я, чи що б то не було. Тепер уяви, яких треба вжити заходів, аби скинути християнство — основну релігію країни, що живе в душі чи не кожного. Та якщо вдалося Володимирові, вдасться й нам. Бажан готувався до непростих кроків: він налагодив фінансування, зв'язки із силовими структурами, контакти з однодумцями в інших країнах. Підгірський знав про це, тому й надав перевагу Даліборові, сподіваючись, що той скористається кубом помірковано, як би це міг зробити його батько. Ну, а далі все просто. Підгірському стало відомо, що Далібор почав викладати в його внука, і він написав заповіт.

— Але ж усе це жахливо, — вигукнула Мелані. — Невже й ти хочеш перевороту? Я покинула «Ізраїль», аби не бути причетною до непотрібних убивств. Тепер ти кажеш, що ви діятимете ще жорстокіше. То чи правильний мій вибір? Може, було б краще, якби Гендерсон ліквідував вас усіх?!

Ярослав не відповів. Він і сам не знав, чи те внутрішнє перетворення дасть йому сили взяти участь у Бажановій боротьбі. Ідея Сотника здавалася йому примітивним виявом масового самогубства, однак протиставити їй щось без належних ресурсів Ярослав не міг. Він вичікував, обмірковував і ковтав гірку слину розбрату. Чоловік, що втратив дружину, остерігався zostатися й без цієї своєї, хай як це пафосно не звучить, але сім'ї. До

того ж Бажан урятував його доньку, улаштувавши її таємний виїзд до Стокгольма, а не до Парижа.

— Зараз час поганих людей і поганих справ, Мелані. Кому, як не тобі, це знати.

— В ім'я кого? Вигаданого бога жита чи сонця?! *Исус*, ваш *Перун*, *Крішна*, *Магомет*, *Зевс*, *Юнітер* — усе це просто прив'язки до певної території. Адже ти б не вірив у своїх богів, якби народився не в Україні. Коли б твоя мати була мусульманкою з Близького Сходу, ти вважав би Коран своїм усім. Людина — лише субстанція, у яку від народження вкладає свої погляди суспільство. Вона є рабом батьків і жерців свого народу. Колись люди запитали, звідки ми, і знайшлися жерці, — сьогодні їх називають або священиками, або науковцями, — що нав'язали свою модель світу. І хай яка та модель була фантастична, масі виявилось достатньо її загальноприйнятності. Іде правда? Коли думка про плоский світ стала банальною та малоімовірною, жерці створили іншу модель: Земля кругла, з Місяцем і Сонцем, що крутяться навколо неї. Моделі змінювалися, проте кожна завжди влаштовувала суспільство. Змінювалися й боги, вигадані тими самими жерцями. Тому я й кажу, що кожен із нас є просто згустком субстанції, що, народившись у певній країні, є спадкоємцем певних традицій, вимовляє «ма-ма» рідною тут мовою, навчається за задалегідь укладеною програмою. Народився в християнському середовищі — прийшов священик та охрестив. Потрапив під вплив прихильників старослов'янських звичаїв, які вміють так переконливо говорити, і бац — ти вже неоязичник.

Ярослав не розгнівався й навіть не образився на слова Мелані.

— Ти оперуєш поняттям богів, а не Бога. Мелані, ми віримо в такого самого Бога, як і інші, просто називаємо Його різними іменами, розділяємо та надаємо різні функції.

Бог один, і Він у серці, а не в голові. Хтось осягає це раніше, хтось пізніше, але сенс у тому, що без Його існування немає нас. Хтось скаже, що віра — лише людська потреба, і в чомусь матиме рацію. Проте найважливіше, що ніщо не з'являється безпричинно, просто так.

— Тоді для чого боротися з християнством, якщо бай-дуже, як називати Бога?

— Тому, що християнство — це комплексне утворення, що панує над світом. Його метою вже давно перестала бути віра в істинного Творця. Політика, фінанси, інтриги та влада стали його чотирма китами. Глянь на Московський патріархат із його корупцією та непорушною залежністю від зовнішньої політики. Він не надихає людей, а виставляє прайс. «Родове відродження» прагне донести справжнє ім'я Бога — любов, не прив'язану до матеріальних цінностей.

— За допомогою насильства?

— Усе насаджується насильством. Згадай Біблію.

— Я ж бачу, що ти сам сумніваєшся в цьому.

Мелані вчулися сум'яття та невпевненість в останніх словах Ярослава. Може, спробувати повернути заблуду до світлого боку, на якому, як вона вважала, перебувала сама?

Жінка на мить згадала Сенді, свою кучеряву донечку. Хай яким би жорстоким не був світ, Мелані не хотіла, аби її дитина зростала в такому нищому моральному середовищі.

— І ти справді віриш в існування того дурнуватого меча, навколо якого зчинили такий галас?

— Чи вірю я? — Вуха ледь помітно тремтіли від судомних рухів обличчям. Мелані здалося, що чоловік ставив це запитання собі не вперше, і відповідь він радше собі нав'язував, аніж мав за самостійний, продуманий вибір. — Так. Чи впевнений у його існуванні? Ні. Але якщо

існує Бог, то чому не може існувати його творіння? Меч *Арея* — таке саме дітище, як і ми — люди.

— От тільки наділене фантастичними можливостями, — скептично зауважила жінка.

— Не більшими за ті, які мають люди чи тварини, рослини чи *Сонце*. Хіба те, що просте дерево виробляє кисень, не є фантастичною можливістю? Адже без нього все живе загинуло б. А люди... Наука — найфантастичніше їхнє творіння, яке пояснює весь світ, але не саму себе. Чому ж меч, можливості якого допомогли Атилі підкорити Європу чи Стільську стати одним із найрозвинутіших мегаполісів Європи, є предметом такого скепсису? Так, може, Чаркес не має надприродних можливостей, і сила, завдяки якій творили ті дива, була лише вірою, проте я не назвав би її менш фантастичною за вищезгадані.

— Одним із найрозвинутіших мегаполісів Європи? Ти це про що?

— Свого часу Стільсько було одним із найбільших міст Європи. Князівська фортеця, укріплене передмістя, некрополі, печерні храми — усе це на величезній, площію з двісті квадратних кілометрів, території. Населення — сорок п'ять тисяч осіб. Уяви собі, — очі Ярослава загорілися, мов дві автомобільні фари, що освічували шлях до Тернополя, — в архівах Ватикану було знайдено грекомовні записи, у яких ішлося про розташування резиденції Галицької митрополії саме в Стільську. І раптом місто стає пусткою, а люди забувають про колишню його славу так швидко, наче щось потужне за силою та енергією, те, що живило місто досі, кудись знезацька зникло. Наче це щось було силоміць забрано.

Спалах у Ярославових очах згас, і тихий смуток опанував чоловіка. Він чіплявся за майже мертво, за те, що не сприймало суспільство, засуджуючи та зневажаючи.

«Чому я мушу боротися за бажання просто мати вільне, не схоже на інших ество?»

Але Бажан Сотник волів війни й убивств, бо саме ті давали йому відчуття боротьби за ідею. Боротьби, що її не підтримувала майже половина членів «Родового відродження», яка, проте, не мала іншого бачення самореалізації, як служіння *жерцеві*.

Ось чому Підгірський передав дерев'яний куб Даліборові Кравцю — синові людини, що не визнавала режим Сотника. Ось чому, тримаючи в руках закривавлене тіло Далібора, Ярослав розумів, що тепер єдиним, хто спроможний розгадати захований у кубі шифр, залишається очільник відродженців.

Бажан дивився на зашифрований запис із дикою жадобою. Хапаючись, він узявся переносити його символи на окремих аркуш, обережно виводячи кожну закарлючку, кожну крапку. Його посічне за останні дні зморшками обличчя у світлі настільної лампи розплилося в усмішці.

— Це він, — вірячи й не вірячи побаченому, Сотник, як загіпнотизований, кивав головою та всміхався сам до себе, — це квадрат Полібія.

І розповів, як Підгірський, фанат криптографії, вигадуючи дедалі більш заплутані повідомлення, аби спілкуватися з Кравцем і втаємничити те спілкування від інших членів організації, зрештою створив для цього химерний цифровий код. Підгірський і Кравець з усіх шифрів здебільшого використовували квадрат Полібія.

Ця, впроваджена ще в третьому столітті до нашої ери методика шифрування повідомлень передбачала заміну літер алфавіту на два числа, одне з яких відповідало значенню рядка, друге — стовпчика. Бажан, узявши за основу українську абетку з її 33 буквами, намалював фігуру з шести рядків і шести стовпчиків: число 36 давало змогу найбільш оптимально розбити українську абетку на квадрат.

	1	2	3	4	5	6
1	А	Б	В	Г	Ґ	Д
2	Е	Є	Ж	З	И	І
3	Ї	Й	К	Л	М	Н
4	О	П	Р	С	Т	У
5	Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ
6	Ю	Я	Ь			

Ярослав обійшов стіл, за яким сидів Бажан, і поглянув на другову писанину з-за його плеча. Безглуздий перелік символів тепер набував сенсу.

540240430310520510620630420310110120310140615
 103405404303103304302303404302406404501504204
 02404204205506201404303306406101118

Глаголичні символи, розмежовані між собою крапками, перетворювалися на довгий рядок цифр.

**540240430310520510620630420310110120310140615
103405404303103304302303404302406404501504204
02404204205506201404303306406101118**

— Бачиш нулі? — запитав Бажан, тицяючи вказівним пальцем у папір. — Це, так би мовити, поділ двозначних чисел. Розмежування. Бачиш? 54, 24, 43, 31 і так далі. Перша цифра означає стовпчик, друга — рядок квадрата Полібія.

Тут Ярослав помітив те, що залишилося поза увагою збудженого своєю знахідкою керівника: останні чотири цифри не вписувалися в систему шифрування, що могло означати хибність здогадки. Одначе шалений азарт керував зіпрілим, попри прохолодну ніч, тілом Бажана, кожним його пальцем і доторком до ручки, що виводила

ХТОВ (І/І) ДКР (И/Й) ВАЄВСЕДУХОВНОМУОТ- ЦЮЧ (И/Й) СТ (И/Й) ЯКСОНЦЕ1118

Хапаючись за голови, чоловіки мало не стрибали на radoшах. Бажан одразу звелів готувати авто й збиратися в поїздку до села Колодіївка, що в Тернопільській області.

— Чому саме туди? — не розумів Ярослав, одначе, беззаперечно готуючись виконувати наказ керівника, налаштувався нарешті побачити Чаркес.

— Розшифровані рядки з послання Підгірського — це слова святого Теодора Студита — візантійського ченця, реформатора монастирського життя та засновника першого Студійського монастиря в Константинополі.

За словами Бажана, Ігор Підгірський не дарма не зовсім поділяв погляди «Родового відродження». Після смерті свого побратима Остапа Кравця Підгірський дедалі частіше почав звертатися до Бога, християнського Бога. Він шукав допомоги й наприкінці дев'яностих, здавалося, знайшов її в Римі, серед ченців-студитів. Одначе, попри пізнання серцем Господа, старий не відмовлявся від старослов'янських коренів і вірувань своїх предків. Підгірський вважав, що Бог один і байдуже, як його називати. Те, що розповів Сотник, вразило Ярослава: людина, яка опиралася режиму його керівника, виявилася такою близькою думками й поглядами.

— Ігор завоював довіру ченців і допомагав їм зводити монастир у Колодіївці. Я порушував серед відродженців питання про зраду інтересів організації, проте мене підтримали лише одиниці, апелюючи до того, нібито кожен має право на своє бачення та повагу до нього. Маячня. Тому, щойно «Відродження» очолив я, Підгірського відразу виперли. Я не хотів, аби блюзнірські висловлювання старого отруювали розум наших братів і сестер, тому й погодився прибрати його.

Згадка про вбивство Підгірського остаточно вивела Ярослава з душевної рівноваги. Сліпа віра в шлях до слави поступово згасала.

— Я не розумію ще одного, — запитально глипав він на Сотника. — Навіщо був потрібен перший шифр? Про людей і землю... З огляду на те, що написано з іншого боку, натяк на Стільсько видається безглуздим і нелогічним.

— Підгірський, Кравець, Пилипчук і Самойлов на початку вісімдесятих досліджували Стільсько. Глобально досліджували. Вони вже тоді дізналися про існування величезних підземних пустот, які простягаються на кілометри, охоплюючи територію трьох сіл. Одначе не склалося. Союз заборонив їм навіть наближатися до Стільська, натомість відрядивши туди своїх учених. Відповідно ні Підгірський, ні хтось інший із команди не розповів про пустоти, залишивши це поміж себе. Шифр міг слугувати чимось для, так би мовити, ідентифікування особистості власника. Кравець би відразу зрозумів, хто й навіщо його передав. От тільки старий не міг передбачити, що друг загине набагато швидше за нього самого. Також, якби куб потрапив до кого-небудь іншого, когось *не того*, наявність непотрібного першого шифру вбезпечувала б збереження в таємниці істинного. Це був своєрідний захист першого рівня. Принаймні як на мене. Бо хрін його знає, для чого все це було. Добре, що Далібор не такий уже дурний і здогадався копнути глибше.

Удовольнивши Ярослава інтерес, Бажан звелів готувати авто й вирушати до Колодіївки, аби дістатися туди до сьомої ранку. Що означали останні чотири цифри, чоловіки не знали, тому вирішили діяти на місці.

— Візьми із собою ту американку, — гукнув Бажан Ярославові навздогін, коли той ступив з офісу в темряву коридору, — стеж за нею та не відпускай.

2

*Колодіївка, Україна
15 вересня, 2015 рік*

Авто зупинилося неподалік від Церкви Святого Димитрія, якраз на роздоріжжі, розгалуження якого з обох боків огинали зелені газони Монастиря Святого Теодора Студита.

Із сірого седана вийшли чоловік і жінка з невеликими паперовими стаканчиками кави в руках. Перед в'їздом до Колодіївки Ярослав звернув на найближчу автозаправку, аби перекусити та струсити із себе навіяну автострадою втому. Мелані трималася краще.

— І які в нас плани? — запитала вона, тихо дмухаючи на гарячий напій.

— Якби ж я знав. — Звучання Ярославового голосу нагадувало чахкання зламаної газонокосарки, що його час від часу пронизує хрипке погуркування. — Спочатку знайдемо ігумена¹, поговоримо.

Склавши стаканчики один в один і закинувши їх до бардачка поряд із порожніми пакетами з-під круасанів, Мелані та Ярослав рушили в бік широкої дерев'яної брами, що вела до схожої на невеликий середньовічний замок обителі. На той час, як вони переступили уявну межу Божих володінь, сонце вже повністю виринуло з-за горизонту.

«Пощастить, якщо після всіх цих пригод не стану фанатичкою...»

Мелані не могла зрозуміти, навіщо їй далі залишається в Україні тоді, коли могла б спокійно виїхати звідси, аби повернутися до доньки та будувати своє нове, тепер уже

¹ Ігумен (грец. ἱγουμένης — той, що веде, іде попереду) — у церквах східного обряду настоятель монастиря, настоятель Духовного собору.

спокійне та насичене рутиною життя (одразу після її прибуття до Італії Вінченцо роздобув для неї та отця Тотті фальшиві паспорти). Як же вона бажала знову відчувати ту безтурботну рутину, а не ось це все. Зараз, крокуючи акуратно вимощеною бруківкою до студитського монастиря, Мелані міцніше стиснула ремінець невеликої наплічної сумочки, а потім, устроївши руку до її внутрішньої кишені, намацала тверду палітурку, що підтверджувала існування Ешлі Мітчелл, і пообіцяла собі, щойно покінчивши з пошуком міфічної зброї, повернутися до кучерявої білявки Мері Мітчелл. Справжньої причини, окрім дурнувятих і безпідставних виправдань перед самою собою, чому залишилася з Ярославом, вона знайти не могла, як і сил кинути все це ще до вбивства її рятівника Аллегро. Про причину як помсту вона не хотіла й думати, хоча мусила зізнатися, що від згадки про це на душі теплішало.

З-за рогу триповерхової білосніжної будівлі з прямокутною в основі бічною вежею, верхівку якої увінчував великий металевий хрест, вийшов чоловік у чорному чернечому вбранні та з гострими ножицями для підрізання куців у руках. Він підступив до гостей, з німим осудом повів очима по оголених ногах жінки, що їх було видно з-під строгої, до колін, чорної спідниці, проте відразу погамував роздратування, запитавши:

— Чим можу вам прислужитися?

— Ми б хотіли поговорити з вашим ігуменом, ієромонахом¹ Владиславом Гладуном.

На обличчі ченця проступили здивування та легке збен-теження. Утім без жодних запитань він сказав, що той зараз на молитві, проте за п'ятнадцять хвилин звільниться.

¹ Ієромонах (грец. Ἱερομόναχος) — чернець, монах, що має право здійснювати священні таїнства. Священнослужитель середнього ступеня, що прийняв чернецтво.

— Можете зачекати його тут, на лаві, — чернець указав рукою на дерев'яну лаву під стіною монастиря, — або ж біля його кабінету.

— Мабуть, ми зачекаємо всередині, — усміхнувся у відповідь Ярослав.

— Тоді я повідомлю про ваш візит.

Чернець пояснив, як знайти кабінет ігумена, Ярослав швидко подякував йому та разом із Мелані пірнув у темну прохолоду монастирської будівлі. Безліч коридорів вели до безлічі малих і великих кімнат, де ченці збиралися на трапезу чи спілкування. Перепитавши в якогось ченця, чи рухаються в правильний бік, вони піднялися на другий поверх і пройшли в кінець довгого коридору, освітленого кількома невеликими прямокутними віконцями. Коридор упирався в масивні дубові двері, прикрашені витонченою різьбою.

«Дорогувато як на простого ігумена».

Війт потер почервонілі від недосипання очі сухими брудними пальцями й поглянув на наручний годинник — пів на восьму ранку. За декілька хвилин перед двома прибульдами повинен був з'явитися ігумен студитського монастиря, а Ярослав не мав і найменшого уявлення, у яке русло спрямовувати розмову з ним. Мелані подивилася на Ярослава якось по-материнськи, він міг закластися, що погляд жінки променився тим співчуттям, що властиве справді добрим жінкам. «Що ж вона досі тут робить? Невже не зрадила ідеї “Ізраїлю” й таємно працює на Гендерсона?»

На мить ця думка спричинила дратівливе дзижчання в голові. Останні дні видавалися такими парадоксальними, що дивуватися чомусь було вже протиприродно, однак невидима лихоманка все ще іноді хапала за горлянку. Зароджуючись десь у глибині ества, вона претендувала на те, щоб бути виправданою зовнішніми чинниками. Як і Ярослав, який силкувався знайти виправдання перед Веронікою. Дружина вже не телефонувала йому,

не змушувала силувано всміхатися, даючи неправдиві обіцянки. Іноді він викроював час на нечасті зустрічі з донькою та заздалегідь тремтів, очікуючи на її гнівні позири. Мить повагавшись, він усе ж витяг телефон, аби перевести його в беззвучний режим: хтозна, може, Ніці врешті спаде на гадку поцікавитися, де носить її чоловіка. Зараз відволікатися на такі дзвінки Ярослав не міг.

На звук важких і гучних кроків із протилежного кінця довгого коридору Мелані здригнулася, а Ярослав виструнчився. Чоловік, який повільно, але впевнено наближався до них, мав вигляд фізично здорового та дужого, попри поважні роки, що присипали пишну бороду сивим інеєм. Шкіру під очима поцяткували чорні плями, а очі світилися якоюсь штучною приязню та радістю від зустрічі. Через невелике черевце він скидався на велику повітряну кулю, певною мірою виправдовуючи цим своє прізвище.

— Ранок добрий, шановні, — широко розкинув на привітання руки ігумен Гладун. — Чим зобов'язаний?

Мелані, не розуміючи вітальних вигуків ігумена, інтуїтивно відчула його щирість і, відверто всміхаючись у відповідь, простягнула руку для привітання. Той, не прибираючи усмішки з обличчя, енергійно потиснув руку спочатку їй, а потім — Ярославу. Прибулі відрекомендувалися з певною осторогою. Ярослава не полишало відчуття, що той мусив би їх знати, принаймні зі згадок Підгірського. Чоловік затнувся, вишукуючи на обличчі ігумена хоч якісь зміни від звучання знайомого імені. Це неабияк спростило б завдання. Одначе той лише знову по-доброму всміхнувся, погладив округле черевце й узявся відчиняти кабінет. У замковій шпарині двічі клацнуло, і Гладун широко прочинив двері.

— Владислав Гладун, ігумен Монастиря Святого Теодора Студита. — Чоловік жестом запросив Ярослава та Мелані присісти на два окремі стільці навпроти громіздкого дерев'яного стола, а сам, обійшовши його, уместився

в м'яке крісло. Позад нього височіла вщент заповнена книжками широка шафа. — Прошу, сідайте.

— Дякую, але, сподіваюся, ми ненадовго.

Розмова двох чоловіків здавалася Мелані словесною грою в теніс. Через неспроможність узяти участь у діалозі вона змушена була сидіти мовчки та сподіватися на скупі звернення до неї з перекладом Ярослава.

— Слухаю вас, — просто почав розмову отець Гладун.

— Ми друзі Ігоря Підгірського. — Аби уникнути непотрібних подробиць, Ярослав вирішив одразу назвати ім'я їхнього спільного з ігуменом знайомого.

— А-а-а, — заусміхався спочатку ігумен, за мить по-смутивши, — чудова людина... була. Чув, що близько двох тижнів тому Господь забрав його до себе.

— Ви були близькі?

— О, так! Він неабияк сприяв нам у заснуванні цього монастиря. — Гладун розвів руками, ніби охоплюючи все навколо. — Завдяки йому тут підтримуються та зароджуються духовні ідеї наших братів. Одне з перших фінансових вливань належало саме йому. Звісно, цифра не така щоб аж значна, проте як на простого викладача та столяра суттєва. Також Ігор причетний до формування нашої бібліотеки: у ній досить багато подарованих ним книжок. Його тут дуже любили та щиро раділи його приїздам. На жаль, через вік ті візити траплялися дедалі рідше.

— А коли востаннє він з'являвся тут?

— Ну, — пригадуючи останню зустріч, ігумен на хвилину замислився, закотив очі під лоба та заплутав пальці в густій бороді, — приблизно півроку тому. Саме тоді в нього почалися проблеми із серцем. Ми щовечора молилися за його здоров'я, однак у Господа виявились інакші плани. Що ж, на все воля Його. Такі люди потрібні й на небесах.

Ярослав завагався, чи дозволяти собі відвертість у спілкуванні з отцем Гладуном, і мимоволі повернувся до

Мелані. Та, зустрівши його запитальний погляд, лише стенула плечима, нагадуючи, що не зрозуміла з розмови жодного слова.

Після кількох реплік Ярослава англійською жінка на-супилася, міркуючи про щойно почуте.

— Пан Ігор здався вам тоді якимось схвильованим?

— Не більше, ніж зазвичай, — відповів Гладун, здивований запитанням. — То ви поліцейські чи як? Знаю, що з тією реформою ви стали набагато справнішими слугами закону.

— Ні, — енергійно замахав головою Ярослав, — ми не з поліції. Ми, як би то сказати...

Владислав Гладун спокійно вичікував на продовження Ярославових пояснень. Ігумен випромінював бажання віддатися правді, нічого не приховуючи. Можливість згадати давнього друга наче додала йому наснаги, подумки перенесла в ті часи, коли усмішка не сходила з уст.

— Він колись говорив вам про «Родове відродження»? — після кількох секунд вагання випалив Ярослав.

«Біс із ним. Заради цього ми ж і прийшли...»

Обличчя ігумена змінилося. Бозна-як, але на щирість і доброту його обличчя наче накинули серпанок підозри. Ярослава тішило, що підозра та не була із засудженням, а лише із зацікавленням, бажанням переконати.

— Так, — коротко відповів Гладун, — говорив. Чим, наравду, неабияк здивував мене. Єретична організація, боги для якої — природні явища та вигадані історичні легенди. Я розумію, що це наша історія, слов'янська культура, але все ж... Що перехилило шальки терезів у його бік, так це те, що Ігор шукав Бога в усьому, зокрема й у любові, не тільки в міфах. Тому я не засуджував його, а сприймав таким, яким він є, — добрим, щирим, істинно віруючим. Його віра творила найбільші дива, які я лише бачив. Одне з них — цей монастир.

— І ви приймаєте його двовір'я? — Ярослав і сам здивувався своєму бажанню почути ствердну відповідь. Це б означало, що його вагання не єдині та не безпідставні.

— Ми живемо у двадцять першому столітті. Ера плоскої Землі та переслідування ілюмінатів¹ завершилася. Кожен має право віддаватися тій вірі, що його надихає творити дива. Якщо для Ігоря не було різниці між християнським Господом і слов'янським *Даждьбогом*, до прикладу, то хто я такий, аби це заперечувати?

— Ну, по-перше, ви священнослужитель, який повинен доносити волю Божу до заблуд.

— Але ж Ігор Підгірський не був заблудою. Він належав до найбільш упевнених у своїй правді людей, яких я знав і знаю досі. Упевнених духовно, соціально чи морально. Бесіди з ним розтривожували ченців, які опісля приходили до цього кабінету, сідали в ці крісла, на яких сидите зараз ви, і намагалися розібратися в сум'ятті своїх думок або взагалі просто сиділи не зронивши й слова. Та, попри інакшість світогляду, ченці мали його за свого й залюбки вступали в довгі вечірні розмови.

Мимовільна усмішка затеплилася на Ярославових губах. Мелані ж, розгублена жвагими інтонаціями в голосі ігумена та різкою зміною настрою свого напарника, просто тупилася в підлогу. Вона не могла збагнути, коли Ярослав поверне розмову в потрібне їм русло й покаже папірець, який передав старий Підгірський.

— Отже, ви зрозумієте мене, отче, — з-під лоба глянув на ігумена Ярослав.

¹ Ілюмінати (лат. *illuminati* — освічений, просвітлений) — таємне товариство, засноване для досягнення панування людини над своїми пристрастями за допомогою освіти та морального вдосконалення. Засноване 1776 року німецьким філософом та юристом Адамом Вейсгауптом. Його символ — Всевидяче око в трикутнику. Ілюмінатам часто приписують змови для опанування світу.

Ієромонах задоволено відкинувся в м'якому кріслі: перед ним духовний учень його давнього друга, а така зустріч є нічим іншим, як посланням Божим. Владислав Гладун осягнув ідейність Підгірського восени дев'яносто дев'ятого, тобто за рік упертих суперечок. До того часу він засинав із молитовними благаннями на вустах знайти істину, порівнюючи аргументи Підгірського та різоче відмінні від останніх біблійні. Минулостолітній вишкіл священнослужителів давав снагу шалено опиратися, гостро реагувати на будь-які заперечення. Двовір'я розгойдувало хиткі терези розуміння, але, прийнявши людину, позбуваєшся кайданів осуду. Саме тоді, як Владислав Гладун прийняв Ігоря Підгірського у свої обійми, його думки потекли суцільним струмком свідомого вибору.

— Ви також були близькі? — запитав ігумен.

— Останні дні жалкую, що не так, як би хотілося. На жаль, я був серед тих упертих, хто не поділяв його поглядів. Як і ви. Був занадто впевненим у своєму завченому Богові.

— Не як я, — раптом скинувся ігумен, — ми по різні боки барикад на цій релігійній війні.

— Були. Були по різні боки.

Отець Гладун важко зітхнув — і замість усміненого доброзичливого дядечка перед Ярославом раптом постав стомлений старий мудрець, що мовчазно та виважено очікує на рішучі кроки гостей.

— То що привело вас сюди? Чим я можу прислужитися? Вочевидь, не теплі спогади були причиною того, що ви подолали свій довгий шлях.

Ярослав сягнув рукою до кишені та витяг звідти довгий папірець з обірваними кутами та діркою на лівому згині. Мелані вперше побачила на власні очі те, заради чого так багато витерпіла. Здригнувшись, вона на кілька секунд прикипіла поглядом до глаголичних символів.

— Це те, що залишилося від Ігоря Підгірського, — обережно, наче балансуючи на тонкому канаті, мовив Ярослав.

Гладун не зронив жодного слова. Не дозволив собі навіть ближче оглянути папірець.

— Ігор Підгірський зашифрував цитату Теодора Студита «Хто відкриває все духовному отцю...»

— «...чистий, як сонце», — доказав ігумен Гладун. — За цим принципом Ігор жив. Повністю — і розумом, і серцем (або ж усією душею) — віддавши себе духовному осередку, він пізнав себе. Навіть я, настоятель монастиря, не спромігся на це, блукаю натомість щовечора помислами в молитвах. Коли людина сягає глибини свого єства та зливається з навколишнім світом, навіть сонце не може похвалитися більшою чистотою. Таких людей називають несповна розуму тому, що вони не вписуються в жодну модель, запропоновану соціумом.

— То ви знаєте, навіщо ми прийшли?

— Знаю. Хоч Ігор і попереджав, що з чужих може з'явитися лише один. Ем... — Ігумен знову поліз пальцями в сіро-білу бороду, чухаючи в задумі підборіддя, — на «К» прізвище, здається, було.

— Кравець.

— Так!

Брови та жовна Мелані Маєрс зреагували на звук знайомого прізвища. За останні кілька годин вона чула його як мінімум тричі, та жодного разу не в хорошому сенсі.

— Ну що ж, ходімо, — підвівся ігумен, важко спершись руками на стіл.

— Куди?

— По книгу.

— Яку ще книгу?

— Хіба ви не розгадали до кінця? Гляньте ще раз на принесений папірець. Останні чотири цифри бачите?

1118. Останні цифри зашифрованої цитати Студита. Доки ігумен не згадав про них, Ярослав вважав їх помилкою. Принаймні сподівався на це. Та після впевненої та безапеляційної вказівки на них отця Гладуна Ярославові сумніви розвіялись. Як розвіялись і похмурі думки Мелані, щойно ігумен підвівся та попрямував до дверей.

— *What's happening?*¹

— *We're leaving*².

— *Where?*³

— *I don't know. Wait just a second*⁴, — заспокоїв жінку Ярослав і звернувся до ігумена. — Так, бачу, проте не розумію, до чого вони.

— Це нумерація, що стосується монастирської бібліотеки. Одинадцятий стелаж, вісімнадцята полиця. Потрібна вам секція розташована майже в кінці бібліотеки. Вона не така вже й велика, але достатньо змістовна.

— Книга?

— Бібліотека.

— *What?* — уп'ялась очима в Ярослава перелякана жінка, легенько стискаючи рукою його лікоть.

— *We're going to the library*⁵.

3

*Львів, Україна
15 вересня, 2015 рік*

Крізь мертву темряву долинали тихі слова. Я не знав, де я й що зі мною. Відчував тільки неймовірну слабкість, що важким тягарем лежала на повіках.

¹ Що відбувається? (англ.)

² Ми йдемо (англ.).

³ Куди? (англ.)

⁴ Я не знаю. Зачекай секунду (англ.).

⁵ Ми йдемо до бібліотеки (англ.).

Голоси ставали дедалі голоснішими. Сон та реальність сплелися в одне ціле.

— Він приходить до тям...

До горла підкочувалася легка нудота, але сил не ставало навіть на неї.

— ... знеболювальне та снодійне. Шви не розійшлися. Йому потрібен час...

Запах. Перед тим, як знову поринути в м'яку пітьму, вловив запах ліків і хвороби. Я в лікарні? Але як? Я мусив підвестися чи бодай розплющити очі, та не міг. А тоді в'язка темрява почала поволі затягувати мене, забираючи тихі голоси й відчуття того, що я ще живий.

4

65 км на схід від Вашингтона, США
15 вересня, 2015 рік

Від останньої звістки Грегора сплигло майже сім годин. Описати словами те, що відбувалося в особистому кабінеті голови «Ізраїлю» Білла Гендерсона, було важко. Передусім головний прес-аташе дістав наказ пильно відстежувати всі соцмережі, якими користуються в Україні, з фокусом на львівські акаунти, паралельно зосередити увагу на офіційно адекватній і «жовтій» пресі, байдуже, місцевій чи загальнодержавній, переглядати новини від одинаків онлайн-стрімерів і каналів новачків-ентузіастів до топових сайтів та телеканалів. Лі Діксон повинен був щохвилини перевіряти всі електронні адреси Бойда та Г'юза, їхні телефонні номери (і робочі, і особисті), усі мобільні й електронні сигнали з України до США за останні години, вишукуючи будь-які спроби чоловіків зв'язатися з програмою. Очільник відділу виконавців Дональд Руфус почав готувати своїх агентів до роботи

в Україні. Окрім них, Гендерсон задіяв ще з десяток осіб для пошуку можливої інформації щодо перебування Бойда та Г'юза.

Аманда Ворд неабияк нервувала від вигляду спотвореного люттю обличчя шефа. Усе скидалося на початок масового вторгнення в чужу країну для розвитку широкомасштабної війни. Найгірше те, що Аманда вважала Гендерсона повністю на це здатним.

«Невже я ніколи не виберуся з цього лайна», — думала Аманда Ворд, бездумно клікаючи мишею сайтом телеканалу «1+1», одного з найавторитетніших в Україні. Упоратись із завданням Гендерсона самотужки було майже нереально, і після десятихвилинного вмовляння той усе ж погодився дати їй на допомогу кількох людей. Тепер вони сиділи за одним столом у великій конференц-залі, вибираючи щонайменші натяки на потрібну інформацію.

Ще за годину вона натрапила на те, що задовольнило б Гендерсона. Підхопивши сумку, ноутбук і папери із сусіднього крісла, Аманда Ворд вилетіла з приміщення.

Білл Гендерсон стояв посеред кабінету сам-один. Верхній гудзик білої сорочки розстібнутий, піджак і краватка сяк-так кинуті на спинку стільця. У руках дорога кришталева склянка з бурштиновим напоєм. Аманда необачно кинула погляд на пляшку *Hennessy Paradis Imperial* на столі, мимоволі прикидаючи, скільки часу їй довелося б заощаджувати, аби легковажно купити й випити пляшку коньяку за понад три тисячі євро.

— Містере Гендерсон, — майже пошепки озвалася Аманда, притискаючи запущений ноутбук до грудей.

Чоловік крутнувся на місці, глипнувши на жінку з відразою та викликом, наче та щойно завадила якійсь його надто важливій справі.

— Сподіваюся, ти з гарними новинами, інакше забирайся під три чорти. — Чоловік випльовував слова

з такою огидою, мовби то був гній, що роз'їдав йому душу зсередини.

— Скажу так: я з новинами.

— Показуй, — мовив він.

Прес-секретар швидкими кроками наблизилася до великого та химерного дерев'яного столу й поклала на нього ноутбук. Екран ряхтів написами кирилицею, а посередині зліва в маленькому прямокутнику стояло на паузі завантажене відео. Гендерсон збагнув, що секретар принесла свіжий випуск новин українського телевізійного каналу.

У Нью-Йорку ніч лише вступала у свої права, огортаючи яскраво освітлені хмарочоси темрявою й прохолодою, а по той бік планети був ранок і відповідно ранкові новини. Жахливі ранкові новини. Аманда ввімкнула відео на початок, і вони обоє відступили на крок.

На екрані замиготіли кадри спалених дощенту сусідніх будівель, які раз по раз переривали інтерв'ю якогось голови поліції, кількох свідків і ведучої, яка стурбованим голосом клекотіла про щось незнайомою мовою. Гендерсон хотів запитати в Аманди, для чого вона тицяє йому це відео, та поява на екрані великого портретного фото Далібора Кравця, а згодом — Марка Яремчука раптом підтвердила його здогад. Таки доведеться прощатися з усіма планами продовжувати роботу в українському напрямку.

— Про що йдеться?

— Кілька годин тому до поліції надійшов дзвінок про пожежу в селі неподалік від Львова. Патрулі та пожежники прибули на місце події ще до того, як вогонь повністю знищив споруди. В одній із них знайшли з десяток обвуглених тіл. Одне тіло лежало на подвір'ї, що дало змогу його розпізнати. Це той друг Кравця — Марк Яремчук.

— Розумієш українську?

— *Ukraine Today*¹ виклали схожу новину.

— Далі?

— Поліція припускає, що знайдені тіла належать Далиборові Кравцю та його співучасникам злочинів, скоєних у селі Ілів.

— Є щось по Грегу?

— Ні, — заперечно похитала головою Аманда Ворд.

— *God damn!* — гаркнув Гендерсон, жбурнувши склянку на підлогу. Дрібні скельця з брязкотом розлетілися навсібіч. Одне з них залишило тонкий поріз на нозі Аманди Ворд. — Вимітайся!

Жінка не чекала на повторні вказівки й, швидко вхопивши ноутбук, мигцем вискочила з кабінету шефа. Гендерсон залишився стояти, важко потираючи обличчя.

— Стій! — гукнув він навздогін Аманді.

— Що? — Жінка повернулася й, витираючи холодний піт із лоба, востаннє в житті озвалася до Гендерсона.

— Передай українським ЗМІ дані по тому інформаторові, якого ми нещодавно накрили. Мсислав, чи як там його. І документи, вилучені в його квартирі.

Аманда Ворд кивнула, мовляв, зрозуміла завдання, і намірилася вдруге вийти з кабінету.

— І потурбуйся, аби всі масштабні ЗМІ Європи з'їли це!

Жінка вибігла. Попри провал, через який він стане м'ячиком для биття у ФБР і ЦРУ, та подальший тотальний контроль за його програмою вищих інстанцій, була й особиста яма, у яку Гендерсон зараз падав сторч головою. Витягнувши телефон, пухкими червоними пальцями він утрете за життя набрав номер клієнта. Хоча зараз Гендерсон мав сумнів, хто саме на якій ланці перебуває.

¹ *Ukraine Today* — перший український інформаційний телеканал із цілодобовим мовленням англійською в Європі та США. З 1 квітня 2016 року телеканал припинив телемовлення й перейшов у формат інтернет-ресурсу. Власник — «1+1 медіа».

— Так, Білле, — почувся млосний голос у динаміку. Заледве помітний акцент наче втрамбовував його в підлогу.

— У нас проблема з пошуком товару.

5

Колодіївка, Україна 15 вересня, 2015 рік

— Скажіть, отче Владиславе, — урешті наважився запитати Ярослав Війт, — чому, попри вказівки пана Ігоря, ви однаково віддаєте нам книгу?

— О, ні, — засміявся ієромонах, — книгу я вам не віддаю, а просто дозволю її переглянути. А щодо твого запитання...

Ігумен на хвилюнку задумався та з виглядом мудреця, високо піднявши підборіддя й обкидаючи Ярослава поглядом, вельми наївним як на настоятеля, промовив:

— Пан Ігор дав чітко зрозуміти, що лише справді гідний книги прийде по неї. Мета його не така щоб аж важлива, адже, тримаючи зброю в руках, навіть, на перший погляд, юнак із найчистішими помислами може стати Юдою, і навпаки — заблуда здатен зцілити своє давно понівечене духовне єство.

Владислав Гладун погладжував живота, з прихованою надією поглипаючи на Ярослава. Слова настоятеля мали прихований сенс. Принаймні так здалося змученому внутрішньою боротьбою Війту.

Одинадцятий стелаж ховався в темному закутку просторого та просякнутого запахом старих фоліантів приміщення. Посеред читального залу стояло чотири зведені до купи дерев'яні столи кольору стиглої темної вишні.

— От, припустімо, ніж — погана річ чи хороша?
Ярослав змовчав.

— Ним можна порізати на дрібні скибочки хліб і вдосталь насититись, а можна вбити людину. Так і з кожною зброєю.

— Сумніваюся, що книга — така вже страшна зброя...

— Ти дуже помиляєшся, — заперечив ігумен. — Слова — найпотужніший важіль влади. Завдяки словам ми зараз знаємо про волю Божу, завдяки словам насолоджуємось історіями, котрі можуть змінити життя, завдяки словам сильні світу цього наповнюють свої кишені та стають іще могутнішими. Згадай, що саме з промов Леніна почалася революція, а Гітлера — світова війна. То скажи мені, Ярославе, чи слова — то зброя менш могутня за простий автомат?

— Мабуть, ні, — погодився він.

— Усі рішення залежать від того, кому належить зброя, у чиїх вона руках. Чи вважаєш ти Калашникова злочинцем тому, що він створив вогнепальну зброю, з якою в руках національні армії захищають мирне населення?

— А також убивають терористи. Автомати Калашникова є наймасовішою зброєю терористичних угруповань.

— Так! Ти зрозумів. Не важить, що й кому я зараз передам, важить, як ви це застосуєте, а це вже на ваш розсуд і сумління.

— І ви не відчували б вини, якби я, отримавши книгу, відразу ж узявся якось шкодити суспільству?

— Відчував би. Як і Господь щодня відчуває біль за те, як чинять Його діти, використовуючи Його дари. То хіба я кращий, аби вершити суд, не підвладний навіть Богові?

— Іноді, коли дивлюся на зло, що панує довкола, мені здається, що Люципер не впав, а переміг в одвічній війні й тепер сидить на небесах, насолоджуючись скоєним. Люди вбивають, переконані, що так і годиться, — від згадки про власне бажання знищити Вінченцо Аллегро

Ярослава аж знудило, а мозком шугонув рій криків «*ВИ-НЕН!*». — Настали темні часи для темних людей.

«*ВИНЕН!*»

— Сподіватимуся, що ти помиляєшся, — ласкаво всміхнувся ігумен. — Що таке падіння? Ти сприймаєш Бога, учителя, крізь призму любові, безоглядної віри, дієш відповідно до ідеалу, що його прийняв. Уже не мислиш себе окремо від тієї провідної зорі, тієї мрії про торжество заповіту. І враз розчарування. Там, де раніше ввижалося сяйво любові та праведності, постають агресія, злість, жадібність. Постає ревнивець, який не здатен бачити поряд не те що когось вищого, а навіть рівного собі. Під тиском розчарувань образ любові поволі тьмяніє та вичає, залишаючи порожнечу. Люди звикли покладатися на Бога, чекати на прості відповіді, тож тепер лінуються шукати незвідане й розчаровуються, коли Господь на мить замовкає, аби дати їм змогу йти самостійно. Чи це перемога Люципера? Ні, радше падіння самої людини. Падіння в ту порожнечу, де більше не знадобиться ні шукати, ні втрачати, адже і шукати, і втрачати буде нічого.

— Хіба падіння людини й перемога Люципера не взаємопов'язані речі. Я б сказав, одне й те саме, назване різними словами.

— Не зовсім. Принаймні я в це вірю, інакше зовсім хижо тоді ми живемо. — На останніх словах ігумен іронічно похитав головою.

Доки чоловіки спілкувалися, Мелані підійшла до одинадцятого стелажа й відрахувала третю знизу полицю. Цифра 18, акуратно виписана на квадратному клаптику паперу, міцно трималася дерев'яної дошки, що втримувала кілька десятків книг. Точніше — шістдесят чотири нові та пошарпані примірники художньої, наукової та релігійної літератури.

«Яка ж потрібна?»

Зауваживши вагання жінки, ігумен підійшов до неї, лагідно поклавши на плече руку. Жінка стрималася, аби не відсахнутися, ніби від гидкої жаби.

— І яка з цих книг належала Підгірському? — почувся тихий голос Ярослава.

— Ніяка, — раптом відповів ігумен.

Мелані Маєрс отетеріло витріщилася на два зосереджені обличчя — жоден із чоловіків не розумів, як чинити далі. Самого ж ієромонаха, здавалося, розчарував неочікуваний поворот подій так, що навіть його досі переконлива впевненість відступила.

— Тобто?

— Гм, — невизначено мугикнув ігумен, — дивно. Книги, які нам надсилав Ігор Підгірський, ми розмістили на цьому стелажі. Я не пам'ятаю нумерацій усіх полиць, особливо їхніх власників, однак, побачивши в Ігоревім тексті ті цифри, одразу подумав, що йдеться саме про його полицю. Тепер же бачу, що книги Підгірського лежать на п'ятнадцятій і шістнадцятій полицях. І жодної на вісімнадцятій.

Ярослав стисло переказав Мелані їхню розмову й знову спрямував погляд на отця Владислава.

— Може, сталася плутанина і якісь із книг Підгірського розмістили на вісімнадцятій полиці?

— Це неможливо. Я добре знаю, звідки та які книги взяли у нашій бібліотеці. Запевняю, усі передані Ігорем розміщено на цих двох — п'ятнадцятій і шістнадцятій.

— Ви впевнені? — Ярослав не хотів утратити надії на помилку. — Що, як один із ваших підопічних узяв книгу, до прикладу, з шістнадцятої полиці, прочитав, а коли повертав, помилково поставив на вісімнадцяту.

— Ченці Монастиря Святого Теодора Студита не легковажні школярі, — процідив крізь зуби ігумен. — Кожен їхній рух, кожна думка супроводжуються тотальним

контролем свідомості. Та й це не має сенсу, адже Ігор не міг би цього передбачити.

— Зрозумів, — винувато пробелькотів Ярослав, — даруйте. Ми просто мусимо знайти потрібну книгу. Не має іншого шляху.

— Що ж, ці дві полиці до ваших послуг.

— Ми переглянемо й третю.

— Ваша воля, — підніс угору руки ігумен, — якщо це допоможе...

Зацікавлений загадковими цифрами, отець Гладун і сам заходився переглядати книжкові полиці. Сумнівів не було: усі примірники надісланої Підгірським літератури стояли на двох розташованих вище за вісімнадцяту полицях. Ігумен раптом пригадав одну з подарованих ново-збудованому монастирю книгу: 1998 року, переступивши поріг іще свіжопофарбованої бібліотеки, Ігор Підгірський особисто вручив Владиславові стареньку Біблію. Подарунок був неабияким. Ігумен кілька хвилин віднікувався прийняти його, переконуючи Підгірського залишити собі: саме та Біблія була його проводирем у сліпі часи. Ігор не став навіть слухати. «Вона виконала свою місію, — казав він, — тепер нехай витягне з темряви когось іще». Книгу досі зберігали на першій полиці першого стелажа, і кожен, хто хотів узяти її для користування, зобов'язаний був особисто попросити про це в ігумена. Але Підгірський знав про її розташування саме на першому стелажі, то й цифри мав би написати не 1118, а 0101. Урешті Війт і незнайомка з іншого континенту повинні самотужки знайти відповідь, і ігумен не сумнівався, що знайдуть.

Мелані прилаштувалася на колінах поряд із Ярославом, що, сівши просто на підлогу, заходився уважно гортати виставлені на першій полиці книги. Полиця виявилася зібранням зайвого. Не так щоби зайвого, а примірників, що не підпадали під жодну категорію вище чи ще не були

закріплені за певною полицею. Перші п'ятнадцять хвилин Мелані лише мовчки спостерігала, як Ярослав наднапружено, наче працюючи з чутливою вибухівкою, вивчає кожну сторінку видання про історію тернопільського мистецтва, а потім — підручника з конструювання дерев'яних балок у церквах... Жінка навіть не розпитувала про книги, які той почергово брав до рук: для неї та отця Гладуна, який незворушно стежив за рухами Ярослава, усі його дії були більш як безглуздими.

За півгодини Ярослав розчаровано опустил руки на підлогу й тяжко зітхнув.

— *What's this?*¹ — Мелані витягла з-поміж двох товстих книг із темними корінцями щось схоже на тонку брошуру.

Ярослав з ігуменом схилилися над книжечкою в її руках, пильно дивлячись на обкладинку.

— Якась дивна у вас бібліотека, — зауважив Ярослав, не відводячи погляду від знахідки. — Для чого це тут?

— Це ж Рим, так? — утрутилася Мелані.

Усі презирнулися й знову вступились у книжечку, що виявилася туристичним путівником столицею Італії. Така література й справді була не надто доречною в бібліотеці монастиря. Та й з обличчя Владислава Гладуна читалося, що про її наявність тут він навіть не здогадувався.

— Мабуть, Ігор привіз цей путівник із собою, коли повертався з Рима дев'яносто восьмого, — замислено промовив ігумен, — але тоді не розумію, чому він не лежить на полицях 15—16.

— Може, Підгірський волів його приховати.

— Що ж, — прогугнив невдоволено отець Гладун, — може, і так. Хоча хтозна, чи він таки належав Ігореві.

Ярослав швидко прогорнув першу й останню сторінки та вказав на нечіткий напис від руки — «Ігор Підгірський».

¹ Що це? (англ.)

Ігумен запропонував присісти за один із масивних столів посеред читального залу.

— Гаразд, — енергійно вистрілила Мелані, схрещуючи під стільцем ноги й упираючись ліктями в стіл, — і що шукатимемо?

— Відповіді. — Ярослав сів праворуч від жінки, а отець Гладун — навпроти. — Щось, пов'язане з мечем, якісь нотатки, підкреслені вислови, цитати — будь-що.

Кожна сторінка путівника містила короткий опис того чи того туристичного об'єкта Рима: фото, під ним крикливо величезними літерами назва об'єкта, а нижче — стислий опис, історія та місце розташування, доповнені мініатюрними картинками. Брошура мала ледь не новий, майже неторканий вигляд. І це дивувало. Здебільшого туристи, раз по раз зазираючи в такі путівники, витирають сторінки чи загинають їх для зручності. Цей же наче жодного разу не розгортали. Одне з двох: або Підгірський надто бережливо ставився до своїх речей, або зберігав путівник для інакшої, як мандрівка старовинним містом, мети. Але які пояснення він собі не вигадував би, а відчуття, що це не те, що їм потрібне, міцно оселилося в грудях.

На прохання Ярослава Мелані переглядала кожне зображення, кожен міліметр глянцевих сторінок у пошуках будь-яких зачіпок. Першими в путівнику йшли описи найвідоміших споруд Рима: дві сторінки містили історію зведення давнього Пантеону, ще більше з них — інформацію про Колізей, до якого щодня з'їжджаються тисячі туристів, чи розповідь про Ватикан із Собором Святого Петра. Далі брошура зарясніла невеличкими описами з яскравими фото. Утім хоч якихось вказівок покійного Підгірського на тих сторінках не знайшлося. Ентузіазм і впевненість поволі відступали під натиском сумнівів. Такий самий сумнів долав і отця Гладуна, маленькі очиці якого все ще ловили кожен Ярославів рух. На мить відволікшись, Війт кинув

погляд на білявку, від якої пахло чимось приємно солодким — на відміну від чоловіків, на її обличчі проступало незмінне зацікавлення, наче вона ладна ще тричі пройти сторінками путівника.

Усі троє жваво засовалися на стільцях, коли пальці Ярослава дісталися останніх п'яти сторінок. І враз на обличчі чоловіка заграла по-дитячому щира усмішка. Вона безмовно виказувала всю його радість і полегшення. Просвітлили й ігумен із Мелані, коли їхні очі натрапили на напис кульковою ручкою під одним з останніх у путівнику описів.

— Іль-Джезу — головний храм Ордену єзуїтів у Римі, у якому поховано його засновника Ігнатія Лойола. Повна назва — *Chiesa del Sacro Nomedì Gesu*, Церква святого імені Ісуса.

Ярослав вирішив спершу прочитати опис українською, а потім якомога детальніше перекласти його англійською для американки. В описі йшлося про історію створення храму, потім — про його архітектуру та проект. Аби не зачитувати й перекладати абсолютно все, він пробігся очима текстом і вибрав найбільш суттєве.

— Витоки історії храму сягають ще 1551 року, коли в Ігнатія Лойоли виник задум спорудити в Римі соборний храм для Ордену єзуїтів. 1554 року Мікеланджело подав на розгляд кардиналові свій проект, однак той відхилив його та за кілька років схвалив варіант архітектора Джакомо Бароцці да Вінйоли. — Чоловік промовляв імена повільно, вишукуючи в закапелках пам'яті хоча б якусь їх прив'язку до напису біля фото. — Після смерті архітектора закінчувати роботу взявся Джакомо делла Порта, якому належить авторство фасаду будівлі. Загалом зведення храму тривало шістнадцять років.

Після закінчення будівництва в стінах споруди почала діяти титулярна соборна церква Ордену єзуїтів у Римі. До

середини вісімнадцятого століття орден мав у Європі значний політичний вплив і відповідно величезне багатство. Використовуючи зв'язки з впливовими членами королівських сімей, єзуїти часто втручались у державні справи європейських країн для зміцнення своєї влади. Проте згодом, 1773 року, під тиском кількох монархічних домов Папа Климентій XIV заборонив діяльність ордену, позбавивши церкву Іль-Джезу її статків. Тільки через сорок років споруду було передано у власність відновленого ордену.

— Тут ще кілька слів про архітектуру: фрески, вівтар, капела Святого Ігнатія, капели Святого Сімейства, Мадонни, Святого Франческо Борджія, Франциска Ксаверія. — Ярослав замовк, а потім, під мовчазне й терпляче сопіння отця Гладуна, почав стисло викладати зачитане Мелані Маерс англійською.

— А як щодо напису? — Жінка вказала пальцем на чорні кириличні букви.

Праворуч від фото фасаду церкви Іль-Джезу непевною рукою було виведено слова:

Спочивай, Богданова слава, між небом та землею.

— Не можу зрозуміти, — стеноув плечима Ярослав, поглядом шукаючи в ігумена чи то підтримки, чи то розуміння ситуації. — Вам щось про це відомо?

Перед тим як відповісти, Владислав Гладун наче завис. Здавалося, він щось знає, та вагається, як саме те щось подати, якомога краще пояснивши.

— А нагадай-но, — не дочекавшись на відповідь ієромонаха, кивнув Ярослав жінці, — де саме вбили того вашого священика.

Тієї миті його неабияк потішило, що отець Гладун не надто добре знає англійську: хтозна, якою була б його реакція на ці слова. Священик слухає про вбивство

священика неподалік від Ватикану. Схоже на сюжет дешевенького детектива.

Мелані насупилася, пригадуючи слова Аллегро.

— У Римі, на площі Іньяціо, біля Церкви Сант-Іньяціо-ді-Лойола. Саме там знайшли тіло вбитого Баттісті Піреллі.

— Іньяціо ді Лойола, — заворожено повторив Ярослав, від чого слова ставали якимись штучними. — Ігнатій Лойола, засновник Ордену єзуїтів. А той Піреллі не належав до ордену?

— З огляду на дані, що їх я мала, так, належав. Та що це змінює?

— Ще не знаю, та гадаю, це доволі вагома інформація. Ви щось хотіли сказати? — тепер він звертався до ігумена, благальним поглядом прохаючи про допомогу.

— Цей напис, — ігумен тицьнув пальцем на викарбувані Підгірським слова, — не дарма стоїть біля Іль-Джезу. Погляньте на фото. Ні на що не скидається?

Ярослав Війт зиркнув на зображення головного фасаду церкви Іль-Джезу. Розташована точно посередині головна брама, ліворуч і праворуч, відмежовані двома колонами, два менші входи, над кожним із яких височать понад двометрові скульптури святих. Пілястри, скульптури другого ярусу фасаду, округла форма фасадного даху... Будівля дещо нагадувала Ярославові, проте, хай як силкувався, пояснити, що саме, не вдавалося.

— Єзуїти, попри їхні багатства, а відтак змогу дозволити собі розкіш різноманітних соборів і церков, здебільшого будували свої храми за одним принципом, одним канonom, загальноприйнятим у XVII ст. по всій Європі. Таким канonom була церква Іль-Джезу.

— Тобто ви хочете сказати...

— В Україні є прототипи Іль-Джезу. Найвідоміший із них — львівський Костел Петра і Павла Ордену єзуїтів.

І тут Ярослава осяяло. На словах ігумена розпорошені у свідомості частинки пазла склалися в єдину цілісну картину. Тепер незрозуміле послання Підгірського не здавалося безглуздим вибриком фанатика. Чоловік умить пригадав історію костелу та прибудованої праворуч його головного фасаду єзуїтської колегії. Серед львів'ян побували й містичні легенди про нього, й історично майже підтверджені факти. Тож усіх туристів завжди водили до Костелу Святих Петра і Павла Ордену єзуїтів як до однієї з найвизначніших львівських пам'яток.

— Отже, Богдан — це...

— Богдан Хмельницький, як я розумію, — доказав замість нього ігумен.

— Богдан Хмельницький? — перепитала Мелані, почувши знайоме прізвище.

Ярослав на це витяг телефон і налаштував мобільну інтернет-мережу. Потім, трохи поклацавши в ньому, повернув до жінки екран із зображенням якоїсь картини.

— Що це?

— Картина «Битва під Берестечком». — На екрані Мелані розгледіла сцену битви між Військом Запорізьким із татарським військом Ісляма III Герая та армією Речі Посполитої. У вирі битви, посеред мертвих тіл і вогню, на білому коні й весь у червоному строї сидів вусатий гетьман. — Ось цей на коні — Богдан Хмельницький.

— Чула про нього. Це ж завдяки йому Україна потрапила під крило Росії, так?

Визнати факт жахливої помилки-угоди найвизначнішої постаті в українській історії було боляче. Особливо тяжко було визнавати це перед іноземкою. Він швидко кивнув на знак згоди та, намагаючись швидше забути про шпильку Мелані, продовжив пояснювати свою думку, переповідаючи його розмову з ігуменом про Костел Петра і Павла.

— Так ось, замолоду Хмельницький навчався у Львові, у єзуїтській колегії при костелі.

— Богдан Хмельницький був єзуїтом? — Мелані округлила від здивування очі та переставила ноги, аби ті не звело судомами.

— Ні (хоча тепер я вже в цьому не певен), він лише навчався в єзуїтів. Саме це й урятувало наше місто.

— Урятувало?

— Коли Хмельницький із військом понад сто тисяч козаків і татар узяв Львів в облогу, за чутками, до нього вийшов на перемовини колишній його вчитель із колегії єзуїтів і домовився про викуп міста в півмільйона злотих і безліч дарів. Так місто було вбережено від руйнування та грабунку.

— І як це стосується справи?

— Ось тут, — Ярослав тицьнув пальцем у напис Підгірського поряд із зображенням фасаду Іль-Джезу й зачитав: — «Спочивай, Богданова слава, між небом та землею». Ми з отцем Гладуном вважаємо, що саме про нього тут і йдеться. Зв'язок Хмельницького з єзуїтським костелом, каноном якого є Іль-Джезу, очевидний.

— Але до чого тут він узагалі?

— Поглянь на картину. — Він підніс екран телефона жінці аж до обличчя, видивляючись у її очах світло розуміння, однак Мелані навіть не знала, куди повести поглядом.

— І що?

— А ось що, — він тицьнув пальцем у зображення меча на поясі гетьмана.

— Тобто? Ти думаєш...

Мелані не встигла доказати, як Ярослав узявся поспіхом знову щось вишукувати в телефоні й, відкривши ще одне зображення, знову підніс його аж під носа отетерілій білявці. Цього разу екран займала інша картина: у її центрі — в оточенні козацтва, на білому коні та з піднесеною

вгору правою рукою — знову красувався Богдан Хмельницький. Такий самий величний, як і на попередній картині, проте зі зверненим на взятий в облогу Львів обличчям.

— «Богдан Хмельницький з Тугай-беєм під Львовом» Яна Матейка.

Цього разу підказувати не довелося, Мелані сама глянула, куди треба, і вигукнула:

— Меч!

— І тут.

Ще одне зображення — перемовини Хмельницького з польським послом Смяровським. З обох боків оздобленого чорно-білою плиткою приміщення стоять представники козацтва та Речі Посполитої. Усі в пишних строях, із плащами на плечах. Гетьман у традиційному для нього червоному спирається лівою рукою на широкий меч.

— Тільки не кажи, що це ваш той... як його, — Мелані помахала рукою біля скроні, згадуючи назву, — Чаркес.

— Подумай сама, — не вгавав Ярослав, відклавши телефон і зовсім забувши про ігумена, — про життя Хмельницького до 1647 року, за рік до приходу до влади, відомо вкрай мало. Лише поодинокі факти про службу в реєстровому козацтві, османський полон, життя в Бродях та одруження з Ганною Сомко. А тоді раптово бац — і він гетьман, ще й не простий, а один із найбільш знаних у світі полководців. І всюди на картинах меч, наче то він ним прорубав собі шлях до слави. Знаєш, у єзуїтській колегії ходили чутки про дива, які траплялися з молодим Хмельницьким. Якось під час прогулянки біля костелу його піднесло вгору потужним потоком повітря, і він, злетівши на кілька метрів угору, певний час тримався там.

— Він що, літав? — Скепсис у голосі Мелані тепер був таким гострим, що ним, здавалося, можна було б порізати Ярославове захоплення на шматки. — Оце вже зовсім маячня.

— Глянь на запис Підгірського та скажи це йому. Дід був переконаний у зв'язку меча, Хмельницького та єзуїтів.

Ігумен Владислав Гладун уперше за десять хвилин скинув заціпеніння й почав зацікавлено стежити за бурхливою розмовою своїх гостей. Він і досі не зрозумів результату внутрішнього конфлікту віри в історію Підгірського та його здорового глузду. Ієромонах не заперечував мудрості свого друга, його кмітливості та вічної вірності ідеалам, однак Ярославова версія ні в які ворота не лізла: через любов до казок, що переконують у ймовірності неймовірного, проходить кожен у житті, і оповідки про польоти майбутніх гетьманів мають у тих дитячих казках і залишитися. Отак собі міркуючи, отець Гладун раптом подумав, що для декого з людей нереалістичною збіркою казок є Біблія — книга, що рятує душі іншим. То чи має він право засуджувати те, що може звільнити свідомість від кайданів обмеженості, піднести над буденною реальністю.

— Перепрошую, — ігумен демонстративно подивився на годинник, — але незабаром і ці коридори, і цю залу наповнять ченці. Тож якщо ви знайшли те, що шукали, змушений буду супроводжувати вас до виходу та відкланятись.

— Ні, не все. — Ярослав сфотографував на телефон сторінку путівника й швидко оглянув решту сторінок у пошуках інших поміток, а тоді повернув голову до ігумена та зічнено промовив: — Ніяк не втямлю, що може означати «між небом та землею».

— А як на мене, це цілком зрозуміло.

— І що ж?

— Між небом та землею може перебувати лише те, що призначене зв'язувати їх, возз'єднувати. Те, що всіма силами тягнеться у височінь із бажанням торкнутися Господа.

— Не розумію...

Ярослав почав перебирати в голові всі відомі йому зображення костелу, аби зрозуміти загадкові слова ігумена, та відповідь, як виявилось, лежала на поверхні. За якусь хвилину роздумів він наважився запитати:

— Ви говорите про вежу?

— Так, про неї. Ще з часів Вавилона люди прагнули досягти Бога (навіть збудували для цього такий собі міст між небом і землею, результат чого нам відомий), тож зведення в Божих храмах високих веж є не тільки вказівкою християнам на місце їхнього духовного спокою, а й символом споруди, найближчої до царства Його.

— Але ж Костел Петра і Павла не має вежі... — спробував запротестувати Ярослав і затнувся, дещо пригадавши.

Колись, ще 1702 року, з південного боку фасаду костелу єзуїтів було зведено чотиригранну вежу — найвищу в місті на той час. Вона була вищою навіть за тогочасну вежу ратуші, на якій, як відомо, 1826 року з'явилися ознаки руйнування та нестійкості конструкції. Того року, 14 липня, біля ратуші зібралася комісія для розгляду її технічного стану, яка вирішила, що вежа нічим не загрожує громадянам і простоїть ще пару десятків років. Але за декілька годин опісля вежа впала, забравши життя шести-семи містян і поранивши ще з десяток. На хвилі недовіри до високих споруд через чотири роки, 1840-го, вежу костелу розібрали, залишивши тільки нижній ярус.

«Отже, єзуїти знайшли меч Богдана Хмельницького й заховали у своєму костелі, гетьмановій духовній домівці».

ЧАСТИНА 2

1

*Автошлях Н 02 (Тернопіль — Львів), Україна
15 вересня, 2015 рік*

— Слухай, я тут подумала...

Дорогою до Львова й американка, й українець довго німували. Пропозиція, яку Мелані збиралась озвучити, маринувалася в її голові з ночі, проте, зважаючи на теперішній стан речей, наважитися на такий крок було не тільки важко, а й небезпечно.

— Що? — Ярослав Війт сидів із не менш схвильованим виглядом. Єзуїтський собор усе ніяк не йшов із голови, від чого слова Мелані мов розсіювалися в повітрі, так і не досягнувши адресата.

— Як гадаєш, що твій бос зробить із дитиною?

Ярослав важко видихнув. Йому хотілося сказати Мелані, що із сином Кравця поводитимуться належно, що як мінімум передадуть до рук поліції, коли Далібор не виживе, але це було б брехнею. Він не мав жодного уявлення про долю малого. Тільки сам Бажан міг відповісти на це запитання, і передчуття щодо цього були невтішні. Малий занадто багато бачив.

— Не знаю, — відповів Ярослав і сам ледь не повірив у власні слова, — якщо хлопчик не викине якогось коника, то йому, мабуть, спробують нав'язати ілюзорні спогади, перепояснивши все, що сталося на його очах. Луку рятує те, що шок на дітей діє вкрай потужно: зараз для нього реальність невіддільна від вигадки.

— А якщо не вдасться?

— Тоді сподіватимемося, що Кравець виживе.

Тут він вирішив, що краще замовкнути, аби не стряхати й так пригнічену жінку. Мовчки сягнув лівою рукою під водійське сидіння й намацав зім'яту пачку синього *Winston*. Пальці затремтіли, коли в ніс ударив різкий запах нікотину. Перша зтяжка важкою гирею впала в незвичклі легені, спричиняючи напад надсадного кашлю. Мелані здивовано подивилася на Ярослава, проте не зронила жодного слова.

Коли знак «Львів — 100 км» залишився позаду авто, Мелані обережно озвалася:

— *I have a daughter. Did you know it?*¹

Водій востаннє блаженно зтягнувся, викинув недопалок у відчинене вікно, а тоді ствердно кивнув.

— Чув щось таке.

— Її ім'я Сенді. Дев'ятирічна кучерява красунечка. Ти б її бачив. Коли вона всміхається, увесь світ мов завмирає від ніжності.

Ярослав мовчав.

— А ще в неї була сестричка. — Голос Мелані забринів. Жінка щосили боролася з хвилиєю нещадного болю, та сльози вже навернулися на очі, і вона не ховала їх. — Джессіка.

Тепер Мелані пожирала Ярослава дико лютим поглядом: для неї на місці водія сидів пихатий і, як завжди, п'яний до всирачки Стен. Він шкірився так само злісно, як і тоді, коли з його міцно затиснутого в кулаці паска збігали краплі доньчиної крові. Вени на шиї та скронях жінки напружено випнулися, і гнів, наче простирадлом, огорнув її, не даючи дихати.

— Її вбив батько. Він був п'яний. Стен бив її ремнем і розсік голову. А я просто дивилась. — Ярослав бачив, що Мелані подумки перенеслася в той вечір, що знову переживає страх і відчай, якого зазнала тоді, — дивилась

¹ У мене є донька. Ти це знав? (англ.)

і не могла поворухнутися. Здавалося, материнський інстинкт, любов, минулі конфлікти — усе це мало б щось перемкнути в моїй голові та змусити діяти, боротися. Так, я намацала руками ніж. І що? Нічого. Я впустила його, а потім, лежачи на підлозі, благала нелюда про милосердя.

Вона згадала, як чоловік бив її та доньку, доки в будинок не вдерлася викликана сусідами поліція. Мелані не усвідомлювала, як голосно тоді кричала.

— Не всі спромоглися б на помірковані дії за такої ситуації, — намагався розрадити її Ярослав.

— А я мусила. Мусила. Натомість просто дозволила доньці померти на моїх очах. — Жінка захлинулася нестримним риданням.

— Серветки в бардачку.

— Усе ж у голові щось таки клацнуло, — за хвилину, хапнувши свіжого повітря з вікна, продовжила Мелані, — щоправда, набагато пізніше, ніж треба було. Наївна дурепа! Я вважала, що присвятити себе сім'ї, цьому опудалові — моє покликання в житті. А мені ж до того вечора вже тричі пропонували співпрацю з урядом.

— Чому це уряд тобою зацікавився?

— Мій добрий приятель Говард О'Браян — велике цабе у Вашингтоні (він давно торочив мені, щоб я не марнувала дар «божественного», за його словами, аналітика). Ну й, крім того, що цабе, він іще один із найбільших упертюхів, яких я коли-небудь знала. Смикнув за кілька ниточок — і ось уряд уже стукає до мене, бажаючи завербувати.

— Гарна нагода забутися, спробувати, так би мовити, пережити римейк власного життя.

— Так і сталося, — погодилася Мелані, — але просто змін мені було замало... Я хотіла вбивати.

Ярославу здалося, що він неправильно почув останнє слово. Запаливши другу цигарку, він перепитав, чи саме те слово вона мала на увазі.

— Ти правильно все почув. Коли скло кидають у пекельний вогонь, а потім різко охолоджують, воно міцнішає. Гартується. Переживши пекло та подивившись у мертві доньчині очі, я припинила існувати. Точніше, припинила існувати колишня Мелані Маєрс, до сміху добра й тиха жінка, ладна догоджати всім і вся. Зрозумівши мої наміри, уряд переглянув свою пропозицію й поклав переді мною угоду про нерозголошення. Без роздумів я підписала її й разом із Сенді вилетіла до Вашингтона. Неофіційний проект ФБР «Ізраель» на чотири роки став моєю домівкою. Там я відчула, що нарешті можу захистити не тільки себе, а й доньку, єдину радість у моєму житті. Але в тому домі виявилися гнилі стіни... Стіни, стеля, підлога. Геть усе. Навіть повітря. Спершу, коли більшість інформації залишалася недоступною, мені було байдуже. Та повідомлення Аллегро висмикнуло мене зі сну.

Наче виправдовуючись, Мелані кинула благальний погляд на Ярослава.

— *Slav*, я все життя робила те, про що тепер жалкую. Я так більше не можу. Я хочу повернутися до доньки, просто спокійно жити, любити її, годувати, водити до школи, бачити, як вона соромиться моїх розпитувань про хлопців.

Усе це було таким знайомим Ярославові, що він мимоволі всміхнувся на згадку про те, як зашарілася Віолетта, уперше отримавши букета від таємного шанувальника. Прийняти дорослішання доньки було одним із найважчих кроків у його житті як батька. А чого вартувало відпустити дитину до чужої країни на майже вічне для нього навчання! Неспроможний боротись із розлукою, Ярослав часто навідувався до доньки, змушуючи її соромитися перед друзями. Проте, хай там як, підліткові різкі реакції не засмучували батька. Він чудово все розумів, хоч йому й досі бракувало таких нечастих доньчиних обіймів.

— Розумію тебе.

— Тоді ти зрозумієш, що я не можу спокійно дивитися на страждання хлопчика. Йому стільки само, як і моїй Сенді. Я мушу зробити все, аби не дати Бажанові позбутися його.

Ярослав кинув на американку пильний погляд. Витягши з пачки третю цигарку, запалив її та прикінчив за дві за-тяжки. Для Мелані навіть шум мотора здавався тихішим за його хрипке видихання диму з горлянки.

— І що ти пропонуєш?

— Коли все це закінчиться, я з України поїду по Сенді до Берліна. Звідти — до Осло. Грошей вистачить, аби перші три роки винаймати квартиру та безбідно жити, поки не стану на ноги на новій роботі. Я зможу дати і Сенді, і Луці харчування, навчання в місцевій школі, курси з вивчення норвезької. Зі мною хлопчик буде в безпеці.

Ідея здавалася непоганою. Ба більше, подбавши про надійне та безпечне майбутнє хлопчика, Ярослав сподівався позбутися мук сумління через причетність до загибелі Далібора Кравця. Лишалось тільки вмовити Бажана поступитися своїми принципами, дослухавшись до представниці організації, з якою той іще донедавна вів нещадну війну.

— Якщо Кравець загине, — Ярослав чіплявся за соломинку.

— Якщо Кравець загине.

— Сумніваюся, що Сотник отак просто віддасть тобі малого.

— Я зможу його переконати. Так чи так він муситиме позбутися хлопця. Моя пропозиція якраз і є розв'язанням проблеми, проте без чергового нікому не потрібного пролиття крові. Лука просто зникне, і Бажан більше ніколи про нього не почує.

Саме через ту дрібку надії щодо хлопчика Мелані досі допомагала «Родовому відродженню» в пошуках арте-

факту. Це була одна з тих жертв, які жінка була згодна принести.

— Було б добре, якби твій план спрацював, — нарешті промовив Ярослав і викинув недопалок у вікно. — Останні дні переконують, що не все стається так, як думаєш, ніби, раз ступивши в гівно, з кожним кроком щодалі більше в нього вгрузаєш.

— Я вже давно досягла дна того гівна. Настав час із нього вибиратися. Хочеться хапнути свіжого повітря.

— Розчарую тебе, але над гівном повітря не таке вже й свіже.

Обоє врешті замовкли. Аби гнітюча тиша остаточно не розчавила їх, Ярослав увімкнув радіо — і волосся на його голові стало дибки й замало не взялося сивиною. На яку б хвилю чоловік не перемикав, звідусюди лунали повідомлення про розставлені поліцією блокпости та перевірку документів: півгодини тому в розшук оголошено Ярослава Війта, причетного до діяльності неоязичницької організації «Родове відродження» з реалізації плану релігійного перевороту в країні. Кожна радіостанція виспівувала, що, мовляв, смерті Далібора Кравця та його поплічника Марка Яремчука були лише верхівкою айсберга, що власне теракт в Ілеві став тільки початком перевороту, що мобілізована поліція розгорнула ретельні пошуки на автострадах, в аеропортах, вокзалах і громадських місцях, а фото підозрюваного Війта надіслано до кожного відділка, школи, університету для того, щоб мешканці міста та передмість сприяли пошуку й поширювали інформацію в соцмережах, однак однозначно утримувалися від безпосереднього контакту із Ярославом Війтом, із іншими представниками згаданої організації.

Решту інформації заглушив навіжений барабанний дріб у вухах. Телефон. Треба зателефонувати Бажанові, аби той надер кілька високопосадових дуп. Ярослав

втяг мобільний і блискавичним порухом розблокував екран. На екрані вискочило повідомлення про сім пропущених дзвінків. Чотири — від Вероніки, три — від Бажана Сотника.

— Це ж просто пиз... — простогнав він, пірнаючи в безнадію.

Під кінець випуску новин низький голос оголосив про вранішній арешт *співучасниці* Кравця та запевнив, що розслідування справи просувається якнайкраще. Завершувала новини мажорна промова президента про професійні дії поліції та його власні, хоч Ярослав і не втямив до пуття, у чому ті полягали. Зрозумів він лише те, що хтось дуже впливовий штовхнув їх на хибний шлях. І ще цей хтось вирішив іти до кінця.

2

Львів, Україна
15 вересня, 2015 рік

За стіною в коридорі зчинився гвалт: закінчилася третя пара й почалася велика півгодинна перерва. Ні Юрій, ні Ірина так і не з'явилися. Визирнувши з-за прохідних дверей, Михайлівна вгледіла на місці Віктора Петровича лише горб під чорним піджаком. Чоловік, розм'якши в кріслі, головою вперся у викладені перед себе на стіл долоні. Над ним наче нависла темна й заряджена блискавками хмара. Запаривши міцного зеленого чаю з м'ятою, Михайлівна обережно підійшла до чоловікового столу й поставила чашку.

— Усе гаразд? Вигляд маєте дуже вже... ем... неохайний.

— Усе добре, — буркнув той, не підводячи голови.

— Випийте чаю, полегшає. Ваш улюблений, з м'ятою.

— Дякую, — усе ще похнюпившись, відповів Віктор Петрович.

— Щось Юрка не видно, — пробелькотіла стара, змінюючи тему на більш, як на неї, веселу, однак не відкидаючи нагоди винюхати причину розпачу завкафедри. — Мабуть, автографи роздає після того інтерв'ю на телевізії. Хех.

— Може...

Галина Михайлівна вичекала кілька миттєвостей і наважилася вистрілити тим, що так довго гризло її зсередини:

— Чули, що трапилося з тим Далібором?

Віктор Петрович скинув голову й люто глипнув на жінку. Він не поділяв її поглядів стосовно Кравця. Як і поглядів пришепелкуватого Мишкевича. Чоловік вважав інтерв'ю останнього безглуздом, проте нищівним ударом по відразу обох добропорядних людях. Та, найважливіше, по університету. Тепер від лайна, яке обліпило його стіни, їм не відмитися ніколи.

— Увесь університет про це чув, — процідив крізь зуби Віктор Петрович. — Тепер тут не виводитимуться поліцейські, психологи, ЗМІ й усі кому не лінь. Не знаю, як можна проводити заняття за таких умов... І чи взагалі варто.

— Звісно, варто, не меліть дурниць. Псих у нас був тільки один, і той уже згинув. Усе тепер налагодиться.

— Стули писка!

Віктор Петрович нарешті випростався в кріслі й, ухопивши до рук гарячу чашку, почав повільно відсorbувати заспокійливий напій.

— Дуже гарно з вашого боку, — театралью образилася стара, — але спішемо це на стрес. Гм, — після хвилинної паузи знову озвалася Михайлівна, — якщо з Юрчиком усе зрозуміло, то де ж тоді в біса Ірина. Від рання її не бачила. Певно, не витримала звістки про смерть свого обранця.

— Михайлівно, ви не знаєте, з чим жартуєте. Краще не пхайте носа в чужі життя.

— І з чим це я так жартую? Це через неї ви в поганому гуморі? Ірина звільняється?

— Ні... а чорт із ним, однаково ваші радіолокатори незабаром усе вловлять.

— Вона наклала на себе руки? — З награним жахом Михайлівна затулила рота руками.

— Її заарештували.

— Заарештували?

— Ще після самогубства Підгірського я просив поліцейських одразу телефонувати мені в тому разі, як матимуть будь-яку інформацію. Уранці мене набрали з відділка й повідомили, що Ірина Дивульська в сльозах прибігла до них, верзучи нісенітницю про якісь таємничі дзвінки. Виявилось, вона переховувала в себе Далібора в день убивств в Ілеві. Її заарештували як співучасницю. Більше мені нічого не відомо. Ще попередили, що, коли щось із цього приводу знаю, повинен приїхати до відділка. Я заявився туди, але до Ірини мене не пустили й сказали, що найближчими днями триватимуть розслідування та підготовка до судових процесів. Оце вислухали, а тепер припніть свого язика, інакше я потурбуюся, аби ви опинилися в куди гіршому за камеру приміщенні. Ще раз згадаєте Ірину чи Далібора — прибиратимете чоловічі туалети на третьому поверсі.

Михайлівна враз виструнчилась і круто розвернулася спиною до чоловіка. Потому, не зронивши й слова, випливла з кафедри, несучи в голові думки про помсту.

3

*Львів, Україна
15 вересня, 2015 рік*

Указівки були короткими та зрозумілими — вимкнути основний телефон, тримати зв'язок через запасний і, передусім зважаючи на обачність, остерігатися від-

критих місцевостей, відеокамер і поліції. Розмову з Веронікою довелося відкласти на потім: правоохоронці, мабуть, уже давно навідалися до їхньої квартири й допитали її. Він сподівався, що дружині вистачило розуму, аби встигнути зателефонувати доньці з наказом не вистромлювати носа зі Стокгольма. Бажан пообіцяв покласти на її банківський рахунок три тисячі євро, чого мало б вистачити принаймні на тиждень спокійного проживання в столиці Швеції. Відстеженням руху коштів чоловік не переймався: Сотник запевняв, що все минуло гладко, нічого не вкаже ні на Ярослава, ні на нього самого.

Ярослав рухався в бік указанного Бажаном блокпоста (той мало не кипів на згадці про вивалену поліцейським суму), тримаючи в голові категоричний наказ за будь-яких обставин утримувати американку в полі зору. Сотник побоювався, що та стукачка, тож дозволяв за найменшого вияву загрози діяти без роздумів.

Сонце підбилося височенько, коли Ярослав став поруч із Мелані на Шевській, за вигином якої проглядався темний і величний фасад костелу єзуїтів. Жінка відчувала, що замість крові її жилами плине жах, пронизує її до кінчиків пальців, озиваючись у кожному капілярі ударами кількавольтного струму. Прослухавши останній випуск новин по радію, Мелані Маєрс ледь не збожеволіла. Сподівання випірнути з хвили ненависті та смерті, що накрила її з головою, і втекти до доньки, яка досі здавалася такою близькою, лише простягни руку, тепер тремтливим маревом застигла невимовно далеко. Як багато часу знадобилося Біллу Гендерсону, аби дізнатися нове прізвище в її паспорті та злити інформацію місцевій поліції? Вона згадала обличчя колишнього боса, його випнуті вилиці, лайку й тисячі незрозумілих і засекречених наказів, за найменший натяк поцікавитися значенням яких той одразу вибухав потоком жорстких погроз. Стискаючи кулаки, жінка уявила,

як трощить його обличчя, від чого широкою дорогою краваткою розтікається мозок, а руки в пошуках опори конвульсивно вигинаються за спину. Тепер Сенді мусить переховуватися, жити в страху й очікуванні на появу мами, що зникла без найменших пояснень.

«Він заплатить за це!»

Мелані подивилася на чоловіка, який стояв ліворуч від неї, не відводячи зачарованого погляду від фасаду костелу. Так само дивилася Мелані, коли покидала доньку.

— То це він? — усе ще палаючи гнівом на Гендерсона, процідила крізь зуби жінка. — Грьобаний костел?

— Ага, — кинув Ярослав і знову поринув в обмірковування плану дій.

— А де колегія єзуїтів?

— Он, — чоловік тицьнув пальцем на прибудову праворуч від костелу. Світла триповерхова споруда зовні нічим не відрізнялася від звичайної навчальної установи. — Тепер там школа.

Мелані повела поглядом туди, куди вказував Ярослав палець, — на припасовану до стіни колишньої колегії чорну невелику табличку. На ній красувалося зображення бюста Богдана Хмельницького та стояли кілька незрозумілих для неї кириличних слів.

Повз Мелані та Ярослава туди-сюди снували люди, та ніхто з них навіть не глянув у бік непримітної пари. За мить чоловік і жінка крокували вологою бруківкою до Костелу Петра і Павла.

— Вхід до вежі позаду будівлі, — усе ще не дивлячись на жінку, промовив Ярослав. — Там є двері до підземелля, їх використовують для екскурсій. Здалося б, щоб зараз там було незамкнено.

— А якщо двері виявляться замкненими?

— Тоді вхід до вежі доведеться продовжувати в цегляній стіні лівої галереї костелу. Муситимемо проникнути

досередини, непомітно продертися крізь загорожу до сходів на ту саму галерею, що веде до органа, піднятися й пройти вздовж лівої стіни та кувалдою — яку невідомо звідки, але ми дістанемо, — довбати стіну. І все це треба буде проробити обережно, тихо, на очах священників і бабць, які прийшли помолитися за таких безбожників, як ми.

Мелані іронічно вигнула брову й легенько торкнулася рукою Ярославового плеча.

— Тільки мені другий варіант здається більш привабливим?

— Ну, якщо тебе приваблює потік старечих прокльонів, присмачений погрозливим вимахуванням пальців, то... Ти тільки нічого не подумай, я, звісно, буду радий розділити з тобою таке щастя, але на тому наше знайомство закінчиться, а мені б хотілося, аби ти ще побачила свою Сенді.

— Дякую. — Від несподіваної ласки й невимушеного гумору чоловіка мандраж на мить відступив, але на згадці про доньку відразу ж повернувся. — Ідемо до задніх дверей?

— З твого дозволу...

Костел тиснув масивністю, старовинною чорнотою та сірістю невідреставрованих скульптур. Барокова будівля була не менш похмурою за готичну. Каміння, від якого тягнуло холодом, ґрати на віконцях підвальних приміщень (а заодно й підземель) — усе це гнітило Мелані, і вона ховала погляд у проміжки між бруківкою. Через звичку жити посеред бетонних висоток жінка гостро відчувала подих старості, що була майже всюди в центральній частині Львова. Мелані захоплювалась і боялася водночас, відчуваючи засторогу часу, нещадного й до неї також.

Звернувши за ріг, вони обійшли костел із лівого боку й за наступним рогом праворуч побачили кілька сходінок, які вели вглиб будівлі. Прохід до підземелля перегороджували важкі старовинні двері з кованою декоративною решіткою ззовні.

— А якщо нас усередині впізнають?

— Сумніваюся. Наші поліцейські здебільшого молодці на телебаченні або в інтернеті, а насправді такі неповороткі, що ми встигнемо вийти звідси ще до того, як вони здужають приїхати та сповістити всі заклади про злочинців.

«Злочинців». Ярослав уперше замислився над словом, що стало невідворотним маркером його життя. Досі, хоч за його наказом і стріляли, відбираючи життя, поняття «злочинець» залишалося якимось безвідносним до нього. Невже він тепер справді злочинець? Може, Ніка мала слушність, відсторонюючись від його темного єства. Чоловік до червоного потер обличчя долонями, наче намагаючись прогнати геть похмурі думки.

Двері було відчинено. Темний вузький коридор за ними відразу за метр звертав ліворуч і сходишками опускався вниз іще на півтора метра до входу в підземні приміщення. Сходи ж продовжували вивертати ліворуч і пролягали до забороненої для відвідувачів території — металеві ґрати стояли на заваді подальшому спуску до ще не впорядкованих коридорів.

— Ось ці.

За вхідними дверима ліворуч виднілися сяк-так заліплені чорною плівкою ще одні.

— Що з ними?

— У підземеллях тривають ремонтні роботи. Розчищають каміння та стіни в пошуках нових проходів і залів. Саму ж вежу намагаються реконструювати, аби згодом також відкрити для відвідувачів та з'єднати з галереєю всередині будівлі, але наразі більшість верхніх сходових маршів погнили й небезпечні для пересування.

— Погнили?!

Від здивування Мелані ледь не зойкнула. Гупнувши масивними дверима, вона вискочила назад на вулицю

й уже там ухопилася за голову. Її стогін було чути навіть зсередини, і Ярослав вийшов слідом за нею.

— Коли ти мені збирався розповісти?

— Я не думав, що треба.

— Не думав, що треба?! — Жінка зірвалася на вже звичний для неї крик. — Нам підійматися ними, клятий довбню! Я не зможу допомогти своїй доньці, повикручавши ноги в сраній Україні!

— Припини, — приклавши пальця до губ, намагався заспокоїти її Ярослав, — тихше, на нас дивляться.

— Не зацитькуй мене! А якщо там будуть працівники? На тій вежі. Що ти їм скажеш? «Ой, вибачте, не туди звернули»?

Гнів іскрами сипався з очей Мелані, встеляючи розпалену сонцем землю. У горлі пересохло, неймовірно хотілося пити, однак ураган емоцій було вже не спинити.

— Що мовчиш?!

— Сходи погнили, це правда, і їх закрили від туристів тому, що постійний наплив тих спричинив би значне динамічне навантаження на послаблену конструкцію, і вона б не витримала. Але одна-дві людини спокійно можуть підійматись і спускатись, не завдавши ніякої шкоди сходам. Ніхто не провалиться, і ніхто не зламає собі ноги. — Ярослав просив довіритися йому востаннє. — Обіцяю.

Брови Мелані вигнулися в дугу, а ніс наморщився, наче від чоловікових слів немилосердно тхнуло.

— Я тут ось про що подумала. Ти знав, що вежу розібрано, а це означає, що схований у ній меч могли знайти під час будівельних робіт. Так?

— Ні, не так.

— Поясни!

— До складу комісії з нагляду за розбиранням вежі костелу єзуїтів обов'язково мав входити представник

сторони власників будівлі. Тодішній голова церкви взяв на себе все фінансування робіт за умови, що їх провадитимуть під наглядом єзуїтів, бо йдеться не про якийсь готель чи просто житловий будинок, а про храм Божий. У такий спосіб забезпечивши собі секретність внутрішніх робіт, єзуїти дістали Чаркес і переховали його на нижньому, уцілілому ярусі.

— Якщо все тримали в суворій таємниці, звідки тобі відомо про це? — Очі Мелані підозріливо звузилися до двох щилинок, за якими майже не стало видно, які вони гарні.

— Байдуже. Я вірю, що так воно було й що саме там, — він тицьнув пальцем угору, у бік основи колишньої вежі, — на нас чекає Чаркес.

— Він вірить! Небагато як на те, аби йти по лезу ножа.

— Ми й так уже давно на ньому балансуємо, тому, якщо хочеш зійти, не бійся порізатися. Підгірський вивів нас саме сюди, тож із тобою чи без, але я піднімуся на гору й зустріну свою долю, хай якою вона б не була, а ти залишайся тут скиглити.

Жінці закортіло зацідити в набундючену пику Ярослава кулаком, а потім добряче пройтися нігтями попід очима, аби знав, кому приписувати скигління. Її обережність була нічим іншим, як криком відчаю за залежною від неї людиною. З одного боку, таки Ярославова правда: її справді ніхто тут не тримає й вона спокійно може їхати з України, а з іншого, — жінка відчувала, що якийсь капосний демон усередині не подарує їй того, що вона все облишить. Американка запряглася, що, коли вони нічого не знайдуть на нижньому ярусі колишньої вежі, вона спакує речі й утікати світ заочі від цих схиблених українців із дивними поглядами на світобудову. І, сподівається, не сама.

— Гаразд, ходімо. Але швидко й тихо.

4

*Львів, Україна
15 вересня, 2015 рік*

Лука сидів біля свого батька вже майже двадцять хвилин, але й досі не вірив, що той його не чує. Малому хотілося шарпнути батька за руку, смикнути за білу сорочку, одягнену після операції, та він не наважувався.

Далібор Кравець лежав непритомний. Блідий і знекровлений, більше нагадував мерця, аніж живу людину, і це найдужче лякало Луку.

«Що, коли тато не прокинеться? Як мама...» — Від постійного тертя сухі очі хлопчика стали червонішими за стиглі яблука.

Крім батька й сина, у самотній окремії палаті більше нікого не було. Дужий чоловік, лице якого Лука навіть не запам'ятав, привів його сюди й залишив, кинувши перед виходом, що той має півгодини.

— Тату...

Хлопчик скиглив, благав батька, аби той розплющив очі та поглянув на нього, щоб прокинувся й пішов разом із ним додому, але в кімнаті висіло порожнє мовчання.

— Ну прокинись!!!

5

*Львів, Україна
15 вересня, 2015 рік*

Перед тим, як братися обстежувати колишню вежу, треба було перевірити, чи немає внизу когось, хто б почув звуки їхнього протизаконного проникнення й ударив на сполох. Ярослав і Мелані спустилися кількома сходинками до підземного приміщення, звернули ліворуч і ступили в незамкнені аркоподібні двері. У невеликій кімнаті,

одразу на вході, сидів за столом приємний на вигляд чоловік із гарними рисами обличчя й у чорній рясі священика. Його борідка могла б указати на літній вік, якби не сповнені жагою та життям очі. Тоненькі, мов намальовані олівцем, губи розтягнулися в доброзичливій усмішці. Ярослав міг закластися, що відчув приємний, хоч і різкуватий запах одеколону.

Ліворуч виднівся вузький кам'яний тунель, що вів углиб підземелля, туди, де повинен би бути фундамент костелу, а навпроти — ще одні масивні двері, з боків яких у стінах проступали видовбані кілька сотень років тому пази під дерев'яні балки, якими тоді барикадували вихід.

— Доброго дня, — усміхнувся священик, не встаючи з крісла, — ви на екскурсію?

Ярослав швидко перебрав варіанти прийнятних відповідей і зупинився на тому, що його вдалося б обіграти в кількох ситуаціях. Він якось чув, що до такої відмовки доволі часто вдавалися, аби відвідати підземелля не тільки костелу, а й Домініканського собору чи міської ратуші.

— Так. — Він намагався не виказувати хвилювання й упевнено закивав, відводячи очі нібито на дрібні залишки давніх фресок над столом і маленьке віконце під стелею позаду священика. — Ця жінка приїхала зі Штатів, а ви знаєте, як американців вражають наші архітектурні пам'ятки.

— А ви її екскурсовод? — Священик кинув на Мелані запитальний погляд.

— Так, — Ярослав усміхнувся. Те, що священик сам зробив такий висновок, було добрим знаком.

— Чудово, отже, зможете перекладати їй усе, що я розповідатиму. А розказати, повірте, є що: цього року ми відкрили нову залу.

— Не турбуйтеся, — мовив Ярослав, — я маю всю необхідну інформацію, тож проведу екскурсію самотужки.

До підземель Костелу Петра і Павла, як і Домініканського собору, до прикладу, спускалося небагато відвідувачів, тому, аби не відбивати в них охоти побачити старовинні ходи та руїни древнього міста, на яких стояв храм, дозволяли проходити їм стороннім екскурсводам зі своїми групами. Звісно ж, кожен мав зробити незначний фінансовий внесок у справу продовження реконструкції.

— Ох. — Обличчя священика накрила тінь суму від втрати чи не єдиної за день нагоди розповісти про своє ж захоплення. — Що ж, можете йти, але час екскурсій у нас фіксований, наперед визначений. Раджу вам дочекатися 11:30, на цю годину заплановано найближчу екскурсію. Якщо хтось прийде.

— Тоді ми зачекаємо на вулиці. — Ярослав звірився з годинником — залишалось двадцять дві хвилини.

Ярославові на мить навіть стало жаль доброго чоловіка в чорній рясі, для якого і сам костел, і його історія були всім: відверте розчарування через мізерне зацікавлення туристів підземеллями непомітно, але щодня дедалі більше поглинали його. Усі знали про костел Ордену єзуїтів якусь дещицю, заходили оглянути понищені часом розписи та лякалися тимчасово розкладеного тут риштування. Іноді обережно зиркали на дерев'яну труну, що знаменувала смерть. Та й екскурсводи, яким дозволяли заходити з групами до підземних приміщень, не особливо поділяли ентузіазм священиків, побоюючись просити екскурсантів про додаткову оплату. Зазвичай туристи-українці, зачувши про ще одне стягнення, хоч і незначних, але коштів, вибухали фонтаном параноїдального обурення. Те, що зараз на порозі американка, тішило серце священика, вселяючи віру у свою непомітну, та все ж велику справу.

— Стривайте, — гукнув їм чоловік у чорному, коли Ярослав уже виходив до темного коридору, — але ж вам

нічого не відомо про нові зали. Я наполягаю на особистому проведенні екскурсії.

Випад був очевидним та очікуваним, тож Ярослав скористався останнім своїм козирем:

— Дякую, та в тому немає потреби. — Він вкладав у свої слова якомога більше лагідності. — Отець Прус гарно підготував мене. Ми з ним добрі знайомі.

Священик, схоже, дещо здивувався, але відразу енергійно закліпав сірими очима й укотре щиро всміхнувся. Капелан костелу єзуїтів Степан Прус — надзвичайно соціально активна персона. Це завдяки йому так швидко та якісно почали та продовжували реконструкцію храму, підземель, внутрішнього та зовнішнього оздоблення. Його цитати висіли на стінах будинків неподалік від центральної площі міста; за його участі перед головним входом до храму, що до всього ще й гарнізонний, відбувалися військові дієства. Цю людину знали більш-менш широкі кола Львова, тому використати згадку про уявне знайомство з Прусом було непоганим кроком до завоювання священикової довіри.

Неприховано хвилюючись і щораз нервово озираючись, Ярослав поквапився вивести Мелані на вулицю. Чоловік очікував від неї на нову зливу нервових запитань. І вона б охоче взялася до цього, якби раптом не вирішила за краще помовчати й помріяти про майбутню зустріч із Сенді. Нехай хоч у голові знайдеться крапля тепла й спокою.

Рівно об 11:30 до них приєдналися четверо — двоє юнаків і їхніх симпатичних дівчат, яких ті вели за руки. Компанія на перший погляд скидалася на групу студентів-першокурсників, які вирішили вивчити нове місто, до якого переїхали навчатися. Усе йшло за планом, залишалося тільки сплавити екскурсантів священикові та відокремитися від них слушною миті. Останнє було нескладно,

тому він узяв Мелані під руку та на хвилі адреналіну повів її слідом за молоддю.

Щастя від вигляду аж шістьох відвідувачів затопило не тільки обличчя, а й тіло священика: він ураз підхопився з-за столу та майже оббіг його, аби поближче підступити до зацікавлених облич.

— Чудово, усі вчасно, — склавши руки долонями до купи, він указав на стіл, з-за якого щойно вийшов, — прошу, покладіть, будь ласка, до коробочки по 20 гривень на розвиток храму, візьміть квитки, а я тим часом збігаю зачиню вхідні двері, аби нам ніхто не заважав. Можете взяти собі на пам'ять образочки чи брошурки зі столу.

Тут серце Ярослава не витримало й угатило по горлянці так щиро, що здавалося, ніби чоловік от-от його відригне.

— Зачините двері? Навіщо?

Не вистачало ще опинитися замкненим у підвальних приміщеннях костелу, коли тебе повсюди розшукує поліція. Якщо священик або ті четверо впізнають його, вежа стане йому в'язницею.

— Це треба, аби ніхто не зайшов і не блукав тут, доки ми перебуватимемо в підземеллях храму. Звісно, навряд хтось вирішить завітати, однак перестраховатися не завадить.

Священик вийшов із кімнатки, піднявся сходами вгору й замкнув двері на ключ, який заховав до кишені чорної рясни, потому повернувся й став обличчям до екскурсантів, а спиною до вузького проходу в стіні навпроти столу.

— Що ж, почнемо, — мовив і взявся розповідати історію створення та руйнування храму.

Під час розповіді він підвів екскурсантів до інформаційної дошки й показав пальцем на нижнє її фото із зображення інтер'єру костелу. На світлині проглядалося понад двадцять рядів стелажів із книжками (по шість у кожному), розмежованих нешироким проходом. Крім рядів, стелажі ховалися в щонайменшій ніші, на балкончиках, під

бічними галереями, тобто всюди, де тільки знаходилося вільне місце. Доки студенти захоплено роздивлялися фото й слухали розповідь, Ярослав знемагав від нетерплячки, коли ж священник поведе їх углиб підземель.

Попри хвилювання, Ярослав не забував під пильними позирками священника ледь чутно переказувати англійською його слова Мелані. Та ж, на якийсь час забувши про всі свої тривоги, уважно ловила кожне з них. «От якби ми не мусли порушувати зараз закон», — навіть замріялася Мелані.

Після завершення оповіді всі рушили до вузького проходу в стіні, наприкінці якого, перед поворотом ліворуч, стояла підсвіченою в глибокій ніші голова чоловіка зі сліпим поглядом, що колись належала одній із фасадних скульптур. Жінка підійшла до неї ближче, бажаючи торкнутися, та Ярослав підхопив її під лікоть і потягнув за собою до просторого приміщення. По лівий бік від них у цегляній стіні зяяла отвором велика арка, що вела до наступного приміщення; просто перед ними, трохи віддалік, сходинок збігали вниз, а праворуч виднівся вузький і довгий прохід. Незважаючи на суху спеку надворі, під землею панувала волога прохолода, а темрява поглинала кволе світло від прикручених дротами попід стелею поодиноких лампочок.

— Наш храм споруджено буквально на руїнах колишнього міста. — Священик вів шістьох відвідувачів до сходинок униз. — Під нами всюди залишки будинків і мурів приблизно чотирнадцятого століття. Ось, погляньте.

Цегляні сходи спускалися на два метри вниз, впираючись у залишки фасаду старовинного будинку, а потім повертали на дев'яносто градусів ліворуч. Над сходами в стіні будівлі чітко проступали обриси колишнього вікна, унизу й угорі над яким у ряд розташовувалися круглі заглибини. Мелані обережно провела пальцями по каменю, тонко відчуваючи кожну тріщинку, вм'ятину чи отвір. Вона

не могла повірити, що щось спроможне так довго існувати, зберігаючись у майже ідеальному стані. Уява послужливо вималювала часи, коли за цими стінами жило подружжя, виховувало дітей і вирушало полювати качок до Полтви.

— Ці отвори — усе, що залишилося від металевих ґрат на вікнах.

Звернувши ліворуч, екскурсія зійшла ще на кілька сходинок униз. Рештки будинку впиралися в старий мур, схожий на оборонну стіну. Цегляна кладка збереглася навдивовижу добре, щілин із розчином майже не було видно — той, хто займався зведенням стіни, вочевидь знав свою роботу краще за своїх сучасників.

— Ми ще не розчистили всі закутки, тож сподіваємося знайти більше решток давнього міста. Той рівень землі, на якому ми з вами зараз стоїмо, — він демонстративно притупнув ногою, — був рівнем землі міста приблизно чотирнадцятого століття.

— Тобто костел поставили на руїнах старих будівель? — устряв хлопчина, що під враженнями від побаченого міцніше стискав долоню своєї дівчини. — Тут немає фундаменту?

— За логікою, фундамент повинен бути, але скільки ми не копаємо, ще його не знайшли. Ось ця стіна, — священник указав на височезну стіну над будинком, — несуча, а спирається на стіни руїн. Не знаю, що думати, але те, що древнє місто може бути фундаментом костелу, цілком імовірно.

Усі четверо витягли телефони й почали фотографувати. Аби не втрапити в кадр, Ярослав із Мелані відступили вбік. Не хотілося потрапитися через таку банальну необачність.

— А тепер нагору, — звелів священник.

Кинувши оком у той бік, куди вказав їхній екскурсовод, Ярослав тихцем гмикнув. Те, що далі всі прямували до слабо освітленого проходу, який вився ще далі в надра підземель, навпроти спуску, у якому вони зараз перебували,

було чудовою нагодою, аби відстати й повернутися до входу до вежі.

— Ми, мабуть, тут затримаємося.

Зловивши здивований погляд священника, він кивнув на Мелані.

— Американці надто вже сподобалися руїни. Ви йдіть, а ми доженемо. Я все їй детально розповім, не хвилюйтеся.

— Гаразд, — задоволений відповіддю, чоловік у рясі підбадьорливо махнув рукою студентам, аби ті не відставали.

Щойно процесія покинула залу, Ярослав і зачарована Мелані Маерс, якій знадобилося ще з хвилину втовкмачувати, що час повертатися, метнулися сходами вгору та пірнули в прохід біля моторошної кам'яної голови, припасованої в ніші. Тепер серце калатало не тільки в Ярослава, а й у Мелані. Вона відчувала, що відмовками на кшталт нерозуміння української чи невігадливих знаків про заборону подальшого пересування тут не відбутися, тож налаштувалася діяти рішуче та швидко. Вискочивши до кімнати із самотнім столом, укритим брошурами та крихітними образками, вони промчали до виходу — туди, де чекала заліплена плівкою та скотчем залізна брама, що відділяла їх від їхньої мети.

— Скільки в нас часу? — Голос у жінки засапано зривався.

— Експурсія триватиме ще хвилин п'ятнадцять-двадцять.

— Не так багато, зважаючи на те, що ми навіть не припускаємо, де шукати.

— У сраці! — лайнувся Ярослав українською.

— Що?

— Нічого. — Звичка виправдовуватися перед американкою починала дратувати, тож тільки після трьох ривків сходами він опанував себе. — Це я так...

Захекані, вони зупинилися перед двома дверима — широкими, що вели на вулицю позад головного фасаду костелу, і набагато вужчими, викладеними новою цеглою та з маленькою колодкою під ручкою. Обоє дверей стояли замкнені.

6

— Що тепер?

Ухопившись за колодку, Мелані якомога тихше, але дуже старанно заходилася розхитувати металеву скобу, на якій та кріпилася до цегляної стіни. Скоба піддавалася неохоче, проте за якийсь час на землю все ж посипалися крихти бетонної суміші. Дверна конструкція мала не надто надійний вигляд. Найбільш імовірно, будівельники поставили її, не сподіваючись, що комусь спаде на гадку вдиратися досередини силоміць. Та й за рік-два реставраційні роботи повинні були закінчитись, і металеві ґрати замінили б на відповідні, схожі на автентичні дерев'яні, як зробили з вхідними. Ярослав вагався. Через зламаний замок міг виникнути непотрібний галас, навіть після знахідки Чаркеса. Чоловік планував проникнути досередини, узяти потрібне та зникнути, не залишивши по собі ніяких слідів.

— Стій, — щойно металеве кріплення загрозливо захиталося, лаштуючись випасти, Ярослав зупинив жінку, — не чіпай. Може, є кращий спосіб.

— Це ж який?

Чоловік метнувся сходами вниз, до кімнати, де допіру сидів священник. Аби не гупати, він стрибав через одну сходинку. Підтюпцем забігши досередини, Ярослав припав до внутрішнього боку столу, відставив стілець, запам'ятавши його місце розташування, і акуратно повитягував усі чотири шухлядки. Священник завжди носив із собою ключі, тож вони не могли бути в одному екземплярі: на той

випадок, якби ключі зламалися чи загубилися, мусив би знайтися їхній дублікат.

Верхня шухляда виявилася напханою брошурами й образочками, аналогічними до тих, що рівними стосиками лежали на стільниці. Більше нічого. Друга та третя стояли порожніми — ні папірця, ні навіть якоїсь смітинки. Залишалася нижня, ручка якої від часу витерлася до зміни свого золотавого кольору на блідий відтінок сірого заліза. Судячи з того, що, на відміну від тугих, скрипучих вагань своїх трьох попередниць, вилетіла вона зі столу майже миттєво та повністю, нею користувалися найчастіше. На її дні, під задньою стінкою, поряд із двома теками документів, лежала невелика кругла зв'язка ключів, на якій чепів брелок із зображенням головного фасаду Костелу Петра і Павла.

Радісний вигук вихопився мимовільно. Ярослав шурнув шухлядку досередини, поставив стілець на те місце, на якому той стояв раніше, і рвонув до Мелані.

— Ти де був?! — гнівним поглядом проштрикнула вона чоловіка. Та щойно Ярослав показав знахідку, обличчя жінки прояснішало.

— Знайшов ключі. Як закінчимо, треба буде обов'язково повернути їх на місце, інакше моя вилазка не мала жодного сенсу.

З другої спроби чоловік дібрав із чотирьох зв'язаних до купи ключів потрібний і встромив його в замкову шпартину. Замок піддався, і за мить двері відчинилися. Повітря всередині було затхлим, від найменшого поруху сповнювалося хмарками пилу, що настирливо ліз у ніздрі, активуючи кашльовий рефлекс. Налапавши на стіні імпровізований будівельний вимикач, Ярослав натиснув кнопку — і приміщення залило слабке світло, на яке заледве спромоглася прив'язана до дерев'яних сходів лампочка.

— Причини за собою двері, — звелів він жінці, коли обоє опинилися всередині.

Мелані виконала просту вказівку й ледь не впала, зашпортнувшись за розкидані на кам'яній долівці інструменти. Майстри, завершивши кілька днів тому перший, оплачений етап робіт, покидали будівельне причандалля як є. Вони не переймалися, що хтось, окрім них, заходить-ме до темного приміщення. Ніхто, навіть прислужники з костелу, не мав звички навідуватися до них під час роботи, а що вже казати про застій. Ще коли американка тільки-но підійшла до заднього фасаду костелу й поцікавилася, а чи не заскочать їх майстри, Ярослав запевнив її, що наступне надходження коштів на реставрацію відбудеться не так швидко. Попри те, що храму допомагали соціальні організації, фізичні та юридичні особи, на нього виділяли кошти з міського бюджету, цього було недостатньо, тож найбільше сил до його реставрації мусили докласти в самому костелі. Сюди йшло все: і добротні внески, і кошти, отримані від проведення екскурсій, і загалом будь-які віднайдені хоч десь гроші. Завершити відтворення ідеального вигляду інтер'єру та екстер'єру планували приблизно 2020 року.

Мелані Маєрс розглядала потерті цегляні стіни та дерев'яний сходовий марш, який пнувся чотиригранною вежею вгору. Прямокутна основа вежі мала площу приблизно три на три метри, майже повністю зайняту сходами, тож розминутися на ній було майже неможливо. Перші кілька маршів було відреставровано — відшліфоване начисто дерево відсвічувало від лампочки порівняно з гнилими, зв'язаними докупі дошками. Окремі дошки майстри поклали на долівці праворуч від вхідних дверей. Мелані стала в центрі й глянула вгору. Вона не змогла вирахувати, на яку висоту здіймається над нею небезпечною спіраллю сходовий марш, однак від побаченого її знудило.

Якщо, крий Боже, якась сходинка провалиться під її вагою, летіти доведеться довго, метрів зо тридцять чи сорок.

— Я туди не полізу.

— Ще раз пояснюю: сходи витримають тимчасове навантаження навіть від двох людей.

— Але ж ми нагорі затримаємося на трохи, — уявивши довге падіння з такої висоти, жінка прикусила губу. — Удвох. На одній точці.

— На кожному куті є невеликий сходовий майданчик. Розійдемося по його краях (вони підперті балками), так буде безпечніше.

— Ти здурів! По краях? Аби я точно звалилася?

Мелані відчула, що ноги підгинаються, і, вхопившись руками за широкі поручні, заплющила очі. Невпинно наближався час складати руки.

— Полізеш!

Глянувши собі під ноги, Ярослав ухопив, на його думку, найміцніший металевий лом завдовжки з півтора ліктя й почав підійматися скрипучими сходами вгору.

Його завдання було чітким і зрозумілим. Він узяв із собою Мелані Маєрс, колишнього працівника програми ФБР «Ізраель», і не мав права її полишати. Однак жінка була не потрібна, вона не допомагала, а навіть заважала. Кинувши погляд униз, чоловік зауважив на обличчі Мелані вираз позначеної страхом злості й зрозумів, що вона вирішила лізти за ним.

«Чому жінки завжди все ускладнюють?»

Коли відреставровані сходинки закінчились і довелося ставати на древні, подекуди погнилі й надтріснуті дошки, вони почали намацувати кожен крок, виставивши вперед ногу. Мелані трималася на півметра позаду від Ярослава й робила крок лише на ті місця, куди той показував пальцем. Руки її мимоволі тягнулися до поручня чи загорождення, однак чоловік попередив її, що кріплення можуть

виявитися хиткими й небезпечними, тож, поклавшись на них, вона найвірогідніше полетить униз швидше, ніж устигне вчепитися нігтями хоч за якусь сходинку. Найбільш безпечним варіантом було підійматися, притиснувшись до стіни, де дошки вочевидь збереглися краще.

Ярослав минув третій сходовий майданчик, потім четвертий. У тьмяному світлі причіплених до дерев'яного загородження лампочок дивитися собі під ноги було не ймовірно складно, тож підійматися довелося повільніше, ніж він розраховував. Від нестачі кисню, спричиненої важкою ходою, та через виснаження після безсонної ночі чоловік постійно позіхав і щосили боровся зі сном, який ставав усе настирливішим. Раз по раз він озирався за спину, виглядаючи напарницю з широко розплющеними від страху очима. Іноді Мелані заплющувала очі й тоді просила вищі сили врятувати її в разі падіння, потім благала не допустити того падіння, та здебільшого, глипаючи вниз, кляла все на світі.

Повільно сунучи вгору, Ярослав міркував. Логічно, що езуїти переховали меч Богдана Хмельницького якнайвище: навіть потому, як вежу розібрали, до неї сходилося чимало священників та учнів колегії, тож будь-які знаки поховання на нижчих ярусах могли викликати непотрібну увагу сторонніх. Подумавши так, чоловік міцніше затиснув лом у лівій руці й узявся постукувати ним по стіні кожні півтора-два метри. Перший удар робив на рівні ніг, наступний — трохи вище за пояс, а останній — аж над головою.

— Тихше! Нас можуть почути, — заблагала Мелані, здригнувшись від звуку першого удару.

— Не почують, вони глибоко під землею, а ми на висоті.

Більше жінка не зронила жодного слова. Говорити й так було важко: вона мусила глибоко вдихати й видихати, аби не знепритомніти. Складалося таке враження, наче Мелані не здіймалася вгору сходами, а летіла далеко за

межі атмосфери, де повітря настільки розріджене, наскільки це взагалі можливо. На кожному кроці дошки під ногами скрипіли та прогиналися, шарпаючи розхитані нерви.

До завершення екскурсії залишалося, за розрахунками, дванадцять хвилин, а до останнього сходового майданчика було ще п'ять прольотів. Лампочки закінчилися десять метрів униз тому, і тепер, підсвічуючи під ноги телефонними ліхтариками, Ярослав із Мелані йшли обережніше та повільніше. Постукування по стінах були марними — вони видавали такий глухий звук, наче мали не одну цегляну кладку, а принаймні з десяток. Оптимізм Ярослава потрохи згасав, і віра в наступні кілька прольотів розвіювалася в запилюженому повітрі. Він відчув, що ніс повністю забився білим порохом і, незважаючи на вигуки Мелані, смачно висякався собі під ноги. Жінка не зводила зі шмарклів погляду і, попри страх, аби не наступити на них, перескочила загиджену сходинку.

— Останній майданчик, — тихо й розчаровано мовив Ярослав, коли вони видерлися на самісіньку верхівку розібраної колись чотиригранної вежі єзуїтського костелу.

Два вікна в протилежних стінах було забито широкими дошками так наглухо, що в них не знайшлося жодної щілини, щоби пропустити найтонший промінь світла.

— Тут нічого. — Він не розібрав, з радістю чи з відчаєм видихнула ті слова Мелані Маєрс.

Лом востаннє піднявся й ударив по стіні на рівні ніг. Білявка вкотре здригнулась і залишилася стояти позаду на сходинках, силкуючись розподілити вагу на обидві ноги. Глухе відлуння пролетіло аж до підніжжя вежі. Ярослав скуйовдив волосся, благаючи всіх богів, яких тільки знала історія суспільства.

«Ну ж бо, бляха! Ти маєш бути тут!»

Зручніше розмістивши лом у руці, чоловік іще дужче влупив по стіні на рівні поясу. Цього разу звук виявився

дзвінкішим. Ярославові очі покруглішали. Курва! Сорочка вмить прилипла до тіла, наче він щойно подолав десятикілометровий спринт.

— Щось не так?

— Порожнеча, — під напливом емоцій Ярослав заторохтів українською, як із кулемета. — Там нічого нема! Блін! Невже?!

Аби переконатися, що почуте не вибрик його змученої браком кисню свідомості, чоловік вгатив по стіні ломом іще раз, а потім іще раз і ще. Під ударами крихка від старості цегла розкололася й великими шматками посипалася додолу. Спритно стрибнувши вперед, Ярослав уперся в дерев'яні дошки, що легенько прогнулися під його вагою, і заходився гарячково виколупувати залишки цегли зі стіни.

— Посвіти мені, — безапеляційно кинув він.

Здавалося, він знетямився від нападу якоїсь темної фанатичної жаги.

— Слав, стань ближче до краю, дошки не витримують. — Серце Мелані злякано тьохнуло, коли одна дошка завібрувала під чоловіковою ногою.

— Самого мене витримують. — Ярослав прикипів поглядом до цегли, що її виколупував. — Світло!!

Жінка вхопила простягнений ним телефон і підсвічувала двома ліхтариками під невеликим кутом, який тільки могла утворити, залишаючись поближче до стіни. Коли майже всю стіну над сходовим майданчиком залило світло, відкриваючи погляду кожную тріщину на цеглі, Ярослав загамселив ломом по пустотному місцю ще дужче.

— Він тут! Він мусить бути тут!

Ярослав скидався на скажену потвору, яка вчепилася у свою жертву й нещадно терзає її. Усе людське згасло в його очах.

Ще три удари — і дві цеглини, з гуркотом розколовшись, провалилися кудись углиб. Щойно чоловік,

пробуючи змінити позицію, змістив вагу з однієї ноги на другу, як дошка під нею гучно та лунко тріснула. Ліва нога Ярослава по кісточки ввійшла між гнилі дерев'яні цурпалки. Мелані злякано зойкнула й затулила обличчя руками.

— Усе гаразд, усе гаразд, — мов мантру, тихо повторював чоловік, намагаючись витягти ногу.

Аби рівномірно розподілити навантаження на всі дошки, він розпластався на майданчику напівлежачи й рвучкими, проте доволі обережними рухами взявся викручувати стопу. Дошка руйнувалася легко, її гнилі рештки розсипалися, падаючи з кількометрової висоти на нижній сходовий майданчик.

— Обережніше, прошу. — Голос Мелані тремтів.

Нарешті Ярослав звільнив ногу. Попри біль у ній, чоловік одразу підвівся, розвівши тепер ноги на ширину плечей, аби намацати надійніші місця, і знову взявся сліпо бити ломом по завченому місцю на стіні. Мелані спрямувала світло ліхтариків під Ярославові руки, дрижачи всім тілом чи то від страху, чи від вібрування в унісон ударам старезних сходів.

Удар. Удар. Ще удар.

Рука з ломом зависла в повітрі, коли ошалілі очі зупинилися на отороченому цегляними крихтами отворі. Те, що з нього випало не менш як десять цеглин, давало змогу встромити досередини голову чи руки.

— Дай-но ліхтарик! — промовив вимогливо чоловік і за мить уже стискав телефон у простягненій руці.

Стоячи обома ногами якомога ближче до краю дерев'яного майданчика, Ярослав Війт, звісно, не чув, як унизу вежі всміхнений священник у чорній рясі прощався з чотирма студентами-екскурсантами. Ярослав не чув і не міг би почути: його затуманений мозок повністю втратив контакт із реальністю, адже в невеликому стінному отворі він бачив те, заради чого перетворився на тварину. У прихо-

ваній кладкою цегли ніші стояла запилужена й засотана павутинням невелика іржава скринька. Якихось тридцять сантиметрів завдовжки та двадцять завширшки й без жодних замків. З божевільним блиском в очах Ярослав потягнувся руками до дорогоцінного скарбу і... тієї миті під його ногою лунко тріснула ще одна дошка.

7

За тією дощечкою озвалися сусідні. І не просто озвалися, а з голосним хрускотом розламалися й під чоловіковою вагою почали сповзати вниз, тягнучи його за собою. Ось він, хаотично розмахуючи руками в пошуках хоч якоїсь опори та безвільно бовтаючи в повітрі ногами, провалився крізь сходовий майданчик до пояса. А потім під вереск Мелані метр за метром падав униз, аж доки не пробив спиною нижній майданчик і два пласти гнилих дощок.

Наступний сходовий майданчик зупинив падіння: нерухоме тіло завмерло на ньому, зачепившись ногою за загородження та звівши руку зі сходів. Мелані, ураз забувши про обережність, поспіхом спускалася поламаними сходами, наважуючись навіть перескакувати на той ярус, який здавався хоч трохи міцнішим. Жінка присвічувала собі ліхтариком зі свого телефона, бо Ярославів мобільний лежав зараз десь на дні поряд з уламками дощок.

— *Are you okay?!¹* — До чоловіка лишалось якихось двадцять із хвостиком сходинок.

У відповідь той лише важко хрипнув рештками повітря з легень. За мить спробував ворухнути ногами й руками. Переконавшись, що цілий, і подякувавши богам за порятунок, чоловік сперся на лікті й поглянув на перекошене обличчя жінки, що вже добігала до нього. Неймовірно,

¹ Ти в порядку?! (англ.)

але через страх за Ярослава Мелані, яка донедавна держалася вгору з грацією хворої горили, тепер, буквально на пальчиках перестрибуючи перешкоди, рухалася не згірш за тендітну ламу.

— Ніби так.

Голова гула, на потилиці набрякала величенька гуля, а руки, ноги й особливо хребет озивалися гострим болючим поколюванням. Незважаючи на те, що чоловік почувався, наче його пропустили крізь м'ясорубку, ніяких переломів, відкритих порізів, окрім подряпин, чи ще страшніших травм не було — вочевидь, призвідники падіння, гнилі дошки, його ж і пом'якшили. Чоловік спробував сяк-так зіп'ястися на ноги, та від гострого болю в ахілловому сухожилку на лівій нозі заточився й ледь знову не впав. «Дрантя!»

— Тримайся, — співчутливо прошепотіла Мелані йому на вухо, обхопивши за пояс. — Дуже болить?

— Жити буду. — Стиснувши рукою болючі ребра, Ярослав переніс вагу на праву ногу, аби хоч якось зменшити біль, — мусимо негайно спускатися. Ти?..

— Так, — кивнула жінка, не дослухавши запитання.

Остерігаючись іще одного обвалу, вони йшли вниз повільніше, ніж коли підіймалися. Нарешті торкнувшись ногами твердої землі, мерцями попадали на землю й лежали так, доки не відновили дихання та мислення. Проте відпочинок пішов на користь тільки Мелані, Ярослав же відчував, що його нога розбухла та, проганяючи кров ушкодженим місцем, дико пульсує. Зціпивши зуби, він тихо постогнував, але не скаржився. Спромігшись підвестися, вони підступили до дверей і тихо прочинили їх, дослухаючись до голосів. Довкола стояла важка тиша.

— Здається, вони ще в підземеллях, — припустив Ярослав, — ходімо.

— *Wait!*

Мелані обережно, аби не завдати болю, обтрусила одяг чоловіка, намагаючись надати йому хоч трохи адекватного вигляду.

— Треба покласти назад ключ, бігом.

Замкнувши колодку на дверях-гратах, обоє тихо пробралися кам'яними сходами до кімнати, у якій уперше зустріли священика.

Кімната пуста, нікого ні на стільці, ні за стіною у вузькому проході. Ярослав швидко обігнув масивний дерев'яний стіл і вже майже витягнув нижню шухлядку, коли наляканий голос Мелані пролепетав:

— Я чую кроки.

Попри дрібне тремтіння рук, чоловік спромігся витягти шухляду повністю й кинути ключі досередини.

— Швидше, він уже тут, — шепотіла жінка.

— Що ви робите? — обурено прозвучало українською за спиною Мелані.

Ярослав умить випростався, непомітним порухом ноги штовхнувши шухляду назад у стіл.

— Ем, — він намагався викрутитися, але забита голова ніяк не хотіла працювати, — ми думали вийти, а двері зачинено.

— Я вас усюди шукав, — не розуміючи, що відбувається, мовив священик. Від доброти й щирості на його обличчі не лишилося й сліду. — Експерсія закінчилася кілька хвилин тому, я всіх провів, а вас не побачив, тож зачинив знову двері й пішов на пошуки. Ви де були?

— Та всюди, — клеїв дурня Ярослав. Говорити крізь біль ставало дедалі нестерпніше. — У залі з розбитою труною, і біля флюгера.

— Я там дивився, вас не було.

— Мабуть, розминулися.

— А що ви робите біля мого столу? — Священик підозріло зиркнув на Ярослава.

— А-е-е, — хоч плач, та до голови не йшло навіть найменшого порядного пояснення.

— *Beautiful fresco*¹, — підморгнувши Ярославові, утритилася Мелані й кивнула головою на стелю понад столом.

— О, так! Чудова фреска! Я зайшов, аби детальніше ознайомити з нею нашу гостю.

Відповідь, схоже, здалася священникові не надто переконливою. У сумнівах обвівши Ярослава прискіпливим поглядом, він раптом зауважив, що одяг цього дивного чоловіка такий брудний, наче під час екскурсії той повзав животом по землі або... «Крий Боже, це клята парочка ексгібіціоністів!»

— Що з вашим одягом? — востаннє запитав священник.

— Не зважайте, — брехня почала приносити Ярославові незрозуміле задоволення, — зачепився за каміння й упав. Дрібниці.

— Де це сталося? Згодилося б оглянути те місце, аби більше ніхто не травмувався.

— Та десь там, — махнув рукою Ярослав, — у тунелі навпроти сходів.

Відчуваючи нестримне бажання якомога швидше вшитися з території костелу, двійко авантюристів запитально вступилися у храмового служителя, німо прохаючи, аби той відчинив двері й випустив їх. Священник стенив плечима й повів дивакуватих відвідувачів до виходу.

Свіже повітря живильним бальзамом полилося в легені, а теплі промені сонця з ніжним лоскотом почали зігрівати холодну шкіру. Завмерши від блаженства, Мелані хотіла, аби ця мить тривала якомога довше. Вони уникли викриття, непомітно повернули ключі до столу й після страху падіння з тридцятиметрової висоти без будь-яких перепон опинилися на волі. Тепер вона може покинути

¹ Гарна фреска (англ.).

Україну і, повернувшись до доньки, забути про все й почати нове, хоч і бідніше, але значно спокійніше життя. Крім того, допомігши Ярославові, сподівалася, що має право наполягати на своєму. На *отому*. Останні тижні були нічним жахіттям, від якого Мелані Маєрс ось-ось прокинеться в теплих і запашних обіймах малої Сенді.

— Досить мріяти. — Ярослав боляче втиснув пальці в спину жінки й потягнув її за собою вперед. — Треба забиратися звідси.

— Усе вже позаду, чому ти так хвилюєшся?

— Усе лише попереду. Він у тебе? Не випав?

— У мене. — Вона поклала руку на сумочку, яка тепер стала більшою, як півгодини тому.

— Пильнуй як зіницю ока, не випускай із рук навіть тоді, як припре посцяти.

Те, на що перетворився Ярослав Війт, лякало Мелані. Розумний і виважений чоловік раптом став хворобливим шизофреніком, який, дрібно трусячись усім тілом, раз по раз гарячково роззирався навсібіч. Жінка списувала його стан на реакцію від побаченого в схованій у стіні скриньці. На зім'ятій повітряній подушці вицвілого кривавого кольору лежав уламок старої шаблі. Позолочена ручка, де-не-де без оздоблення й у крихкій іржі, продовжувалася приблизно десятисантиметровим обрубок надщербленого й тупого леза. Навколо руків'я порожніми очницями зяяли невеликі округлі виїмки, у яких колись кріпилися коштовні камінці, що прикрашали божественну зброю. Ухопивши до рук уламок Чаркеса, Ярослав не відчув ні припливу сил, ні впевненості. Навпаки, його серце затопило жадання помститися старому брехуніві. Тільки через те, що езуїти все ж чомусь заховали уламок у стінах свого костелу, і те, що він належав гетьманові, а відтак претендував на автентичність, чоловік вирішив відкласти з вивом свого розчарування до зустрічі з Бажаном.

Припаркований на Підвальній, вулицею вище від центральної площі Ринок, автомобіль розжарювався під пекельним обідішнім сонцем. Умостившись на його сидіння, Мелані нарешті витягла «реліквію» та з полегшенням, наче позбулася важкого медальйона з горючим, передала її Ярославові.

«І через оце так багато галасу?! Неймовірно!»

Жінці не вкладалося в голову, що саме непоказний шмат металу в руках — причина теперішніх блукань світами і її самої, і доньки, і навіть закинутого до чужої країни отця Джованні Тотті. Тому, коли Ярослав забрав те, від чого так блищали його очі, американка полегшено видихнула. Перед тим, як чоловік завів авто, Мелані востаннє попросила про послугу.

— Мені потрібен інтернет.

— Не зараз, — гаркнув Ярослав.

— Пізніше, як приїдемо. — Вона намагалася говорити якомога приязніше, голосом скидаючись на маленьку дівчинку, що просить десерт до того, як зробити уроки. — Хочу надіслати електронного листа.

— Якого ще листа?!

— Нічого такого. — Мелані збрехала так управно, що й сама було повірила своїм словам. — Напишу доньці, що незабаром приїду, аби вона не хвилювалася.

Ярослав спогорда кивнув і повернув ключ запалення, від чого сірий *Volkswagen*, тихенько загувши, рушив подалі від центру міста.

8

*Львів, Україна
15 вересня, 2015 рік*

Було важко дихати. Від нестачі повітря судомило м'язи. Затягнуті кривавою пеленою зіниці відмовлялися фокусу-

ватися. Він умирає? Зібрати думки до купи не вдавалося, і вони хаотичним роєм розліталися по закутках свідомості.

Він проклинав той день, коли потис руку тим фебеерівцям, давши згоду допомогти піймати злочинців, хоч і не зовсім у законний спосіб, коли змусив ту іноземку проказати на камеру завчений текст. Їхні слова були такими щирими, такими шляхетними й добродесними. А тепер від короткого заштрику голкою, зробленого тими самими добродесними руками, він умирає. Серце калатало, гатило так, наче сподівалося, розірвавши груди, утекти зі свого місця. Легені відмовлялися працювати, і кожен наступний вдих був слабшим і менш глибоким, як би йому хотілось.

Коли сил опиратися більше не лишилося, перед очима затанцювали, приволікши за собою мляві згустки несвідомості, химерні чорні плями. Хапаючись за життя, чоловік заборсався. Марно: смертельна рідина разом із кров'ю пульсувала в усьому його тілі. Діставшись серця, вона витиснула з посинілих губ останній беззвучний писк, покинувши на підлозі трикімнатної квартири нерухомо розпластане тіло. Сонце у вікні скочувалося за дахи сусідніх будинків, коли в голові капітана поліції Григорія Кострубука востаннє блимнуло благання про порятунок.

9

*Вашингтон, США
16 вересня, 2015 рік*

Коли життя обіцяє каторжний фінал, то насамкінець обов'язково підкине солодку пігулку. Таке знають старі, котрих перед останнім їхнім сном у лікарняних палатах обдаровує доброзичливою усмішкою медсестра в білосніжному халаті, що, втім, не заважає їй увести приреченому знеболювальне чи сильне снодійне, аби його фінальні муки не здавалися заслуженим прокляттям.

Гендерсон почувався саме отаким прикутим тонкою трубкою крапельниці до смертного одра стариганем. Десятки років важкої та впертої праці горіли ясним полум'ям і перетворювалися на попіл. Найважливіше, що давало п'ятдесятичотирирічному чоловікові наснагу боротися з безнадійно тупоголовим світом, був авторитет, який тепер поволі згасав, як невиліковно хворий пацієнт тієї самої лікарні. Що буде з його кар'єрою? Адже контроль «Ізраїлю» ставав дедалі відчутнішим і дедалі очевиднішим для Гендерсона. Кевін Форестер, голова Управління технічної розвідки АНБ, розповів про прохання Гендерсона про збір даних вищому управлінню й опинився на посаді нижче. Його дупа не так сильно постраждала через уміле оперування фактами та попередження, що всю відповідальність нестиме саме Гендерсон. Саме ж АНБ офіційно взяло на детальний розгляд інформаційну базу «Ізраїлю», аби в разі чого знайти шпарину для захисту від преси. Конфлікт назрівав, і лише диво могло реабілітувати Білла Гендерсона, зберігши йому мінімальний авторитет в очах голів держави.

І о 9:42 16 вересня таке диво сталося.

Метью Корнігал, водій чорного *Lexus*, уперше бачив свого шефа таким пригніченим. Ба більше — уперше Білл Гендерсон їхав позаду мовчки, не коментуючи нічемне життя свого підлеглого. Метью міг би насолоджуватися миттю, однак розумів, що причиною такої різкої зміни не те що настрою, а, власне, психічного стану Гендерсона має бути щось глобальне, таке, чого його простій водійській особі нізащо не досягнути.

Вискочивши з центральної частини міста, Метью натиснув на газ так, що автомобіль пришвидшився мало не вдвічі. Гендерсон спочатку мовчав, а згодом сягнув по пляшку теплого віскі, завжди заховану під заднім лівим сидінням позаду водія. Витягнувши звідти чисту склянку,

наповнив її й одним залпом вихилив. Метью Корнігал, побоюючись лихого похмурості шефа, не зронив жодного слова.

Після того, як Гендерсон спорожнив другу склянку, у його штанях завібрував телефон. Приймавши виклик, він мовчки приклав слухавку до вуха.

— Сподіваюся, ти їдеш до офісу, — жваво й доволі радісно прозвучав голос Дональда Руфуса.

— А ти що, вішаєшся й хочеш, аби я на це подивився?! — Гендерсон не промовляв слова, а радше кидався ними.

— Після того, що я тобі покажу, настроїй твій покращиться в рази. — Дональд тішився, абсолютно не зважаючи на Гендерсонів словесний випад.

Телефон полетів на сусіднє сидіння, а в горло полилася чергова порція віскі. Обмірковуючи почуте, Гендерсон поринув у себе так, що не помітив єхидної посмішки, у якій розпливлося обличчя Метью Корнігала.

* * *

— Забери ноги з мого столу!

Дональд Руфус, голова відділу *виконавців*, розслаблено відкинувся в шкіряному кріслі Білла Гендерсона, заклавши руки за голову й закинувши обидві ноги на вкритий вишуканою різьбою стіл.

— Спокійно, друже, — всміхнувся Руфус, однак ноги на підлогу все ж опустив. — Я прийшов рятувати, а не руйнувати.

— А я от не проти поруйнувати твою зализану фізіономію, — вишкірився Гендерсон.

— Не варто, — лагідно промуркотів Руфус і підвівся з крісла, звільняючи місце керівникові. — Глянь на це.

Він кивнув на жовту теку, що самотньо лежала в дальньому куті столу.

— Що це? — Зацікавлення все ж поборолу лють. Гендерсон уместив широку дупу в крісло, однак до теки не

потягнувся, натомість обережно сканував її поглядом. — Вірус віспи? Убити мене вирішив? І привласнити кабінет?

— Що ти, ні, звісно. І стати директором попелища? Я так само, як і ти, не в захваті від втручання в нашу роботу всього Вашингтона. «Ізраїлю» потрібна незалежність. Принаймні ілюзорна, а не оце сюсюкання з мамчиною цицькою. Тому ми мусимо показати, що тримаємо роботу під контролем навіть тоді, коли ззовні все здається зовсім інакшим. Маємо поставити їх на місце.

— І як же це, на твою думку, зробити?

— Закрити нарешті питання неоязичників. Може, присмачити трохи провокаціями щодо Ватикану, загрозою самому Папі. Та й без жертв не обійтися. Люди повинні розуміти, що, якщо хочуть жити, ними треба грати. Наживка твоєї Ворд подіяла, і звинувачення в убивствах перекинули на «Родове відродження». Офіційно.

— Що ти верзеш? — Гендерсонові вривався терпець. — Ти, мабуть, проспав увесь учорашній день. У нас жодної зачіпки. Ніхто не знає, хто ще причетний до неоязичницької організації, окрім того Війта, що прилітав до Нью-Йорка, і загиблого Мстислава. Господи, які ж кінчені імена... Той же Війт зник безвісти ще до того, як ми встигли встановити за ним стеження. Дата відльоту до Відня, а потім до Львова. Це все, що ми маємо. Донька десь у сраці, смерть дружини нічого не дала. Він наче той привид.

— Ну, навіть привиди лишають сліди, — усміхнувся Руфус, знову стрельнувши очима на жовту теку.

Не витримавши пихатого Руфусового самолюбівання, Гендерсон змусив себе простягнути руку до документів. У середині теки були всього дві фотографії формату А4. Руки Гендерсона затремтіли. Перед ним лежало диво. Диво, здатне реабілітувати Білла Гендерсона, голову антитерористичної програми ФБР, на яке він досі навіть не сподівався, лежало зараз на його столі. І дивом цим були

два фото. Фото такої препаскудної якості, що її оброблення на комп'ютері відразу впадало у вічі: піксельні квадратики утворювали дещо розмиті уривки одного більш-менш нормального зображення.

— Це що таке?!

У трьох словах водночас бриніли переляк, радість і лють. Такої дивної суміші Руфусу чути ще не доводилось, але від усвідомлення власної причетності до появи в голосі Гендерсона радісних ноток він охоче проторохтів:

— Камери спостереження центральної площі Львова.

Гендерсон протяжно видихнув і сплів пальці за потилицю, відчуваючи, як тілом повільно розтікається задоволення.

— Клята ж сука...

На фото крізь натовп прямували кудись, тримаючись за руки та прихилившись головами, чоловік років сорока з гаком і молодша за нього приваблива жінка у світлій блузці з чорною спідницею. Обличчя двох людей, яких одразу вихопили з натовпу очі Гендерсона, роздивитися було майже неможливо. Рятувало становище те, що на другому фото виявилось збільшене зображення картинки, отриманої секундою пізніше. Мелані Маєрс озиралася кудись за спину, наче вишукуючи поглядом того, хто міг би за нею стежити. Губи, ніс, очі жінки були геть розмиті, проте Білл Гендерсон навіть уночі впізнав би її.

— Сука жива... сука жива! — повторив він голосніше, переконуючи себе в реальності побаченого.

— Так, — усміхнувся задоволений Руфус. — Той поряд — Ярослав Війт. Ще все можна виправити.

— Так, чорт забирай! Отже, той італієць Аллегро був чортовим зрадником!

— Ага, — коротко підтвердив Руфус.

— Але чому вони вбили його? Для чого заганяти в могилу свого рятівника?

— Тому що це розумно.

Гендерсон швидко обмізкував подальші кроки та звелів:

— Знайди її. Мені треба, аби клята лярва вже завтра стояла на колінах на цьому килимі.

— Уже займаюся цим.

— Може, і смерть Аллегро вони підлаштували, коли вже такі, як ти говориш, розумні.

— Перевірю.

— І ще... — Гендерсон, замружившись, покрутив вказівним пальцем біля скроні, — у неї є донька.

— Сенді Маєрс, — погодився Руфус. — Вона зараз у Берліні.

— Її теж привези — простіше буде маніпулювати матінкою.

— Мої люди вже там.

— Хочеш сказати, що не дурний?

— Відпрацьовую підвищення, — підморгнув Руфус, не боячись гніву Гендерсона. Він розумів, що зараз фактично врятував свого шефа.

Білл Гендерсон підвівся з крісла і, наближаючись до підлеглого, обійшов габаритний стіл довкола.

— Побачимо. Гра ще триває.

10

*Київ, Україна
17 вересня, 2015 рік*

Мелані Маєрс підійшла до потрібного гейту аеропорту Бориспіль¹. Літак рейсу «Київ — Берлін» мав відбувати за півтори години. Паспорт і квиток на нове ім'я лежали

¹ Міжнародний аеропорт «Бориспіль» — найбільший пасажирський аеропорт України, розташований за 29 км від Києва. Загальний пасажиропотік у країні станом на 2015 р. — 10625 тис. осіб.

між речами в її закинутій на плече сумочці. Жінка хвилювалася до холодного поту. Уже за кілька годин вона зустрінеється з донькою та обійме її.

«Ще зовсім трохи...»

Та було щось іще. І воно не давало спокою.

— Де тато?!

Дев'ятирічний хлопчик із ледь помітною гематомою на обличчі сердито смикнув Мелані за руку. Лука Кравець гнівався, що його змусили так довго їхати в автомобілі невідь-куди та, найважливіше, досі нічого не сказали про батька.

— *Please, stop...* — укотре заблагала Мелані, навіть не уявляючи, як спілкуватиметься з дитиною під час перельоту.

Та, попри мовний бар'єр, найдужче дошкуляла думка, як пояснити малому, що його батько помер. Далібор Кравець не зміг упоратись із важким пораненням. Від значної втрати крові він загинув минулого вечора. Дізнавшись про це, Мелані відразу забрала хлопчика. Бажан був не проти, навіть підтримав її, забезпечивши всім необхідним. Чоловік почувався окрилений.

Жінка міцніше стиснула дитячу долоню й потягнула за собою, долаючи відвертий опір.

— Я не хочу! Пустити! — пручаючись, вигукував Лука.

Мелані злякалася, що хтось помітить це, почне з'ясувати, чи все гаразд, та люди заклопотано оминали жінку із заплаканим хлопчиком: в аеропортах батьки з вередливими дітьми, що не хочуть кудись там їхати, не дивина.

«Будь ласка, потерпи ще трохи...»

За кілька метрів від Мелані Маєрс виросла стійка з усміненою жінкою у формі.

«Зараз! Зараз усе скінчиться!»

Щойно американка ступила, тягнучи за собою хлопчика, крок уперед, довкола неї завирував приглушений

тривожний шум. Вона роззирнулася навкруги — люди сходилися до екранів прикріплених до колон і стін великих телевізорів. Більшість у шоці прикривали роти руками, інші перемовлялися, не вірячи побаченому. Жінка у віддаленому кінці залу голосно зойкнула й зайшлася плачем. На гамір прибігли кілька охоронців, але, зрозумівши, у чому річ, також прикипіли поглядами до телевізорів.

Мелані повела очима на найближчий до неї екран. Показували Львів. Півгодини тому невідомі підірвали Костел єзуїтів Святих Петра і Павла. На екрані миготіли кадри знятого кимось на телефон відео. Хтось зафіксував момент, коли центральний фасад вибухнув фонтаном із величезних шматків каменю. Пролітаючи з неймовірною силою, уламки зносили людей і розмазували їх по землі довгими червоними слідами. Хоча нажахані люди з галасом почали розбігатися навсібіч, найближчих усе ж накрило руїнами, і їхні крики та хрипкі благання долинали з хмари пилу й вогню. Страх, що опанував Львів, холодними зміями прослизав у душі тих, хто заціпеніло застиг перед екранами телевізорів у Бориспільському аеропорті.

ЕПІЛОГ

*Вашингтон, США
19 вересня, 2015 рік*

— Амандо, ти впевнена? — збуджено вібрував у телефоні колись рідний голос.

Упродовж останніх чотирьох днів Аманда Ворд ставила собі це запитання сотню разів та однаково вагалася в правильності свого рішення.

— Мабуть. — Губи тремтіли, а слова нерозбірливо танули в динаміку. — Може... не впевнена, але так буде правильно.

— Прокляття!

Чоловік, якого Аманда набрала кілька хвилин тому, аби пояснити свій учинок, нервово відмовляв її, описуючи всі можливі наслідки останнього і для неї, і для уряду США. Країна вже двічі зазнавала схожих ударів і щоразу вистоювала завдяки міцній оборонній тактиці, напрацьованій сотнями професіоналів. Виступати проти них наодинці не тільки безглуздо, а й небезпечно.

— Прошу тебе, обміркуй це все ще кілька днів. Не роби поквапливих висновків.

— Ні, — заперечно гаркнула Аманда.

Голос тихо й важко видихнув, наче відступаючись, і прохрипів:

— Гаразд, роби, як знаєш. Підтримку ми тобі забезпечимо, але коли почнеться тиск і на нас, можеш забути про всі обіцянки. Будеш сама за себе.

— Нехай, я розумію. Дякую, — сказала Аманда й викинула зв'язок.

Ноутбук, що працював уже кілька годин поспіль, вихоплював бліде обличчя прес-секретаря «Ізраїлю» із

суцільної темряви. Від недосипання під очима Аманди з'явилися набряки, а лоб прорізали перші зморшки. За кілька днів вона постаріла на роки. Їй неабияк бракувало Майка, який умів знайти потрібні слова, аби підтримати й розібратися в її заплутаних думках. Жінка згадала його розгублений, зовсім дитячий вираз обличчя, коли вона сказала йому про розрив їхніх стосунків. За кілька годин Аманда не зможе сама за себе постояти, не те що почуватися відповідальною за ще одну людину.

— Зберись, Амандо!

Сьогодні, як ніколи раніше, стала важливою підтримка колишнього чоловіка, особливо його зв'язки в *BBC*. Жінка вкотре переглянула список прикріплених у розсилці електронного повідомлення адрес — *The New York Times*, *The Guardian*, *BBC*, *CNN*, *The Washington Post*, *The New York Post* — і востаннє зізналася собі, що, відмовившись від свого наміру, довіку житиме з кожною з тих смертей у серці, стане їхнім німим охоронцем.

І тоді важкий палець завис над клавіатурою, щоб за кілька миттєвостей опуститися на *Enter*. Надіслане їй 15 вересня невідомим відправником повідомлення розійшлося усіма найбільшими медіа-компаніями світу.

ПОДЯКИ

Випустити цю книгу у світ, залишившись живим і морально, і фізично, — такою була моя мета останні п'ять років. Усі ці роки ідеї та різноманітні сюжетні лінії визрівали й набували форми у вигляді коротких нотаток і повноцінних абзаців. Для того, щоб «Останній спадок» став саме таким, яким ви тримаєте його в руках, треба було докласти чимало зусиль, що стало б неможливим без підтримки та допомоги багатьох людей.

Найбільшу подяку висловлюю тим людям, кому роман присвячено. Батьки з дитинства прищеплювали мені любов до читання. Я досі пам'ятаю свою першу подаровану ними книжку — ілюстрованого «Кота в чоботях». З нього все почалося й триває досі. Тому дякую батькам за їхню незмінну підтримку. Не меншу підтримку я відчував і від коханої нареченої Олесі Сенік, яка, попри важкі часи творчих криз, завжди залишалася поруч і змушувала працювати. Дякую.

Аби вичитати текст, сповнений помилок і неточностей, — я все-таки інженер, а не магістр-гуманітарій, — піддали власне життя тортурам Тетяна Кідрук, Юлія Гладиш, Поліна Кулакова, Олександра Каркіщенко, Дмитро Дорошенко, Оксана Карпишин, Богдан Дереш, Тетяна Пляцок, Ольга Іллюк і Романа Яремін. Кожен із них зробив цей текст кращим і цікавішим. Щиро дякую їм за це. Окремо дякую Оксані Проскурняк, яка доклала руку до перекладу тексту італійською.

Сюжет «Останнього спадку» міг розвиватися по-іншому, якби не Юрій Гірський. Якось я скролив фейсбучні новини та випадково натрапив на його статтю про хорватську глаголицю. Саме Юрій створив необхідний

шрифт хорватської глаголиці, відповідної до української кирилиці. Своїми розповідями він надихнув мене на дослідження не надто популярної історії Західної України. У цьому також допомагали письменник, футуролог і головний редактор сайту «Народний оглядач» Ігор Каганець; кандидат історичних наук та археолог, дослідник Стільського городища Орест Корчинський. Їхня віддана праця та захоплення історією роблять нас кращими. Дякую вам за надану документацію та підтримку.

З вдячністю згадую всіх друзів, тих, які замість сміху підставляли плече та підбадьорювали. Кажу «дякую» таким собі «альфа-самцям», завдяки яким, зокрема, тепер існує п'ять унікальних примірників повного, нескороченого видання цього роману. За важкі дні, коли я не злавив із твоїх плечей (знаєш, про що я), Олено Одинока, дякую.

Є люди, які, самі того не розуміючи, показали, що в Україні можна бути інженером за фахом і водночас випускати сотні захопливих сторінок вигаданих історій. Бути тим, ким усе життя мріяв. Дякую Максиму Кідруку за його твори, що надихають, і дружбу, яка перетворилася на плідну співпрацю наставника й учня.

Величезне «дякую» Віталію Тютюннику, Ользі Веремчук, Олені Стратілат і всім із видавництва «Клуб Сімейного Дозвілля», хто причетний до видруку книги.

Щира подяка тим, хто доклав зусиль, аби «Останній спадок» можна було впізнати на полицях книгарень. Дякую Володимирі Стаднику та Юрію Кунцю за обкладинку. Окрема подяка Ігорю Дунцю.

Читання, ця запорука саморозвитку та засіб морального відпочинку, для когось є ще й непростією працею. Завдяки книжкам я формую себе як автора, а завдяки вам, шановні читачі, розумію, що воно того варте. Лишайте відгуки за гештегом #ОстаннійСпадок, щоб я бачив, у якому напрямку рухатися та розвиватися. Дякую.

Літературно-художнє видання

НОВІК Андрій
Останній спадок
Роман

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *О. А. Веремчук*
Художній редактор *А. О. Попова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. О. Старова*

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: corp@bookclub.ua

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua
• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом
Надсилається безоплатний каталог

**Запрошуємо авторів, перекладачів,
художників, редакторів до співпраці**

e-mail: publish@bookclub.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57

e-mail: trade@bookclub.ua

www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55

e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28

e-mail: odessa@bookclub.ua

Новік А.

Н73 Останній спадок : роман / Андрій Новік. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. — 480 с.

ISBN 978-617-12-6337-6 (PDF)

ISBN 978-617-12-5619-4

Дивний дерев'яний куб — дідів спадок студенту Максимові Підгірському. Спадок, який Максим передав своєму викладачеві старослов'янської міфології Далібору Кравцю. Передав і... зникнув назавжди.

Далібор знайшов усередині куба зашифроване послання глаголицею. Чоловік не знав, що з тієї миті на нього відкрито смертельне полювання. Дві потужні організації, які роками намагаються знищити одна одну, розпочали запекле змагання. І мета обох — знайти Далібора якомога раніше. Бо лише він має ключ до загадки містичного спадку...

УДК 821.161.2